

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters

Oversigt
over
Selskabets Virksomhed

1988-1989

Annual Report

With an English Summary

Kommissionær: Munksgaard · København 1989

Publikationsrækker · *Series of Publications*

The Academy issues the following series of publications:

Oversigt over Selskabets Virksomhed (8°) (<i>Annual Report. With an English Summary</i>)	<i>Biographical Abbreviation:</i> Overs. Dan. Vid. Selsk.
Historisk-filosofiske Meddelelser (8°) Historisk-filosofiske Skrifter (4°) (<i>History, Philology, Philosophy, Archaeology, Art History</i>)	Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk. Hist. Filos. Skr. Dan. Vid. Selsk.
Matematisk-fysiske Meddelelser (8°) (<i>Mathematics, Physics, Chemistry, Astronomy, Geology</i>)	Mat. Fys. Medd. Dan. Vid. Selsk.
Biologiske Skrifter (4°) (<i>Botany, Zoology, General Biology</i>)	Biol. Skr. Dan. Vid. Selsk.

The majority of the monographs are in English. Those published in Danish contain a summary in either English, German or French.

Adresse/*The address is:*

*Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab/
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters
H. C. Andersens Boulevard 35
DK-1553 Copenhagen V
Denmark*

Selskabets kommissionær/*The publications are sold by the agent of the Academy:*

MUNKSGAARD BOOK EKSPORT- OG TIDSSKRIFTSERVICE/
MUNKSGAARD EXPORT AND SUBSCRIPTION SERVICE
Nørre Søgade 35
DK-1370 Copenhagen K
Denmark

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters

Oversigt over Selskabets Virksomhed

1988-1989

Annual Report

With an English Summary

Kommissionær: Munksgaard · København 1989

Redaktionen sluttet den 11. juli 1989
Færdig fra trykkeriet den 31. oktober 1989

INDHOLDSFORTEGNELSE

<i>Præsidium og sekretariat</i>	7
<i>Medlemmer</i>	8
Indenlandske medlemmer. Humanistiske klasse	8
Indenlandske medlemmer. Naturvidenskabelige klasse	13
Udenlandske medlemmer. Humanistiske klasse	22
Udenlandske medlemmer. Naturvidenskabelige klasse	27
Indenlandske medlemmer efter indvalgsår	37
<i>Tillidshverv</i>	39
Interne hverv	39
Fælles for begge klasser	43
Humanistiske klasse	44
Naturvidenskabelige klasse	45
Union Académique Internationale, UAI	46
International Council of Scientific Unions, ICSU	48
Council for International Organization of Medical Sciences, CIOMS	61
<i>Medlemsmøder · 247. sæson</i>	62
<i>Behandlede sager. Personalía</i>	
Vedtægtsændringer	73
Legater	75
Møder i Selskabets lokaler	78
Ekskursion til Skåne	79
Udlån	80
International repræsentation	80
Udgivne og optagne publikationer 1988-89	81
Personalía	82
<i>Regnskaber</i>	
Videnskabernes Selskab	84
Videnskabernes Selskabs Bidragsfond	86
Videnskabernes Selskabs Legatkonto	88
Niels Bohr Legatet	89
Lillian og Dan Finks Fond	92
Emil Herborgs Legat	94
Aksel Tovborg Jensens Legat	96

Mag.art. Marcus Lorenzens Legat	99
Suhrs Legat	101
Inge Lehmann's Legat af 1983	103
Julie von Müllens Fond	105

Beretninger

Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark	106
European Science Foundation, ESF	107
Udforskning af landbrugsredskabernes og agerstrukturenes historie	108
Forskningsarealer: Stavns Fjord, Draved, Løvenholm	111
Udforskning af Danmarks ældste landbrug og de samtidige naturforhold	113
Acta Zoologica	113
Registrering af litterære kilder til dansk historie	114
Undersøgelse af de i dansk privateje bevarede kilder til dansk historie	114
Corpus Lexicographorum Graecorum, CLG	115
Etymologicum Genuinum	116
Thesaurus Linguae Latinae, TLL	116
Carlsbergfondets syriske ekspeditioner	116
Dansk Bilharziose Laboratorium	117
Danmarks Akvarium, Charlottenlund	118
Physica Scripta	118

<i>UAI</i>	<i>Union Académique Internationale</i>	119
I.	Corpus Vasorum Antiquorum, CVA	120
V.	Novum Glossarium Mediae Latinitatis, NGML	120
XII.	Monumenta Musicae Byzantinae, MMB	121
XVIII.	A Critical Pāli Dictionary, CPD	122
XX.	Corpus Antiquitatum Americanensium, CAA	122
XXII.	Fontes Historiae Africanae, FHA	123
XXVI.	Sylloge Nummorum Graecorum, SNG	123
XXVIII.	Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, LIMC	123
XXXI.	Atlas Linguarum Europae, ALE	123
XXXV.	Jewish Art Index, JAI	124

<i>ICSU</i>	<i>International Council of Scientific Unions</i>	124
COSPAR	Committee on Space Research samt SCOSTEP	126
IAU	International Astronomical Union	127
ICL	Inter-Union Commission on the Lithosphere	128
IGU	International Geographical Union	128
IMU	International Mathematical Union	129
INQUA	International Union for Quaternary Research	129
IUB	International Union of Biochemistry	129
IUBS	International Union of Biological Sciences	130
IUCr	International Union of Crystallography	130
IUGG	International Union of Geodesy and Geophysics	131
IUGS	International Union of Geological Sciences	132

IMA	International Mineralogical Association	132
IUHPS	International Union of History and Philosophy of Science	133
IUIS	International Union of Immunological Societies	133
IUMS	International Union of Microbiological Societies	133
IUNS	International Union of Nutritional Sciences	134
IUPAB	International Union of Pure and Applied Biophysics	134
IUPAC	International Union of Pure and Applied Chemistry	134
IUPAP	International Union of Pure and Applied Physics	135
IUPHAR	International Union of Pharmacology samt IUTOX	135
IUPS	International Union of Physiological Sciences	135
IUPSyS	International Union of Psychological Sciences	136
IUTAM	International Union of Theoretical and Applied Mechanics	136
IUTOX	International Union of Toxicology, se IUPHAR	135
SCOR	Scientific Committee on Oceanic Research	137
SCOSTEP	Scientific Committee on Solar Terrestrial Physics, se COSPAR	126
URSI	Union Radio-Scientifique Internationale	138
WCRP	World Climate Research Programme	138
<i>CIOMS</i>	<i>Council for International Organizations of Medical Sciences</i>	138
Vedtægter for Den danske Nationalkomite for Psykologi (IUPsyS)		136
<i>Mindeord</i>		
	Einar Anton Andersen af Gert Kjærgård Pedersen	141
	Svend Aage Jensen Ellehøj af Niels Steensgaard	151
	Werner Moritz Fenchel af Bent Fuglede	161
	Jens Peter Larsen af Nils Schiørring	173
	Ole Urban Maaløe af Niels Ole Kjeldgaard	187
	Else Kai Sass af Erik Fischer	201
	Fridlev Sørensen Skrubbeltrang af Axel Steensberg	211
<i>Summary of the Yearbook 1988-89</i>		223
<i>Henvisninger</i>		239

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab

Protector: HENDES MAJESTÆT DRONNINGEN

PRÆSIDIUM

Præsident: Administrator, dr. phil. Erik Dal

Vicepræsident og formand for den humanistiske klasse:

Rigsantikvar, professor, dr. phil. Olaf Olsen

fra 16.3. professor, dr. litt. Birger Munk Olsen

Vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse:

Professor, dr. phil. Gert Kjærgård Pedersen

Sekretær: Professor, dr. phil. Thor A. Bak

Redaktør: Professor, dr. phil. Poul Lindegård Hjorth

Kasserer: Professor, dr. phil. Aage Winther

Formand for kassekommissionen:

Professor, dr. phil. H. Spang-Hanssen

Formand for Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark:

Overlæge, dr. phil. Jes Forchhammer

Fhv. præsident: Professor Jens Lindhard

SEKRETARIAT

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 35
DK-1553 København V

Telefon: 33 11 32 40

Telefax: 33 91 07 36

Sekretariatschef: Cand.mag. Pia Grüner

Øvrige personale: Henrik Caspersen

Jørgen Maes

Else Løvdal Nielsen

Ella Mortensen

Sekretariatet er åbent 9-16.

Medlemmer

INDENLANDSKE MEDLEMMER HUMANISTISKE KLASSE

- Andersen, Ellen (f. 1.3.1937), dr. polit., professor i økonomi ved Kbh.s Universitet. Buddingevej 26A, 2800 Lyngby (1984)
- Asmussen, Jes Peter (f. 2.11.1928), dr. phil. & theol., professor i iransk filologi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. – Selskabets bibliotekar, og revisor-suppleant. – Bredgade 77, 1260 Kbh. K (1973)
- Bagge, Povl (f. 30.11.1902), dr. phil., fhv. professor i historie ved Kbh.s Universitet. Sortedam Dossering 69, 2100 Kbh. Ø (1962)
- Balling, Jakob Leth (f. 11.2.1928), dr.theol., professor i kirke- og dogme-historie med særligt henblik på oldtid og middelalder, Aarhus Univer-sitet. *R^l*. Voldbækvej 3, 8220 Brabrand (1989)
- Becker, Carl Johan (f. 3.9.1915), dr. phil., fhv. professor i nordisk arkæo-logi og europæisk forhistorie ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Egernevej 23, 2000 Frederiksberg (1961)
- Bergsagel, John Dagfinn (f. 19.4.1928), dr., professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. Strandvejen 63, 2100 Kbh. Ø (udenl. medl. 1978, indenl. medl. 1985)
- Blegvad, Mogens (f. 25.6.1917), dr. phil., fhv. professor i filosofi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Soldalen 7, 2100 Kbh. Ø (1973)
- Bredsdorff, Elias Lunn (f. 15.1.1912), dr. phil., fhv. Reader in Scandina-vian Studies ved universitetet i Cambridge, England. Kronprinsesse Sofies Vej 28, 2000 Frederiksberg (udenl. medl. 1975, indenl. medl. 1980)
- Brøndsted, Mogens Holger (f. 12.11.1918), dr. phil., fhv. professor i nor-disk litteratur ved Odense Universitet. Åløkken 50, 5250 Odense SV (1978)
- Bukdahl, Else Marie (f. 12.6.1937), dr. phil., rektor ved Det kongelige danske Kunstakademis billedkunstskoler. Puggaardsgade 10, 1573 Kbh. V (1985)
- Christensen, Bent (f. 20.11.1921), dr.jur., professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. Soldalen 3, 2100 Kbh. Ø (1982)

- Christensen, Johnny Carl (f. 5.3.1930), dr. phil., professor i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. Kristianiagade 6, 2100 Kbh. Ø (1979)
- Christiansen, Sofus Emil (f. 23.6.1930), dr. phil., professor i geografi (med særligt henblik på landbrugsgeografi og økologisk kulturgeografi) ved Kbh.s Universitet. Hummeltoften 16, 2830 Virum (1979)
- Dahlerup, Troels (f. 3.12.1925), dr. theol., professor i nyere historie ved Aarhus Universitet. R. Bøgebjergvej 10, 8270 Højbjerg (1983)
- Dal, Per Johan Erik (f. 20.12.1922), dr. phil., administrator ved Det danske Sprog- og Litteraturselskab. R^l. – Selskabets præsident. – Forchammersvej 1, 1920 Frederiksberg C (1971)
- Dalgård, Sune Bysted (f. 9.5.1922), dr. phil., fhv. landsarkivar ved Landsarkivet for Sjælland. R. Italiensvej 56, 2300 Kbh. S (1974)
- Danø, Sven (f. 22.2.1922), dr. polit., professor i driftsøkonomi ved Kbh.s Universitet. Helsingevej 41, 2830 Virum (1983)
- Ebbesen, Sten (f. 23.6.1946), dr. phil., lektor i græsk og latinsk middelalderfilologi, Kbh.s Universitet. Skolevej 20, 2820 Gentofte (1989)
- Egerod, Søren Christian (f. 8.7.1923), dr. phil., professor i østasiatiske sprog (med særligt henblik på kinesisk) ved Kbh.s Universitet. K. Gl. Carlsbergvej 15, 2500 Valby (1971)
- Ejskjær, Inger Jensen (f. 20.5.1926), dr. phil., professor i dansk dialektologi ved Kbh.s Universitet. R. C. F. Richsvej 101A, 2000 Frederiksberg (1981)
- †Eller, Povl Henrik (f. 8.11.1925, d. 12.1.1989), dr. phil., museumsdirektør ved Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg. R^l. Frederiksborg Slot 4, 3400 Hillerød (1982)
- Estrup, Hector (f. 16.1.1934), dr. polit., professor i nationaløkonomi ved Kbh.s Universitet. – Selskabets revisor. – Skaføgård, 8544 Mørke (1980)
- Favrholdt, David Cornaby (f. 24.4.1931), dr. phil., professor i filosofi ved Odense Universitet. Oehlenschlägersvej 57, 5230 Odense M (1976)
- Feldbæk, Ole (f. 22.7.1936), dr. phil., professor i økonomisk historie ved Kbh.s Universitet. Efterårsvej 15, 2920 Charlottenlund (1987)
- Fenger, Ole (f. 22.1.1931), dr. jur., professor i retshistorie ved Aarhus Universitet. R. Kildegården 15, 8000 Århus C (1986)
- Fink, Troels Marstrand Trier (f. 18.4.1912), dr. phil., fhv. professor i historie ved Aarhus Universitet. K. Vægterpladsen 1, 6200 Åbenrå (udenl. medl. 1974, indenl. medl. 1977)
- Fischer, Erik (f. 8.10.1920), mag. art., overinspektør, lektor i kunsthistorie ved Kbh.s Universitet. R. Den kgl. Kobberstiksamlng, Statens Museum for Kunst, Sølvgade 48-50, 1307 Kbh. K (1977)

- Fischer-Jørgensen, Eli (f. 11.2.1911), dr. phil., fhv. professor i fonetik ved Kbh.s Universitet. Kongestien 45, 2830 Virum (1968)
- From, Franz Gustav (f. 14.2.1914), dr. phil., fhv. professor i psykologi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Azaleavej 28, 2000 Frederiksberg (1974)
- Gelting, Jørgen Henrik (f. 19.12.1912), dr. polit., fhv. professor i nationaløkonomi ved Aarhus Universitet. Krathusvej 6, 8240 Risskov (1975)
- †Gjødesen, Mogens (f. 15.7.1915, d. 2.3.1989), mag. art., fhv. direktør for Ny Carlsberg Glyptotek. Store Kongensgade 77, 1264 Kbh. K (1978)
- Glahn, Henrik (f. 29.5.1919), dr. phil., fhv. professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. K. Asgårdsvej 13, 1811 Frederiksberg C (1972)
- Glamann, Kristof (f. 26.8.1923), dr. phil., fil. dr., fhv. professor i historie ved Kbh.s Universitet, formand for Carlsbergfondets direktion og bestyrelsen for Carlsberg A/S. *R^l*. Bjerregårdsvej 6, 2500 Valby (1968)
- Gomard, Bernhard (f. 9.1.1926), dr. jur., jur. dr., professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. K. Hyldegårds Tværvej 10A, 2920 Charlottenlund (1975)
- Grane, Leif Henning (f. 11.1.1928), dr. theol., professor i teologi (kirke- og dogmehistorie, særligt Nordens Kirkehistorie) ved Kbh.s Universitet. Store Kannikestræde 2, 1169 Kbh. K (1981)
- Hammershaimb, Erling (f. 3.3.1904), dr. theol. & phil., fhv. professor i semitisk filologi ved Aarhus Universitet. K. Jens Munks Vej 25, 8200 Århus N (1966)
- Hansen, Mogens Herman (f. 20.8.1940), dr. phil., lektor i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. Wilhelm Marstrandsgade 15, 2100 København Ø (1987)
- Hansen, Svend Aage (f. 4.4.1919), dr. polit., fhv. professor i dansk samfundsbeskrivelse og dansk økonomisk historie ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Byvej 42, 5892 Gudbjerg (1981)
- †Hendriksen, Hans (f. 6.6.1913, d. 11.4.1989), dr. phil., fhv. professor i indisk-østerlandsk filologi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Søllerød Park 9/1, 2840 Holte (1977)
- Hjorth, Poul Valdemar Lindegård (f. 24.7.1927), dr. phil., professor i nordiske sprog ved Kbh.s Universitet. *R*. – Selskabets redaktør. – Anemonevej 25, 2970 Hørsholm (1974)
- Hvidtfeldt, Anton Poul Arild Peter (f. 26.6.1915), dr. phil., fhv. professor i religionssociologi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Dommergården, 4243 Rude (1975)
- Hørby, Kai Anker (f. 22.10.1935), dr. phil., lektor i historie ved Kbh.s Universitet. Aksel Møllers Have 30, 2000 Frederiksberg (1989)

- Jacobsen, Eric August (f. 5.4.1923), dr. phil., professor i engelsk sprog og litteratur ved Kbh.s Universitet. Schweizerdalstien 51, 2610 Rødovre (1971)
- Jansen, Frederik Julius Billeskov (f. 30.9.1907), dr. phil., fhv. professor i dansk litteratur ved Kbh.s Universitet. K. Frydendalsvej 20, 1809 Frederiksberg C (1957)
- Jensen, Jørgen (f. 30.7.1936), mag.art., museumsinspektør ved Nationalmuseets 1. afd. Absalonsgade 14,3., 1658 København V (1989)
- Johansen, Hans Christian (f. 27.6.1935), dr. oecon., professor i økonomisk historie ved Odense Universitet. Anne Maries Allé 4A, 5250 Odense SV (1984)
- Johansen, Holger Friis (f. 29.4.1927), dr. phil., professor i klassisk filologi ved Aarhus Universitet. R^l. Fortebakken 38, 8240 Risskov (1977)
- Johansen, Karsten Friis (f. 5.12.1930), dr. phil., professor i antik og middelalderlig filosofi ved Kbh.s Universitet. R. Hjortekærvej 177B, 2800 Lyngby (1978)
- Jørgensen, Sven-Aage (f. 22.7.1929), professor i tysk filologi ved Kbh.s Universitet. R^l. Nyvej 20, 1851 Frederiksberg C (1986)
- Kaarsted, Tage Holst (f. 27.5.1928), dr. phil., professor i moderne historie ved Odense Universitet, de kongelige ordeners historiograf. K. Rosenvænget 7A, 5250 Odense SV (1986)
- Lidin, Olof Gustav (f. 3.2.1926), dr. phil., professor i japansk ved Kbh.s Universitet. R. Øverødvej 67B, 2840 Holte (1980)
- Lundgreen-Nielsen, Flemming (f. 24.1.1937), dr. phil., lektor i nordisk filologi ved Kbh.s Universitet. Tølløsevej 59, 2700 Brønshøj (1989)
- Læssøe, Jørgen (f. 2.6.1924), dr. phil., fhv. (1957-87) ekstraordinær professor i assyriologi ved Kbh.s Universitet. R^l. Bredgade 77, 1260 Kbh. K (1970)
- Maegaard, Jan Carl Christian (f. 14.4.1926), dr. phil., professor i musik ved Kbh.s Universitet. R. Duevej 14, 2000 Frederiksberg (1986)
- Matthiessen, Poul Chr. (f. 1.2.1933), dr. polit., professor i demografi ved Kbh.s Universitet. Prs. Alexandrines Allé 14, 2920 Charlottenlund (1982)
- Monberg, Torben (f. 25.7.1929), dr. phil., fhv. professor i kultursociologi ved Kbh.s Universitet. Veksebo, 3480 Fredensborg (1975)
- Moustgaard, Ib Kristian (f. 10.1.1926), dr. phil., professor i psykologi ved Kbh.s Universitet. R. Høyrups Allé 23, 2900 Hellerup (1979)
- Nielsen, Eduard Mikael Vandborg (f. 8.5.1923), dr. theol., professor i teologi ved Kbh.s Universitet. Vasehøjvej 4, 2920 Charlottenlund (1981)

- Nøjgaard, Morten (f. 28.7.1934), dr. phil., professor i romansk sprog og litteratur ved Odense Universitet. Åløkken 48, 5250 Odense SV (1982)
- Olsen, Birger Munk (f. 26.6.1935), dr. litt., professor i romansk sprog og litteratur ved Kbh.s Universitet. *R^I*. Godthåbsvej 127, 2.th., 2000 Frederiksberg (1985)
- Olsen, Olaf Heymann (f. 7.6.1928), dr. phil., rigsantikvar, fhv. professor i middelalder-arkæologi ved Aarhus Universitet. – Vicepræsident og formand for den humanistiske klasse. – Nationalmuseet, Frederiksholms Kanal 12, 1220 Kbh. K (1979)
- Otzen, Benedikt (f. 16.12.1929), dr.theol., professor i teologi ved Aarhus Universitet. *R^I*. Minthøjvej 18, 8210 Århus V (1989)
- Petersen, Erling Ladewig (f. 1.4.1929), dr. phil., professor i historie ved Odense Universitet. Løkkevej 82, 5250 Odense SV (1978)
- Rasmussen, Holger (f. 8.4.1915), dr. phil., fhv. overinspektør ved Nationalmuseet, Brede. *R*. Fuglsangevej 30, 2830 Virum (1978)
- Rasmussen, Poul Nørregaard (f. 9.5.1922), dr. polit., fhv. professor i nationaløkonomi ved Kbh.s Universitet. – Medlem af kassekommissionen. – Strandboulevarden 32, 2100 Kbh. Ø (1974)
- Riis, Poul Jørgen (f. 26.5.1910), dr. phil., fhv. professor i klassisk arkæologi ved Kbh.s Universitet. – Selskabets præsident 1975-1981. – Roskildevej 102, 2000 Frederiksberg (1953)
- Rischel, Jørgen (f. 10.8.1934), dr. phil., professor i lingvistik ved Kbh.s Universitet. Stenhøjgårdsvej 57, 3460 Birkerød (1978)
- Raasted, Jørgen Juul (f. 19.3.1927), dr. phil., docent i klassisk filologi ved Kbh.s Universitet. Svanevej 12, 4000 Roskilde (1980)
- Schiørring, Nils (f. 8.4.1910), dr. phil., fhv. professor i musikvidenskab ved Kbh.s Universitet. *R^I*. Forchhammersvej 2, 1920 Frederiksberg C (1962)
- Skydsgaard, Jens Erik (f. 16.4.1932), dr. phil., professor i antikkens historie ved Kbh.s Universitet. Kastelsvej 1, 2100 Kbh. Ø (1984)
- Spang-Hanssen, Ebbe Cato (f. 14.9.1928), professor i romansk filologi ved Kbh.s Universitet. Lindevej 29, Hareskov, 3500 Værløse (1982)
- Spang-Hanssen, Henning (f. 22.1.1920), dr. phil., professor i anvendt og matematisk lingvistik ved Kbh.s Universitet. – Formand for kassekommissionen. – Moltkesvej 40, 2000 Frederiksberg (1977)
- Steensberg, Axel (f. 1.6.1906), dr. phil., fhv. professor i materiel folkekultur (med særligt henblik på Norden) ved Kbh.s Universitet. *R^I*. Cæcilievej 30, 2500 Valby (1954)
- Steensgaard, Niels (f. 7.3.1932), dr. phil., professor i historie ved Kbh.s Universitet. Lemnosvej 19, 2300 Kbh. S (1982)

- Stief, Carl (f. 11.8.1914), dr. phil., fhv. professor i slavisk filologi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Vespervej 34, 2900 Hellerup (1971)
- Svane, Gunnar (f. 25.9.1927), dr. phil., professor i slavisk filologi ved Aarhus Universitet. Enebakken 4, 8520 Lystrup (1979)
- Sørensen, Bengt Algot (f. 24.11.1927), dr. phil., professor i germansk filologi ved Odense Universitet, Campusvej 55, 5230 Odense M (1978)
- Sørensen, John Kousgård (f. 6.12.1925), dr. phil., professor i dansk sprog ved Kbh.s Universitet. Nivåvænge 12, 2990 Nivå (1980)
- Sørensen, Knud Oscar (f. 2.2.1928), dr. phil., professor i engelsk filologi ved Aarhus Universitet. Råhøj Allé 12, 8270 Højbjerg (1986)
- Sørensen, Søren (f. 29.9.1920), dr. phil., professor i musikvidenskab ved Aarhus Universitet. K. Heibergsgade 32, 8000 Århus C (1977)
- Tamm, Ditlev (f. 7.3.1946), dr. jur. & phil., professor i retshistorie ved Kbh.s Universitet. Svanemøllevej 13, 2100 København Ø (1987)
- Thodberg, Christian (f. 7.2.1929), dr. phil., professor i teologi ved Aarhus Universitet, kgl. koeffessionarius, K. Thunøgade 16, 8000 Århus C (1987)
- Thomsen, Niels Jørgen (f. 21.4.1930), dr. phil., professor i historie ved Kbh.s Universitet. Christianholms Parallevej 1, 2930 Klampenborg (1976)
- Thomsen, Rudi (f. 21.7.1918), dr. phil., fhv. professor i oldtidens historie ved Aarhus Universitet. Funch Thomsens Gade 4, 8200 Århus N (1967)
- Thyssen, Anders Pontoppidan (f. 17.7.1921), dr. theol., professor i kirkehistorie ved Aarhus Universitet. Æblehegnet 7, 8320 Mårslet (1984)
- Waaben, Knud (f. 6.6.1921), dr. jur., professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. Åmosebakken 8, 2830 Virum (1977)
- Ørnsnes, Mogens (f. 7.3.1925), dr. phil., fhv. overinspektør ved Nationalmuseet. Kampstrupvej 101A, 2610 Rødovre (1985)

INDENLANDSKE MEDLEMMER NATURVIDENSKABELIGE KLASSE

fys betegner den matematisk-fysiske gruppe, biol den biologiske gruppe

- Als-Nielsen, Jens Aage (f. 21.1.1939), dr. phil., leder af sektionen for faststoffysik, Fysikafdelingen, Forskningscenter Risø. Fuglebakkevej 57, 2000 Frederiksberg (1981 – fys)

- Andersen, Erik Albrecht Sparre (f. 29.12.1919), dr. phil., fhv. professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Høeghsmindeparken 15, 2900 Hellerup (1962 – fys)
- Andersen, Jens Ulrik (f. 2.9.1941), professor i eksperimentalfysik ved Aarhus Universitet. Saralystvej 29, 8270 Højbjerg (1982 – fys)
- Andersen, Svend Olav (f. 9.10.1929), dr. phil., professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. Platanvej 24, 1810 Frederiksberg C (1977 – biol)
- Andersen, Svend Thorkild (f. 12.9.1926), dr. phil., statsgeolog ved Danmarks Geologiske Undersøgelse. Nordvangsparken 35, 3460 Birkerød (1974 – biol)
- Andersen, Torkild (f. 19.6.1934), dr. phil., professor i fysik ved Aarhus Universitet. Klokkebakken 37, 8210 Århus V (1979 – fys)
- Asmussen, Erling (f. 6.8.1907), dr. phil., fhv. professor i gymnastikteori ved Kbh.s Universitet. Kollegievej 17, 2920 Charlottenlund (1962 – biol)
- Bak, Børge Nielsen (f. 31.12.1912), dr. phil., fhv. professor i molekylspektroskopi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Søager 18, 2820 Gentofte (1958 – fys)
- Bak, Thor Anders (f. 28.4.1929), dr. phil., professor i kemi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. – Selskabets sekretær. – Gruts Allé 8, 2900 Hellerup (1965 – fys)
- Ballhausen, Carl Johan (f. 4.4.1926), dr. phil., professor i kemi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. – Medlem af kassekommissionen. – Holmegårdsvej 31, 2920 Charlottenlund (1965 – fys)
- Bang, Thøger Sophus Vilhelm (f. 27.6.1917), dr. phil., fhv. professor i matematik ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Vagtelvej 8, 2000 Frederiksberg (1955 – fys)
- Barndorff-Nielsen, Ole Eiler (f. 18.3.1935), dr. phil., professor i matematik (med særligt henblik på matematisk statistik) ved Aarhus Universitet. *R*. Dalvangen 48, 8270 Højbjerg (1980 – fys)
- Bechgaard, Klaus (f. 5.3.1945), lic. scient., forskningsprofessor i kemi ved Kbh.s Universitet. Åbovænge 4, 2610 Rødovre. (1984 – fys)
- Behnke, Olav (f. 3.5.1929), dr. med., professor i cytologi ved Kbh.s Universitet. Frederikkevej 19, 2900 Hellerup (1974 – biol)
- Berg, Christian (2.6.1944), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. – Selskabets revisor. – Kaningårdsvej 23. 2830 Virum (1982 – fys)
- Berthelsen, Asger (f. 30.4.1928), dr. phil., professor i geologi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. St. Regnegade 19A, 1110 Kbh. K (1977 – fys)

- Berthelsen, Ole (f. 24.3.1919), dr. phil., fhv. direktør for Danmarks Geologiske Undersøgelse. *R¹*. Granhøjvej 18, 2800 Lyngby (1979 – biol)
- Bjerrum, Jannik (f. 5.4.1909), dr. phil., fhv. professor i kemi ved Kbh.s Universitet. *K*. Reersøgade 2, 2100 Kbh. Ø (1948 – fys)
- Bjørnholm, Sven (f. 8.9.1927), dr. phil., docent i fysik ved Kbh.s Universitet. Frederiksberg Allé 45, 1820 Frederiksberg C (1977 – fys)
- Bohr, Aage Niels (f. 19.6.1922), dr. phil. & scient., professor i fysik ved Kbh.s Universitet. *K*. Strandgade 34, 1401 Kbh. K (1955 – fys)
- Bræstrup, Claus Tycho (f. 18.1.1945), dr. med., forskningsdirektør i Novo Industri A/S, adjungeret professor i neurovidenskab ved Kbh.s Universitet. Badstuestræde 17,3., 1209 Kbh. K (1984 – biol)
- Buchwald, Vagn Fabritius (f. 23.6.1929), dr. scient., lektor i metallære ved Danmarks Tekniske Højskole. Ingeborgvej 4, 2920 Charlottenlund (1979 – fys)
- Christensen, Bent (f. 22.8.1930), dr. phil., professor i systematisk zoologi ved Kbh.s Universitet. *R¹*. Rypevej 19, 2970 Hørsholm (1971 – biol)
- Christiansen, Freddy Villiom Bugge (f. 22.1.1946), lic. scient., lektor i genetik ved Aarhus Universitet. Geysergade 3A, 8200 Århus (1988 – biol)
- Cotterill, Rodney Michael John (f. 27.9.1933), dr. phil. & scient., professor i fysisk materiallære ved Danmarks Tekniske Højskole. *R*. Vibevangen 9, 3520 Farum (1984 – fys)
- Crone, Ulrik Christian (f. 1.2.1926), dr. med., professor i fysiologi ved Kbh.s Universitet. Toldbodgade 79, 1253 Kbh. K (1968 – biol)
- Dahl, Jens Peder (f. 30.7.1934), dr. phil., professor i kemisk fysik ved Danmarks Tekniske Højskole. *R*. Digevænget 5, 2730 Herlev (1978 – fys)
- Dansgaard, Willi (f. 30.8.1922), dr. phil., professor i massespektrometri ved Kbh.s Universitet. Trørødvej 55, 2950 Vedbæk (1977 – fys)
- Eliassen, Erik (f. 8.9.1922), dr. phil., professor i teoretisk meteorologi ved Kbh.s Universitet. *R¹*. Dronningengen 5, 2950 Vedbæk (1981 – fys)
- Ellitsgaard-Rasmussen, Knud (f. 23.6.1923), D.Sc.h.c., fhv. direktør for Grønlands Geologiske Undersøgelse. *R¹*. *FM*. 2*. Dammegade 22, Damme, 4792 Askeby (1974 – fys)
- Engberg, Ingemar (f. 1.3.1935), med. dr., professor i fysiologi ved Aarhus Universitet. Nørre Allé 75, 8000 Århus C (1977 – biol)
- Fenchel, Tom Michael (f. 19.3.1940), dr. phil., professor i marinbiologi ved Kbh.s Universitet. Skt. Annagade 27², 3000 Helsingør (1977 – biol)

- Fiil, Niels Peter (f. 8.2.1941), lic. scient., fhv. lektor ved Mikrobiologisk Institut, Kbh.s Universitet, forskningsdirektør i Novo Industri A/S. Fuglebakkevej 5, 2000 Frederiksberg (1982 – biol)
- Forchhammer, Jes (f. 5.4.1934), dr. phil., overlæge ved Fibiger-Institutet. – Formand for Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark. – Krogmosevej 25, 2880 Bagsværd (1980 – biol)
- Fuglede, Bent (f. 8.10.1925), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. *R^l*. – Medlem af kassekommissionen. – Trongårdsparken 67, 2800 Lyngby (1968 – fys)
- Hald, Anders Hjorth (f. 3.6.1913), dr. phil., fhv. professor i matematisk statistik ved Kbh.s Universitet. Furesøvej 87 A, 2830 Virum (1961 – fys)
- Hammer, Claus Uffe (f. 3.11.1945), lic. scient. i geofysik, cand. scient. i fysik, lektor i geofysik ved Kbh.s Universitet. Mynstersvej 15, 1827 Frederiksberg C (1988 – fys)
- Hansen, Hans Jørgen Steen (f. 6.8.1939), dr. phil., docent i geologi ved Kbh.s Universitet. Mølleåparken 28, 2800 Lyngby (1978 – biol)
- Hansen, Peder Gregers (f. 11.1.1933), dr. phil., professor i fysik ved Aarhus Universitet. *R*. Det fysiske Inst., Ny Munkegade, 8000 Århus C (1986 – fys)
- Hoffmann, Else Kay (f. 10.3.1942), dr. scient., lektor i biokemi ved Kbh.s Universitet. Holmevej 6, 2950 Vedbæk (1988 – biol)
- Holmsgaard, Erik (f. 21.6.1921), dr. agro., forstander ved Statens forstlige Forsøgsvæsen. *R^l*. Springforbi, 2930 Klampenborg (1977 – biol)
- Holstener-Jørgensen, Helge (f. 10.12.1924), dr. agro., afdelingsleder ved Statens forstlige Forsøgsvæsen. *R*. Solbjerget 44, 3460 Birkerød (1980 – biol)
- Holter, Heinz Alois Alfred Friedrich (f. 5.6.1904), dr. med. & phil., fhv. professor ved Carlsberg Laboratoriet og forstander for dets fysiologiske afdeling. *R^l*. Farendløse Enghave 37, 4100 Ringsted (1944 – biol)
- Huus, Torben (f. 5.12.1919), dr. phil., professor i fysik ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Vordingborggade 5, 2100 Kbh. Ø (1961 – fys)
- Haagerup, Uffe Valentin (f. 19.12.1949), professor i matematik ved Odense Universitet. Vestervangen 8, 5260 Odense S (1986 – fys)
- Jensen, Henning Højgaard (f. 21.11.1918), dr. techn., fhv. professor i fysik ved Kbh.s Universitet. Rødtjørnevej 18 A, 2720 Vanløse (1974 – fys)
- Jensen, Kai Arne (f. 27.3.1908), dr. phil., fhv. professor i kemi ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Bøgehøj 64, 2900 Hellerup (1948 – fys)

- Jessen, Børge Christian (f. 19.6.1907), dr. phil., fhv. professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Dantes Plads 3, 1556 Kbh. V (1939 – fys)
- Johansen, Peter (f. 29.1.1938), dr. phil., professor i datalogi ved Kbh.s Universitet. Ørnebakken 72, 2840 Holte (1984 – fys)
- Jónasson, Pétur Mikkell (f. 18.6.1920), dr. phil., professor i ferskvandsbiologi ved Kbh.s Universitet. R. Ferskvandsbiologisk Laboratorium, Helsingørgade 51, 3400 Hillerød (1980 – biol)
- Jørgensen, Bo Barker (f. 22.9.1946), dr. scient., forskningsprofessor i mikrobiel økologi ved Aarhus Universitet. Tranebærkæret 3, 8220 Brand (1984 – biol)
- Jørgensen, Carl Christian Barker (f. 11.8.1915), dr. phil., fhv. professor i zoofysiologi (med særligt henblik på sammenlignende fysiologi) ved Kbh.s Universitet. Slettevej 8, 2860 Søborg (1965 – biol)
- Kjeldgaard, Niels Ole (f. 2.6.1926), dr. phil., professor i molekylær biologi ved Aarhus Universitet. Høegh Guldbergsgade 57, 8000 Århus C (1971 – biol)
- Kjær, Anders Clausen (f. 10.8.1919), dr. phil., fhv. professor i organisk kemi ved Danmarks Tekniske Højskole. R¹. Opnæsgård 45, 2970 Hørsholm (1962 – fys)
- Klenow, Hans (f. 7.2.1923), dr. phil., professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. R¹. Skovmindevej 21, 2840 Holte (1975 – biol)
- Kofoed-Hansen, Otto Mogens (f. 25.4.1921), dr. phil., professor i reaktorfysik ved Forskningscenter Risø. Forelvej 12, 3450 Allerød (1965 – fys)
- Kristensen, Leif (f. 4.1.1934), dr. phil., professor i matematik ved Aarhus Universitet. Vesttoften 2, 8250 Egå (1971 – fys)
- Kristensen, Niels Peder (f. 2.3.1943), dr. scient., lektor i entomologi ved Kbh.s Universitet. Æblehaven 7, 3450 Allerød (1988 – biol)
- Krogsgaard-Larsen, Povl (f. 17.5.1941), dr. pharm., forskningsprofessor ved Danmarks farmaceutiske Højskole. Elmevej 25, Blovstrød, 3450 Allerød (1986 – fys)
- Kruhøffer, Poul Weber (f. 15.11.1914), dr. med., fhv. professor i fysiologi ved Kbh.s Universitet. Livjægergade 12, 2100 Kbh. Ø (1971 – biol)
- Kullenberg, Gunnar Erik Börje (f. 1.7.1938), dr. phil., professor i fysisk oceanografi ved Kbh.s Universitet. Institut for fysisk Oceanografi, Haraldsgade 6, 2200 Kbh. N (1980 – fys)
- Larsen, Kai (f. 15.11.1926), professor i botanik ved Aarhus Universitet. R¹. Gråstenvej 6, Søften, 8382 Hinnerup (1979 – biol)
- Larsen, Peder Olesen (f. 7.9.1934), dr. phil., direktør for Forskningsdirektoratet. R¹. Marievej 10 A, 2900 Hellerup (1976 – biol)

- Lassen, Niels Alexander (f. 7.12.1926), med. dr., dr. med. h. c., professor i neurovidenskab ved Bispebjerg Hospitals klinisk-fysiologiske laboratorium. *R.* Ole Olsens Allé 9, 2900 Hellerup (1978 – biol)
- Lassen, Niels Ove (f. 18.5.1914), dr. phil., fhv. professor i eksperimentalfysik ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Søndervej 43, 2830 Virum (1958 – fys)
- Lassen, Ulrik Vilhelm (f. 17.4.1930), dr. med., fhv. professor i zoofysiologi ved Kbh.s Universitet. Forskningsdirektør i Novo Industri A/S. Skovmindevej 26, 2840 Holte (1974 – biol)
- Linderberg, Jan Erik (f. 27.10.1934), fil. dr., professor i teoretisk kemi ved Aarhus Universitet. Janus La Cours Gade 20, 8000 Århus C (1982 – fys)
- Lindhard, Jens (f. 26.2.1922), professor i teoretisk fysik ved Aarhus Universitet. – Selskabets præsident 1981-1988. – J. F. Willumsens Vej 4, 8270 Højbjerg (1962 – fys)
- Lund, Bodil Jerslev (f. 30.4.1919), dr. phil., fhv. professor i kemi ved Danmarks farmaceutiske Højskole. *R^l*. Heslegårdsvej 39, 2900 Hellerup (1971 – fys)
- Lund, Ebba (f. 22.9.1923), dr. scient., professor i veterinær virologi og immunologi ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. *R^l*. Dronningensgade 9, 1420 Kbh. K (1978 – biol)
- Lund, Henning (f. 15.9.1929), dr. phil., lektor i kemi ved Aarhus Universitet. Vinkelvej 8A, 8240 Risskov (1979 – fys)
- Lundquist, Frank (f. 31.5.1916), dr. phil., fhv. professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. Kastanievej 46, 2840 Holte (1977 – biol)
- Mackintosh, Allan Roy (f. 22.1.1936), dr. phil., fil. dr., professor i eksperimentel faststoffysik ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Henrik Thomsens Vej 4, 3460 Birkerød (1977 – fys)
- Madsen, Ib Henning (f. 12.4.1942), Ph. D., professor i matematik ved Aarhus Universitet. Vestervang 2, 8000 Århus C (1978 – fys)
- Marcker, Kjeld Adrian (f. 27.12.1932), professor i biologisk kemi ved Aarhus Universitet. Toftevej 1, 8250 Egå (1976 – biol)
- Maunsbach, Arvid B. (f. 9.5.1937), med. dr., professor i anatomi ved Aarhus Universitet. *R.* Agrivej 1, 8240 Risskov (1977 – biol)
- Michelsen, Axel Albert (f. 1.3.1940), dr. phil., professor i biologi ved Odense Universitet. *R.* Læssøegade 204, 5230 Odense M (1979 – biol)
- Mohr, Jan Gunnar Faye (f. 10.1.1921), dr. med., professor i medicinsk genetik ved Kbh.s Universitet. *R^l*. Skodsborgparken 62, 2942 Skodsborg (1968 – biol)
- Molin, Søren (f. 29.11.1947), professor i mikrobiologi ved Danmarks Tekniske Højskole. Mothsvej 70, 2840 Holte (1986 – biol)

- Mottelson, Ben Roy (f. 9.7.1926), dr., professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik. Abildgaardsgade 32, 2100 Kbh. Ø (udenl. medl. 1958, indenl. medl. 1974 – fys)
- Munch-Petersen, Inger Agnete (f. 8.9.1917), dr.phil., fhv. professor i biologisk kemi ved Kbh.s Universitet. Prins Valdemarsvej 26, 2820 Gentofte (1978 – biol)
- Møller, Christian Knakkegård (f. 4.7.1920), dr.phil., fhv. professor i kemi ved Odense Universitet. Bødtchersvej 8, 5230 Odense M (1968 – fys)
- Møller, Hans Bjerrum (f. 11.5.1932), dr.phil., adm. direktør ved Forskningscenter Risø. R. Kirsebærhaven 12, 4000 Roskilde (1978 – fys)
- Nansen, Peter (f. 8.6.1938), dr.med.vet., forskningsprofessor i veterinær mikrobiologi og hygiejne ved Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Elmekrogen 2, 3500 Værløse (1988 – biol)
- Nathan, Ove Heymann Wandall (f. 12.1.1926), dr.phil., professor i fysik. Rektor ved Kbh.s Universitet. Svanevænget 4, 2100 Kbh. Ø (1976 – fys)
- Nielsen, Aksel Christopher Wiin (f. 17.12.1924), fil.dr., professor i fysik (med særligt henblik på dynamisk meteorologi) ved Kbh.s Universitet, Solbakken 6, 3230 Græsted (1986 – fys)
- Nielsen, Christian Overgaard (f. 16.1.1918), dr.phil., fhv. professor i zoologi (med særligt henblik på almen zoologi) ved Kbh.s Universitet. Ravnsnæsvej 72, 3460 Birkerød (1961 – biol)
- †Nielsen, Halfdan Einer Steemann (f. 13.6.1907, d. 17.4.1989), dr.phil., fhv. professor i ferskvandsbiologi ved Kbh.s Universitet. *R¹*, *FM. 2**. Vejlesøparken 9, 2840 Holte (1958 – biol)
- Nielsen, Holger Frits Bech (25.8.1941), forskningsprofessor i fysik ved Kbh.s Universitet. Falkonervænget 13, 1952 Frederiksberg C (1988 – fys)
- Nilsson, Jytte Reichstein (f. 27.4.1932), dr.phil., lektor i protozoologi ved Kbh.s Universitet. Gåsebæksvej 9, 2500 Valby (1984 – biol)
- Nissen, Poul Erik (f. 2.9.1939), lic.scient., lektor i astronomi ved Aarhus Universitet. Januarvej 39, 8210 Århus V (1979 – fys)
- Noe-Nygaard, Arne (f. 30.7.1908), dr.phil., fhv. professor i geologi, (med særligt henblik på dynamisk geologi) ved Kbh.s Universitet. *K.*, *FM. 2**. Lundehave, Nordre Strandvej 26 C, 3000 Helsingør (1954 – fys)
- Olesen, Poul (f. 28.4.1939), mag.scient., lektor i teoretisk fysik ved Kbh.s Universitet. Malmlosevej 1, 2840 Holte (1980 – fys)

- Olsson, Lennart (f. 18.9.1949), dr. med., professor, Receptron USA. 2, Bien Venida, Orinda. Cal. 94563. (1982 – biol)
- Ottesen, Martin (f. 14.12.1920), dr. phil., fhv. professor ved Carlsberg Laboratoriet og forstander for dets kemiske afdeling. Anfangervej 6, Fensmark, 4700 Næstved (1960 – biol)
- Pedersen, Gert Kjærgård (f. 13.4.1940), dr. phil., professor i matematik ved Kbh.s Universitet. – Vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse. – Kildeskovsvej 81, 2820 Gentofte (1977 – fys)
- Pedersen, Olaf (f. 8.4.1920), dr. phil., professor i de eksakte videnskabers historie ved Aarhus Universitet. Elbækvej 16, 8240 Risskov (1978 – fys)
- Peters, Bernard (f. 22.12.1910), dr. phil., fhv. professor og bestyrer af Dansk Rumforskningsinstitut. Lundtoftevej 155 A, 2800 Lyngby (udenl. medl. 1961, indenl. medl. 1968 – fys)
- Poulsen, Valdemar Jules (f. 28.11.1929), dr. phil., professor i geologi (med særligt henblik på biostratigrafi), ved Kbh.s Universitet. R. Sol-siden 7, 3540 Lyngby (1981 – biol)
- Rasmussen, Svend Erik (f. 19.11.1925), dr. phil., professor i uorganisk kemi ved Aarhus Universitet. Højkolvej 39, 8210 Århus V (1981 – fys)
- †Rehberg, Poul Kristian Brandt (f. 29.3.1895, d. 5.4.1989), dr. med., phil. & med. vet., fhv. professor i zoofysiologi ved Kbh.s Universitet. Høeghsmindeparken 13, st.tv., 2900 Hellerup (1944 – biol)
- Rehfeld, Jens Frederik (f. 11.10.1941), dr. med. & scient., professor i klinisk kemi ved Kbh.s Universitet. J. A. Schwartzgade 37, 2100 Kbh. Ø (1981 – biol)
- Reiz, Sven Anders Torsten (f. 7.6.1915), fil. dr., fhv. professor i astronomi ved Kbh.s Universitet. Løvspringsvej 3 B, 2920 Charlottenlund (1959 – fys)
- Rudkjøbing, Mogens Hegelund (f. 6.9.1915), dr. phil., fhv. professor i astronomi ved Aarhus Universitet. Hejrebakken 22, 8220 Brabrand (1961 – fys)
- Schäffer, Claus Erik (f. 31.1.1930), professor i uorganisk kemi ved Kbh.s Universitet. Rønnebærvej 136 B, 2840 Holte (1977 – fys)
- Seidenfaden, Gunnar (f. 24.2.1908), dr. phil. & scient., botaniker, ambassadør og udenrigsråd. *K^l. FM. 2**. Borsholmgård, 3100 Hornbæk (1974 – biol)
- Sigmund, Peter (f. 5.4.1936), dr. rer. nat., professor i fysik ved Odense Universitet. Frølichsvej 9, 5230 Odense M (1988 – fys)
- Siim, Jørgen Christian (f. 1.10.1915), dr. med., fhv. direktør for Statens Seruminstitut. Rosenørns Allé 10, 1634 Kbh. V (1974 – biol)

- Simonsen, Morten (f. 31.3.1921), dr. med., professor i transplantations- og immunbiologi ved Kbh.s Universitet. St. Kannikestræde 11, 1169 Kbh. K (udenl. medl. 1965, indenl. medl. 1968 – biol)
- Skou, Jens Christian (f. 8.10.1918), dr. med., fhv. professor i biofysik ved Aarhus Universitet. Rislundvej 9, 8240 Risskov (1965 – biol)
- Sten-Knudsen, Ove (f. 14.3.1919), dr. med., fhv. professor i biofysik ved Kbh.s Universitet. Smakkegårdsvej 8, 2820 Gentofte (1968 – biol)
- Strid, Arne Krister (f. 7.3.1943), fil. dr., professor i systematisk botanik ved Kbh.s Universitet. R. Tulipanvej 4, 3450 Allerød (1976 – biol)
- Surlyk, Finn Christian (f. 17.3.1943), dr. scient., professor i geologi ved Kbh.s Universitet. Islandsvej 11, 2800 Lyngby (1986 – biol)
- Svejgaard, Arne (f. 13.3.1937), dr. med., professor i medicin ved Kbh.s Universitet. Skovvang 67, 3450 Allerød (1980 – biol)
- Sørensen, Henning (f. 20.4.1926), dr. phil., professor i petrologi ved Kbh.s Universitet. Fuglsangevej 64 B, 2830 Virum (1978 – fys)
- Thaysen, Jørn Hess (f. 19.10.1921), dr. med., professor i intern medicin ved Kbh.s Universitet. R^l. Frederik V's Vej 21, 2100 Kbh. Ø (1977 – biol)
- Thorn, Niels Anker (f. 1.8.1924), dr. med., professor i fysiologi ved Kbh.s Universitet. Tonysvej 17, 2920 Charlottenlund (1982 – biol)
- Torndal, Hans Marius Nielsen (f. 24.4.1915), dr. phil., fhv. professor i matematik ved Kbh.s Universitet. Tornebakken 45, 2830 Virum (1960 – fys)
- Troels-Smith, Jørgen Andreas (f. 7.6.1916), dr. phil., fhv. overinspektør ved Nationalmuseet, fhv. lektor i mosegeologi ved Kbh.s Universitet. Grønnemose Allé 103, 2860 Søborg (1961 – biol)
- Tygstrup, Niels (f. 26.5.1926), dr. med., professor i intern medicin ved Kbh.s Universitet. Wiedeweltsgade 6, 2100 Kbh. Ø (1981 – biol)
- Ussing, Hans Henriksen (f. 30.12.1911), dr. med., phil. & scient., fhv. professor i biokemi ved Kbh.s Universitet. K. Carl Blochs Allé 17, 2860 Søborg (1955 – biol)
- Wettstein Ritter von Westersheim, Diter Holger (f. 20.9.1929), fil. dr., dr. rer. nat., professor ved Carlsberglaboratoriet og forstander for dets fysiologiske afd. R. Åsevej 13, 3500 Værløse (1965 – biol)
- Wingstrand, Karl Georg (f. 2.3.1919), fil. dr., fhv. professor i sammenlignende anatomi og morfologi ved Kbh.s Universitet. R^l. Dyssegårdsvej 55, 2860 Søborg (1959 – biol)
- Winther, Aage (f. 8.5.1926), dr. phil., professor i teoretisk fysik ved Kbh.s Universitet. – Selskabets kasserer. – Dyssegårdsvej 39, 2860 Søborg (1968 – fys)

UDENLANDSKE MEDLEMMER
HUMANISTISKE KLASSE

- Akurgal, Ekrem (f. 30.3.1911), dr., professor i klassisk arkæologi ved universitetet i Ankara (1977)
- Alpers, Klaus (f. 27.9.1935), dr. phil., professor i klassisk filologi ved universitetet i Hamborg (1985)
- Andersson, Karl Thorsten Gunnar (f. 23.2.1929), fil. dr., professor i nordisk stednavneforskning ved universitetet i Uppsala (1986)
- Ayer, Sir Alfred Jules (f. 29.10.1910), professor i logik ved universitetet i Oxford, England (London) (1976)
- Bailey, Sir Harold Walter (f. 16.12.1899), dr., professor i sanskrit ved universitetet i Cambridge, England (1946)
- Balassa, Iván (f. 5.10.1917), dr., direktør for det ungarske landbrugsmuseum i Budapest (1975)
- Baldwin, John Wesley (f. 13.7.1929), professor i historie ved The Johns Hopkins University, Baltimore, Md. (1978)
- Barth, Thomas Fredrik Weybye (f. 22.12.1928), professor i socialantropologi og etnografi ved universitetet i Oslo (1976)
- Benediktsson, Sigurður Jakob (f. 20.7.1907), dr., hovedredaktør af Den Islandske Ordbog, Reykjavik (1961)
- Bengtsson, Lars Ingmar Olof (f. 2.3.1920), professor i musikvidenskab ved Institutionen för Musikvetenskap i Uppsala (1978)
- Berg, Gösta (f. 31.7.1903), fil. dr., professor, fhv. direktør for Nordiska Museet och Skansen i Stockholm. K. (1980)
- Bergsland, Knut (f. 7.3.1914), dr., professor i finsk-ugriske sprog ved universitetet i Oslo (1964)
- Bischoff, Bernhard (f. 20.12.1906), dr., professor i latinsk middelalderfilologi ved universitetet i München (1969)
- Bjøl, Erling (f. 11.12.1918), dr. scient., pol., fhv. professor i statskundskab ved Aarhus Universitet. Saint-Germain-en-Laye, Frankrig (indenl. medl. 1974, udenl. medl. 1984)
- Boardman, John (f. 20.8.1927), Lincoln professor i klassisk kunst og arkæologi ved universitetet i Oxford, England (1979)
- Bottéro, Jean (f. 30.8.1914), professor i assyriologi ved l'Ecole Pratique des Hautes Etudes, la Sorbonne, Paris (1978)
- Boyce, Norah Elizabeth Mary (f. 2.8.1920), professor i iranske studier ved universitetet i London (1978)
- Brems, Hans Julius (f. 16.10.1915), professor i økonomi ved University of Illinois at Urbana-Champaign, Urbana, Ill. (1979)

- Carlsson, Sten Carl Oscar (f. 14.12.1917), fil. dr., professor i historie ved universitetet i Uppsala (1986)
- Chéhab, Emir Maurice (f. 27.12.1904), fhv. generaldirektør for antikvitetsvæsenet ved Nationalmuseet i Beirut, Paris (1980)
- Clark, John Grahame Douglas (f. 28.7.1907), dr., professor i arkæologi ved universitetet i Cambridge, England. K. (1964)
- Duchesne-Guillemin, Jacques-Alfred-Maurice (f. 21.4.1910), professor i iransk sprog og kultur ved universitetet i Liège (1975)
- Erdmann, Karl Dietrich (f. 29.4.1910), dr., professor i historie ved universitetet i Kiel (1968)
- Fant, Gunnar (f. 8.10.1919), fil.dr., fhv. professor i talöverföring ved Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm (1989)
- Fehrman, Carl Abraham Daniel (f. 3.2.1915), dr., professor i litteraturhistorie ved universitetet i Lund (1969)
- Fellows-Jensen, Gillian (f. 5.7.1936), lektor i navneforskning ved Kbh.s Universitet (1982)
- Fenton, Alexander (f. 26.6.1929), dr., director of the European Ethnological Research Center, Edinburgh (1979)
- Firth, Sir Raymond William (f. 25.3.1901), dr., professor i antropologi ved universitetet i London (1966)
- Fries, Sigurd (f. 22.4.1924), fil.dr., fhv. professor i svensk ved Umeå Universitet (1989)
- Føllesdal, Dagfinn Kåre (f. 22.6.1932), professor i filosofi ved Oslo Universitet (1986)
- Gershevitch, Ilya (f. 24.10.1914), dr. i iransk filologi ved universitetet i Cambridge, England (1982)
- Giorgi, Amadeo Peter (f. 9.7.1931), Ph.D., professor i almen psykologi ved Duquesne University, Pittsburgh, Penna. (1985)
- †Górski, Karol (f. 30.4.1903, d. 11.12.1988), professor i middelalderhistorie ved Nicholas Copernicus universitetet i Toruń, Polen (1979)
- Grabar, André (f. 26.7.1896), dr., professor i byzantinsk arkæologi ved Collège de France, Paris (1951)
- Greenfield, Jonas C. (f. 30.10.1926), Ph. D., professor i semitiske sprog ved The Hebrew University i Jerusalem, Israel (1989)
- Grøtvedt, Per Nyquist (f. 24.3.1891), dr. philos., fhv. lektor, Oslo (1977)
- Gurney, Oliver Robert (f. 28.1.1911), professor emer. i assyriologi ved universitetet i Oxford, England (1976)
- Haugen, Einar Ingvald (f. 19.4.1906), dr., professor i nordisk og almen sprogvidenskab ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1970)

- Henne, Henry (f. 21.10.1918), professor i almen sprogvidenskab ved universitetet i Bergen (1979)
- Hoffmann, Erich (f. 16.7.1926), dr., professor i Slesvig-Holstens historie ved universitetet i Kiel (1982)
- Hunger, Herbert (f. 9.12.1914), dr. phil., professor i byzantinistik ved universitetet i Wien (1981)
- Haavelmo, Trygve Magnus (f. 13.12.1911), dr., professor i nationaløkonomi ved universitetet i Oslo (1975)
- Jacobsen, Thorkild Peter Rudolph (f. 7.6.1904), dr., professor i assyriologi ved Harvard University (Bradford, N.H.) (1952)
- Jansson, Erik Valter (f. 22.5.1907), dr., professor i svensk sprog ved universitetet i Uppsala (1969)
- Jęannin, Pierre (f. 8.12.1924), studievejleder ved Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris (1979)
- Kellenbenz, Hermann (f. 27.8.1913), dr., professor i historie ved universitetet i Nürnberg (1972)
- †Kuhn, Johann (Hans) Christoph Bernhard Theodor (f. 13.7.1899, d. 8.10.1988), dr., professor i germansk og nordisk filologi ved universitetet i Kiel (1974)
- Kuiper, Franciscus Bernardus Jacobus (f. 7.7.1907), dr., professor i sanskrit og indisk oldtidskundskab ved universitetet i Leiden (1968)
- Kunze, Emil (f. 18.12.1901), dr., professor, førstedirektør ved Deutsches Archäologisches Institut i Athen (München) (1963)
- Leclant, Jean (f. 8.8.1920), dr., professor i ægyptologi ved Collège de France, Secrétaire perpétuel i Académie des Inscriptions et Belles Lettres, Paris (1986)
- Lehmann, Winfred Philipp (f. 23.6.1916), professor i lingvistik og tysk sprog ved University of Texas, Austin (1975)
- Lienhard, Siegfried (f. 29.8.1924), dr. phil., professor i indologi ved Stockholms Universitet (1986)
- Lindbeck, Assar Carl Eugen (f. 26.1.1930), dr., professor ved Institut for International Økonomi, Stockholm (1977)
- Lombard, Alf (f. 8.7.1902), dr., professor i romanske sprog ved universitetet i Lund (1951)
- Lönnroth, Nils Erik Magnus (f. 1.8.1910), dr., professor i historie ved universitetet i Göteborg (1966)
- Maćzak, Antoni (f. 30.3.1928), professor i historie ved Warszawa Universitet (1987)
- Malmberg, Bertil (f. 22.4.1913), dr., professor i almindelig sprogvidenskab ved universitetet i Lund (1974)

- Malmqvist, Nils Göran David (f. 6.6.1924), fil. dr., professor i sinologi ved Stockholms Universitet (1976)
- Martinet, André (f. 12.4.1908), dr., professor i almen sprogvidenskab ved universitetet i Paris (1954)
- Masson, Vadim Michailovitch (f. 3.5.1929), professor i arkæologi, Leningrad (1987)
- Mathias, Peter (f. 10.1.1928), CBE, FBA, D.Litt., The Master, Downing College, Cambridge, England (1982)
- Maybury-Lewis, David H. P. (f. 9.5.1929), professor i antropologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1978)
- Mayrhofer, Manfred (f. 26.9.1926), dr., ordinær professor i almen og indogermansk sprogvidenskab ved universitetet i Wien (1980)
- McFarlane, James Walter (f. 12.12.1920), professorial fellow, University of East Anglia, Norwich, England (1983)
- Meier, Harri Ernst Hinrich Friedrich (f. 8.1.1905), dr., professor i romansk filologi ved universitetet i Bonn (1968)
- Mitchell, Philip Marshall (f. 23.9.1916), dr., professor i germanske sprog ved University of Illinois, Urbana, Ill. (1971)
- Monfrin, Jacques (f. 26.4.1931), direktør for École des Chartes, Paris (1987)
- Mykland, Knut (f. 20.4.1920), fhv. professor i historie ved Bergen Universitet (1989)
- Needham, Joseph (f. 9.12.1900), dr., sinolog, Reader i biokemi ved universitetet i Cambridge, England (1975)
- Nielsen, Thøger Harald (f. 30.10.1919), dr.jur., fhv. professor i retsvidenskab ved Kbh.s Universitet. Valsolda, Italien. *R^l*. (indenl. medl. 1980, udenl. medl. 1984)
- Norberg, Dag Ludvig (f. 31.7.1909), professor i latinsk sprog og litteratur ved universitetet i Stockholm (1964)
- Nordenfalk, Carl Adam Johan (f. 13.12.1907), fil. dr., professor i kunsthistorie, fhv. dir. for Stockholms Nationalmuseum (1977)
- Norman, Kenneth Roy (f. 21.7.1925), Reader i indisk filologi ved universitetet i Cambridge, England (1983)
- Nykrog, Per (f. 1.11.1925), dr.phil., professor i romansk filologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. *R.* (indenl. medl. 1975, udenl. medl. 1982)
- Odén, Agnes Birgitta (f. 11.8.1921), professor i historie ved universitetet i Lund (1977)
- Passmore, John Arthur (f. 9.9.1914), professor i filosofi ved Australian National University, Canberra (1979)

- Polotsky, Hans Jakob (f. 13.9.1905), dr., professor i ægyptologi ved universitetet i Jerusalem (1967)
- Romilly, Jacqueline de (f. 26.3.1913), dr., professor i græsk ved universitetet i Paris (1961)
- Rudolph, Kurt (f. 3.4.1929), professor i religionshistorie ved Philipps-Universität Marburg (1976)
- Schaar, Claes Göran Gustav Viktor (f. 18.5.1920), professor i engelsk ved universitetet i Lund (1987)
- Schmitt, Rüdiger (f. 1.6.1939), dr.phil., professor i sammenlignende indogermansk sprogvidenskab og indoiranistik ved Saarlands Universitet, Saarbrücken (1985)
- Seip, Jens Laurits Arup (f. 11.10.1905), dr., professor i politisk idéhistorie ved universitetet i Oslo (1974)
- Sjöblom, Bengt Gunnar Olof (f. 28.10.1933), fil.dr., professor i statskundskab ved Kbh.s Universitet (1984)
- Stenström, Thure Oscar (f. 12.4.1927), professor i litteraturvidenskab ved universitetet i Uppsala (1982)
- Sundermann, Werner (f. 22.12.1935), dr.sc., videnskabelig medarbejder ved centralinstitut for oldtidshistorie og arkæologi ved DDR's Videnskabsakademi i Berlin (1989)
- Svendsen, Paulus (f. 17.4.1904), dr., professor i europæisk litteratur og idéhistorie ved universitetet i Oslo (1978)
- Syme, Sir Ronald (f. 11.3.1903), professor i antikkens historie ved universitetet i Oxford, England (1951)
- Säflund, Lars Gösta (f. 1.3.1903), dr., professor i klassisk sprogvidenskab og kulturforskning ved universitetet i Stockholm (1969)
- Säve-Söderbergh, Torgny (f. 29.6.1914), dr., professor i ægyptologi ved universitetet i Uppsala (1975)
- Thesleff, Berndt Holger (f. 4.12.1924), dr. fil., professor emer. ved Institutum Classicum, universitetet i Helsingfors (1987)
- Thompson, Homer Armstrong (f. 7.9.1906), dr., professor i klassisk arkæologi ved Institute for Advanced Study, Princeton, N.J. (1971)
- Toll, Christopher (f. 9.3.1931), fil.dr., professor ved Institut for orientalsk filologi, Kbh.s Universitet (1989)
- Waszink, Jan Hendrik (f. 27.10.1908), professor i klassisk arkæologi og filologi ved universitetet i Leiden (1976)
- Weibull, Curt Hugo Johannes (f. 19.8.1886), dr., professor i historie ved universitetet i Göteborg (1957)
- Wilson, Charles Henry (f. 16.4.1914), professor i moderne historie ved Istituto Universitario Europeo, Firenze (1970)

- Winner, Matthias (f. 11.3.1931), dr., direktør ved Max-Planck-Institut, Biblioteca Herziana, Rom (1987)
- Wistrand, Erik Karl Hilding (f. 24.1.1907), dr., professor i klassiske sprog ved universitetet i Göteborg (1971)
- von Wright, Georg Henrik (f. 14.6.1916), dr. i filosofi, forskerprofessor ved Finlands Akademi, Helsingfors (1974)
- Wyller, Egil Anders (f. 24.4.1925), dr., professor i antik åndshistorie ved universitetet i Oslo (1972)
- Zilliacus, Johan Henrik (f. 23.1.1908), dr., professor i græsk litteratur ved universitetet i Helsingfors (1972)
- Aarsleff, Hans Christian (f. 19.7.1925), Ph.D., professor i engelsk ved Princeton University, N.J. (1984)

UDENLANDSKE MEDLEMMER NATURVIDENSKABELIGE KLASSE

fys betegner den matematisk-fysiske gruppe, biol den biologiske gruppe

- †Adams, John Frank (f. 5.11.1930, d. 7.1.1989), professor i matematik ved universitetet i Cambridge, England (1988 – fys)
- Ahlfors, Lars Valerian (f. 18.4.1907), dr., professor i matematik ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1977 – fys)
- Ahrland, Sten Harald (f. 4.8.1921), dr., fhv. professor i uorganisk kemi ved universitetet i Lund (1975 – fys)
- Alfsen, Erik Magnus (f. 13.5.1930), dr., professor i matematik ved universitetet i Oslo (1978 – fys)
- Alfvén, Hannes Olof Gösta (f. 30.5.1908), professor i plasmafysik ved Stockholms tekniska Högskola (1968 – fys)
- Ambartsumian, Viktor Amazaspovich (f. 18.9.1908), professor og direktør for Astrophysical Observatory i Erevan, Armenien, USSR (1971 – fys)
- Andersen, Ole Krogh (f. 11.5.1942), direktør, professor ved Max Planck Instituttet for faststofforskning i Stuttgart (1982 – fys)
- Andersson, Bengt Erik (f. 12.1.1923), vet.med.dr., professor i fysiologi ved veterinæruniversitetet i Uppsala (1977 – biol)
- Anfinsen, Christian Boehmer (f. 26.3.1916), dr., professor i biologi ved The Johns Hopkins University, Bethesda, Maryland (1965 – biol)
- Auerbach, Charlotte (f. 14.5.1899), dr., professor i genetik ved universitetet i Edinburgh (1968 – biol)

- Avery, John Scales (f. 26.5.1933), Ph.D., lektor i kemi ved Kbh.s Universitet (1986 – fys)
- Barton, Sir Derek Harold Richard (f. 8.9.1918), dr., professor i organisk kemi ved C.N.R.S., Gif-sur-Yvette (1972 – fys)
- Bass, Ludvik (f. 9.3.1931), professor i matematik ved Queensland University, Brisbane, Australien (1988 – fys)
- Bastiansen, Otto Christian Astrup (f. 5.9.1918), dr., professor i teoretisk kemi ved universitetet i Oslo (1967 – fys)
- Bauer, Heinz (f. 31.1.1928), dr., professor i matematik ved Erlangen-Nürnberg Universitet (1982 – fys)
- Beadle, George Wells (f. 22.10.1903), dr., professor i biologi ved og præsident for University of Chicago, Ill. (1952 – biol)
- Bell, Ronald Percy (f. 24.11.1907), professor i kemi ved universitetet i Stirling, Skotland (1962 – fys)
- Bénard, Jacques (f. 21.12.1912), dr., professor i fysisk kemi ved universitetet i Paris (Bourg-la-Reine) (1968 – fys)
- Bergsten, Karl Erik (f. 27.7.1909), dr., professor i geografi ved universitetet i Lund (1968 – fys)
- Bergström, Lars Ingmar Valeson (f. 6.9.1921), professor, bestyrer for Forskningsinstitutet för Atomfysik, Stockholm (1974 – fys)
- Bernhard, Carl Gustav (f. 28.4. 1910), dr., professor i fysiologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (1975 – biol)
- Berry, R. Stephen (f. 9.4.1931), Ph.D., professor i kemi ved University of Chicago, Ill. (1980 – fys)
- Blaauw, Adriaan (f. 12.4.1914), professor ved Det astronomiske Institut, universitetet i Groningen (1982 – fys)
- Blackburn, Thomas Henry (f. 8.8.1933), professor i mikrobiel økologi ved Aarhus Universitet (1983 – biol)
- Blasi, Francesco (f. 19.10.1937), professor i molekylærbiologi ved Kbh.s Universitet (1988 – biol)
- Bogorad, Lawrence (f. 29.8.1921), dr., professor i biologi ved Harvard University, Cambridge, Mass. (1977 – biol)
- Bostrom, Kurt Georg Verner (f. 25.3.1932), professor i mineralogi, petrologi og geokemi ved universitetet i Stockholm (1983 – fys)
- †Brachet, Jean-Louis-Auguste (f. 19.3.1909, d. 10.8.1988), dr., professor i almindelig biologi ved Université Libre, Bruxelles (1956 – biol)
- Bridgwater, David (f. 5.7.1934), dr. phil., professor i dynamisk geologi ved Kbh.s Universitet (1977 – fys)
- Brinck, Per Simon Valdemar (f. 4.9.1919), dr., professor i zoologi ved universitetet i Lund (1972 – biol)

- Brooks, Charles Kent (f. 16.10.1939), d.phil., lektor i petrologi ved Kbh.s Universitet (1986 – biol)
- Brown, Gerald Edward (f. 22.7.1926), dr., professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh., og ved State University of New York, Stony Brook, N.Y. (1967 – fys)
- Buchthal, Fritz (f. 19.8.1907), dr. med., Consultant ved National Inst. of Health, Bethesda, Md. *R¹*. (udenl. medl. 1946, indennl. medl. 1947, udenl. medl. 1986 – biol)
- Busemann, Herbert (f. 12.5.1905), dr., fhv. professor i matematik ved University of Southern California, Los Angeles, Cal. (1964 – fys)
- Carleson, Lennart Axel Edvard (f. 18.3.1928), dr., professor i matematik ved universitetet i Uppsala og ved University of California, Los Angeles, Cal. (1970 – fys)
- Cartan, Henri-Paul (f. 8.7.1904), professor i matematik ved universitetet i Paris (1962 – fys)
- Casimir, Hendrik Brugt Gerhard (f. 15.7.1909), dr., fhv. direktør for Philips' Gloeilampenfabrieken, Eindhoven (Heeze) (1975 – fys)
- Celis, Julio Enrique (f. 21.5.1941), Ph.D., professor i medicinsk biokemi ved Aarhus Universitet (1984 – biol)
- Chanock, Robert M. (f. 8.7.1924), dr., chef for Laboratoriet for infektionssygdomme, National Institutes of Health, Bethesda, Md. (1980 – biol)
- Clark, Brian Frederic Carl (f. 26.7.1936), D. Sc., professor i biostrukturkemi ved Aarhus Universitet (1980 – biol)
- Connes, Alain (f. 1.9.1947), dr., professor i matematik ved universitetet i Paris (1980 – fys)
- Cotton, Frank Albert (f. 9.4.1930), dr., professor i kemi ved Texas A & M University, Tex. (1975 – fys)
- Coulomb, Jean-Marie-François-Joseph (f. 7.11.1904), dr., professor i geofysik ved universitetet i Paris (1969 – fys)
- Cox, Sir David Roxbee (f. 15.7.1924), warden for Nuffield College, Oxford (1983 – fys)
- Davies, John Arthur (f. 28.3.1927), dr., professor i fysik ved McMaster University, Ontario (1970 – fys)
- Edlén, Bengt (f. 2.11.1906), dr., professor i fysik ved universitetet i Lund (1956 – fys)
- Edsall, John Tileston (f. 3.11.1902), professor i biokemi ved Harvard University, Boston, Mass. (1969 – biol)
- Eigen, Manfred (f. 9.5.1927), dr., professor, Max-Planck-Institut für Phys. Chemie, Göttingen (1971 – biol)

- Emerson, Sterling Howard (f. 29.10.1900), dr., professor i genetik ved California Institute of Technology, Pasadena, Cal. (1974 – biol)
- Falicov, Leopoldo Maximo (f. 24.6.1933), professor i fysik ved University of California, Berkeley (1988 – fys)
- Fey, Hans (f. 30.12.1921), dr., professor, direktør for Veterinär-Bakteriologisches Institut der Universität, Bern (1971 – biol)
- Fischer-Hjalmars, Inga Margrete (f. 16.1.1918), dr., professor i teoretisk fysik ved universitetet i Stockholm (1982 – fys)
- Flerov, Georgii Nikolaevitch (f. 2.3.1913), dr., professor, direktør for laboratoriet for kernereaktioner i Dubna (Moskva) (1969 – fys)
- Flood, Håkon (f. 25.9.1905), dr., professor i kemi ved Norges tekniske Høgskole, Trondheim (1964 – fys)
- Folkow, Bjørn Uno Gottfrid (f. 13.10.1921), dr., professor i fysiologi ved universitetet i Göteborg (1968 – biol)
- Frey, David Grover (f. 10.10.1915), professor i biologi ved Indiana University, Bloomington, Ind. (1982 – biol)
- Fredga, Arne (f. 18.7.1902), dr., professor i organisk kemi ved universitetet i Uppsala (1965 – fys)
- Fronæus, Sture Adolf (f. 5.10.1916), dr., professor i uorganisk kemi ved universitetet i Lund (1978 – fys)
- Gard, Sven (f. 3.11.1905), dr., professor i virologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (1964 – biol)
- Garnham, Percy Cyril Claude (f. 15.1.1901), professor i med. protozoologi ved universitetet i London (1976 – biol)
- Giles, Norman Henry (f. 6.8.1915), professor i genetik ved University of Georgia, Athens, Ga. (1982 – fys)
- Ginzburg, Vitaly Lazarevich (f. 4.10.1916), professor, leder af afd. for teoretisk fysik ved akademiet i Moskva (1977 – fys)
- Glick, David (f. 3.5.1908), dr., professor ved Department of Pathology, forstander for Division of Histochemistry ved Stanford University, Stanford, Cal. (1965 – biol)
- Goldanskii, Vitalii Iosifovich (f. 18.6.1923), professor, leder af inst. for kemisk fysik ved akademiet i Moskva (1977 – fys)
- Granit, Ragnar Arthur (f. 30.10.1900), dr., professor i neurofysiologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (1956 – biol)
- Gray, Harry Barkus (f. 14.11.1935), dr., professor i kemi ved California Institute of Technology, Pasadena, Cal. (1974 – fys)
- Groshev, Leonid Vasilievitch (f. 18.3.1907), professor, Institut for Atomenergi, Moskva (1965 – fys)

- Grove, Karsten (f. 12.8.1946), lic. scient., professor i matematik ved University of Maryland, College Park, MD (1988 – fys)
- †Gustafsson, Carl Åke Torsten (f. 8.4.1908, d. 14.11.1988), dr., professor i genetik ved universitetet i Lund (1967 – biol)
- Gårding, Lars Jakob (f. 7.3.1919), dr., professor i matematik ved universitetet i Lund (1963 – fys)
- Hamilton, James (f. 29.1.1918), fhv. professor i fysik ved University College, London, fhv. professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh. (1967 – fys)
- Hammen, Thomas van der (f. 27.9.1924), dr., professor i palynologi ved universitetet i Amsterdam (1976 – biol)
- Haraldsen, Haakon Kristian (f. 24.4.1904), dr., professor i kemi ved universitetet i Oslo (1972 – fys)
- †Hedberg, Hollis Dow (f. 29.5.1903, d. 14.8.1988), dr., professor i geologi ved Princeton University, N.J. (1970 – biol)
- Heidelberger, Michael (f. 29.4.1888), dr., adjungeret professor i patologi (immunologi), New York University, N.Y. (1957 – biol)
- Helgason, Sigurður (f. 30.9.1927), dr., professor i matematik ved Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Mass. (1972 – fys)
- Hodgkin, Sir Alan Lloyd (f. 5.2.1914), Foulerton Research Professor of the Royal Society, Physiological Laboratory, Cambridge, England (1964 – biol)
- Hohwü-Christensen, Erik (f. 25.9.1904), dr., fhv. professor i gymnastikteori ved Kbh.s Universitet, professor i kropsøvelsernes fysiologi og hygiejne ved Kungl., gymnastika Centralinstitutet i Stockholm. (indenl. medl. 1940, udenl. medl. 1965 – biol)
- Hoppe, Ernst Gunnar (f. 24.12.1914), dr., professor i geografi ved universitetet i Stockholm (1972 – fys)
- Hotchkiss, Rollin Douglas (f. 8.9.1911), Ph.D., forskningsprofessor ved State University of New York, Albany, N.Y. (1986 – biol)
- Howard, Richard Alden (f. 1.7.1917), dr., professor i botanik og dendrologi ved Harvard University, Jamaica Plain, Mass. (1968 – biol)
- Hulthén, Lamek (f. 14.12.1909), professor i teoretisk fysik ved Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm (1976 – fys)
- Huxley, Sir Andrew Fielding (f. 22.11.1917), Master of Trinity College, Cambridge, England (1964 – biol)
- Huxley, Hugh Exmor (f. 25.2.1924), dr., afdelingsleder ved Medical Research Council (molekylær biologi) i Cambridge, England (1971 – biol)

- Hörmander, Lars Valter (f. 24.1.1931), professor i matematik ved universitetet i Lund (1969 – fys)
- Hörstadius, Sven Otto (f. 18.2.1898), dr., professor i zoologi ved universitetet i Uppsala (1951 – biol)
- Jacob, François (f. 17.6.1920), dr., professor i genetik ved Institut Pasteur, Paris (1962 – biol)
- Jakobsson, Sveinn Peter (f. 20.7.1939), dr. scient., direktør for Naturhistorisk Museum, Reykjavik (1975 – fys)
- Jerne, Niels Kaj (f. 23.12.1911), dr., professor i eksperimentel terapi, direktør for Basel Institut für Immunologie (Gard, Frankrig) (1968 – biol)
- Jonson, Björn Nils Gustav (f. 3.11.1941), professor i fysik ved Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg (1988 – fys)
- Jonsson, Bror Arild (f. 12.5.1948), dr. phil., professor i zoologi ved universitetet i Trondheim, Dragvoll (1988 – biol)
- Jørgensen, Axel Christian Klixbüll (f. 18.4.1931), dr., professor i uorganisk kemi ved universitetet i Genève (1965 – fys)
- Kadison, Richard Vincent (f. 25.7.1925), Ph. D., professor i matematik ved University of Pennsylvania, Philadelphia, Penna. (1974 – fys)
- Kalckar, Herman Moritz (f. 26.3.1908), dr. scient., professor i biologisk kemi ved Harvard University, Medical School, Boston, Mass. (indenl. medl. 1948, udenl. medl. 1959 – biol)
- Katz, Bernhard (f. 26.3.1911), dr., professor i biofysik ved University College, London (1968 – biol)
- Keynes, Richard Darwin (f. 14.8.1919), dr., professor i fysiologi ved universitetet i Cambridge, England (1971 – biol)
- Kitaigorodskii, Sergei Alexandrovich (f. 13.9.1934), D.Sc., professor i fysisk oceanografi, The Johns Hopkins University, Baltimore, Md. (1984 – fys)
- Kurland, Charles Gabriel (f. 14.1.1936), dr., professor i molekylær biologi ved universitetet i Uppsala (1986 – biol)
- Leaf, Alexander (f. 10.4.1920), professor i gerontologi ved Massachusetts General Hospital, Boston, Mass. (1982 – biol)
- Levan, Johan Albert (f. 8.3.1905), dr., professor i cytologi ved universitetet i Lund (1962 – biol)
- Lieb, Elliott H. (f. 31.7.1932), professor i matematik og fysik ved Princeton University, Princeton NJ (1988 – fys)
- Lowry, Oliver Howe (f. 18.7.1910), dr., professor, forstander for Department of Pharmacology, Washington University, St. Louis, Mo. (1968 – biol)

- Lundberg, Paul Anders (f. 10.9.1920), professor i neurofysiologi ved universitetet i Göteborg (1976 – biol)
- Lundquist, Arne John Axel (f. 6.6.1920), dr., professor i genetik ved universitetet i Lund (1971 – biol)
- Löwdin, Per-Olov (f. 28.10.1916), dr., professor i kvantekemi ved universitetet i Uppsala (1973 – fys)
- Låg, Jul (f. 13.11.1915), dr. agric., professor i jordbundslære ved Norges Landbrukshøgskole, Ås (1982 – biol)
- MacLane, Saunders (f. 4.8.1909), dr., professor i matematik ved universitetet i Chicago, Ill. (1968 – fys)
- Magnusson, Staffan Einar Magnus (f. 29.6.1933), afdelingsleder ved Institut for molekylær biologi, Aarhus Universitet (1983 – biol)
- †Manton, Irene (f. 17.4.1904, d. 31.5.1988), dr., professor i botanik ved universitetet i Leeds (1953 – biol)
- Mayr, Ernst (f. 5.7.1904), dr., professor i zoologi ved Harvard College, direktør ved Museum of Comparative Zoology, Cambridge, Mass. (1956 – biol)
- von Meyenburg, Hans Kaspar (f. 9.12.1941), dr.sc.nat., professor i bioteknologi ved CIBA-GEIGY AG, Basel, Schweiz (1979 – biol)
- Morgan, William Wilson (f. 3.1.1906), dr., professor i astronomi ved universitetet i Chicago, Ill. (1967 – fys)
- Moscowitz, Albert (f. 20.8.1929), dr., professor i kemi ved University of Minnesota, Minneapolis, Minn. (1977 – fys)
- Munck af Rosenschöld, Lars Mortimer (f. 19.7.1935), dr., docent i genetik ved universitetet i Lund og forskningsleder ved Carlsberg Forsøgs-laboratorium, Kbh. (1978 – biol)
- Maak, Wilhelm (f. 13.8.1912), dr., professor i matematik ved universitetet i Göttingen (1973 – fys)
- Neugebauer, Otto Eduard Hermann (f. 26.5.1899), dr., professor i matematikkens historie, Institute for Advanced Study, Princeton, N.J. (1934 – fys)
- van Niel, Cornelius Bernardus (f. 4.11.1897), professor i mikrobiologi ved Stanford University, Stanford, Cal. (1968 – biol)
- Nilan, Robert A. (f. 23.12.1926), professor i genetik ved Washington State University, Dean, Pullman, Wash. (1986 – biol)
- Nomura, Masayasu (f. 27.4.1927), dr., professor i genetik og biokemi ved Department of Biological Chemistry ved University of California, Irvine, California College of Medicine, Irvine, Cal. (1977 – biol)
- North, John David (f. 19.5.1934), dr., professor i de eksakte videnskabers historie og filosofi, Universitetet i Groningen (1984 – fys)

- Oort, Jan Hendrik (f. 28.4. 1900), dr., professor, fhv. direktør for observatoriet i Leiden (1947 – fys)
- Ourisson, Guy Henri (f. 26.3.1926), dr., professor i kemi ved Louis Pasteur Universitetet, Strasbourg (1974 – fys)
- Pais, Abraham (f. 19.5.1918), professor i fysik ved Rockefeller University, New York, NY (1988 – fys)
- Peierls, Sir Rudolf Ernst (f. 5.6.1907), Emeritus Wykeham Professor i fysik ved universitetet i Oxford, England (1980 – fys)
- Perlman, Isadore (f. 12.4.1915), professor i kemi ved University of California, Berkeley, Cal. (1972 – fys)
- Petersen, Ole Holger (f. 3.3.1943), dr.med., professor i fysiologi ved University of Liverpool (1988 – biol)
- Pethick, Christopher John (f. 22.2.1942), dr., professor ved Nordisk Institut for teoretisk Atomfysik, Kbh. (1977 – fys)
- Pontecorvo, Guido Pellegrino Arrigo (f. 29.11.1907), professor, Imperial Cancer Research Fund, London (1966 – biol)
- Prance, Ghillean Tolmie (f. 13.7.1937), Director Royal Botanic Gardens Kew, professor i botanik ved London University (1988 – biol)
- Prelog, Vladimir (f. 23.7.1906), dr., professor i organisk kemi ved Eidgenössische Technische Hochschule, Zürich (1971 – fys)
- Ramberg, Hans (f. 15.3.1917), dr., professor i geologi (petrografi) og mineralogi ved universitetet i Uppsala (1964 – fys)
- Raven, Peter Hamilton (f. 13.6.1936), Ph.D., direktør for Missouri Botanical Garden, St. Louis, Mo. (1980 – biol)
- Rechinger, Karl Heinz (f. 16.10.1906), dr., professor i systematisk botanik og plantegeografi ved universitetet i Wien (1971 – biol)
- Regnéll, Otto Gerhard (f. 19.6.1915), dr., professor i geologi ved universitetet i Lund (1969 – biol)
- Reynoldson, Thomas Braban (f. 21.3.1914), Ph.D., D.Sc., professor i økologi ved University of Wales, Bangor (1984 – biol)
- Rhoades, Marcus Morton (f. 24.7.1903), dr., professor i genetik ved Indiana University, Bloomington, Ind. (1977 – biol)
- Rice, Stuart Alan (f. 6.1.1932), professor i fysisk kemi ved University of Chicago, Ill. (1976 – fys)
- Riste, Tormod (f. 14.5.1925), dr.philos., professor i fysik ved universitetet i Oslo (1986 – fys)
- Roche, Jean-Casimir-Henri-Hilaire (f. 14.1.1901), dr., professor i almen og sammenlignende biokemi ved Collège de France, Paris (1970 – biol)
- Ryabchikov, Igor Dmitrievich (f. 6.8.1937), professor i petrologi, forstander ved IGEM, Moskva (1988 – fys)

- Saltin, Bengt (f. 3.6.1935), med. dr., professor i legemsøvelsernes teori ved Kbh.s Universitet. *R.* (1984 – biol)
- Sargeson, Alan McLeod (f. 13.10.1930), professor i uorganisk kemi ved Australian National University, Canberra (1976 – fys)
- Schmidt-Nielsen, Knut (f. 24.9.1915), dr., professor i zoologi ved Duke University, Durham, N.C. (1975 – biol)
- Schnopper, Herbert William (f. 13.3.1933), dr., direktør for Dansk Rumforskningsinstitut, Kbh. (1982 – fys)
- Schrieffer, John Robert (f. 31.5.1931), professor i fysik ved University of California, Santa Barbara, Cal. (1979 – fys)
- Schwarzschild, Martin (f. 31.5.1912), professor i astronomi ved Princeton University, N.J. (1969 – fys)
- Segal, Irving Ezra (f. 13.9.1918), Ph. D., professor i matematik ved Massachusetts Institute of Technology, Cambridge, Mass. (1977 – fys)
- Selberg, Atle (f. 14.6.1917), dr., professor i matematik ved Institute for Advanced Study, Princeton, N.J. (1967 – fys)
- Sheline, Raymond Kay (f. 31.3.1922), dr., professor i kemi og fysik ved Florida University i Tallahassee, Fla. (1974 – fys)
- Stern, Herbert (f. 22.12.1918), professor i biologi ved University of California, La Jolla, Cal. (1976 – biol)
- Strand, Kaj Aage Gunnar (f. 27.2.1907), dr. phil., professor, videnskabelig direktør for U.S. Naval Observatory, Washington, DC. *R¹*. (1965 – fys)
- Stumpf, Paul Karl (f. 23.2.1919), dr., professor i biokemi ved University of California, Davis, Cal. (1975 – biol)
- Størmer, Erling (f. 2.11.1937), Ph.D., professor i matematik ved universitetet i Oslo (1986 – fys)
- Suomalainen, Esko (f. 11.6.1910), dr., professor i genetik ved universitetet i Helsingfors (1968 – biol)
- Swiatecki, Wladyslaw Jerzy (f. 22.4.1926), dr., kernefysiker, Lawrence Radiation Laboratory, Berkeley, Cal. (1973 – fys)
- Taube, Henry (f. 30.11.1915), dr., professor i kemi ved Stanford University, Stanford, Cal. (1984 – fys)
- Teichert, Curt (f. 8.5.1905), dr., professor i geologi ved University of Rochester, N.Y. (1973 – fys)
- Thorne, Robert Folger (f. 13.7.1920), professor i botanik ved Rancho Santa Ana Botanic Garden, Claremont, Cal. (1986 – biol)
- Tosteson, Daniel Charles (f. 5.2.1925), dr., Dean of Medical Studies, Harvard University, Boston, Mass. (1973 – biol)

- Tutin, Winifred (f. 8.10.1915), dr., Honorary Reader in Botany, University of Leicester (1975 – biol)
- Vallee, Bert Lester (f. 1.6.1919), professor i biokemi ved Harvard Medical School, Boston, Mass. (1977 – biol)
- Voigt, Ehrhard (f. 28.7.1905), dr., professor i geologi og palæontologi ved universitet i Hamborg (1972 – biol)
- Watson, James Dewey (f. 6.4.1928), dr., professor i biologi, dir. for Cold Spring Harbor Laboratory, Long Island, N.Y. (1962 – biol)
- Weisskopf, Victor Frederick (f. 19.9.1908), professor i fysik ved Institute of Technology, Cambridge, Mass., fhv. generaldirektør for CERN (European Center for Nuclear Research), Genève (1962 – fys)
- Wetzel, Robert G. (f. 16.8.1936), professor i biologi ved University of Michigan, Ann Arbor, Mich. (1986 – biol)
- Wheeler, John Archibald (f. 9.7.1911), dr., professor i fysik ved University of Texas, Austin, Tex. (1971 – fys)
- Wickman, Frans Erik (f. 21.3.1915), dr., professor i mineralogi, petrologi og geokemi ved universitetet i Stockholm (1971 – fys)
- Wigglesworth, Sir Vincent Brian (f. 17.4.1899), dr., professor i biologi ved universitetet i Cambridge, England (1951 – biol)
- Wigzell, Hans Lennart Rudolf (f. 28.10.1938), dr. med., professor i immunologi ved Karolinska Institutet, Stockholm (1986 – biol)
- Wildman, Samuel Goodnow (f. 26.5.1912), dr., professor i biologi ved University of California, Los Angeles, Cal. (1977 – biol)
- Wilkinson, Sir Geoffrey (f. 14.7.1921), professor i uorganisk kemi ved Imperial College, London (1968 – fys)
- Wilson, Douglas Patrick (f. 7.8.1902), dr., fhv. Associate, Marine Biological Laboratory, Plymouth (1965 – biol)
- Zamecnik, Paul Charles (f. 22.11.1912), dr., professor i onkologi ved Worcester Foundation for Experimental Biology, Shrewsbury, Mass. (1978 – biol)
- Öhrn, Nils Yngve (f. 11.6.1934), fil.dr., professor i kemi og fysik ved University of Florida, Gainesville, Fla. (1986 – fys)
- Aaboe, Asger Hartvig (f. 26.4.1922), dr., professor i matematik og naturvidenskabernes historie, og i det nære Østens sprog og litteraturer, Yale University, New Haven, Conn. (1975 – fys)

INDENLANDSKE MEDLEMMER EFTER INDVALGSÅR

Humanistiske klasse: kursiv

1939-50	Simonsen	<i>Gomard</i>	Møller, Bjerrum
Jessen	Skou	<i>Hvidtfeldt</i>	Pedersen, Olaf
Holter	v. Wettstein	Klenow	<i>Petersen, Ladewig</i>
†Rehberg, Brandt	<i>Hammershaimb</i>	<i>Monberg</i>	<i>Rasmussen, Holger</i>
Bjerrum	<i>Thomsen, Rudi</i>		<i>Rischel</i>
Jensen, K. A.	Crone	1976-80	<i>Sørensen, Algot</i>
	Peters	<i>Favrholdt</i>	Sørensen, Henn.
1951-60	<i>Fischer-Jørgensen</i>	Larsen, Olesen	Andersen, Torkild
<i>Riis</i>	Fuglede	Marcker	Berthelsen, Ole
Noe-Nygaard	<i>Glamann</i>	Nathan	Buchwald
<i>Steensberg</i>	Mohr	Strid	<i>Christensen, Johnny</i>
Bang	Knakkegård Møller	<i>Thomsen, Niels</i>	<i>Christiansen, S.</i>
Bohr	Sten-Knudsen	Andersen, Sv. O.	Larsen, Kai
Ussing	Winther	Berthelsen, A.	Lund, Henning
<i>Jansen, Billeskov</i>	<i>Læssøe</i>	Bjørnholm	Michelsen
Bak, Børge		Dansgaard	<i>Moustgaard</i>
Lassen, N. O.	1971-75	Engberg	Nissen
Mottelson	Christensen, Bent	Fenchel	<i>Olsen, Olaf</i>
†Nielsen, Steemann	<i>Dal</i>	<i>Fink</i>	<i>Svane</i>
Reiz	<i>Egerod</i>	<i>Fischer</i>	Barndorff-Nielsen
Wingstrand	<i>Jacobsen</i>	† <i>Hendriksen</i>	<i>Estrup</i>
Ottesen	Kjeldgaard	Holmsgaard	Forchhammer
Tornehave	Kristensen, Leif	<i>Johansen, H. Friis</i>	Holstener-Jørgensen
	Kruhøffer	Lundquist	Jónasson
1961-70	Lund, Bodil Jerslev	Mackintosh	Kullenberg
<i>Becker</i>	<i>Stief</i>	Maunsbach	<i>Lidin</i>
Hald	<i>Glahn</i>	Pedersen, Kjærgård	Olesen, Poul
Huus	<i>Asmussen, Jes</i>	Schäffer	<i>Raasted</i>
Nielsen, Overgaard	<i>Blegvad</i>	<i>Spang-Hanssen, Henn.</i>	Svejgaard
Rudkjøbing	Andersen, Sv. Th.	<i>Sørensen, Søren</i>	<i>Sørensen, Kousgård</i>
Troels-Smith	Behnke	Thaysen, Hess	
Andersen, Sparre	<i>Dalgård</i>	<i>Waaben</i>	1981-85
Asmussen, E.	Ellitsgaard-R.	<i>Bergsagel</i>	Als-Nielsen
<i>Bagge</i>	<i>From</i>	<i>Brøndsted</i>	<i>Ejskjær</i>
Kjær	<i>Hjorth, Lindegård</i>	Dahl, J. P.	Eliassen
Lindhard	Jensen, Højgaard	† <i>Gjødesen</i>	<i>Grane</i>
<i>Schiørring</i>	Lassen, Ulrik	Hansen, Hans J.	<i>Hansen, Sv. Aa.</i>
Bak, Thor A.	<i>Rasmussen, Nørregaard</i>	<i>Johansen, K. Friis</i>	<i>Nielsen, Eduard</i>
Ballhausen	Seidenfaden	Lassen, Niels A.	Poulsen, Vald.
Jørgensen, C.	Siim	Lund, Ebba	Rasmussen, Sv. E.
Barker	<i>Bredsdorff</i>	Madsen, Ib	Rehfeld
Kofoed-Hansen	<i>Gelting</i>	Munch-Petersen	Tygstrup

Andersen, J. U.	Bechgaard	Hansen, P. G.	Hammer
Berg, Christian	Bræstrup	Haagerup	Hoffmann, Else
<i>Christensen, Bent</i>	Cotterill	<i>Jørgensen, Sv.-Aa.</i>	Kristensen, Niels P.
† <i>Eller</i>	<i>Johansen, Hans Chr.</i>	Krogsgaard-Larsen	Nansen
Fiil	Johansen, Peter	<i>Kaarsted</i>	Nielsen, H. Bech
Linderberg	Jørgensen, Bo Barker	<i>Maegaard</i>	Sigmund
<i>Matthiessen</i>	Nilsson, Jytte	Molin	<i>Balling</i>
<i>Nøjgaard</i>	<i>Skydsgaard</i>	Surlyk	<i>Ebbesen</i>
Olsson	<i>Thyssen</i>	<i>Sørensen, Knud</i>	<i>Hørby</i>
<i>Spang-Hanssen, Ebbe</i>	<i>Bukdahl</i>	Nielsen, Wiin	<i>Jensen, Jørgen</i>
<i>Steensgaard</i>	<i>Olsen, Munk</i>	<i>Feldbæk</i>	<i>Lundgreen-Nielsen</i>
Thorn	<i>Ørsnes</i>	<i>Hansen, M. Herman</i>	<i>Otzen</i>
<i>Dahlerup</i>		<i>Tamm</i>	
<i>Danø</i>	1986-89	<i>Thodberg</i>	
<i>Andersen, Ellen</i>	<i>Fenger</i>	Christiansen, F.	

MEDLEMSANTAL

Indenlandske medlemmer	206	Udenlandske medlemmer	269
Humanistiske klasse	84	Humanistiske klasse	99
Naturvidenskabelige klasse	122	Naturvidenskabelige klasse	170
Mat.-fys. gruppe	63	Mat.-fys. gruppe	91
Biol. gruppe	59	Biol. gruppe	79

Tillidshverv

Årstallet til højre angiver valgperiodens udløb (normalt i april).

INTERNE HVERV

	valgt	til
<i>Præsident:</i> Erik Dal	1988	1992
<i>Klasseformænd og vicepræsidenter:</i>		
Birger Munk Olsen	1989	1992
Gert Kjærgård Pedersen	1987	1990
<i>Sekretær:</i> Thor A. Bak	1985	1994
<i>Redaktør:</i> Poul Lindegård Hjorth	1988	1990
<i>Kasserer:</i> Aage Winther	1984	1991
<i>Kassekommissionen:</i>		
Jes Forchhammer	1989	1993
Bent Fuglede	1987	1991
P. Nørregaard Rasmussen	1980	1992
Henning Spang-Hanssen, fm.	1986	1990
<i>Revisorer:</i>		
Hector Estrup	1986	1990
Christian Berg	1987	1992
<i>Revisorsuppleanter:</i>		
Jes Asmussen	1978	1990
Jens Rehfeld	1988	1992
<i>Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark:</i>		
Rodney M. Cotterill	1986	1992
Ole Feldbæk	1989	1993
Jes Forchhammer, fm.	1982	1990
Birger Munk Olsen	1988	1991
<i>Bibliotekar:</i> Jes Asmussen	1978	1990

<i>Carlsbergfondets direktion:</i>	valgt til 30.9.	
C. J. Ballhausen	1972	1996
Henrik Glahn til 30.9.89	1977	1989
Kristof Glamann, fm.	1969	1998
Ebba Lund	1980	1994
Axel Michelsen	1986	1990
P. C. Matthiessen fra 1.10.89	1989	1992
<i>Frederiksborg-Museets bestyrelse</i>		
Valgt af Selskabet: Kristof Glamann	1969	1998
<i>Bestyrelsen for Carlsbergs Mindelegat for Brygger J. C. Jacobsen</i>		
Valgt af Selskabets præsident: Erik Dal	1985	1991
<i>Tilforordnede til Carlsberg Laboratoriets bestyrelse:</i>		
Valgt af Selskabet:		
E. Bjerl Nielsen, teknisk direktør	1980	1990
Poul J. Svanholm, administrerende direktør	1980	1990
<i>Beboer af Gl. Carlsbergs Hovedbygning (Æresboligen):</i>		
Søren Egerod	1988	
<i>Bestyrelsen for Grosserer A. Collstrøps Hjem</i>		
<i>for en dansk Videnskabsmand, Lundehave:</i> 1991		
Thor A. Bak, fm.	1985	
Jon Palle Buhl, højesteretssagfører	1985	
Sune Dalgård	1977	
Gert Kjærgård Pedersen	1985	
<i>Beboer af Lundehave:</i>		
Arne Noe-Nyegaard	1963	
<i>Bestyrelsen for Lægen, Professor ved Københavns Universitet,</i>		
<i>dr. med. & chir. Knud Sand's Legat:</i> 1988 1992		
Jon Palle Buhl, højesteretssagfører		
Bent Christensen		
Jens Peder Dahl		
Suppleanter:		
Tom Fenchel		
Niels Wive Kjærgaard, advokat		
Jan Maegaard		
<i>Beboer af professor Knud Sands bolig:</i>		
Gert Kjærgård Pedersen	1988	

<i>Bestyrelsen for Selskabets Bidragsfond:</i>			1990
C. J. Becker, fm.		1975	
Jes Forchhammer		1989	
J. Chr. Siim		1975	
<i>Bestyrelsen for Niels Bohr Arkivet:</i>			
Valgt af Selskabet: Olaf Pedersen	okt.	1985	1989
<i>Bestyrelsen for Niels Bohr Legatet:</i>			
Thor A. Bak		1985	
Erik Dal, fm.		1988	
Olaf Olsen		1985	
Henning Spang-Hanssen		1986	
Henning Sørensen		1981	
<i>Caix Legatet:</i>			
Selskabet indstiller mulige kandidater til Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond			
<i>Bestyrelsen for Lillian og Dan Finks Fond:</i>		1987	
Kåre B. Dullum, direktør, cand. polit			1997
Dan Fink, arkitekt, M.A.A., fm.			
Henning Spang-Hanssen			1997
Fondets sekretær: Erik Dal			1997
<i>Bestyrelsen for Grundforskningsfonden:</i>		1986	
Jens Ulrik Andersen			1990
Bent Christensen (jur.)			1992
Jens Peder Dahl			1992
David Favrholt			1990
Tom Fenchel			1992
Lennart Olsson, fm., livsvarigt medlem			
Jens Rehfeld			1990
<i>Bestyrelsen for Emil Herborgs Legat</i> <i>til unge, danske, mandlige, ubemidlede Naturvidenskabsmænd:</i>			
Bent Christensen (zool.)		1973	1994
Jens Peder Dahl		1987	1990
Bent Fuglede		1980	1993
Torben Huus, fm.		1980	1992
Jytte R. Nilsson		1986	1991

- Bestyrelsen for Aksel Tøvborg Jensens Legat:* okt. 1983
 Thor A. Bak, fm.
 C. J. Ballhausen 1993
 Poul Lindegård Hjorth
 Karsten Friis Johansen 1993
 Aage Winther
- Bestyrelsen for Inge Lehmann's Legat af 1983:* okt. 1986 1990
 Willi Dansgaard
 Elvin Kejlsø, chefgeodæt, fm.
 Ib K. Moustgaard
 Suppleanter:
 O. Bedsted Andersen, chefgeodæt
 Niels Balling, lektor, lic.scient.
 Rolf Willanger, professor, dr. phil.
- Bestyrelsen for Mag. art. Marcus Lorenzens Legat:* 1992
 Thor A. Bak, fm. 1985
 Poul Lindegård Hjorth 1983
 Kai Larsen 1980
- Bestyrelsen for Julie von Müllens Fond* 30.9.1990
 Valgt af præsidenten:
 E. Sparre Andersen
 Knud Waaben
- Bestyrelsen for Kaj Linderstrøm-Lang's Guldmedaillefond*
 Valgt af Selskabet: Diter v. Wettstein 1986 1996
- Bestyrelsen for Det danske Institut i Rom*
 Valgt af Selskabet: Karsten Friis Johansen 31.3.1992
- Bestyrelsen for legatet Ole Rømer Medaillen* 31.10
 Valgt af Selskabet: Poul Erik Nissen 1986 1992
- Niels Skyum-Nielsens Mindefond til støtte af middelalderhistorisk forskning*
 Godkendelse af beretning og regnskab: Præsidenten . 24.1.1985
- Forskerøvelserne* er til sommeren 1991 udlånt til følgende:
 Kommissionen for Corpus Lexicographorum Graecorum
 Mogens Blegvad og Olaf Pedersen
 F. J. Billeskov Jansen
 J. Chr. Siim

FÆLLES FOR BEGGE KLASSER

Følgende medlemmer er for tiden indvalgt i

Planlægningsrådet for Forskningen, PRF

Birger Munk Olsen

Statens humanistiske Forskningsråd, SHF

David Favrholt

Birger Munk Olsen, fm.

Jørgen Rischel

Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd, SJVF

Erik Holmsgaard

Statens lægevidenskabelige Forskningsråd, SLF

Claus Bræstrup

Povl Krogsgaard-Larsen

Ebba Lund

Arvid B. Maunsbach, fm.

Statens naturvidenskabelige Forskningsråd, SNF

Torkild Andersen

Christian Berg

Claus Hammer

Kjeld Marcker

Agnete Munch-Petersen

Jytte R. Nilsson

Peter Sigmund

European Science Foundation-udvalget

Jes Asmussen

Peder Olesen Larsen

Bengt Algot Sørensen

Henning Sørensen

Unesco Nationalkommissionens tværfaglige videnskabsudvalg

Valgt af Selskabet: Peder Olesen Larsen

Kommissionen til udforskning af landbrugsredskabernes og agerstruktureernes historie

Sofus Christiansen

Grith Lerche, museumsinspektør, mag. art.

Holger Rasmussen

Axel Steensberg, fm.

J. Troels-Smith

*Kommissionen til udforskning af Danmarks ældste landbrug
og de samtidige naturforhold*

Svend Th. Andersen
Peder Mortensen, museumsdirektør
Olaf Olsen
Axel Steensberg
J. Troels-Smith, fm.

Udvalg vedr. Selskabets jubilæum i 1992

Til forberedelse af Selskabets 250-års jubilæum den 13. november 1992
er der nedsat en jubilæumskomite bestående af:

Selskabets præsident Erik Dal
Klasseformændene Birger Munk Olsen
Gert Kjærgård Pedersen
Formanden for Udvalget for udadrettet virksomhed: Jes Forchhammer
Claus Bræstrup
Bent Christensen (jur.)
Ole Feldbæk
Sekretariatschef: Pia Grüner

HUMANISTISKE KLASSE

*Kommissionen til undersøgelse af de i dansk privateje bevarede kilder
til dansk historie*

Troels Dahlerup, fm.
Sune Dalgård
Troels Fink
Svend Gissel, førstebibliotekar, dr. phil.

Kommissionen for registrering af litterære kilder til dansk historie

Valgt af Selskabet:
Povl Bagge
Erik Dal, repræsenterer også Det danske Sprog- og Litteraturselskab
Svend Gissel, førstebibl., dr. phil., fm.
Ole Feldbæk, suppleant

Kommissionen for Corpus Lexicographorum Graecorum, CLG

Klaus Alpers	1990
Johnny Christensen, fm.	okt. 1989
Holger Friis Johansen	1990
Fritz Saaby Pedersen, lektor, lic. phil.	1990

Kommissionen for Thesaurus Linguae Latinae, TLL

Johnny Christensen	1989
Holger Friis Johansen, fm.	1990
Palle W. Nielsen, lektor	okt. 1989

Kommissionen for Carlsbergfondets syriske ekspeditioner

Peder Mortensen, museumsdirektør, fm. og redaktør	1990
Eduard Nielsen	1990
Olaf Olsen	1990
Ingolf Thuesen, kandidatstipendiat, mag. art.	1990

*Udvalget til forberedelse af indstilling til ESF**vedr. evt. udgivelse af prismaterialet i Øresundstoldregnskaberne 1557-1646*

Sune Dalgård
Hans Chr. Johansen
E. Ladewig Petersen, fm.
Niels Steensgaard
Bengt Algot Sørensen, observatør

NATURVIDENSKABELIGE KLASSE

Udvalg til forberedelse af medlemsvalg

nov. 1989

Willi Dansgaard
Tom Fenchel
Bodil Jerslev Lund
Lennart Olsson, fm.
Gert Kjærgård Pedersen, sekr.
Henning Sørensen

Kommissionen for forskningsarealer

Svend Th. Andersen
C. Overgaard Nielsen
A. Noe-Nygaard
Peter Rasmussen, cand. phil.
J. Troels-Smith, fm.

Interimstyrelsen for Physica Scripta

dec. 1993

Valgt af Selskabet:
Torkild Andersen fm.
P. Gregers Hansen, suppleant

Acta Zoologica

Valgt af Selskabet:

Chefredaktør: Claus Nielsen, lektor, dr. phil., Zoologisk Museum

Medredaktør: Åse Jespersen, lektor

Medlemmer af Advisory Council:

C. C. Barker Jørgensen

K. G. Wingstrand

Bestyrelsen for Danmarks Akvarium

31.12.1991

Valgt af Selskabet: Torben Wolff, docent, dr. phil.

Bestyrelsen for Dansk Bilharziøse Laboratorium

1991

Valgt af Selskabet: Bent Christensen (zool.)

UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE, UAI

Nationalkomiteen

Asmussen, Jes

1990

Fischer, Erik

Raasted, Jørgen, delegeret suppl. til UAI til 1.7.1991

Sørensen, Bengt Algot, delegeret til UAI til 1.7.1991

Thomsen, Rudi, delegeret til UAI til 1.7.1991, fm.

Nationalkomiteer for foretagender under UAI

Romertallet angiver den pågældende UAI-kommissions nummer

I. *Corpus Vasorum Antiquorum, CVA*

1993

Christiansen, Jette, mag.art., museumsinspektør, Ny Carlsberg
Glyptotek

Dietz, Søren, mag.art., museumsinspektør, Nationalmuseet

Hannestad, Lise, lektor, dr.phil., AaU

Melander, Torben, mag.art., museumsinspektør, Thorvaldsens
Museum

Thomsen, Rudi, Videnskabernes Selskab

V. *Novum Glossarium Mediae Latinitatis, NGML* (Den ny Ducange)

1990

Johansen, Holger Friis, Institut for klassisk filologi, AaU, fm.

Olsen, Birger Munk, Institut for græsk og latinsk middelalder-
filologi, KU

- XXVIII. *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae, LIMC* 1993
 Fischer, Erik, Den kgl. Kobberstiksamling
 Johansen, Karsten Friis, Filosofisk Institut, KU
 Thomsen, Rudi, Historisk Institut, AaU
- XXXI. *Atlas Linguarum Europae, ALE* 1990
 Asmussen, Jes, Institut for orientalsk filologi, KU
 Ejskjær, Inger, Institut for dansk dialektforskning, KU, fm.
 Ringgaard, Kr., professor, dr. phil.,
 Institut for nordisk sprog- og litteraturforskning, AaU
 Spang-Hanssen, Henning,
 Institut for anvendt og matematisk lingvistik, KU
- XXXV. *Jewish Art Index, JAI* okt. 1989
 Asmussen, Jes, Videnskabernes Selskab
 Fischer, Erik, Den kgl. Kobberstiksamling
 Gelfer-Jørgensen, Mirjam, overbibliotekar, dr. phil.,
 Kunstindustrimuseet
 Haxen, Ulf, førstebibliotekar,
 Judaistisk afdeling, Det kgl. Bibliotek, fm.

INTERNATIONAL COUNCIL OF SCIENTIFIC UNIONS, ICSU

Formand: Axel Michelsen

Nationalkomiteens forretningsudvalg Marts 1990
 Ole Bedsted Andersen, chefgeodæt
 Sven Harnung, lektor, cand.scient.
 Axel Michelsen
 Gunnar Gissel Nielsen, lektor, dr. agro.
 Eigil A. Ungstrup, lektor, lic. techn.

COSPAR/SCOSTEP Eigil Ungstrup, lektor, lic. techn.
 IAU Jens Knude, adjunkt, dr. scient.
 ICL Asger Berthelsen
 IGU Niels Kingo Jacobsen, professor, dr. phil.
 IMU Gert Kjærgård Pedersen
 INQUA Sten Sjørring, lektor, cand. scient.

IUB	Bjørn Quistorff, lektor, cand.med.
IUBS	Gunnar Gissel Nielsen, lektor, dr. agro.
IUCr	Birthe Jensen, lektor, lic.pharm.
IUGG	Ole Bedsted Andersen, chefgeodæt, cand. mag., mag. scient.
IUGS	Niels Hald, lektor, cand. scient.
IUHPS	Mogens Blegvad
IUIS	Arne Svejgaard
IUMS	W. Frederiksen, overlæge
IUNS	Jørgen Højmark Jensen, underdirektør, civiling.
IUPAB	Axel Michelsen
IUPAC	Sven Harnung, lektor, cand. scient.
IUPAP	Peter Sigmund
IUPHAR/IUTOX	Per Juul, professor, dr. med.
IUPS	Niels A. Thorn
IUPSyS	Per Schultz Jørgensen, forskningsleder, dr.phil.
IUTAM	Erik B. Hansen, professor, dr. techn.
SCOR	Aksel Wiln Nielsen
URSI	T. Stockflet Jørgensen, civiling., dr. phil.
WCRP	Erik Eliassen

Nationalkomiteer for unioner under ICSU

Medlemmerne vælges af de anførte institutioner

Committee on Space Research, COSPAR

Scientific Committee on Solar Terrestrial Physics, SCOSTEP

1990

Bahnsen, A., civilingeniør, dr. scient.,

Dansk Rumforskningsinstitut, sekr.

Bonde-Petersen, Fl., lektor, dr. med.,

August Krogh Instituttet

Christensen-Dalsgaard, Jørgen, lektor, Ph.D.

Astronomisk Institut, AaU

Galster, J. G., lektor, civiling., Fysisk Laboratorium III, DtH

Gudmandsen, P., professor, civiling., Elektromagnetisk Institut, DtH

Hansen, Leif, lektor, mag. scient., Observatoriet i Brorfelde, KU

Kejlsø, Elvin, chefgeodæt, mag. scient., Videnskabernes Selskab

Madsen, Frede, afdelingsgeodæt, cand. mag., mag. scient.,

Kort- og Matrikelstyrelsen

Mikkelsen, I. S., statsmeteorolog, mag. scient., Danmarks Meteorologiske Institut
 Olesen, J. K., civiling., Danmarks Meteorologiske Institut
 Ungstrup, E., lektor, lic. techn.,
 Dansk Rumforskningsinstitut, fm. og ICSU-repræsentant

International Association of Engineering Geology, IAEG,
 affilieret IUGS (se s. 60).

International Astronomical Union, IAU nov. 1989

Christensen, Per Rex, lektor, lic. scient.,
 Niels Bohr Institutet
 Christensen-Dalsgaard, Jørgen, lektor, Ph.D.,
 Astronomisk Institut, AaU
 Clausen, Jens Viggo, lektor, cand. scient.
 Observatoriet i Brorfelde, KU
 Knude, Jens, adjunkt, dr. scient.,
 Observatoriet i Kbh., KU, sekr. og ICSU-repræsentant
 Kristensen, Leif Kahl, lektor, mag. scient., Det fysiske Institut, AaU
 Moesgaard, Peder, lektor, dr. scient.,
 Institut for de eksakte videnskabers historie, AaU
 Nissen, Poul Erik, Videnskabernes Selskab, fm.
 Schnopper, H. W., Dansk Rumforskningsinstitut

Inter-Union Commission on the Lithosphere, ICL 1990

Andersen, Claus, statsgeolog, cand. scient.
 Danmarks Geologiske Undersøgelse
 Berthelsen, Asger, Geologisk Centralinstitut, KU,
 og Videnskabernes Selskab, fm. og ICSU-repræsentant
 Bridgwater, David, Geologisk Museum, KU
 Brooks, C. K., Institut for Petrologi, KU
 Hjelme, Jørgen, statsseismolog, mag. scient. Kort- og
 Matrikelstyrelsen, Geodætisk-Seismisk Afd., sekr.
 Saxov, Svend, professor, cand. mag., mag. scient.
 Laboratoriet for Geofysik, AaU

International Geographical Union, IGU okt. 1990

Bilmann, O., professor, cand. mag., Danmarks Lærerhøjskole
 Brandt, Jesper, lektor, cand. scient., Geografisk Institut, RUC
 Christiansen, Chr., lektor, dr. scient., Geologisk Institut, AaU
 Christiansen, Sofus,
 Geografisk Institut, KU, og Videnskabernes Selskab

Dilling, Stig, opmålingschef, Kartografisk Selskab

Illeris, Sven, forskningsleder, dr.phil.

Amtskommunernes og Kommunernes Forskningsinstitut

Jacobsen, N. Kingo, professor, dr. phil.,

Geografisk Selskab, fm. og ICSU-repræsentant

Jensen, Henrik Toft, rektor, cand.mag., Geografisk Institut, RUC

Jensen-Butler, Chris, lektor, Ph.D., Geografisk Institut, AaU

Kejlbo, Ib, førstebibliotekar, cand. mag.,

Forskningsbibliotekernes Fællesråd

Magnussen, Jan, rektor, cand. scient., Sydjysk Universitetscenter

Maskell, Peter, lektor, Ph.D., Handelshøjskolen i Kbh.

Matthiessen, Chr. Wichmann, professor, dr. phil.,

Geografisk Selskab, sekr.

Rasmussen, Kjeld, professor, dr. agro.,

Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

Svensson, Harald, professor, fil. dr., Geografisk Institut, KU

International Mineralogical Association, IMA, affilieret IUGS (se s. 61).

International Mathematical Union, IMU

nov.

Barndorff-Nielsen, Ole, Dansk Selskab for teoretisk Statistik

1992

Fuglede, Bent, Dansk Matematisk Forening, fm.

1992

Hansen, Erik B., professor, dr. techn.,

Dansk Center for anvendt Matematik og Mekanik

1990

Johansen, Peter, Datalogisk Selskab

1990

Munkholm, Hans J., lektor, lic. scient.,

Videnskabernes Selskab

1990

Pedersen, Gert Kjærgård, Videnskabernes Selskab,

sekr. og ICSU-repræsentant

1992

Poulsen, Ebbe T., professor, mag. scient. & cand. mag.,

Dansk Matematisk Forening, AaU

1990

International Association for Quaternary Research, INQUA, affilieret IUGS

Andersen, Svend Th., Videnskabernes Selskab

maj 1991

Bondesen, Erling, professor, mag. scient., RUC

Christensen, Charlie, museumsinspektør, cand. scient.,

Nationalmuseets naturvidenskabelige afd.

Fredskild, Bent, museumsinspektør, dr. phil., Botanisk

Centralinstitut, KU

Hammer, Claus, Geofysisk Institut, KU

- Krüger, Johs., lektor, cand. scient.,
 Geografisk Centralinstitut, KU, sekr.
- Larsen, Gunnar, professor, dr. phil., Geologisk Institut, AaU
- Rasmussen, Leif Aabo, karteringschef, cand. scient.,
 Danmarks Geologiske Undersøgelse
- Sjørring, Steen, lektor, cand. scient., Geologisk Centralinstitut, KU,
 fm. og ICSU-repræsentant
- Weidick, Anker, statsgeolog, dr. phil.,
 Grønlands Geologiske Undersøgelse
- Aaris-Sørensen, Kim, lektor, lic. scient.,
 Zoologisk Centralinstitut, KU
- International Union of Biochemistry, IUB*
- Clark, Brian F. C., Videnskabernes Selskab marts 1991
- Engberg, Jan, lektor, dr. scient., Biokemisk Forening
- Fahrenkrug, Jan, professor, dr.med., Dansk Selskab for klinisk Kemi
- Pedersen, Finn Skou, lektor, lic. scient., Jydsk Biologisk Forening
- Quistorff, Bjørn, lektor, cand. med., Biokemisk Forening, fm. og
 ICSU-repræsentant
- Sjöström, Hans, lektor, dr. med., Biokemisk Institut, KU
- International Union of Biological Sciences, IUBS* marts
- Andersen, Svend Olav, Videnskabernes Selskab 1990
- Fjeldså, Jon, lektor, dr. phil.,
 Dansk Ornitologisk Forening, 1991
- Heie, Ole E., professor, dr. phil.,
 Dansk Naturhistorisk Forening, fm. 1991
- Hoffmann, Else K., Biologisk Selskab 1990
- Kjøller, Annelise, lektor, Dansk Mikrobiologisk Selskab 1990
- Kristensen, Niels Peder, Entomologisk Forening 1991
- Mølgaard, Per, lektor, lic.agro., Dansk Botanisk Forening 1992
- Nielsen, Gunnar Gissel, lektor, dr. agro.,
 Foreningen af Licentiater, sekr. og ICSU-repræsentant 1992
- Nielsen, Mogens Gissel, lektor, mag. scient.,
 Jydsk biologisk Selskab 1992
- International Union of Crystallography, IUCr* sept.
- Broesby-Olsen, F., kemiker, Danfoss A/S 1994
- Christensen, A. Nørlund, lektor, dr.phil., AaU 1994
- Feidenhans'l, R., lic.scient., Forskningscenter Risø 1994

Gerward, L., lektor, dr.techn., DTH	1994
Jensen, Birthe, lektor, lic. pharm., Kemisk Institut BC, Danmarks farmaceutiske Højskole, ICSU-repræsentant	1991
Larsen, Sine, lektor, cand. scient., Kemisk Laboratorium, KU	1991
Lebech, Bente, civiling., Fysikafdelingen, Forskningscenter Risø, fm.	1991
Makowicky, E., lektor, dr., Institut for Mineralogi, KU	1994
Rasmussen, Sv. E., Videnskabernes Selskab	1991
Simonsen, Ole, lektor, cand. scient., Kemisk Institut, OU	1991
Thorup, N., lektor, civiling., DTH, sekr.	1991
<i>International Union of Geodesy and Geophysics, IUGG</i>	sept.
Andersen, O. Bedsted, chefgeodæt, cand. mag., mag. scient., Kort- og Matrikelstyrelsen, fm. og ICSU-repræsentant	1991
Brooks, C. K., Geologisk Centralinstitut, KU	1989
Dansgaard, Willi, Videnskabernes Selskab	1991
Eliassen, Erik, Geofysisk Institut, KU	1989
Friis-Christensen, E., mag. scient., Danmarks Meteorologiske Institut	1991
Hjelme, Jørgen, statsseismolog, mag. scient., Kort- og Matrikelstyrelsen, Geodætisk-Seismisk Afd.	1989
Højerslev, Niels Kr., lektor, dr. scient., Geofysisk Institut, KU	1989
Jensen, J. Lundager, chefhydrolog, civiling., Det danske Hedeselskab	1991
Tscharning, C. C., professor, mag. scient., Geofysisk Institut, KU sekr.	1991
<i>Tværfaglige medlemmer:</i>	
Balling, Niels, lektor, lic. scient., Lab. f. Geofysik, AaU	1991
Kejlsø, Elvin, mag. scient., Kort- og Matrikelstyrelsen	1991
Sharma, P. V., professor, dr. scient. nat., Geofysisk Institut, KU	1989
<i>International Union of Geological Sciences, IUGS (se også s. 60 ff.)</i>	nov.
Andersen, O. Bedsted, chefgeodæt, cand. mag., mag. scient., Kort- og Matrikelstyrelsen	1989
Christensen, Charlie, museumsinspektør, cand. scient., Nationalmuseets naturvidenskabelige Afdeling	1989
Ellitsgaard-Rasmussen, Knud, Videnskabernes Selskab	1991

- Ghisler, Martin, direktør, dr. phil.,
Grønlands Geologiske Undersøgelse 1991
- Hald, Niels, lektor, cand. scient., Geologisk Museum,
sekr. og ICSU-repr. 1992
- Hansen, Jens Morten, statsgeolog, lic. scient., Dansk geologisk
Forening 1991
- Jørgart, T., lektor, cand. scient.,
Det naturvidenskabelige Hovedområde, RUC 1989
- Koch, B. Eske, lektor, mag. scient.,
Geologisk Institut, AaU, næstfm. 1992
- Larsen, Birger, lektor, mag. scient.,
Institut for teknisk Geologi, DTH 1989
- Larsen, G., professor, dr. phil.,
Statens naturvidenskabelige Forskningsråd 1989
- Mikkelsen, Naja, videnskabelig assistent, lic. scient.
Danmarks Geologiske Undersøgelse 1991
- Nielsen, Bjarne Leth, cand. scient.
Dansk Olie og Naturgas, Hørsholm 1989
- Sørensen, Henning, Geologisk Centralinstitut, KU, fm. 1992
- International Union for the History and Philosophy of Science, IUHPS* 1990
- Andersen, Kirsti, lektor, cand. scient.,
Institut for de eksakte videnskabers historie, AaU
- Bak, Thor A., Videnskabernes Selskab
- Blegvad, Mogens, Videnskabernes Selskab,
fm. og ICSU-repræsentant
- Favrholdt, David, Filosofisk Institut, OU
- Knudsen, Ole, lektor, mag. scient.,
Institut for de eksakte videnskabers historie, AaU
- Koch, C. H., lektor, mag. art., Filosofisk Institut, KU
- Kruse, Poul Reinhardt, lektor, cand. pharm.,
Danmarks farmaceutiske Højskole
- Lützen, Jesper, lektor, cand. scient., Matematisk Institut, KU
- Møller, K. Max, afdelingsleder, mag. scient.
- Pedersen, Fritz Saaby, lektor, lic. phil., Institut for klassiske studier,
OU, sekr.
- Pedersen, Olaf, Institut for de eksakte videnskabers historie, AaU
- Pedersen, Stig Andur, professor, RUC
- Taisbak, C. M., docent, dr. phil.,
Institut for klassisk filologi, KU

- International Union of Immunological Sciences, IUIS* februar 1993
- Andersen, Vagn, overlæge, Medicinsk afd. TTA,
Rigshospitalet, – reumatologi
- Dabelsteen, Erik, professor, dr. odont.,
Kbh.s Tandlægehøjskole
- Jensenius, Jens Chr., professor, dr. med., AaU
- Kissmeyer-Nielsen, Flemming, professor, dr. med., AaU
- Koch, Claus, lektor, cand. med., Statens Seruminstitut
- Kristensen, Tom, overlæge, dr. med., Dansk Selskab for Klinisk
Immunologi
- Morling, Niels, seniorstipendiat, dr. med.,
Dansk Selskab for Klinisk Immunologi
- Svejgaard, Arne, Videnskabernes Selskab,
fm. og ICSU-repræsentant
- Svensden, Ulrik Gerner, l. reservelæge, dr. med.,
Dansk Selskab for Allergologi og Immunologi
- Weeke, Bent, overlæge, dr. med.,
Dansk Selskab for Allergologi og Immunologi
- Werdelin, Ole, lektor, dr. med., Institut for eksperimentel
Immunologi, KU
- International Union of Microbiological Societies, IUMS* dec.
- Bestyrelsen for Danmarks Mikrobiologiske Selskab
er nationalkomite
- Frederiksen, W., overlæge, Statens Seruminstitut,
fm. og ICSU-repræsentant 1990
- Freundt, E. A., professor, dr. med.,
Institut for medicinsk Mikrobiologi, AaU 1989
- Helweg, A., videnskabelig assistent, dr. agro.,
Statens Planteværnscenter, sekr. 1989
- Keiding, J., lic. scient., Løvens kemiske Fabrik, kass. 1989
- Søren Molin, DTH 1989
- Pedersen, K. B., direktør, dr. med. vet.,
Statens veterinære Serumlaboratorium 1990
- Schneider, Ib, cand. scient., Novo Industri A/S 1990
- Siboni, K. E., professor, overlæge, dr. med.,
Statens Seruminstitut, regionalafd., Odense Sygehus 1990
- Westermann, P., adjunkt, lic. scient., Institut for generel
Mikrobiologi, KU 1989

International Union of Nutritional Sciences, IUNS

april 1990

- Albertsen, Bruno, overdyrlæge, dr. med. vet., ATV
 Brenøe, Claus, laboratoriechef, civiling., Forbrugerstyrelsen
 Garby, Lars, professor, dr. med., Fysiologisk Afd., OU
 Hessel, Ib, overlæge, dr. med.,
 Statens lægevidenskabelige Forskningsråd, næstfm.
 Jensen, Jørgen Højmark, underdirektør, civiling.,
 Levnedsmiddelstyrelsen, Miljøministeriet,
 fm. og ICSU-repræsentant
 Michaelsen, Kim Fleischer, seniorstipendiat, cand. med.,
 Selskabet for Ernæringsforskning
 Olesen, Erling S., overlæge, dr. med.,
 Statens lægevidenskabelige Forskningsråd
 Overvad, Kim, læge, Den Almindelige Danske Lægeforening
 Ovesen, Lars, læge, Selskabet for Ernæringsforskning
 Palludan, Birthe, lektor, dr. med. vet.,
 Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole
 Rosdahl, Nils, overlæge, Sundhedsstyrelsen
 Skovgaard, Ib, kontorchef, lic. agro., Landbrugets Samråd
 Tygstrup, Niels, Videnskabernes Selskab

International Union of Pure and Applied Biophysics, IUPAB

marts 1993

- Brahm, Jesper, lektor, dr. med., Institut for almen fysiologi og biofysik,
 Panum Institut, KU
 Clark, Brian F. C., Kemisk Institut, AaU
 Cotterill, Rodney M. J., Institut for fysisk metallære, DTH
 Foltmann, Bent, professor, dr. phil., Genetisk Institut B, KU
 Kristensen, Poul, lektor, mag. scient.,
 Institut for biologisk Kemi A, KU
 Michelsen, Axel, Biologisk Institut, OU, fm. og ICSU-repræsentant
 Nørby, Jens G., lektor, cand. polyt., Biofysisk Institut, AaU
 Rosenfalck, Annelise, professor, civilingeniør,
 Institut for elektroniske Systemer, AUC

International Union of Pure and Applied Chemistry, IUPAC

maj

- Bechgaard, Klaus, Videnskabernes Selskab, fm. 1990
 Godtfredsen, Sv. Erik, cand. scient., NOVO Industri A/S 1990
 Harnung, Sven, lektor, Kemisk Forening,
 sekr. og ICSU-repræsentant 1990

- Kjærgaard, Leif, laboratorieførstander, lic. techn.,
 Dansk Ingeniørforening 1990
- Pedersen, Carl Th., rektor, dr. phil., Kemisk Forening 1992
- Petersen, H. I. Styhr, lektor, civiling., Dansk Ingeniørforening 1992
- International Union of Pure and Applied Physics, IUPAP* april 1991
- Bestyrelsen for Dansk Fysisk Selskab er nationalkomite.
- Andersen, Torkild, Videnskabernes Selskab
- Besenbacher, Flemming, lektor, cand. scient.,
 Det fysiske Institut, AaU, kass.
- Bondorf, Jakob P., lektor, lic. scient., Niels Bohr Institutet
- Elbek, Bent, professor, dr. phil., KU, næstfm.
- Isaksen, Søren, udviklingschef, NKT Elektronik
- Kjems, Jørgen, direktør, civilingeniør, lic. techn.,
 Fysikafdelingen, Forskningscenter Risø
- Lynov, Jens Peter, civilingeniør, lic. scient., Forskningscenter Risø
- Nielsen, Niels Kjær, lektor, lic. scient., sekr.
- Pedersen, Niels Falsig, lektor, civilingeniør, lic. techn., DTH
- Rasmussen, Gunnar, dr., Brüel & Kjær
- Rasmussen, Ib Lundgaard, mag. scient., Dansk Rumforskningsinstitut
- Sigmund, Peter, Fysisk Institut, OU, fm. og ICSU-repræsentant
- International Union of Pharmacology/*
- International Union of Toxicology, IUPHAR/IUTOX* marts 1992
- Arnt, Jørn, dr. pharm., H. Lundbeck A/S
- Juul, Per, professor, dr. med.,
 Danmarks farmaceutiske Højskole, fm. og ICSU-repræsentant
- Kudsk, Folmer Nielsen, professor, dr. med., Farmakologisk Institut,
 AaU
- Nedergaard, O. A., lektor, Ph. D., Farmakologisk Institut, OU
- Poulsen, Emil, direktør, dr. med. vet., Levnedsmiddelstyrelsen
- Schou, Jens, professor, dr. med., KU
- Svendsen, Ove, dyrlæge, dr. med. vet., Scantox A/S
- International Union of Physiological Sciences, IUPS* feb. 1990
- Engberg, Ingemar, Fysiologisk Institut, AaU
- Garby, Lars, professor, dr. med., Fysiologisk Institut, OU
- Giese, Jørn, overlæge, dr. med.,
 Klinisk-fysiologisk afdeling, Kbh.s Amts Sygehus, Glostrup
- Hoffmann, Else Kay, Videnskabernes Selskab

- Larsen, Erik Hviid, lektor, lic. scient.,
 Zoofysiologisk Laboratorium A, KU
 Thorn, Niels A.,
 Medicinsk-fysiologisk Institut C, KU, fm. og ICSU-repræsentant
 Weber, Roy, professor, dr. scient., Biologisk Institut, OU
- International Union of Psychological Sciences, IUPsyS* jan. 1993
- Christensen, Anne Lise, direktør, cand. psych., Center for
 Hjernesgade, KU
 Elsass, Peter, cheffpsykolog, dr. med., Psykiatrisk Hospital, Risskov
 Jørgensen, Per Schultz, forskningsleder, dr. phil., Social-
 forskningsinstituttet, Kbh., fm. og ICSU-repræsentant
 Mammen, Jens, lektor, dr. phil., Psykologisk Inst., AaU
 Ørum, Bente, cand. psych., Dansk Psykolog Forening
- International Union of Theoretical and Applied Mechanics, IUTAM*
- Hansen, Erik B., professor, dr. techn.,
 Videnskabernes Selskab, fm. og ICSU-repræsentant 1993
- Jensen, Niels O., civiling. lic. techn., afd. for meteorologi og
 vindenergi, Forskningscenter Risø 1993
- Larsen, P. Scheel, professor, Ph.D.,
 Dansk Center for anvendt Matematik og Mekanik, sekr. 1991
- Madsen, Per, civilingeniør, ATV 1990
- Pedersen, Pauli, docent, dr. techn., afd. for faststofmekanik,
 DTH 1993
- Pedersen, P. Terndrup, professor, lic. techn.,
 Institut for Skibs- og Havteknik, DTH 1991
- Sørensen, Kaj Aagaard, civilingeniør, lic. techn., ATV 1991
- Widell, Karl Erik, professor, civiling.,
 Institut for industriel konstruktion og energiteknik, AUC 1993
- Scientific Committee on Oceanographic Research, SCOR* febr.
- Dansk Nationalråd for Oceanologi er nationalkomite
- Broberg, Peter, kommandør, Videnskabernes Selskab 1991
- Buch, Erik, lic. scient.,
 Grønlands Fiskeriundersøgelser, sekr. 1991
- Christiansen, Christian, lektor, lic. scient.,
 Geologisk Institut, AaU 1991
- Duun-Christensen, T., afdelingsmeteorolog, civiling.,
 Danmarks Meteorologiske Institut 1993

- Gudmandsen, P., professor, civiling.,
Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland 1993
- Hansen, Jens M., statsgeolog, Danmarks Geologiske
Undersøgelse 1993
- Hansen, Vagn, statsbiolog,
Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelser 1993
- Hylleberg, Jørgen, lektor, Institut for Genetik og Økologi, AaU 1993
- Kej, Asger, vicedirektør, civiling., Dansk Hydraulisk Institut 1991
- Kruuse, Torsten, farvandsdirektør, Farvandsdirektoratet 1991
- Larsen, Birger, lektor, mag. scient.,
Institut for teknisk Geologi, DTH 1991
- Larsen, Charles, lektor, mag. scient., Kemisk Lab. II, KU 1991
- Malmgren-Hansen, Anders, afdelingsleder, civiling.,
Økologisk afdeling, Vandkvalitetsinstitutet 1993
- Nielsen, Arne, forstander, mag. scient.,
Danmarks Miljøundersøgelser 1991
- Nielsen, Arne Hasle, dir., civiling. Skibskemisk Laboratorium 1991
- Nielsen, Aksel Wiin, Videnskabernes Selskab og Geofysisk
Institut, KU, fm. og ICSU-repræsentant 1993
- Nielsen, Jørgen, lektor, cand. scient.,
Geografisk Centralinstitut, KU 1991
- Ockelmann, Kurt W., lektor, cand. mag.,
Marinbiologisk Laboratorium, KU 1991
- Pedersen, Flemming Bo, professor, dr. techn.,
Institut for Strømningsmekanik og Vandbygning, DTH 1993
- Tendal, Ole S., lektor, dr. phil., Zoologisk Museum 1991
- Tychsen, John, kontorchef, cand. scient.,
Skov- og Naturstyrelsen 1991
- Årkrog, Asker, civiling., Forskningscenter Risø 1991
- Union Radio Scientifique Internationale, URSI* sept.
- Gudmandsen, P., professor, civiling., Elektromagnetisk Institut,
DTH 1991
- Guldbrandsen, Tom, afdelingsleder, civiling., lic. techn.,
Fysisk Laboratorium III, DTH 1991
- Jørgensen, T. Stockflet, civiling., dr. phil., Geofysisk Afdeling,
Danmarks Meteorologiske Institut, fm. og ICSU-repræsentant 1990
- Knude, Jens, adjunkt, dr. scient., Astronomisk Observatorium,
KU, og Videnskabernes Selskab 1990

Larsen, Flemming Holm, civiling., lic. techn., Elektromagnetisk Institut, DTH	1990
Mortensen, E., lektor, civiling., Institut for Teleteknik, DTH	1989
Nissen, H. G., civiling., Elektronikcentralen	1989
Stubkjær, Kristian, lektor, lic. techn., Elektromagnetisk Institut, DTH	1989
Ungstrup, E., civiling., lic. techn., Dansk Rumforskningsinstitut	1991
<i>World Climate Research Programme, WCRP</i>	maj
Andersen, Sv. Th., Danmarks Geologiske Undersøgelse	1990
Buch, Erik, cand. scient., Grønlands Fiskeriundersøgelser	1990
Busch, Niels E., civiling., lic. techn., Forskningscenter Risø, sekr.	1990
Dansgaard, Willi, Geofysisk Institut, KU, og Videnskabernes Selskab	1990
Eliassen, Erik, Geofysisk Institut, KU, fm. og ICSU-repræsentant	1992
Gudmandsen, P., professor, civiling., Elektromagnetisk Institut, DTH	1992
Hammer, Claus, Statens naturvidenskabelige Forskningsråd	1990
Hansen, Aksel Walløe, lektor, lic. scient. Geofysisk Institut, KU	1992
Jacobsen, N. Kingo, professor, dr. phil., Geografisk Centralinstitut, KU	1992
Nielsen, Aksel Wiin, Geofysisk Institut, KU	1992

Komiteer for andre ICSU-foretagender

<i>International Association of Engineering Geology, IAEG, affilieret IUGS</i>	
Frederiksen, John, mag. scient., Dansk geoteknisk Forening, sekr.,	febr. 1993
Gravesen, Peter, geolog, cand. scient., Dansk geologisk Forening	1993
Knudsen, Børge, civiling., Dansk geoteknisk Forening	1991
Larsen, Birger, lektor, mag. scient., nationalkomiteen for IUGS og Videnskabernes Selskab	1991
Larsen, Gunnar, professor, dr. phil., Dansk geoteknisk Forening, fm.	1991
Schrøder, Niels, lektor, afdelingsgeolog, cand. scient., Dansk geologisk Forening	1993

- Thamdrup, Kjeld, amtsgeolog, mag. scient.,
 Dansk geologisk Forening 1991
- Villumsen, Arne, professor, lic. scient.,
 Institut for teknisk geologi, DTH 1993
- International Mineralogical Association, IMA*, affilieret IUGS
 Petersen, Ole Valdemar, afdelingsleder, mag. scient.,
 Mineralogisk Klub, Dansk geologisk Forening
- Interunion Commission on the Application of Science to Agriculture,
 Forestry and Aquaculture, CASAFA*
 Korrespondent for Danmark: E. Holmsgaard
- Committee on Data for Science and Technology, CODATA*
 Korrespondent for Danmark: H. Højgaard Jensen
- Committee on Science and Technology in Developing Countries, COSTED*
 Korrespondent for Danmark: Sofus Christiansen
- Committee on the Teaching of Science, CTS* juli 1990
 Korrespondent for Danmark: Bent Christiansen, professor,
 Matematisk Institut, Danmarks Lærerhøjskole

COUNCIL FOR INTERNATIONAL ORGANIZATION OF
 MEDICAL SCIENCES, CIOMS

Nationalkomiteen

Valgt af Selskabet:

Christian Crone

Jan Mohr

J. C. Skou

Valgt af Dansk Medicinsk Selskab:

Povl Riis, professor, overlæge, dr. med.

J. Chr. Siim, fm.

Vejlsgaard, René, overlæge, dr. med.

Medlemsmøder · 247. sæson

1. Torsdag den 13. oktober 1988

Til stede var 73 medlemmer. Præsident Erik Dal, fg. sekretær Poul Lindegård Hjorth. Udenlandske medlemmer: Gösta Berg, Stockholm; John S. Avery, Bengt Saltin, begge København; Asger Aaboe, USA. Gæster: Museumsinspektør, mag.art. Grith Lerche, fru Maria Skrubbeltrang, Lise Fremm.

Axel Steensberg: Mindeord om Fridlev Skrubbeltrang (s. 211).

Else K. Hoffmann: Livsvigtige funktioner er knyttet til cellens overflademembran

Mennesket og alle højere organismer består af billioner af celler. Hver enkelt celle er afgrænset fra omgivelserne af en overflademembran bygget op af fosforlipider og proteiner. Hver enkelt celletype har sin karakteristiske sammensætning af ioner, som afviger fuldstændig fra vævsvæskernes ionsammensætning. Forskellen i sammensætning mellem cellen og den omgivende væske er en forudsætning for nervers og musklers funktion. Cellen bruger mere end 25 % af sin basale stofskifteenergi på at opretholde denne ubalance. Dette foregår ved hjælp af iontransportsystemer, der sidder i overflademembranen. Meddelelsen beskrev, hvordan to vigtige cellefysiologiske funktioner styres via regulering af iontransportsystemer i overfladen. F.eks. er regulering af iontransport basis for cellens præcise styring af sit vandindhold og dermed af sin størrelse. Ligeledes er iontransport involveret i cellens stadige arbejde for at regulere cytoplasmaets surhedsgrad. Dette er igen helt fundamentalt involveret i styringen af cellevekst.

Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark fik godkendt programmet for efteråret.

Til bestyrelsen for Julie von Müllens Fond genvalgte præsidenten Erik Sparre Andersen og Knud Waaben indtil den 30.9. 1990.

Til bestyrelsen for Aksel Tovborg Jensens Legat blev C.J. Ballhausen og Karsten Friis Johansen genvalgt for 5 år.

2. Torsdag den 27. oktober 1988

Til stede var 78 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: Francesco Blasi, David Bridgwater og Gillian Fellows-Jensen, alle København; Asger Aaboe, USA. Gæster: Civiling. Verner Jensen, historikeren og etnografen Henrich Josifovitj Anochin, Moskva.

Gillian Fellows-Jensen: Stednavnes opståen: hvordan, hvornår og hvorfor?

Englands stednavne er kronologisk lagdelte, og de afspejler forskellige invasionsbølger i perioden fra ca. år 600 før vor tidsregning til den foreløbig sidste erobring i 1066. Det gør engelske stednavne særlig velegnede som kulturhistorisk og bebyggelseshistorisk kilde. Udnyttelsen af stednavne som kilde forudsætter dog, at man har gjort sig klart, hvorfor stednavne opstod, hvem der brugte dem, og hvorfor og hvornår og af hvem de først blev nedskrevet.

I fortsættelse af undervisningsminister Bertel Haarders »Forslag til ny lov om forskningsrådene og Planlægningsrådet for Forskningen« blev der afholdt plenumdiskussion over emnet, med indlæg af direktøren for Forskningsdirektoratet Peder Olesen Larsen, Birger Munk Olsen (formand for Det humanistiske Forskningsråd) og Torkild Andersen (medlem af Det naturvidenskabelige Forskningsråd). Efter endt diskussion blev det vedtaget at sende et brev til ministeren. Det afleveredes 1.11.

3. Torsdag den 10. november 1988

Til stede var 68 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: Gillian Fellows-Jensen, Lars Munck og Bengt Saltin, alle København; Asger Aaboe, USA. Gæster: Provisor Jette Forchhammer, professor Hans Kuhn, Canberra, stud.mag. Sebastian Olden-Jørgensen og fra Moskva Henrich Josifovitj Anochin.

Jes Forchhammer: Onkogener i kræftsvulster

For 12 år siden blev det første onkogen *src* isoleret. Siden da er der isoleret mange onkogener fra RNA Tumor Virus. Disse har vist sig at opstå ved somatisk mutation fra et begrænset antal gener i normale celler.

For 5 år siden fandt man den biologiske funktion for to af disse onkogener: Begge deltager i vækstregulering. Dette er siden generaliseret for flertallet af de kendte onkogener, hvorved signal-pathways fra cellens ydre gennem cellemembranen og cytoplasmaet til kernen ændres. Dette har øget forståelsen af kræftcellers opståen og vækst.

Svend-Aage Jørgensen: Johann Georg Hamann 1788-1988

I det 18. århundredes kritik, filosofi og teologi har J. G. Hamann (1730-1788), der fristede sit liv som oversætter og pakhusforvalter, spillet en vigtig rolle, som det imidlertid har været vanskeligt at bestemme med rimelig klarhed. Hans skrifter er hermetiske, og så forskellige ånder som Goethe og Kierkegaard hævder at stå i gæld til ham. I 200-året for hans død aftegner der sig et nyt og mere sammenhængende billede i forskningen.

I bestyrelsen for Inge Lehmanns Legat er chefgeodæt Elvin Kejlsø og Ib Kristian Moustgaard genvalgt. Willi Dansgaard blev indvalgt. Som suppleanter blev chefgeodæt O. Bedsted Andersen og professor, dr.phil. Rolf Willanger genvalgt og lektor, lic.scient. Niels Balling indvalgt. Valget gælder for 2 år til oktober 1990.

4. Torsdag den 24. november 1988

Til stede var 66 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: John S. Avery, Gillian Fellows-Jensen og Bengt Saltin, alle København; Asger Aaboe, USA. Gæster: Fru Inger Andersen, cand.scient. Aino Andersen, civiling. Max Schlelein, cand.jur. Toni Strøbæk, fru Lidin, Karolina Lidin og Lise Fremm.

Gert Kjærgård Pedersen: Mindeord om Einar Andersen (s. 141).

Olof Lidin: Synkretistisk tankegang i Japans religioner

Den japanske religionshistorie kan ses som en lang synkretistisk udvikling, hvor den oprindelige shinto-religion først vokser sammen med kinesisk kungfutsiansk tankegang og derefter med indisk buddhistisk religion. Kina kommer med etikken og Indien med metafysikken, og resultatet er en interessant synkretistisk helhed. Dette er senere blevet yderligere kompliceret ved europæisk kulturs indtog i Japan med kristendommen i 1500-tallet og vestlig videnskab i 1700-tallet, hvilket har medført, at japanerne i dag lever i en religiøs og ideologisk kompliceret verden.

Møde i den humanistiske klasse med dagsorden:

1. Vedtægtsændringer.
2. Eventuelt.

Møde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

1. Vedtægtsændringer.
2. Det Classenske Legat.
3. Valg/genvalg til udvalg til forberedelse af medlemsvalg eller evt. nedlæggelse af samme.
5. Eventuelt.

5. Torsdag den 8 december 1988

Til stede var 85 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: Klaus Alpers, Tyskland; Gillian Fellows-Jensen, København og Abraham Pais og Asger Aaboe, begge USA. Gæster: Organist Inge Bønnerup, fru Estrid Dal, Lise Fremm, fru Dora Nielsen, direktør, cand.jur. Hans Henrik Scheibel Nielsen, cand.jur. & art. Viggo Nielsen og cand.phil. Karen Skovgaard-Petersen.

Svend Th. Andersen: En blomsterbuket fra jættestuen Klekkendehøj – vidnesbyrd om svedjebrug i Yngre Stenalder

Pollenanalyser fra podzolprofiler under gravhøje har vist en hedevegetation ved gravhøjens opførelse. I muldrag bevarer kun de yngste pollenkorner, som kan genfindes, hvis muldragene indkapsles i tætte lerlag. I højfylden fra jættestuen Klekkendehøj på Møn fandtes sådanne muldrag, som har været opgravet ved højens opførelse. Pollenkorner fra hasselkrat i muldragene er blevet varmepåvirket ved afbrænding af hasselkrattet. Pollen fra korn og ukrudt viser, at der har været dyrket korn på de afbrændte områder. Pollen fra tøregplanter tyder på udyrkede områder mellem kornmarkerne.

Eduard Nielsen: Laurids Pedersen Thuras »Canticum Canticorum Salomonis« 1640

I. del. Laurids Pedersen Thura var født 1598 i Skælskør og døde 1654 i Nykøbing Falster, hvor han virkede som sognepræst og provst fra 1630. I 1640 fik han udgivet sin Højsangsparafrase (512 sider i duodez-format). Bogens hovedindhold er (1) Højsangens tekst på hebraisk og i selvstændig latinsk oversættelse, samt (2) hans gendigtninger af Højsangens digte på hebraisk og dansk, sat i rim og rytme, så de kunne synges til lutherske salmemelodier. Til hver parafrase knyttes lærde filologiske og teologiske kommentarer på latin.

Bogen er tilegnet den udvalgte prins Christian og prinsesse Magdalena Sibylla, hvis bryllup fejredes med overdådig pragt i København i 1634, hvorefter prinseparret tog ophold på slottet i Nykøbing Falster. Men endnu i 1637 var bogen ikke kommet længere end til Thuras skrivebord. Gennem Thuras på Det kgl. Bibliotek opbevarede »brevbog« kan den videre proces, der førte til offentliggørelsen i 1640, følges i enkeltheder.

Erik Dal og meddeleeren har med bistand fra cand.phil. Karen Skovgaard-Petersen i en næsten færdig publikation (*Hymnologiske Meddelelser* 1988:5) søgt at belyse forskellige sider af Thuras værk.

Henrik Glahn: Laurids Pedersen Thuras »Canticum Canticorum Salomonis« 1640.

II. del. Som musikkilde rummer Thuras Højsang både recitationstøner og firstemmige sats over lutherske koraler. Værkets symbolske karakter kommer ikke mindst til udtryk i musikken, hvoraf udsættelserne – i alt 30 – har særlig vægt. De er dels overtaget fra tyske kilder o. 1600, dels tilvirket lokalt. I den anonymt gengivne del af dette stof gemmer sig hidtil upåagtet gedigen musik, som muligvis bør tilskrives Christian IV's hofkapelmester Jakob Ørn. Klingende eksempler på Thuras dialog mellem »Bruden«, »Brudgommen«, »Salomon« etc. indgik i forelæggelsen af den eksklusive samling.

6. Torsdag den 19. januar 1989

Til stede var 83 medlemmer. Præsident Erik Dal, fg. sekretær Poul Lindegård Hjorth. Udenlandske medlemmer: Francesco Blasi, Gillian Fellows-Jensen og Lars Munck, alle København; Carl Fehrman, Lund. Gæster: Overlærer Else Brøndsted og Lise Fremm.

Willi Dansgaard: Is og klima

Vekselvirkningen mellem de polare isforekomster og det globale klima studeres ved undersøgelser af havsediment- og iskerner. Den astronomiske indstrålingsteori synes at kunne forklare nogle af de langperiodiske klimaændringer, men ikke de hurtige. Resultater fra tidlige iskerneboringer og perspektiverne i en ny belystes ved eksempler.

Mogens Brøndsted: Romantikken som periodiseringsbegreb i nordisk litteraturhistorie

Den genvakte interesse for romantik inden for digtning, kunst m.m. har aktualiseret periodiseringsproblemet i litteraturvidenskaben, hvor de æstetiske og ideologiske kriterier må afvejes over for de politisk-historiske og samfundsmæssige. Romantikbegrebet søges defineret primært idehistorisk: som en spiritualistisk og dynamisk monisme, hvis kunstneriske udtryk har bestemte stilpsykiske kendetegn. I konstitutionsfasen er den mest udpræget hos

Staffeldt, Ørsted og den unge Oehenschläger i Danmark, Atterbom og Stagnelius i Sverige og Wergeland i Norge, mens de senere faser udviser forskellige grader af opløsning.

De foreslåede Vedtægtsændringer blev vedtaget jf. Vedtægternes § 23 (s. 73).

Carlsbergfondet bevilgede 1.333.000 kr. til Selskabets drift i 1989.

Møde i den humanistiske klasse med dagsorden:

1. Mundtlige forslag om nye medlemmer. Klassen har dags dato 80 indenlandske medlemmer og 94 udenlandske medlemmer. Iflg. de ny vedtægter §§ 4 og 5 kan der vælges op til 6 indenlandske og 6 udenlandske medlemmer.
2. Forslag om indstilling af medlemmer til forskningsrådene.
3. Eventuelt.

Møde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

1. Prislegat.
2. Forslag om indstilling af medlemmer til forskningsrådene.
3. Eventuelt.

7. Torsdag den 2. februar 1989

Til stede var 84 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: John S. Avery, David Bridgwater og Gillian Fellows-Jensen, alle København; Brian Clark, Århus og Carl Fehrman, Lund. Gæster: Lærer Mette Edvars, fr. Rikke Edvars og Lise Fremm.

Ole Feldbæk: Fædreland og indfødsret

Endnu omkring 1750 var betydningen af begrebet »fædreland« omtvistet, og begrebet »indfødsret« eksisterede ikke. Årtierne omkring 1770 blev imidlertid i national henseende en formativ periode, hvor de to begrebers indhold blev endeligt bestemt. Emnet er taget op af den tværfaglige Forskningsgruppe for dansk Identitetshistorie, som netop er blevet etableret under Det humanistiske Fakultet ved Københavns Universitet.

Claus Hammer: Iskerner og atmosfærækemi

Ud over den sure regn og andre uheldige forureningsvirkninger forårsaget af menneskenes produktive aktiviteter konfronteres Jordens samfund nu med endnu et menneskeskabt problem – drivhuseffekten.

Denne effekt kan muligvis medføre kraftige globale ændringer i klimaet. Det er især de såkaldte »drivhusgasser« CO₂, CH₄ og N₂O, som indvirker på Jordens strålingsbalance; men også andre menneskeskabte forureningsprodukter har betydning, f.eks. er indvirkningen af de såkaldte freongasser af betydning for ozonlagets nedbrydning.

Træk af den unge videnskabsgren atmosfærækemi blev præsenteret ligesom betydningen

af iskerneanalyser for udforskningen af ændringer i klimaet og atmosfærens kemiske sammensætning.

Eksempler på information om fortidens og nutidens atmosfærekemiske ændringer, opnået ved analyse af borekerner fra Indlandsisen og Antarktis, blev givet.

8. Torsdag den 16. februar 1989

Til stede var 70 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandsk medlem: Gillian Fellows-Jensen, København. Gæster: Lektor Ruth Wöldike Larsen, adjunkt Anne Wöldike Larsen, organist og oboist Henrik Wöldike Larsen, fru Eva Schiørring, cand.mag. Else Steenstrup og Lise Fremm.

Nils Schiørring: Mindeord om Jens Peter Larsen (s. 173).

Niels Peder Kristensen: De primitiveste sommerfugles evolution

Med 150-200.000 beskrevne arter er sommerfuglene en af de største grupper af levende organismer. Det meget store flertal – ca. 99 % – af de nulevende sommerfugle repræsenterer en enkelt udviklingslinie, som er karakteriseret ved en lang række specialiserede bygnings-træk. Den sidste procent omfatter en halv snes forskellige udviklingslinier, hvis medlemmer mangler flere eller færre af specialiseringerne. Studiet af disse »primitive sommerfugle«, hvoraf mange først er beskrevet i de seneste årtier, kaster lys over det evolutionsforløb, som har ført til fremkomsten af en af dyrerigets mest succesrige organisationstyper. Afhængig-hed af blomsterplanter etableres tidligt i dette forløb.

Møde i den humanistiske klasse med dagsorden:

1. Indstilling af medlemmer til forskningsrådene.
2. Eventuelt.

Møde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

1. Indstilling af medlemmer til forskningsrådene.
2. Indstilling til Balzan Prisen.
3. Eventuelt.

9. Torsdag den 2. marts 1989

Til stede var 58 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandsk medlem: Gillian Fellows-Jensen, København. Gæst: Lic.scient. Kjeld Rasmussen.

Sofus Christiansen: Sahelproblemer – og relateret forskning

Med voksende befolkningspres er udnyttelsen af Sahel (overgangszonen mod Sahara-ørkenen) blevet et vanskeligt problem. Ved forsøgene på mere effektiv brug af det varierende naturgrundlag er store huller i nødvendig viden – både det samfunds- og det naturvidenskabelige område – blevet iøjnefaldende. Stabile forhold kan opnås, hvis ressourcerne udnyttes mere nænsomt, og udviklingen følges mere opmærksomt.

Holger Bech Nielsen: Naturens udvalgte gauge-gruppe

Den i dag eksperimentelt tilgængelige fysik synes at kunne beskrives ved en model, som vi refererer til som »standardmodellen«, og der er ingen modstrid mellem eksperimenterne og de hidtidige beregninger. En afgørende karakteristik for modellen er dens såkaldte gauge-gruppe, som er en matematisk struktur betegnet som $S(U(2) \times U(3))$. Vi har søgt efter, om netop denne gruppe har nogen interessant egenskab, som skulle forklare, hvorfor naturen just skulle have valgt den. Den synes at være bemærkelsesværdig »skæv«. Jeg vil gerne tage dette fænomen til indtægt for en model for naturlovene, som jeg har arbejdet på gennem flere år: Jeg har antaget, at naturlovene grundlæggende er så komplicerede eller viser sig så komplicerede, at det er bedst at betragte dem som tilfældige. Vi forudsiger, at der kun skal være tre slags neutrinoer.

Ole Feldbæk er indvalgt som medlem af Udvalget for udadrettet virksomhed. Valget gælder for 4 år.

10. Torsdag den 16. marts 1989

Til stede var 101 medlemmer. Præsident Erik Dal, fg. sekretær Aage Winther. Udenlandske medlemmer: Ghillean T. Prance, UK; David Bridgwater og Gillian Fellows-Jensen, begge København. Gæster: Lise Fremm, lektor, dr.scient. Ole Hamann, professor Vagn Lundsgaard Hansen, fru Ulla Bay Matthiessen, lektor Flemming Damhus Pedersen, lektor Asmus Schmidt og dr. Kit Tan.

Bent Fuglede: Mindeord om Werner Fenchel (s. 161).

P. C. Matthiessen: Fertilitetsnedgangen i Danmark i internationalt og historisk perspektiv

I lighed med udviklingen i andre industrilande har Danmark siden midten af 1960'erne oplevet store ændringer i befolkningens familiedannelse og fertilitet. Siden 1969 har fertilitetsniveauet været for lavt til at opretholde befolkningens størrelse på langt sigt. Denne situation blev analyseret i et internationalt historisk perspektiv.

Ghillean T. Prance: The Deforestation, Conservation and Utilisation of the Amazon Rainforest

After a brief introduction to the Amazon rainforest that stressed the interactions between various organisms, the lecture outlined the current trends in deforestation. This has reached an unprecedented rate with over 80 thousand square kilometers of forest being lost in 1987 and again in 1988. The preservation of the species depends upon striking a balance between Conservation and Utilisation. A challenge to contemporary science is to create sustainable use systems for selected areas of rainforest so that other parts can remain intact. Methods of agroforestry, extraction forests and the use of naturally occurring monospecific stands of species will be especially discussed. Tropical deforestation has proceeded to such an extent that it is affecting the worldwide climate and so scientists of all countries should be concerned and involved in the issue.

Poul Christian Matthiessen blev valgt som nyt medlem af Carlsbergfondets direktion, til erstatning for Henrik Glahn, som falder for aldersgrænsen. Valget gælder i 10 år fra 1. okt. 1989.

Møde i den humanistiske klasse med dagsorden:

1. Valg af klasseformand.
2. Afstemning om forslag til medlemsindvalg.
3. Eventuelt.

11. Torsdag den 30. marts 1989

Til stede var 65 medlemmer. Fg. præsident Olaf Olsen, sekretær Thor A. Bak. Udenlandsk medlem: Ludvik Bass, Brisbane. Gæster: Fru Nina Bass, skoleinspektør Vivi Ellehøj, Lise Fremm og lic. scient. Hans Henrik Thodberg.

Niels Steensgaard: Mindeord om Svend Ellehøj (s. 151).

Christian Thodberg: Tritonus – den forstørrede kvart – rædsel eller raffinement

I klassisk byzantinsk musik optræder tritonus-intervallet ret ofte. Det blev ved analyser og lydseksempler demonstreret, hvornår man i disse tilfælde kan antage en ren kvart (f – b) eller en åben tritonus (f – h), og at vekslingen mellem halvtonetrinene h – c og a – b spiller en vigtig musikæstetisk og teologisk rolle.

Ludvik Bass: Mathematical Modelling in Biomedical Theory and Experimental Design: Wrestling with the Demons of Maxwell

Quantitative laws in biomedicine are trivialized when many adjustable parameters are fitted to data by computer. In contrast, mathematical formulations of predictions (especially of invariance relations) involving only observables, lead to the design of strategic experiments, as illustrated from three current problem areas. Actions of genetically programmed macro-molecules endow biomathematical theories with a purposiveness unacceptable in the past, but now giving reality to the metaphor of Maxwell's Demon. This is illustrated by the current debate as to the role of a demon (albumin receptor) in the cellular uptake of protein-bound ligands.

Ved den skriftlige afstemning om indvalgsforslag til den humanistiske klasse blev følgende indenlandske medlemmer udpeget: Professor, dr. theol. Jacob Leth Balling, lektor, dr.phil. Sten Ebbesen, lektor, dr.phil. Kai Anker Hørby, museumsinspektør, mag.art. Jørgen Jensen, lektor, dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen og professor, dr.theol. Benedikt Otzen.

Møde i den humanistiske klasse med dagsorden:

1. Forslag til udtalelse om situationen for humaniora.
2. Eventuelt.

12. Torsdag den 13. april 1989

Hendes Majestæt Dronningen overværede mødet

Til stede var 91 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: David Bridgwater, Gillian Fellows-Jensen og Christopher Toll, alle København. Gæster: Lægeseekretær Hanne Bang, museumsdirektør Eigil Brünniche, Lise Fremm, hofdame Anita van Hauen, cand.mag. & med. Birgitte Holt Larsen, overassistent Marie-Louise Nebelong Larsen, professor, dr.scient. Dorte Olesen, stud.lic. & cand.phil. Peter Rasmussen, fru Pernille Sass og arkitekt Søren Sass.

Erik Fischer: Mindeord om Else Kai Sass (s. 201).

Jørgen Troels-Smith: Arkæologi og mosegeologi

Fra moser stammer en lang række af Danmarks værdifuldeste oldtidsfund, hvor materiale af bl.a. træ, knogler og vævede stoffer er bevaret i de våde iltfattige aflejringer.

Mosernes indhold af plante- og dyrerester, både makro- og mikroskopiske, kan give et væld af oplysninger om tidligere tiders klima, vegetation, fauna, menneskets indvirkning på naturen og disse fænomeners tidsfølge.

Forudsætningen for at udnytte disse oplysninger er, at man kender kulturresternes præcise placering i lagene, hvis aflejringsforløb kan være særdeles komplicerede. Meddelelsen gav en række eksempler på komplicerede aflejringsforløb.

Mogens Herman Hansen: Var det athenske demokratía et demokrati?

Demokratía er navnet på den forfatning, som athenerne indførte ved Kleisthenes' reformer i 507 f.Kr. og bevarede til Demosthenes' død i 322 f.Kr. Demokrati er navnet på den forfatningsform, som vi i vor egen verden kan spore tilbage til den amerikanske og franske revolution i 18. årh. Etymologisk er demokrati afledt af *demokratía*, men var det athenske *demokratía* et demokrati i vor forstand?

Thor A. Bak blev genvalgt som sekretær, og Jes Forchhammer indvalgte i Kassekommissionen efter C.J. Ballhausen til april 1993.

Formanden for Carlsbergfondets direktion Kristof Glamann aflagde regnskab for tiden 1.10. 1987-30.9. 1988.

Møde i den naturvidenskabelige klasse med dagsorden:

1. Uddeling af Selskabets sølvmedalje.
2. Eventuelt.

13. Torsdag den 27. april 1989

Til stede var 57 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: Stephen Berry, Elliott Lieb, Albert Moscowitz og Stuart Rice, alle USA; John Avery, Gillian Fellows-Jensen og Christopher Toll, alle København. Gæster: Professor Rutherford Aris, dr. Gert Due Billing, lærer Mette Edvars, professor Joshua Jortner, befragter Finn Sørensen, hjemmesygeplejerske Margit Riisberg Sørensen, lektor Bjørn West-Nielsen.

Knud Sørensen: Engelsk indflydelse på moderne dansk

Især siden 2. verdenskrig har dansk optaget en mængde lån fra amerikansk og britisk engelsk. De falder i forskellige typer: de let erkendelige direkte lån (ikke sjældent i en dansk tillempet form), formelle omdannelser, oversættelseslån, betydningslån og indirekte lån, hvortil kommer anglicismer inden for idiomatik (med rig repræsentation) og syntaks (af mere begrænset omfang). Meddelelsen gav en oversigt over disse forskellige typer påvirkning og over de problemer, der kan opstå i forbindelse med tillem্পning af lånene til dansk.

Elliott Lieb: The Stability of Matter: From Atoms to Stars

Why doesn't ordinary matter (e.g. atoms, molecules, people, stars) collapse, or at least be violently unstable? Sometimes it is, as when stars collapse to form supernovae, but normally it is well behaved. However, universal instability would seem to be an inescapable consequence not only of gravitational attraction but, more directly, of the mutual attraction of negatively charged point electrons and positively charged point nuclei.

The resolution of the problem lies in Schroedinger's 1925 quantum mechanics and it is remarkable that this one idea governs matter over 57 orders of magnitude from small atoms to big stars. The full analysis of this stability problem is comparatively recent – parts of it being only a year old. The conclusions, some of which are counterintuitive, were reviewed in the lecture.

Kassekommissionens formand Henning Spang-Hanssen forelagde vedtegnet og decideret regnskab for 1988, revideret budget for 1989 og foreløbigt budget for 1990 til godkendelse og fik décharge.

Jes Forchhammer blev indvalgt i bestyrelsen for Selskabets Bidragsfond. Valget gælder for 1 år til april 1990.

Bent Christensen (zool.) blev genvalgt til bestyrelsen for Emil Herborgs Legat. Valget gælder for 3 år til april 1992.

Selskabet vedtog at tildele Selskabets sølvmedalje og det Classenske Legat på 5.000 kr. til lektor, lic.scient. Peter Christian Dall. Overrækkelsen vil finde sted på det første møde i efteråret den 12.10. 1989.

14. Torsdag den 11. maj 1989.

Til stede var 81 medlemmer. Præsident Erik Dal, sekretær Thor A. Bak. Udenlandske medlemmer: John Avery, Francesco Blasi og Gillian Fellows-Jensen, alle København. Gæster: Arkitekt Dan Fink m.m.a., fru Lillian Fink, cand.oecon. Niels Fink, Lise Fremm og psykolog Aase Maaløe.

Niels Ole Kjeldgaard: Mindeord om Ole Maaløe (s. 187).

Troels Fink: Da landsbyfællesskabet blev indført i Rinkenæs i 1550

Medens landsbyfællesskabets organisation og dets opløsning ved udskiftningen er vel belyst, fortaber oprindelsen sig i det dunkle. Landsbyen Rinkenæs ved Flensborg fjord giver imidlertid et eksempel på, hvorledes landsbyfællesskabet er blevet indført. Indtil 1550 havde landsbyens jord ligget som »gribsjord«, en form for individuel rydningsjord. I året 1550 blev det vedtaget at »måle og rebe« jorden, dvs. gå over til det organiserede landsbyfællesskab. Takket være relativt gode kilder er det muligt at opnå indsigt i fremgangsmåde og resultat.

Freddy Bugge Christiansen: Evolutionære effekter af indavl

Effekten af indavl er en alment kendt populationsgenetisk effekt. Indavlede individer er produkter af parringer mellem beslægtede individer, og de udviser nedsat overlevelse og reproduktion. Derfor synes adfærd, som nedsætter muligheden for parringer mellem beslægtede, umiddelbart rimelige. Alligevel forekommer indavl hos mange organismer. For eksempel danner mange planter en væsentlig del af deres frø ved selvbestøvning. En sammensætning af en given adfærds virkning i de to køn danner grundlaget for forståelsen af disse fænomener.

Thor A. Bak, Poul Lindegård Hjorth og Kai Larsen blev alle genvalgt til bestyrelsen for Mag.art. Marcus Lorenzens Legat.

Formanden for Selskabets Bidragsfond C. J. Becker aflagde beretning og regnskab for 1989 til godkendelse og fik décharge.

Behandlede sager

Vedtægtsændringer

Vedtaget på Selskabets møde den 19. januar 1989

En ny udgave af Vedtægter etc. er siden udkommet

§§ 4 og 5 erstattes med følgende:

§ 4. Indvalg af indenlandske medlemmer.

Den humanistiske klasse afholder valg i ulige år og kan sædvanligvis indvælge op til 6 medlemmer. Såfremt klassens antal herved ville falde uden for intervallet fra 85 til 95, ændres imidlertid antallet af ledige pladser netop så meget, at dette ikke indtræffer.

Den naturvidenskabelige klasse afholder valg i lige år, og kan sædvanligvis indvælge op til 9 medlemmer. Såfremt klassens antal herved ville falde uden for intervallet fra 125 til 140, ændres imidlertid antallet af ledige pladser netop så meget at dette ikke indtræffer.

Besættes ikke alle ledige pladser, overføres de ubesatte pladser til næste valg. I så tilfælde kan klassen, såfremt den ønsker det, afholde et ekstraordinært valg allerede efter ét års forløb til besættelse af disse pladser. Valgregler fastsættes i forretningsordenen.

§ 5. Indvalg af udenlandske medlemmer.

Den humanistiske klasse afholder valg i ulige år og kan indvælge op til 6 medlemmer.

Den naturvidenskabelige klasse afholder valg i lige år og kan indvælge op til 9 medlemmer.

Besættes ikke alle ledige pladser, overføres de ubesatte pladser til næste valg. Valgregler fastsættes i forretningsordenen.

§ 9. overgangsbestemmelsen udgår.

§ 24. udgår.

Forretningsorden

§ 2. Første sætning (og overskriften) ændres til:

II. Valg af nye medlemmer (jvf. vedt. §§ 4-6).

§ 2. Valgeregler

I januar giver sekretæren oplysning om valg, og behandlingen heraf indledes i et møde for den pågældende klasse.

Endvidere skal sætningen i stk. 2: Der bør normalt ikke ..., erstattes med: Den indstillede bør have rimelig udsigt til at kunne virke i Selskabet i en længere årrække, og sætningerne i stk. 3: Den humanistiske klasse ... medlemstal., erstattes med: i den naturvidenskabelige klasse bør den biologiske og den matematisk-fysiske gruppe have tilnærmelsesvis samme størrelse.

Næstsidste afsnit, samt sidste sætning i tredjesidste afsnit udgår.

§ 4. Sidste afsnit ændres til: Overflytninger finder sted på Selskabets valgmøde i april.

§ 7. Ordene i tredje sætning »og medmindre« ændres til »eller medmindre«.

§ 8. De sidste sætninger i 1. afsnit: På titelbladet ... sidste nummer, ændres til: På titelbladet anføres serietitel og nummer i serien.

Afhandlingerne samles i bind à ca. 500 sider, og titelblad + indholdsfortegnelse indlægges i bindets sidste nummer. En serie kan dobbelt nummereres, f.eks. 41:3, hvor det første tal betegner bindnummeret og det andet monografiens nummer i bindet.

Andet afsnits sidste sætning ændres til: Det meddeles på mødesedlen, at bestillingsseddel for én eller flere publikationer er vedlagt, samt hvilke publikationer redaktøren vil fremlægge på mødet.

§ 9. Det 2. og 3. afsnit ændres til: Ønsker et ikke-medlem en afhandling optaget, nedsætter Selskabet et bedømmelsesudvalg, i reglen bestående af to indenlandske medlemmer. Udvalgets skriftlige bedømmelse skal især bedømme afhandlingens videnskabelige værdi. Optagelse af udlændinges arbejder skal desuden begrundes med særlig tilknytning til dansk videnskab. Bedømmelsen forelægges forfatteren og kan rekvireres af medlemmer. Er den negativ, kan redaktøren opfordre forfatteren til at trække afhandlingen tilbage.

Til optagelse af enhver afhandling kræves redaktørens og kassekommissionens anbefaling. Denne afgives efter at bogtrykkertilbud er indhentet, samt for ikke-medlemmers vedkommende på grundlag af bedømmelsen. Anbefalingen meddeles på en mødeseddel og et møde, og afhandlingen anses for optaget, medmindre der er rejst indvendinger senest 14 dage efter mødet. Rejser sådanne indvendinger, fremsætter præsident og redaktør forslag til sagens videre behandling. Uden for mødesæsonen optages afhandlinger ved præsident og sekretær. Et optaget manuskript overgives redaktøren til videre behandling, og optagelsen meddeles i Oversigten; et afvist returneres til forfatteren.

§ 13. I afsnit 3 første sætning tilføjes: jf. manuskriptinstruktionen på omslagene af de seneste publikationer. I næste sætning erstattes »trykfærdig« med »sætteklar«. Længere nede (1. 7 og 8 i afsnit 3) erstattes »dato« med »måned«.

Legater

Fra *Selskabets Bidragsfond*, hvis midler hovedsagelig hidrører fra gaver fra Selskabets medlemmer, bevilgedes 100.000 kr. som tilskud til Selskabets drift.

Bestyrelsen for *Niels Bohr Legatet* har i regnskabsåret 1988 bevilget (jf. s. 89): til publikationer:

The Athenian Ecclesia II (Mogens Herman Hansen)	15.000 kr.
Festskrift Asger Aaboe	25.000 kr.
Festskrift Eric Jacobsen	10.000 kr.
Fysikblad (v. Peter Sigmund et.al.)	20.000 kr.
til rejser:	
Stud.med. Tina Messell	4.000 kr.
oversættelseshonorar:	
Jørgen Læssøe	13.000 kr.
Selskabets jubilæumskonto (ikke udbetalt)	71.000 kr.

Caix Legatet. Af de indkomne 18 ansøgninger blev der sendt en indstilling til Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond med fem forslag. Det blev cand.mag. Jens Boel der modtog 30.000 kr. til sit licentiatprojekt vedrørende de politiske relationer mellem Danmark og Frankrig fra ca. 1870-1914.

Bestyrelsen for *Lillian og Dan Finks Fond* har i 1988 bevilget (jfr. s. 92):

Fédération internationale d'information et de documentation (FID)	ca. 103.000 kr.
Arkitekten L. M. Giertz, Spanien (hæderspris)	50.000 kr.
Det danske Sprog- og Litteraturselskab til supplement til Ordbog over det danske Sprog	50.000 kr.
Dansk Standardiseringsråd til nordiske og internationale møder i København	40.000 kr.

Grundforskningsfonden har ikke foretaget uddelinger i 1988.

Emil Herborgs Legat vedtog i december 1988 at tildele stud.scient. David Pisinger et stipendiebeløb på 4.800 kr. i kvartalet i perioden 1.1.1989-31.12.1990.

Aksel Tovborg Jensens Legat har i regnskabsåret 1988 (jfr. s. 96) uddelt:

Bjerrum-Brønsted-Lang forelæsning	10.606 kr.
3. Bjerrum Kemikerpris	3.000 kr.
Publikationer: Festskrift Asger Aaboe	15.000 kr.
Honorar vedr. Aage Hansens efterladte manu- skript om Peder Laale (ikke udbetalt)	10.000 kr.
Sølvmedaljer	7.213 kr.
Rejser (udenlandske medlemmer m.m.)	13.700 kr.
Selskabets jubilæumskonto (ikke udbetalt)	33.000 kr.

Mag.art. Marcus Lorenzens Legat har i maj uddelt følgende:

til studiet af dansk sprog:

Universitets-Jubilæets Danske Samfund v. F. Lundgreen-Nielsen	12.500 kr.
Tidsskriftet Danske Studier: Et botanisk bidrag	1.300 kr.
Cand.phil. Mie Sofie Sloth	1.200 kr.

til studiet af dansk flora (rejseudgifter i forbindelse med feltarbejde):

Stud.scient. Ulla Hjorth	2.000 kr.
Stud.scient. Dorthe Høvsgaard og stud. scient. F. Vejsnæs	2.500 kr.
Stud.scient. Henrik Jacobsen	2.000 kr.
Stud.scient. Morten Aakjær Jørgensen	1.500 kr.
Stud.scient. Gorm Falk Knudsen	3.000 kr.
Stud.scient. Peter Leth	2.000 kr.
Stud.scient. Inge Olesen	2.000 kr.

Bestyrelsen for *Inge Lehmann's Legat* har i maj 1989 tildelt dr.scient. Søren Gregersen legatet for 1989 på 75.000 kr. Beløbet skal anvendes til gennemførelse af et studieophold ved Institute of Geophysics and Planetary Physics, University of California, Los Angeles, om seismiske overfladebølger i sammenhæng med en systematisering af beregningerne af syntetiske sismogrammer efter Panza-Gregersen metode.

Julie von Müllens Fond har i 1988 uddelt i alt 353.000 kr. til følgende legatmodtagere:

Museumsinspektør mag.art. Christian Fischer	91.000 kr.
Forskningsstipendiat, cand.phil. N. P. Skøtt Jørgensen	200.000 kr.

Fra *Det Classenske Fideicommis* har Selskabet i 1988 modtaget i alt 5000 kr.

Selskabet har fra den *Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse* modtaget sin del af overskuddet for 1988, 56.275,14 kr.

Bestyrelsen for *Arne og Doris Truëlsens Legat* har i 1988 uddelt de sidste midler fra legatet med støtte fra J. P. Suhrs Legat. Adjunkt., dr.scient. Jens Knude modtog 10.000 kr. til støtte til videnskabelige rejser.

Pastor emer. F. J. Ørnborgs Legat på 2000 kr. blev i 1988 tildelt Else Marie Bukdahl i forbindelse med hendes arbejde med Torben Christensens publikation om Euseb, som udkom i juni 1989.

Selskabets 4 forskerværelser er indtil sommeren 1991 tildelt:

Corpus Lexicographorum Graecorum
 Mogens Blegvad og Olaf Pedersen
 F.J. Billeskov Jansen
 Jørgen Chr. Siim

Møder i Selskabets lokaler

Selskabets lokaler har i det forløbne akademiske år været udlånt til forskellige arrangementer:

I anledning af uddelingen af The Samuel Friedman Rescue Award 1.9. blev der afholdt reception for modtageren, afdelingsleder, dr.med. Vilhelm Bohr.

Forskningsdirektoratet afholdt 22.8. et seminar med EF-kommissionen om koordinering, procedure og støtteformer inden for teknologisk udvikling.

Scleroseforeningen afholdt et symposium i dagene 8.-9.9.

The Smithsonian Institution arrangerede i samarbejde med Nationalmuseet et foredrag 12.9.

Forskningsdirektoratet og EF-kommissionen holdt møde 28.9.

1.11. havde Ministeriernes Kunstforening arrangeret et foredrag af Jens Jørgen Thorsen. Præsidenten talte om Selskabets virke.

Præsidiat for Christian IV-årets fond holdt møde 22.11.

1.12. afholdtes fællesmøde med Selskabet for filosofi og psykologi samt Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie.

Selskabet til udgivelse af danske mindesmærker afholdt møde 11.1.

28.1. havde Carlsbergfondet CO-Metal på besøg.

Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie har afholdt møder 21.9., 15.3. og 31.5.

Den danske ICSU-nationalkomite afholdt sit årlige møde 17.3.

Oldskriftselskabet mødtes i klasseværelset 15.11., 13.12., 17.1., 21.3 og 18.4.

28.4. fik Thor A. Bak overrakt H. C. Ørstedmedaljen i guld af Dronning Margrethe ved en festlighed i Selskabet. Medaljen tildeles af Selskabet til Naturlærers Udbredelse.

Kommissionen til udforskning af landbrugsredskabernes og agerstrukturerens historie afholdt 10.5. pressemøde for at præsentere 3 nye publikationer.

Forskningsdirektoratet afholdt møde om EF-forskningen 16.5.

Den danske nationalkomite for videnskabshistorie og videnskabsfilosofi afholdt årsmøde 18. og 19.5.

Statens naturvidenskabelige Forskningsråd mødtes i klasseværelset 6.6.

7.6. holdt Planlægningsrådet for Forskningen møde i klasseværelset.

Alfred Benzon Symposium nr. 28 med titlen 'Frontiers in Drug Research' afholdtes 11.-16.6.

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd afholdt møde på 3. sal 23.6.

Herudover har flere legatbestyrelser afholdt møder i Selskabet og flere nationalkomiteer ligeledes gentagne gange. Det drejer sig om følgende: IUBS, SCOR, IUHPS, IUNS, IUB, IUGG, WRCP, ICSU og UAI.

Selskabet har også været vært for adskillige mindre møder afholdt af medlemmerne, ligesom Carlsbergfondet har benyttet Selskabets faciliteter til mindre møder.

Ekskursion til Skåne

På mærkværdig vis er det gang på gang lykkedes Selskabet at gennemføre en indholdsrig ekskursion for medlemmer med ledsagere, uden at det har sat sig spor i Oversigten. I 1959 besøgte man Forskningscenter Risø, i 1971 Hven, i 1979 Ledreborg og andre mål på Midtsjælland og i 1986 Samsø. Det har hver gang været let at finde medlemmer, der delte deres viden om geologi, ornitologi, arkæologi og historie med deltagerne, når naturens og kulturens seværdigheder passeredes, og turene har været meget populære. De har været afholdt med tilskud af Suhrs Legat, hvis fulde navn er »J. P. Suhr & Søns Legat til Erindring om Professor, Dr.med. & phil. Julius Thomsen«.

Den 10. juni 1989 tog ca. 120 deltagere til Skåne. Ruten var planlagt af Finn Surlyk og Olaf Olsen. Man spiste morgen- og aftensmad på Dragør-Limhamn-færgen og besøgte følgende seværdigheder: Kåseberga (Ale Stenar) ved Jørgen Jensen, Glimmingehus ved cand.mag. Rikke Olsen, Simrislund ved Finn Surlyk, Kivikgraven ved Jørgen Jensen og til slut Sankt Olof Kyrka ved Olaf Olsen, hvor organist Inge Bønnerup spillede Buxtehude og Mendelssohn på kirkens nye orgel.

Man taler om at have held med udflugtsvejret og forstår derved gerne tørvejrer med manerlig temperatur. I dette tilfælde var heldet mere raffineret: vejret spændte fra solskin til styrtregn, afpasset efter selskabets behov

og ingen hindring for at spise medbragte sandwiches på stenstranden ved Simrislund.

En kort velkomst på færgen blev suppleret med den afgørende sørgelige paragraf i Roskildefreden af 1658, hvorefter restaurantens inspektør spontant greb mikrofonen, oplyste sit tilhørsforhold til stedet og arbejdet og sluttede: »Vi har aldrig accepteret detta! Välkomna!«.

Erik Dal

Udlån

175-årsdagen for Eidsvoll-grundloven markeredes også i Danmark på forskellig måde. Til en udstilling i Rådhushallen udlånte Selskabet J. Léauté's lille portræt af Prins Christian Frederik (senere Kong Christian VIII), malet i Frederikshald 1813.

International repræsentation

Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België fejrede sit 50-års jubilæum 22.-23.10. 1989 i Brüssel. Erik Dal repræsenterede Selskabet og overrakte Hans Gram-medajllen med en adresse.

Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina, Halle, FRD, holdt årsmøde 8.-11.4. 1989. Axel Michelsen repræsenterede Selskabet.

Kungliga Vetenskapsakademien fejrede sit 250-års jubilæum 29.3.-1.4. 1989 i Stockholm. Erik Dal og fru Estrid Dal repræsenterede Selskabet, overrakte Hans Gram-medajllen med en adresse og modtog akademiets gave, en krystalbrevpresser.

Rudi Thomsen og Jørgen Raasted repræsenterede Selskabet ved UAI's generalforsamling i Stockholm 11.-17.6. 1989.

Birger Munk Olsen repræsenterede Selskabet ved det nyoprettede Academia Europaeas første ordinære årsmøde 26.-27.6. 1989, hvor han blev valgt til eksekutivkomiteen for 3 år til juni 1992.

UDGIVNE PUBLIKATIONER 1988-89

	DDK excl. moms
Oversigt over Selskabets virksomhed 1987-88. Annual Report with an English Summary. 182 s., 1 portr.	100,-
<i>Historisk-filosofiske Meddelelser</i>	
57 <i>Kristensen, Anne Katrine Gade</i> : Who were the Cimmerians, and where did they come from? Sargon II, the Cimmerians and Rusa I. 1988. 141 pp.	220,-
58 <i>Christensen, Torben</i> : Rufinus of Acquileia and the <i>Historia Ecclesiastica</i> , Lib. VIII-IX, of Eusebius. 1989. 339 pp.	450,-
59 <i>Hansen, Mogens Herman</i> : Was Athens a Democracy? Popular Rule, Liberty and Equality in Ancient and Modern Political Thought. 1989. 47 pp.	50,-
<i>Biologiske Skrifter</i>	
31 <i>Friis, Else Marie; Crane, Peter R.; and Pedersen, Kai Baunsgaard</i> : Reproductive Structures of Cretaceous Platanaceae. 1988. 55 pp. incl. 1 fig. and 12 plates	100,-
32 <i>K. G. Wingstrand</i> : Comparative Spermatology of the Crustacea Entomostraca. 2: Subclass Ostracoda. 1988. 149 pp. incl. 14 figs.	250,-
33 <i>Mikkelsen, Vald. M.</i> : The Commons of Rejnstrup, Denmark. The exploitation of marginal lands from antiquity to present time and its influence on the vegetation. 1989. 34 pp. incl. 14 figs.	50,-
34 <i>Øllgaard, Benjamin</i> : Index of the <i>Lycopodiaceae</i> . 1989. 135 pp.	150,-
<i>Matematisk-fysiske Meddelelser</i>	
42:3 <i>The Harald Bohr Centenary</i> : Proceedings of a Symposium held in Copenhagen April 24-25, 1987. Edited by <i>C. Berg</i> and <i>B. Fuglede</i> . 1989. 142 pp. incl. 2 ill.	250,-
<i>Serpublikationer:</i>	
<i>Hvad bestiller man i Videnskabernes Selskab? En almen orientering ved Erik Dal</i> . 1989. 40 pp. incl. 10 ill.	20,-
<i>A Critical Pāli Dictionary</i> . Begun by <i>V. Trenckner</i> . Vol. II, fasc. 15 Ekāyāna- <i>evam-adhippāya</i> . Editor-in-chief <i>K.R. Norman</i> . 1988. pp. 633-672.	480,-
<i>Vedtægter. Forretningsorden. Legatbestemmelser</i> . 1989. 40 pp.	40,-

Personalia

Jes Asmussen fik i anledning af sin 60-års dag overrakt bogen: »Acta Iranica, a Green Leaf, Papers in Honour of Professor Jes P. Asmussen«.

Thor A. Bak er blevet medlem af Committee for the European Development of Science and Technology (CODEST), Fællesmarkedets øverste forskningspolitiske råd, og har fået tildelt H. C. Ørsted Medaljen i guld, jf. s. 78.

Christian Crone er blevet æresmedlem af American Physiological Society og Doctor Honoris Causa ved Sorbonne, Paris.

Erik Dal er blevet medlem af Kungl. Gustav Adolf Akademien og af Kungl. Vitterhets, Historie och Antikvitets Akademien.

Henrik Glahn har modtaget Kommandørkorset af Dannebrogordenen.

Henrik Glahn, Anders Kjær, Jens Chr. Skou og Ove Sten-Knudsen har efter ansøgning fratrukket deres stillinger på grund af alder.

Uffe Haagerup er blevet tildelt Ole Rømer Medaljen.

Eric Jacobsen fik i anledning af sin 65 års dag overrakt bogen »A Literary Miscellany«.

F. J. Billeskov Jansen har modtaget medaljen Ingenio et Arti.

Tage Kaarsted udtrådte i 1988 af Statens humanistiske Forskningsråd. Han har modtaget kommandørkorset af den luxemborgske Adolph af Nassaus fortjenstorden, og på sin 60 års fødselsdag i 1988 et festskrift »Om Danmarks historie 1900-1920«.

Niels A. Lassen er blevet udnævnt til æresdoktor ved Université Paul Sabatier de Toulouse.

Jan Maegaard er blevet udnævnt til Annual Associate i The American Biographical Institute Research Association.

Axel Michelsen er af Akademie der Wissenschaften und der Literatur zu Mainz blevet valgt til Sachverständiger der Kommission für Biologische Kybernetik.

Aksel Wiin Nielsen er blevet udnævnt til professor ved Københavns Universitet med særligt henblik på dynamisk meteorologi.

Olaf Olsen fik i anledning af sin 60 års dag overrakt »Festskrift til Olaf Olsen på 60-års dagen den 7. juni 1988«.

Gert Kjærgård Pedersen og Søren Sørensen er blevet medlemmer af Det Norske Videnskaps-Akademi.

P. Nørregaard Rasmussen fik i december 1988 tildelt G. E. C. Gads Fonds hædersgave.

Peter Sigmund har modtaget Medard W. Welch medalje og pris fra American Vacuum Society for »theoretical contributions to the field of physical sputtering and related phenomena«.

Arne Svejgaard er pr. 1. juni udnævnt til professor i medicin ved Københavns Universitet og har juni 1989 modtaget hædersprisen fra Overlæge Th. E. Hess Thaysen og Hustrus Fond for »fremragende lægevidenskabelig forskning«.

Regnskaber

Videnskabernes Selskab

<i>Indtægter</i>	kr.	kr.
1. Beholdning pr. 1.1.1988 inkl. Legatkontoen		520.672,05
2. Renteindtægter og aktieudbytter		121.914,77
3. Statstilskud		636.000,00
4. Carlsbergfondet		1.258.000,00
5. Andre tilskud:		
a. Forskningsrådene (Unionerne)	359.437,02	
b. SNF (til nationalkomiteerne)	19.950,97	
c. Bidragsfonden	100.000,00	
d. Hielmstjerne Rosencrone	25.600,00	
e. Alfred Benzon's Fond	100.000,00	
f. Andre tilskud	<u>23.274,68</u>	628.262,67
6. Salg af publikationer (herunder særtryk)		90.231,00
7. Salg af tegningsretter/DDB samt royalties		2.009,68
8. Udtrukne obligationer		29.000,00
9. Legatkontoen (inkl. udtræk)		<u>89.677,59</u>
I alt		<u>3.375.767,76</u>

<i>Udgifter</i>	kr.	kr.
1. Administration:		
a1. Løn, embedsmænd	25.098,00	
a2. Løn, funktionærer og medhjælp	995.781,00	
b. Kontorhold	56.484,30	
c. Telefon, porto etc.	67.071,01	
d. Forsikringer	18.300,08	
e. Repræsentation	13.844,25	
f. Mødeudgifter, administration (inkl. præsidentens rejseudgift)	19.774,41	
g. Selskabet for Fædrelandets Historie	1.752,68	
h. Rengøring	208.651,49	
i. Rejser – adm.	5.785,56	
j. Diverse	<u>9.970,10</u>	1.422.512,88

2. Publikationer:		
a. Oversigten	61.620,48	
b. Særlige publikationer	4.641,56	
c. Meddelelser og Skrifter	318.208,01	
d. Moms	<u>13.821,15</u>	398.291,20
3. Offentlige foredrag:		
a. Foredragshonorar	15.000,00	
b. Rejser, fortæring	4.845,20	
c. Annoncer, plakater	42.468,59	
d. Garderobeavgat	3.091,27	
e. Rengøring, ommøblering	8.768,75	
f. Tværfaglige møder	<u>9.275,04</u>	83.448,85
4. Medlemsmøder:		
a. Mødeudgifter	85.353,46	
b. Rejser	<u>96.700,00</u>	182.053,46
5. Internationale kontingenter		
		360.124,77
6. International repræsentation		
		28.777,97
7. Nationalkomiteerne		
Overføres		<u>19.950,97</u>
		2.495.160,10
8. Diverse		
a. Istandsættelser og nyanskaffelser	27.300,84	
b. Håndbiblioteket	7.643,05	
c. Køb af obligationer og aktier	29.461,50	
d. Købsrenter	<u>180,56</u>	64.585,95
9. Legatkontoen (inkl. obligationskøb)		
		<u>141.256,82</u>
Udgifter i alt		2.701.002,87
Beholdning inkl. Legatkonto pr. 31.12.1988		
		<u>674.764,89</u>
I alt		
		<u>3.375.767,76</u>
24. februar 1989		

Aage Winther
kasserer

Regnskabet er revideret af undertegnede revisorer i Det Kgl. Danske Videnskabernes Selskab. Beholdningerne er eftersat og ligesom regnskabet fundet i orden.

København, den 29. marts 1989

Hector Estrup
revisor

Jes Asmussen
revisor

Selskabets beholdning ultimo 1988

<i>Aktiver</i>	kr.	kr.
1. Kontant kasse		1.625,45
2. Bankbeholdning:		
a. Checkkonti	147.276,54	
b. Bankbøger	208.067,40	
c. Jubilæumskonto	300.000,00	
d. Legatkonto	<u>5.481,80</u>	660.825,74
3. Postgiro		<u>12.313,70</u>
		674.764,89
 <i>Tilgodehavende</i>		
1. Moms		35.592,31
 <i>Gældsposter</i>		
1. Skyldig A-skat	31.758,00	
2. Skyldig ATP	1.749,60	
3. Skyldige feriepenge	<u>3.913,61</u>	36.421,21
 <i>Obligations- og aktiebeholdning</i>		
	<i>Nominelt</i>	<i>Kursværdi</i>
1. Depot 3119 12002-0	114.000,00	142.169,00
2. Depot KD 0481870	429.000,00	404.172,00
3. Depot DLR 10200A01452	243.000,00	251.383,00
4. Top-Danmark	660,00	6.546,00
5. Legatkontoen	367.600,00	<u>370.224,00</u>
		1.174.494,00
 Status pr. 31.12.1988		<u>1.848.429,99</u>
 Februar 1989		
		<i>Aage Winther</i> kasserer

Videnskabernes Selskabs Bidragsfond

Resultatopgørelse

<i>Indtægter</i>	kr.	kr.
Obligationsrente – købsrenter		63.031,00
Renter af bank og giro		3.725,00
<i>Bidrag</i>		
Fra Selskabets medlemmer	38.950,00	
Andre	<u>5.000,00</u>	<u>43.950,00</u>
		110.706,00

<i>Udgifter</i>		
Årsafgift til Fondsregisteret 1987	750,00	
Revision	3.660,00	
Depotgebyrer m.v.	<u>746,00</u>	5.156,00
Overskud		<u>105.550,00</u>

Anvendes således:

Uddelt til Selskabet		100.000,00
Henlagt til den bundne kapital		<u>5.550,00</u>
I alt		<u>105.550,00</u>

*Balance 31.12.1988**Aktiver**Likvide beholdninger:*

Sparekassen SDS nr. 868-17-27397 (drift)	6.830,00	
Sparekassen SDS nr. 812-10-00459 (kapital)	3.065,00	
Postgiro nr. 807 41 43	<u>14.725,00</u>	24.620,00
Obligationer til kursværdi		<u>599.523,00</u>
Aktiver i alt		<u>624.143,00</u>

Passiver

Revision		3.660,00
----------	--	----------

*Fondskapital:**Disponibel kapital:*

Saldo 1.1.1988	57.614,00	
Overført fra overskudsfordeling	<u>0,00</u>	
		<u>57.614,00</u>

Bunden kapital

Saldo 1.1.1988	460.044,00	
Testamentarisk gave	35.200,00	
Kursavance på solgte og udtrukne obligationer	36.527,00	
Kursregulering af obligationsbeholdning	25.548,00	
Overført fra overskudsfordeling	<u>5.550,00</u>	
	<u>562.869,00</u>	620.483,00
Passiver i alt		<u>624.143,00</u>

København, den 26. april 1989

I bestyrelsen

*C. J. Ballhausen**C. J. Becker*
(formand)*J. C. Siim*

Foranstående regnskab for Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Bidragsfond har vi revideret. Vi har konstateret aktivernes tilstedeværelse og sikring, samt at indtægterne er anvendt i overensstemmelse med fondets fundats.

København, den 26. april 1989.

Revisionsfirmaet H. E. Noiesen

H. C. Gejlsbjerg
statsaut. revisor

Videnskabernes Selskabs Legatkonto

Kasseregnskab 1988

	kr.	kr.
<i>Bankbeholdning</i> pr. 1.1.1988		57.061,03
<i>Indtægter</i>		
Renter:		
Obligationer	26.429,00	
Bank	<u>1.448,59</u>	27.877,59
Hielmstjerne-Rosencrone		25.600,00
Udtræk obligationer		<u>36.200,00</u>
		89.677,59
<i>Udgifter</i>		
Administration:		
Udskriftsgebyrer	22,00	
Kurtage	210,42	
Depotgebyr	<u>287,40</u>	519,82
Købsrenter		460,00
Obligationsskøb:		
138.000 kr. 10% – Danske Stat	140.277,00	
	<u>141.256,82</u>	
<i>Bankbeholdning</i> pr. 31.12.1988		5.481,80

Status pr. 31.12.1988

	kr.	kr.
<i>Aktiver</i>		
Obligationer:	<i>Nominel</i>	<i>Kursværdi</i>
Thotts Legat	37.600,00	33.088,00
Depot SDS 17504	259.000,00	262.146,00
Indskr.bevis K.D. 0823084	<u>71.000,00</u>	<u>74.995,00</u>
	367.600,00	370.224,00
Bankbeholdning		<u>5.481,80</u>
Saldo pr. 31.12.1988		375.705,80
<i>Henlæggelser</i>		
Indtægter:		
Renter + bidrag		53.017,59
Administration		<u>519,82</u>
		52.497,77

Bevægelser

Saldo pr. 1.1.1988	305.408,03
Henlæggelse	52.497,77
Saldo pr. 31.12.1988	375.705,80
Kursgevinst	17.800,00

Februar 1989

Aage Winther
kasserer

Erik Dal
Selskabets præsident

Regnskabet er revideret, beholdningerne eftersat og ligesom regnskabet fundet i orden.

København, den 29. marts 1989

Hector Estrup
revisor

Jes Asmussen
revisor

Niels Bohr Legatet

Resultatopgørelse for 1988

	kr.	kr.
Indtægter:		
Obligationsrenter		192.320,00
Pengeinstitutrenter		6.588,21
		<u>198.908,21</u>
<i>Uddelinger & udgifter:</i>		
Foretagne uddelinger	86.594,00	
Hensat til uddelinger	71.000,00	
Tilbageførte hens. uddelinger	0,00	
Fondsregister, afsat for 1988	1.410,00	
Revision, afsat for 1988	1.410,00	
Administrationsudgift iøvrigt	326,00	
Depotafgift	0,00	
Udskriftsgebyrer	<u>21,00</u>	<u>-160.761,00</u>
		38.147,21
Afsat indkomstskat for 1988		<u>-8.200,00</u>
		29.947,21
<i>Udgifter vedr. tidl. år:</i>		
Betalt til Fondsregister	1.410,00	
Betalt indkomstskat	<u>50.400,00</u>	<u>-51.810,00</u>
Resultat for året		<u>-21.862,79</u>

Balance pr. 31.12.1988

<i>Aktiver</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Obligationer, nom. værdier	0,00	2.087.700,00
Reguleringer til kursværdier	0,00	-113.473,75
Obligationer til kursværdier	0,00	1.974.226,25
Pengeinstitutkonti	207.742,63	0,00
Mellemregningskonti	88.576,25	-88.576,25
Aktiver i alt	<u>296.318,88</u>	<u>1.885.650,00</u>

Passiver:

Legatkapitaler:		
Kapitaler primo 1988	0,00	1.823.542,92
Iflg. resultatopgørelsen 1988	-21.862,79	0,00
Kursgevinster/tab 1988	0,00	298.268,75
Overførsel mellem kapitaler	236.161,67	-236.161,67
Legatkapitaler i alt ult. 1988	<u>214.298,88</u>	<u>1.885.650,00</u>

Gæld m.m.:

Afsat afgift Fondsregister	1.410,00	
Afsat revision	1.410,00	
Hensat til uddelinger	71.000,00	
Afsat indkomstskat	8.200,00	
Gæld m.m. i alt	<u>82.020,00</u>	<u>0,00</u>
Passiver i alt	<u>296.318,88</u>	<u>1.885.650,00</u>

Omstående noter 1-3 er en integrerende del af årsregnskabet.

København, den 15. juni 1989

Aage Winther
kasserer

Erik Dal
formand

Thor A. Bak

Olaf Olsen

Henning Spang-Hanssen

Henning Sørensen

Foranstående legatregnskab har jeg revideret.

København, den 14. juni 1989

Revisionsfirmaet H. E. Noiesen
H. C. Gejlshjerg, staut. revisor

Noter for 1988:

1. Legatets kapital har tidligere ikke været opdelt i drifts- & grundkapital.		
Pr. 31.12.1988 foreslås kapitalen opdelt således:	214.298,88	1.885.650,00
2. For meget betalt skat for 1987. Efterangives for korrektion i 1989.	1.950,00	
3. Der er ikke de fornødne prohibitivpåtegninger på grundkapitalmidlerne.		

<i>Kontantregnskab for 1988</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Pengeinstitutkonti primo	0,00	122.385,42
Obligationsrenter	0,00	192.320,00
Pengeinstitutrenter	0,00	6.588,21
Provenu udtrukne obligationer	0,00	25.200,00
Udskriftsgebyrer	0,00	-21,00
Admin. udgifter iøvrigt	0,00	-326,00
Depotafgifter	0,00	0,00
Uddelinger for året, netto	0,00	-86.594,00
Uddelinger tidligere hensat	0,00	0,00
Fondsregister tidl. år	0,00	-1.410,00
Indkomstskat tidl. år	0,00	-50.400,00
Revision tidl. år	0,00	0,00
Overført til/som driftskonto	<u>207.742,63</u>	<u>-207.742,63</u>
Pengeinstitutkonti ultimo	<u>207.742,63</u>	<u>0,00</u>
 <i>Indkomstskat for 1988</i>		
Uddelinger fra tidl. hensætn.* (skattem. henlæggelser)	<u>0,00</u>	
Resultat jfr. resultatopgørelse før skat		38.147,21
Uddelinger i året*	86.594,00	86.594,00
Tilbageførte hens. uddelinger		0,00
Hensat til uddelinger	71.000,00	71.000,00
Øreafrunding		<u>-0,21</u>
		195.741,00
Bundfradrag		<u>-25.000,00</u>
		170.741,00
* Konsolidering, 25 %	<u>21.649,00</u>	
	179.243,00	
Skattefrit heraf	<u>-25.000,00</u>	-154.243,00
Regulering for negativt fradrag		<u>0,00</u>
Skattepligtig indkomst		16.498,00
Skat beregnet med 50 %		8.249,00
afrunding		<u>-49,00</u>
Afsat skat for 1988		<u>8.200,00</u>

Lillian og Dan Finks Fond

Årsregnskab for 1988

Fondsregister nr. 12.336

Resultatopgørelse 1.1.1988 – 31.12.1988

<i>Indtægter</i>	kr.
<i>Renteindtægter</i>	
Obligationer	354.958,00
Bankindestående	11.490,00
	<u>366.448,00</u>
Uddelinger	379.286,00
	<u>-12.838,00</u>
<i>Omkostninger</i>	
Honorar til bestyrelse og sekretær	45.000,00
Omkostningsrefusion til Videnskabernes Selskab m.v.	3.187,00
Revision og regnskabsmæssig assistance, incl. rest 1987	13.788,00
Bankgebyrer	14.858,00
Fondsafgift, incl. afgift ved stiftelse	4.640,00
	<u>81.473,00</u>
Resultat før skat	-94.311,00
Skat	0
Resultat	<u>-94.311,00</u>

Balance pr. 31.12.1988

<i>Aktiver</i>	
Obligationer, bundne, nominelt 3.650.000,00	kursværdi <u>3.740.391,00</u>
<i>Likvider</i>	
Kontant, bundne midler	194,00
Kontant, frie midler	<u>2.074,00</u>
	<u>2.268,00</u>
Aktiver, i alt	<u>3.742.659,00</u>

Balance pr. 31.12.1988

<i>Passiver</i>		kr.
<i>Bunden fondskapital</i>		
Værdipapirer, jvf. kapitalregnskab		3.740.391,00
Kontante bundne midler, jvf. kapitalregnskab		194,00
Hævet til uddeling i 1988, overføres fra frie midler i 1989		<u>76.921,00</u>
Egenkapital, bunden		<u>3.817.506,00</u>
Egenkapital, fri (negativ)		<u>-94.311,00</u>

Skyldige omkostninger

Mellemregning med Dan Fink	7.114,00
Revision	10.000,00
Skat	10,00
Fondsafgift	<u>2.350,00</u>
	<u>19.464,00</u>
Passiver, i alt	<u>3.742.659,00</u>

København, den 23. februar 1988

Bestyrelse:

*Dan Fink**Kåre B. Dullum**H. Spang-Hanssen*

Revisionspåtegning:

Foranstående regnskab har vi revideret. Regnskabet er opgjort i overensstemmelse med lovgivningens og fundatsens krav til regnskabsaflæggelse. Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger.

København, den 10. februar 1989

Mortensen & Beierholm A/S

Statsautoriserede revisorer, København

Valdemar Hansen

statsautoriseret revisor

Kapitalregnskab

	kr.	kr.
	Bunden, ikke kontant kapital	Bunden kontant kapital
Bunden kapital 1.1.1988, nominel	3.598.000,00	125.815,00
Udtrækning, obligationer	-98.000,00	98.000,00
Erstatningskøb, obligationer	<u>150.000,00</u>	<u>-146.700</u>
Saldo 31.12.1988, nominel	<u>3.650.000,00</u>	<u>77.115,00</u>
Hævet til uddeling		<u>76.921,00</u>
Kursværdi 31.12.1988	<u>3.740.391,00</u>	<u>194,00</u>

Uddelinger jf. s. 76

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab	136.926,00
Fédération Internationale de Documentation	102.360,00
Arkitekt L. M. Giertz (hæderspris)	50.000,00
Det danske Sprog- og Litteraturselskab	50.000,00
Dansk Standardiseringsråd	<u>40.000,00</u>
	<u>379.286,00</u>

Likvider, bundne

Hafnia Erhvervsbank, 986069-2	<u>194,00</u>
-------------------------------	---------------

Frie midler til dækning af skyldige omkostninger

Hafnia Erhvervsbank, 986178-1	<u>2.074,00</u>
-------------------------------	-----------------

Emil Herborgs Legat

Resultatopgørelse for 1988

	kr.	kr.
Indtægter:		
Obligationsrenter		36.507,25
Pengeinstitutrenter		<u>1.716,72</u>
		38.223,97
<i>Uddelinger & udgifter:</i>		
Foretagne uddelinger	14.400,00	
Hensat til uddelinger	0,00	
Tilbageførte hensatte uddelinger	0,00	
Fondsregister, afsat for 1988	680,00	
Revision, afsat for 1988	680,00	
Administrationsudgift iøvrigt	0,00	
Depotafgift	195,00	
Udskriftsgebyrer	<u>0,00</u>	<u>-15.955,50</u>
		22.268,47
Afsat indkomstskat for 1988		<u>-5.800,00</u>
		16.468,47
<i>Udgifter vedr. tidligere år:</i>		
Betalt til Fondsregister	680,00	
Betalt indkomstskat	<u>3.950,00</u>	<u>-4.630,00</u>
Resultat for året		<u>11.838,47</u>
<i>Balance pr. 31. dec. 1988</i>		
<i>Aktiver</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Obligationer, nom. værdier	0,00	454.700,00
Reguleringer til kursværdier	<u>0,00</u>	<u>-52.780,80</u>
Obligationer til kursværdier	0,00	401.919,20
Pengeinstitutkonti	58.832,90	0,00
Mellemregningskonti	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Aktiver i alt	<u>58.832,90</u>	<u>401.919,20</u>
<i>Passiver:</i>		
Legatkapitaler:		
Kapitaler primo 1988	0,00	379.862,18
Iflg. resultatopgørelsen 1988	11.838,47	0,00
Kursgevinster/tab 1988	0,00	61.891,45
Overførsel mellem kapitaler	<u>39.834,43</u>	<u>-39.834,43</u>
Legatkapitaler i alt ult. 1988	<u>51.672,90</u>	<u>401.919,20</u>

Gæld m.m.:

Afsat afgift fondsregister	680,00	
Afsat revision	680,00	
Hensat til uddelinger	0,00	
Afsat indkomstskat	5.800,00	
Gæld m.m. i alt	<u>7.160,00</u>	<u>0,00</u>
Passiver i alt	<u>58.832,90</u>	<u>401.919,20</u>

Omstående noter 1-3 er en integrerende del af årsregnskabet.

København, den 15. juni 1989

Aage Winther
kasserer

Torben Huus
formand

Bent Fuglede

Jytte R. Nilsson

Bent Christensen

Jens Peder Dahl

Foranstående legatregnskab har jeg revideret.

København, den 14. juni 1989

Revisionsfirmaet H. E. Noiesen
H. C. Gejlshjerg, stataut. revisor

Noter for 1988:

- Legatets kapital har tidligere ikke været opdelt i drifts- & grundkapital.
Pr. 31.12.1988 foreslås kapitalen opdelt således:
- For meget betalt skat for 1987. Efterrangs gives for korrektion i 1989.
- Obligationsdepoter: Som prohuberende myndighed er noteret: Undervisningsministeriet.

<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
<u>51.672,90</u>	<u>401.919,20</u>
<u>750,00</u>	

Kontantregnskab for 1988

	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Pengeinstitutkonti primo	0,00	27.434,43
Obligationsrenter	0,00	36.507,25
Pengeinstitutrenter	0,00	1.716,72
Provenu udtrukne obligationer	0,00	12.400,00
Udskriftsgebyrer	0,00	0,00
Admin. udgifter iøvrigt	0,00	0,00
Depotafgifter	0,00	-195,50
Uddelinger for året, netto	0,00	-14.400,00
Uddelinger tidligere hensat	0,00	0,00
Fondsregister tidligere år	0,00	-680,00
Indkomstskat tidligere år	0,00	-3.950,00
Revision tidl. år	0,00	0,00
Overført til/som driftskonto	<u>58.832,90</u>	<u>-58.832,90</u>
Pengeinstitutkonti ultimo	<u>58.832,90</u>	<u>0,00</u>

Indkomstskat for 1988

Uddelinger fra tidl. hensætn.* (skattem. henlæggelser)	<u>0,00</u>	
Resultat jfr. resultatopgørelse før skat		22.268,47
Uddelinger i året*	14.400,00	14.400,00
Tilbageførte hensatte uddelinger		0,00
Hensat til uddelinger	0,00	0,00
Øreafrunding		<u>-0,47</u>
		36.668,00
Bundfradrag		<u>-25.000,00</u>
		11.660,00
* Konsolidering, 25 %	<u>3.600,00</u>	
	18.000,00	
Skattefrit heraf	<u>-18.000,00</u>	0,00
Regulering for negativt fradrag		<u>0,00</u>
Skattepligtig indkomst		11.668,00
Skat beregnet med 50 %		<u>5.834,00</u>
afrunding		<u>-34,00</u>
Afsat skat for 1988		<u>5.800,00</u>

Aksel Tovborg Jensens Legat

Resultatopgørelse for 1988

	kr.	kr.
Indtægter:		
Obligationsrenter		126.750,00
Pengeinstitutrenter		<u>4.998,65</u>
		131.748,65
<i>Uddelinger & udgifter:</i>		
Foretagne uddelinger	59.520,63	
Hensat til uddelinger	43.000,00	
Tilbageførte hensatte uddelinger	-6.827,40	
Fondsregister, afsat for 1988	1.080,00	
Revision, afsat for 1988	1.080,00	
Administrationsudgift iøvrigt	1.163,00	
Depotafgift	102,79	
Udskriftsgebyrer	<u>21,00</u>	<u>-99.140,52</u>
		32.608,13
Afsat indkomstskat for 1988		<u>-4.200,00</u>
		28.408,13
<i>Udgifter vedr. tidligere år:</i>		
Betalt til Fondsregister	1.080,00	
Betalt indkomstskat	<u>11.600,00</u>	<u>-12.680,00</u>
Resultat for året		<u>15.728,13</u>

Balance pr. 31.12.1988

Aktiver	Driftskapital	Grundkapital
Obligationer, nom. værdier	0,00	1.238.000,00
Reguleringer til kursværdier	0,00	3.095,00
Obligationer til kursværdier	0,00	1.241.095,00
Pengeinstitutkonti	183.949,17	0,00
Mellemregnskonti	0,00	0,00
Aktiver i alt	<u>183.949,17</u>	<u>1.241.095,00</u>
<i>Passiver:</i>		
Legatkapitaler:		
Kapitaler primo 1988	0,00	1.167.236,04
Iflg. resultatopgørelsen 1988	15.728,13	0,00
Kursgevinster/tab 1988	0,00	149.720,00
Overførsel mellem kapitaler	75.861,04	-75.861,04
Legatkapitaler i alt ult. 1988	<u>91.589,17</u>	<u>1.241.095,00</u>
<i>Gæld m.m.:</i>		
Afsat afgift fondsregister	1.080,00	
Afsat revision	1.080,00	
Hensat til uddelinger	86.000,00	
Afsat indkomstskat	4.200,00	
Gæld m.m. i alt	<u>92.360,00</u>	<u>0,00</u>
Passiver i alt	<u>183.949,17</u>	<u>1.241.095,00</u>

Omstående noter 1-3 er en integrerende del af årsregnskabet.

København, den 15. juni 1989

Aage Winther
kasserer

Thor A. Bak
formand

Poul Lindegård Hjorth

C. J. Ballhausen

Karsten Friis Johansen

Foranstående legatregnskab har jeg revideret.

København, den 14. juni 1989

Revisionsfirmaet H. E. Noiesen
H. C. Gejlsbjerg, stataut. revisor

Noter for 1988:

- Legatets kapital har tidligere ikke været opdelt i drifts- & grundkapital.
Pr. 31.12.1988 foreslås kapitalen opdelt således:
- For meget betalt skat for 1987. Efterangives for korrektion i 1989.
- Der er ikke de fornødne prohibitivpåtegninger på grundkapitalmidlerne.

Driftskapital	Grundkapital
<u>91.589,17</u>	<u>1.241.095,00</u>
<u>1.050,00</u>	

<i>Kontantregnskab for 1988</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Pengeinstitutkonti primo	0,00	98.688,44
Obligationsrenter	0,00	126.750,00
Pengeinstitutrenter	0,00	4.998,65
Provenu udtrukne obligationer	0,00	37.000,00
Udskriftsgebyrer	0,00	-21,00
Admin. udgifter iøvrigt	0,00	-1.163,50
Depotafgifter	0,00	-102,79
Uddelinger for året, netto	0,00	-59.520,63
Uddelinger tidligere hensat	0,00	-10.000,00
Fondsregister tidl. år	0,00	-1.080,00
Indkomstskat tidl. år	0,00	-11.600,00
Revision tidl. år	0,00	0,00
Overført til/som driftskonto	<u>183.949,17</u>	<u>-183.949,17</u>
Pengeinstitutkonti ultimo	<u>183.949,17</u>	<u>0,00</u>
 <i>Indkomstskat for 1988</i>		
Uddelinger fra tidl. hensætn.*	<u>-10.000,00</u>	
(skattemæssige henlæggelser)		
Resultat jfr. resultatopgørelse før skat		32.608,13
Uddelinger i året*	59.520,63	59.520,63
Tilbageførte hensatte uddelinger		-6.827,40
Hensat til uddelinger	43.000,00	43.000,00
Øreafrunding		<u>-0,36</u>
		128.301,00
Bundfradrag		<u>-25.000,00</u>
		103.301,00
 * Konsolidering, 25 %	<u>17.380,00</u>	
	119.900,63	
Skattefrit heraf	<u>-25.000,00</u>	-94.900,63
Regulering for negativt fradrag		<u>0,00</u>
Skattepligtig indkomst		<u>8.400,37</u>
Skat beregnet med 50 %		4.200,00
Afrunding		<u>0,00</u>
Afsat skat for 1988		<u>4.200,00</u>

Mag.art. Marcus Lorenzens Legat

Resultatopgørelse for 1988

	kr.	kr.
Indtægter:		
Obligationsrenter		52.840,00
Pengeinstitutrenter		<u>1.256,63</u>
		54.096,63
 <i>Uddelinger & udgifter:</i>		
Foretagne uddelinger	30.000,00	
Hensat til uddelinger	0,00	
Tilbageførte hensatte uddelinger	0,00	
Fondsregister, afsat for 1988	730,00	
Revision, afsat for 1988	730,00	
Administrationsudgift iøvrigt	0,00	
Depotafgift	0,00	
Udskriftsgebyrer	<u>21,00</u>	<u>-31.481,00</u>
		22.615,63
Afsat indkomstskat for 1988		<u>-7.550,00</u>
		15.065,63
 <i>Udgifter vedr. tidligere år:</i>		
Betalt til Fondsregister	730,00	
Betalt indkomstskat	<u>2.550,00</u>	<u>-3.280,00</u>
Resultat for året		<u>11.785,63</u>
 <i>Balance pr. 31.12.1988</i>		
<i>Aktiver</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Obligationer, nom. værdier	0,00	544.000,00
Reguleringer til kursværdier	<u>0,00</u>	<u>-14.945,00</u>
Obligationer til kursværdier	0,00	529.055,00
Pengeinstitutkonti	49.576,47	0,00
Mellemregningskonti	<u>102.265,00</u>	<u>-102.265,00</u>
Aktiver i alt	<u>151.841,47</u>	<u>426.790,00</u>
 <i>Passiver:</i>		
<i>Legatkapitaler:</i>		
Kapitaler primo 1988	0,00	479.963,34
Iflg. resultatopgørelsen 1988	11.785,63	0,00
Kursgevinster/tab 1988	0,00	77.872,50
Overførsel mellem kapitaler	<u>131.045,84</u>	<u>-131.045,84</u>
Legatkapitaler i alt ult. 1988	<u>142.831,47</u>	<u>426.790,00</u>

Gæld m.m.:

Afsat afgift fondsregister	730,00	
Afsat revision	730,00	
Hensat til uddelinger	0,00	
Afsat indkomstskat	7.550,00	
Gæld m.m. i alt	<u>9.010,00</u>	<u>0,00</u>
Passiver i alt	<u>151.841,47</u>	<u>426.790,00</u>

Omstående noter 1-3 er en integrerende del af årsregnskabet.

København, den 15. juni 1989

<i>Aage Winther</i>	<i>Thor A. Bak</i>
kasserer	formand
<i>Poul Lindegård Hjorth</i>	<i>Kai Larsen</i>

Foranstående legatregnskab har jeg revideret.

København, den 14. juni 1989

Revisionsfirmaet H. E. Noiesen
H. C. Gejlsbjerg, stataut. revisor

Noter for 1988:

1. Legatets kapital har tidligere ikke været opdelt i drifts- & grundkapital.		
Pr. 31.12.1988 foreslås kapitalen opdelt således:	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
	<u>142.831,47</u>	<u>426.790,00</u>
2. For meget betalt skat for 1987. Efterangives for korrektion i 1989.	<u>400,00</u>	
3. Der er ikke de fornødne prohibitivpåtegninger på grundkapitalmidlerne.		

<i>Kontantregnskab for 1988</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Pengeinstitutkonti primo	0,00	15.780,84
Obligationsrenter	0,00	52.840,00
Pengeinstitutrenter	0,00	1.256,63
Provenu udtrukne obligationer	0,00	13.000,00
Udskriftsgebyrer	0,00	-21,00
Admin. udgifter iøvrigt	0,00	0,00
Depotafgifter	0,00	0,00
Uddelinger for året, netto	0,00	-30.000,00
Uddelinger tidligere hensat	0,00	0,00
Fondsregister tidl. år	0,00	-730,00
Indkomstskat tidl. år	0,00	-2.550,00
Revision tidl. år	0,00	0,00
Overført til/som driftskonto	<u>49.576,47</u>	<u>-49.576,47</u>
Pengeinstitutkonti ultimo	<u>49.576,47</u>	<u>0,00</u>

Indkomstskat for 1988

Uddelinger fra tidl. hensætn.* (skattem. henlæggelser)	<u>0,00</u>	
Resultat jfr. resultatopgørelse før skat		22.615,63
Uddelinger i året*	30.000,00	30.000,00
Tilbageførte hens. uddelinger		0,00
Hensat til uddelinger	0,00	0,00
Øreafrunding		<u>-0,63</u>
		52.615,00
Bundfradrag		<u>-25.000,00</u>
		27.615,00
 * Konsolidering, 25 %	 <u>7.500,00</u>	
	37.500,00	
Skattefrit heraf	<u>-25.000,00</u>	-12.500,00
Regulering for negativt fradrag		<u>0,00</u>
Skattepligtig indkomst		<u>15.115,00</u>
Skat beregnet med 50 %		7.558,00
Afrunding		<u>-8,00</u>
Afsat skat for 1988		<u>7.550,00</u>

Suhrs Legat

Resultatopgørelse for 1988

	kr.	kr.
Indtægter:		
Obligationsrenter		40.690,00
Pengeinstitutrenter		<u>212,78</u>
		40.902,78
 <i>Uddelinger & udgifter:</i>		
Foretagne uddelinger	4.298,29	
Hensat til uddelinger	28.000,00	
Tilbageførte hensatte uddelinger	0,00	
Fondsregister, afsat for 1988	710,00	
Revision, afsat for 1988	710,00	
Administrationsudgift iøvrigt	0,00	
Depotafgift	0,00	
Udskriftsgebyrer	<u>40,00</u>	<u>-33.758,29</u>
		7.144,49
Afsat indkomstskat for 1988		<u>-3.000,00</u>
		4.144,49
 <i>Udgifter vedr. tidligere år:</i>		
Betalt til Fondsregister	710,00	
Betalt indkomstskat	<u>6.700,00</u>	<u>-7.410,00</u>
Resultat for året		<u>-3.265,51</u>

Balance pr. 31.12.1988

<i>Aktiver</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Obligationer, nom. værdier	0,00	501.000,00
Reguleringer til kursværdier	0,00	-51.425,00
Obligationer til kursværdier	<u>0,00</u>	<u>449.575,00</u>
Pengeinstitutkonti	81.533,69	0,00
Mellemregnskonti	<u>129.510,00</u>	<u>-129.510,00</u>
Aktiver i alt	<u>211.043,69</u>	<u>320.065,00</u>
 <i>Passiver:</i>		
Legatkapitaler:		
Kapitaler primo 1988	0,00	429.609,20
Iflg. resultatopgørelsen 1988	-3.265,51	0,00
Kursgevinster/tab 1988	0,00	72.345,00
Overførsel mellem kapitaler	<u>181.889,20</u>	<u>-181.889,20</u>
Legatkapitaler i alt ult. 1988	<u>178.623,69</u>	<u>320.065,00</u>
 <i>Gæld m.m.:</i>		
Afsat afgift fondsregister	710,00	
Afsat revision	710,00	
Hensat til uddelinger	28.000,00	
Afsat indkomstskat	<u>3.000,00</u>	
Gæld m.m. i alt	<u>32.420,00</u>	<u>0,00</u>
Passiver i alt	<u>211.043,69</u>	<u>320.065,00</u>

Omstående noter 1-3 er en integrerende del af årsregnskabet.

København, den 15. juni 1989

Aage Winther
kasserer

Erik Dal
præsident

Foranstående legatregnskab har jeg revideret.

København, den 14. juni 1989

Revisionsfirmaet H. E. Noiesen
H. C. Gejlsbjerg, stataut. revisor

Noter for 1988:

- Legatets kapital har tidligere ikke været opdelt i drifts- & grundkapital.
Pr. 31.12.1988 foreslås kapitalen opdelt således:

	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
	<u>178.623,69</u>	<u>320.065,00</u>
- For meget betalt skat for 1987. Efterangives for korrektion i 1989.

	<u>400,00</u>	
--	---------------	--
- Der er ikke de fornødne prohibitivpåtegninger på grundkapitalmidlerne.

<i>Kontantregnskab for 1988</i>	<i>Driftskapital</i>	<i>Grundkapital</i>
Pengeinstitutkonti primo	0,00	45.379,20
Obligationsrenter	0,00	40.690,00
Pengeinstitutrenter	0,00	212,78
Provenu udtrukne obligationer	0,00	7.000,00
Udskriftsgebyrer	0,00	-40,00
Admin. udgifter iøvrigt	0,00	0,00
Depotafgifter	0,00	0,00
Uddelinger for året, netto	0,00	-4.298,29
Uddelinger tidligere hensat	0,00	0,00
Fondsregister tidl. år	0,00	-710,00
Indkomstskat tidl. år	0,00	-6.700,00
Revision tidl. år	0,00	0,00
Overført til/som driftskonto	<u>81.533,69</u>	<u>-81.533,69</u>
Pengeinstitutkonti ultimo	<u>81.533,69</u>	<u>0,00</u>
 <i>Indkomstskat for 1988</i>		
Uddelinger fra tidl. hensætn.* (skattemæssige henlæggelser)	<u>0,00</u>	
Resultat jfr. resultatopgørelse før skat		7.144,49
Uddelinger i året*	4.298,29	4.298,29
Tilbageførte hens. uddelinger		0,00
Hensat til uddelinger	28.000,00	28.000,00
Øreafrunding		<u>-0,78</u>
		39.442,00
Bundfradrag		<u>-25.000,00</u>
		14.442,00
* Konsolidering, 25 %	<u>1.075,00</u>	
	33.373,29	
Skattefrit heraf	<u>-25.000,00</u>	-8.373,29
Regulering for negativt fradrag		<u>0,00</u>
Skattepligtig indkomst		6.068,71
Skat beregnet med 50 %		<u>3.034,00</u>
Afrunding		<u>-34,00</u>
Afsat skat for 1988		<u>3.000,00</u>

Inge Lehmann's Legat af 1983

Driftsregnskab 1988

Indtægter:

Obligationsrenter	69.330,25	
- renter ved fondskøb	<u>705,00</u>	68.625,25
Aktieudbytte		6.615,00
Renter af kontant indestående		<u>4.308,44</u>
		<u>79.548,69</u>

Administrationsomkostninger:

Forvaltningsgebyr	2.356,82	
Udbetalt til Fonden	5.000,00	<u>7.356,82</u>
		72.191,87

Uddelinger:

Legatudbetaling	70.000,00	<u>70.000,00</u>
		2.191,87
Saldo pr. 1.1.1988		<u>78.252,59</u>
Saldo pr. 31.12.1988		<u>80.444,46</u>

Kapitalregnskab 1988

	<i>Debet</i>	<i>Kredit</i>
Saldo pr. 1.1.1988 (§-3 konto)		560,60
Udtrukne obligationer		50.924,50
Købte obligationer	50.630,50	
Saldo pr. 31.12.1988	<u>854,60</u>	
Balance	<u>51.485,10</u>	<u>51.485,10</u>

*Status**Grundkapital:*

Nom. kr. 705.100,- obligationer, kursværdi (årsopg.)	718.393,00
557 stk. aktier, kursværdi (årsopg.)	394.056,90
§ 3-konto	<u>854,60</u>
I alt	1.113.304,50

Rådighedskapital:

Kontant rentekonto	<u>80.444,46</u>
Fondens midler pr. 31.12.1988	<u>1.193.748,96</u>

Udfærdiget den 30. januar 1989

Handelsbanken

Forvaltnings-Afdelingen

T. Winther Nielsen

Regnskabet godkendt af legatbestyrelsen.

København, den 10. marts 1989

Ib K. Moustgaard

Elvin Kejlsø

Willi Dansgaard

Julie von Müllens Fond

Sammendrag af regnskab 1988

Indtægter:	<u>437.919</u>	Aktiver	<u>4.793,440</u>
Henlagt til kapital	83.726		
Administration og skat	48.193	Gæld	285.852
Uddelte legater	291.000	Kapital	<u>4.507.588</u>
Udbetalt i henhold til tidligere tilsagn	<u>15.000</u>		<u>4.793.440</u>
	<u>437.919</u>		

*E. Sparre Andersen**Knud Waaben*

Beretninger

Udvalget for udadrettet virksomhed i Danmark

I serien »Aktuelt fra forskningen« er der afholdt følgende foredrag:

- 10.10.88 Ole Feldbæk: »Landboreformerne: Kongebud eller konjunkturreaktion?«
- 24.10.88 Else Marie Bukdahl: »Kunst og videnskab«.
- 7.11.88 Keld Danø: »Vævsnedbrydning i normalt væv og ved cancer«.
- 21.11.88 Knud Særmark: »Biomagnetisme. En ny forskningsdisciplin«.
- 5.12.88 Bent Christensen: »Domstolene og lovgivningsmagten«.
- 30.01.89 Inge Skovgaard-Petersen: »Det skånske oprør: Saxo som samtidshistoriker«.
- 13.02.89 Niels Ehlers: »Hornhindetransplantation«.
- 27.02.89 Morten Nøjgaard: »Fiktion og forførelse. Den oversete beundringsæstetik«.
- 13.03.89 Hans Henrik Andersen: »Arkæologi og acceleratorer«.
- 3.04.89 Søren Nørby: »Arvelige sygdomme i nyt perspektiv«.

Desuden er der afholdt et fællesmøde d. 1.12.88 sammen med Selskabet for Filosofi og Psykologi samt Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie. Mødet blev støttet af Den Kongelige Norske Ambassade og Kong Olav V's Fond, og professor Guttorm Fløistad, Oslo, talte om »Norsk oplysningstid på 1700-tallet og indflydelsen fra Danmark«.

Efter 12 års arbejde i udvalget udtrådte Niels Thomsen med sæsonens udløb. I hans sted blev Ole Feldbæk indvalgt april 89, desuden fortsætter Jes Forchhammer som formand, og Rodney Cotterill og Birger Munk Olsen genvalgtes.

Jes Forchhammer

European Science Foundation, ESF

Nye projekter:

1. Blandt de polarforskningsprojekter, som ESF er involveret i, besluttede generalforsamlingen i november 1988, at det grønlandske indlandsisprojekt (Greenland Icecore Project) skulle iværksættes som et Associated Programme fra 1. januar 1989. Boringer fra »Summit«, hvor isens tykkelse er ca. 3,1 km., forventes at give et hidtil ukendt indblik i klimatiske og økologiske forandringer gennem de sidste 200.000 til 500.000 år. Danmark spiller en særlig vigtig rolle i dette projekt, både økonomisk og videnskabeligt (*Willi Dansgaard*).
2. Endvidere besluttede generalforsamlingen at iværksætte det fem-årige samfundsvidenskabelige projekt: Beliefs in Government, som er en komparativ europæisk undersøgelse af offentlighedens holdning til de enkelte landes regeringer i spørgsmål som demokrati, internationalisering, statens indflydelse og værdiforestillinger.
3. For to projekters vedkommende vil 1989 blive brugt som et planlægningsår: Det drejer sig om Language Typology, der har til formål at identificere og beskrive forskellige sprogtyper i Europa uden hensyn til deres historiske oprindelse eller genetiske slægtskab, og om Urban and Regional Changes in Europe. Endelig vil 1989 blive brugt som et forberedende år for projektet Environment and Development, der kan opfattes som et forsøg på ud fra en samfundsvidenskabelig synsvinkel at anskue den fysiske og biologiske »Global Change« og dens konsekvenser for forbrugere, industri, politik m.m. – Den endelige afgørelse for disse tre projekters vedkommende vil blive truffet af generalforsamlingen i november 1989.

I beretningsperioden blev 4 nye netværksprogrammer igangsat, dvs. de trådte ind i fase 1, der varer 2 år. Det drejer sig om Neural Mechanisms med særlig henblik på hukommelsesprocessen og om Non-Linear Systems, der har karakter af et tværvidenskabeligt netværk bygget op omkring 5 studiecentre, der er koncentreret om hver sit emne, har en varighed på 3-4 uger og består af 30-40 deltagere. Det første studiecenter vil blive holdt i august 1989 på Danmarks Tekniske Højskole; emnet her er Transport Properties in Non-Linear Condensed Matter Physics. – Endelig blev der iværksat to samfundsvidenskabelige netværksprojekter om henholdsvis Financial Markets og Demography and Social Changes, hvoraf det sidstnævnte koncentrerer om »Migration and Migrants in Europe« samt »Living Arrangements and Social Security«.

En oversigt over de ca. 20 publikationer, der i 1988 blev udgivet af eller i forbindelse med ESF, findes i ESF's Annual Report 1988, s. 108-109.

Bengt Algot Sørensen

Kommissionen til udforskning af landbrugsredskabernes og agerstrukturernes historie

I det forløbne år har Kommissionens sekretær, mag.art. Grith Lerche, forberedt udgivelsen af to større publikationer. Sammen med den ny årgang af *Tools & Tillage* (bd. 6,1) blev de den 10. maj præsenteret for pressen og repræsentanter for bidragerne i Selskabets lokaler.

Det drejer sig om etnografen, mag.scient. Inge Schjellerups bog »*Children of the Stones. Report on the agriculture in Chuquibamba, a District in North-Eastern Peru*«. I dette lille landsbysamfund, bestående af knap et halvt hundrede familier på Andesbjergenes østskråning i 900-4500 m højde over havet, har hun bl.a. med støtte fra Carlsbergfondet, Statens humanistiske Forskningsråd og Danida samlet et væld af konkrete oplysninger om beboernes økonomi og daglige tilværelse, hvilket i fremtiden vil være en førsterangs kilde til dette oprindelige indianerfolks historie. Bogen udkommer derfor også i Peru på spansk.

I Axel Steensbergs bog »*Hard Grains, Irrigation, Numerals and Script in the Rise of Civilisations*«, hvis udgivelse er bekostet af Velux-fonden, fremlægges en ny tankevækkende teori om forudsætningerne for de første skriftsprog opståen seks forskellige steder i verden i løbet af 4.-2. årtusinde f.K. I subtropiske flodlande, hvor klimaet er ekstremt gunstigt for avlen af de hårde kornsorter hvede, byg og majs, men flodernes vandføring uforudsigelig, er det nødvendigt at oplagre brødkorn til sikring af flere års forbrug. Det krævede skriftkyndig administration, hvorved de første større bysamfund opstod med handel og arbejdsdeling, retskodekser, astrologi, præsteskab mm., dvs. grundlaget for den moderne civilisation, videnskab og litteratur i Mesopotamien, Ægypten, Indus- og Hwang-ho-regionerne samt i Mellemamerika og Peru.

I *Tools & Tillage*, bind 6's første nummer, præsenterede François Sigaut fra École des Hautes Études en Science Sociales i Paris: »A Method for Identifying Grain Storage Techniques and its Application for European Agricultural History«, en sammenfatning af mange års studier og specialpublikationer. Kulturgeografen, mag.scient. Peter Strømgaard, fortsatte her publiceringen af sine undersøgelser i det nordlige Zambia. I 1985 beskrev han et svedjebrugssystem med indmark-udmark hos Bem-

ba'erne i regnskoven. I den nye artikel »The Grassland Mound-System of Aiza Mambwe of Zambia« beskrives et system med seksårig omdrift indbefattet kompostering af den åbne savannes stærkt sammenfildrede græstørv, hvorved disses gødningsværdi frigøres. Tidsskriftet T&T citeres flittigt uden for Danmark, og U-lande kan hente inspiration i Strømgaards omhyggelige og veldokumenterede afhandling.

Dialogen med forskere rundt om i verden udvides stadigvæk og ofte i forbindelse med redaktionsarbejdet med tidsskriftet. En særlig livlig og givtig kontakt har i det forløbne år været forbindelsen med udgiveren af et kinesisk agrarhistorisk tidsskrift og leder af »Jiangxi Province National Agricultural Archaeology Research Centre« i Nanban, Chen Wen-Hua, som for et par år siden foranledigede en oversættelse og publicering på kinesisk af Lerche & Steensberg i *Tools & Tillage* 1985. Denne gang sender hans associate-professor, Wang Xing-Guang, en afhandling om traditionelle kinesiske pløjerredskaber, og den vil snarest komme i T&T. Grith Lerche er blevet indbudt til Jiangxi, for der at foretage egne supplerende undersøgelser.

Kommissionen modtager jævnlig forespørgsler om tekniske termer bl.a. også fra linguister. Sidst i maj opholdt den ungarske sanskrit-forsker, dr. G. Wojtilla sig således nogle dage i Brede for at drøfte en række tolkningsproblemer med Kommissionens sekretær. Senere på sommeren har en tjekkisk specialist i sumerisk agerbrug bebudet et besøg. Kort efter nytår havde vi besøg af to forskere fra Port Moresby Universitet, medarbejdere til den arkæologiske professor, Jack Golson, i Canberra. De ønskede at diskutere deres undersøgelser af nogle formodede dyrkningsterasser i en østlig udløber af Bismarckbjergene på Ny Guinea, som Jack Golson med en ny fintmærkende udgravningsteknik har kunnet påvise må være dyrket ved omhyggelig vandingskontrol et par tusinde år f.K. Der er tale om en samtidig parallel til hans tidligere undersøgte dyrkningssystemer i Kuk-Swampen nær Mt. Hagen, som Kommissionens formand og sekretær har været bekendt med.

Grith Lerche har som et af resultaterne af arbejdet med Stavnsbåndsudstillingen 1988 på Nationalmuseet i »Arv & Eje« 1988 publiceret en analyse af en hjulplov fra landboreformtiden med teoretiske overvejelser om slidsporsstudier og kopiering. Blandt positive reaktioner også fra udenlandske kolleger var professoren i Graz, Oscar Mosers anmeldelse af afhandlingen i et østrigsk tidsskrift. I forbindelse med Brede-udstillingen 1988 pløjedes med en kopi af ovenfor nævnte hjulplov på Frilandsmuseet. Samtidig registreredes trækraftforbrug, justering og furedybde samt af-

dækkedes de nye pløjesor, som Grith Lerche ved en speciel udgravningsmetode er blevet i stand til at fremdrage som glideflader i tilsyneladende homogen sort muld. Erfaringer fra dette forsøgsarbejde vil indgå i kommende afhandlinger, bl.a. et bidrag til 750-års jubilæumsskriftet for Jyske Lov. Agerbredder skal ses i sammenhæng med furernes bredde. Gennem de omtalte forsøg har Grith Lerche fået en mulighed for at kontrollere bl.a. reformtids-forfatternes oplysninger om fureddybde, trækraftforbrug o.lign., hvorved arkæologiske dokumentationsmetoder og naturvidenskabelige målemetoder bidrager til en klarere forståelse af samspillet mellem plov og ager før reformtiden.

Nationalmuseet har af økonomiske årsager måttet omprioritere sine arbejdsopgaver og kan ikke mere opretholde forskning eller formidling inden for området landbrug, nationalt eller internationalt, og de to stillinger, der var en væsentlig basis for Kommissionens arbejde, nemlig sekretæren og kontomedarbejderen, inddrages. Det internationale sekretariat udskilles af Nationalmuseet.

Grith Lerches virke som hovedredaktør af *Tools & Tillage* er en aktiv støtte for Kommissionens internationale kontakter. I juni i år forelagde hun ved en etnologisk food-research kongres i Philadelphia hovedsummen af sine undersøgelser af de kongelige vildtleverancer og deres klassificerede anvendelse ved hoffet siden Christian 2.s tid. Af lederen af det amerikanske nationalmuseum Smithsonian Institution's landbrugsafdeling var Grith Lerche desuden blevet indbudt som en af hovedtalerne på årsmødet for »Association for Living Historical Farms and Agricultural Museums« i Indianapolis. Til rejsen havde Grith Lerche sørget for en amerikansk version af video-filmen om fremstillingen af en kopi af hjulploven fra Ørumgaard, optaget i samarbejde mellem Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter og Nationalmuseet.

En bevilling fra Carlsbergfondet har muliggjort aflønning i 1989 af Kommissionens mangeårige kontomedarbejder. Tilskud til Grith Lerches løn i andet halvår af 1989 er skaffet tilveje fra privat side. Nationalmuseet har vederlagsfrit stillet de hidtil benyttede lokaler i Brede til rådighed også i 1990. Medens denne beretning skrives, er det imidlertid endnu uafklaret, hvorledes det arbejde, der er udført i Kommissionen og Sekretariatet og bl.a. redaktionen af *Tools & Tillage* kan videreføres. På længere sigt vil en tilknytning til Landbrugsmuseet på Gammel Estrup være en naturlig løsning.

I det forløbne år har Kommissionen haft besøg af følgende udenlandske forskere: Drs. Philip Hughes og Marjorie Sullivan fra Port Moresby,

Dr. Barry Brenton, Massachusetts, Dr. Horst Oeser, DDR, Dr. Arnold Lühning, Slesvig, Professor Gösta Berg, Stockholm, Intendent Pablo Wiking Faria, Varberg, Konservator Marc Maure, Norsk Landbrugsmuseum, Dr. Anne Bickford, Sydney og Dr. G. Wojtilla, Budapest.

Juni 1989

Sofus Christiansen

Grith Lerche

Holger Rasmussen

Axel Steensberg

J. Troels-Smith

Kommissionen for forskningsarealer

Forskningsområdet Stavns Fjord

Fugle: Reservatinspektør Palle Uhd Jepsen og medarbejdere fra Vildtreservatkontoret på Kalø har fortsat tidligere års ynglefugleoptyllinger i prøvefelter på Hjortholm, Mejlesholm, Yderste Holm, Kolderne samt på den nordlige del af Besser Rev. Endvidere er der foretaget undersøgelser af jagttidspunktets indflydelse på antallet af rastefugle i Stavns Fjordområdet. I forbindelse med sældøden i sommeren 1988 har reservatkontoret foretaget registreringer af døde sæler i sælreservatet på Bosserne og i farvandet omkring Samsø.

Kreaturerenes fødevalg og indvirkning på den træagtige vegetation: Denne problemstilling er gennem en årrække undersøgt på Hjortholm af forskningsbibliotekar Hanne Hansen, Landbohøjskolen. Undersøgelserne er nu afsluttet, og resultaterne er udmøntet i en licentiatafhandling, der er indleveret til bedømmelse på Landbohøjskolen.

Mosegeologi/termoluminescens: I forbindelse med et toårigt projekt vedrørende udvikling af termoluminescens-datering af sedimenter fra kystbopladser har dr. Michael Tooley og dr. N. Poolton fra University of Durham undersøgt og udtaget prøver af et geologisk profil på Gammelholm. Undersøgelserne på Gammelholm udføres i samarbejde med Vagn Mejhdahl fra Termoluminescensdateringslaboratoriet på Risø.

Arkæologi: I forbindelse med ombygninger på Samsø Museum er den omfattende oldsagssamling fra udgravningerne af en Ertebøllekøkkenmødding på Hjortholm blevet nedpakket og flyttet. Inden flytningen er oldsagsmaterialet blevet gennemgået og sorteret af museumsinspektør Lis Nymark fra Samsø Museum i samarbejde med J. Troels-Smith og

overassistent Marie-Louise Larsson, Nationalmuseets Naturvidenskabelige Afdeling.

Naturpleje: P.g.a. manglende græsningstryk har det fredede overdrevslandskab på Hjortholm i en årrække været stærkt truet som følge af tilgroning med krat og træopvækst. Århus Amtsfredningskontor, der står for plejen af øen, har iværksat en række initiativer for at vende denne udvikling. Sidste år blev der gennemført en større vegetationsundersøgelse, der skal danne basis for den fremtidige naturpleje, og endvidere har Amtsfredningskontoret gjort et stort arbejde for at få flere dyr til øen; i øjeblikket er der ca. 50 kreaturer, ca. 40 får og ca. 20 heste på græs på Hjortholm.

Administration m.v.: Reservatinspektør Palle Uhd Jepsen, Vildtreservatkontoret, Kalø, har forestået den daglige administration af feltstationen på Gammelholm.

Århus Amtsfredningskontor arrangerede 20. og 21.8. 1988 en offentlig besøgsdag på Hjortholm, hvor sekretariatsleder Jørgen Bang og lic. scient. Rita Buttenschön, Århus Amtsfredningskontor, reservatinspektør Palle Uhd Jepsen, Kalø, museumsinspektør Lis Nymark, Samsø Museum og J. Troels-Smith fortalte om forskellige emner vedrørende forskningsområdet Stavns Fjord. Arrangementet blev besøgt af ca. 160 mennesker.

J. Troels-Smith

Peter Rasmussen

Forskningsområdet Draved

De løbende registreringer (nedbør, grundvandstand, pollenedfald) er fortsat som hidtil. Målinger af surhedsgraden af jordbunden i afdeling 386 og 370 fra 1957 er gentaget. De viser generelt en øgning af surhedsgraden. Skoven besøgte i maj 1989 af en arbejdsgruppe fra Danmarks Miljøundersøgelser med henblik på oprettelse af en permanent miljøovervågningsstation (PMK). Draved Skov anses for en af de bedst egnede lokaliteter i landet til overvågning af miljøpåvirkninger i naturlig løvskov. Et projektforslag er under udarbejdelse.

Forskningsområdet Løvenholm

Registreringer af pollenedfald er fortsat. Træmålinger og opvækstanalyser gentages med 10-årige mellemrum (næste gang i 1991).

Svend Th. Andersen

Kommissionen til udforskning af Danmarks ældste landbrug og de samtidige naturforhold

Bopladsen Muldbjerg: J. Troels-Smith og overassistent Marie-Louise Larsen har påbegyndt en gennemgang og ajourføring af data vedrørende knoglematerialet fra den tidlige agerbrugsboplads Mul. I med henblik på indlæsning af data på edb.

Fra Statens humanistiske Forskningsråd er der modtaget en bevilling på 30.000,- kr. til en fortsat edb-bearbejdning af kulturrester fra Muldbjerg-bopladsen.

Thayngen-Weier, Schweiz: Materiale fra Weier-bopladsen, der hører under kommissionens arbejdsområde, er gennem en årrække bearbejdet af Peter Rasmussen i forbindelse med hans licentiatprojekt: »Løvfodring af husdyr i stenalderen«. Peter Rasmussen har nu afsluttet sit projekt, og en afhandling er indleveret til bedømmelse på Aarhus Universitet.

Foredrag: 13.4. 1989 gav Troels-Smith en meddelelse i Videnskabernes Selskab med titlen »Arkæologi og mosegeologi«. I meddelelsen blev belyst de oftest meget komplicerede geologiske forhold i forbindelse med fund af arkæologiske levn i moser. En afhandling om dette emne er under forberedelse.

Møder: Under ledelse af Troels-Smith har der været afholdt en række kollokvier om Europas ældste landbrug med bidrag af bl.a. Sophus Christiansen, Axel Steensberg, dr.agro. Adam Yde-Andersen, Statens Forstlige Forsøgsvæsen, cand.scient. Bent Odgaard, Danmarks Geologiske Undersøgelse og dr. Peter Rowley-Conwy, Cambridge Universitet.

Svend Th. Andersen

Peder Mortensen

Olaf Olsen

Axel Steensberg J. Troels-Smith

Acta Zoologica

I kalenderåret 1988 er udkommet vol. 69 med ialt 258 sider fordelt på 27 afhandlinger. Forfatterne repræsenterer ialt 14 lande, så tidsskriftet er virkelig internationalt, både med hensyn til forfattere og til abonnenter.

I årets løb er omlægningen af tidsskriftets format til A4 og en modernisering af layout indarbejdet i manuskripter sendt til Pergamon Press, så tidsskriftet kan fremtræde i den moderniserede form fra 1989.

Tilgangen af manuskripter er tilfredsstillende; ca. en trediedel har måttet forkastes, og enkelte manuskripter har måttet gennem 3-4 revisioner før de kunne antages.

Claus Nielsen

Kommissionen for registrering af litterære kilder til dansk historie

Som bebudet i sidste års beretning har kommissionen taget skridt til på bredere basis at registrere skriftligt dansk materiale i Universitetsbiblioteket i Oslo o.a.st. vedrørende tiden efter 1814 – i fortsættelse af den tidligere foretagne registrering af breve fra N. F. S. Grundtvig.

På sit møde 28.11. 1988 har kommissionen besluttet at søge at få registreret digteren B. S. Ingemanns papirer i Sorø Akademi; en sådan registrering er nemlig aldrig blevet foretaget. Ingemanns betydning er i 200-året for hans fødsel blevet aktualiseret gennem den forskning i dansk nationalfølelses historie, der netop er blevet igangsat under ledelse af et af kommissionens medlemmer, Ole Feldbæk.

Kommissionen har fra Stiftelsen Sorø Akademi modtaget en bevilling på 25.000 kr. til Ingemann-registreringen, der varetages af mag.art. Louise Arnheim; det er planen i samarbejde med Det kongelige Bibliotek og Sorø Akademis Bibliotek at udgive en registrant over digterens breve, manuskripter og personlige papirer i Det kongelige Bibliotek og Sorø Akademi, samt over Ingemanns eget bibliotek i Sorø.

Fra Carlsen-Langes Legatstiftelse har kommissionen modtaget en registrant over Gl. Kjøgegaard arkiv. Registranten omfatter bl.a. breve fra N. F. S. Grundtvig. Som led i kommissionens arbejde med registrering af Grundtvig-papirer vil der blive taget kopier af disse breve, hvilket legatbestyrelsen har givet tilladelse til.

I forbindelse med ombygningen af Det kongelige Biblioteks publikumslokaler (katalogsal og udlån) har kommissionen indhentet overbibliotekarens tilslutning til, at hele kommissionens kartotek, ca. 60 kasser, nu bliver tilgængeligt for publikum, medens hidtil kun halvdelen har kunnet benyttes på katalogværelset.

Efter Svend Ellehøjs død er Ole Feldbæk indtrådt i kommissionen, hvis øvrige medlemmer er Povl Bagge, Erik Dal, overarkivar, dr.phil. Vello Helk og førstebibliotekar, dr.phil. Svend Gissel (formand).

Svend Gissel

Kommissionen til undersøgelse af de i dansk privateje bevarede kilder til dansk historie 1988

Fra professor, dr.jur. Poul Meyer er i fortsættelse af en aflevering fra 1984 modtaget nogle breve vedrørende museumsinspektør Thomas Thomsen. Samlingen, der også rummede breve til forfatteren Frede Thomsen, er

overladt til Rigsarkivet. De i forrige beretning nævnte Louise Reventlows dagbøger 1792ff er nu færdigtransskriberet og renskrevet. Manuskriptet mangfoldiggøres i Tolvmandsforeningen, og der vil tilgå kommissionen et eksemplar.

Det ved sekretariatet bevarede sagsarkiv har været stillet til rådighed for interesserede forskere, ligesom sekretæren til besvarelse af forespørgsler har foretaget – ind imellem omfattende – undersøgelser.

Den kampagne Aage Friis i årene efter kommissionens oprettelse 1922 foranstaltede for at skaffe oplysning om og eventuel aflevering af arkiver på og fra de danske herregårde, bragte glimrende resultater. Meget blev dog tilbage, dels – af forskellige grunde – uset, dels fordi Aage Friis i flere tilfælde så bort fra gårdenes funktion som landbrug. Der er næppe tvivl om, at fornyede henvendelser – andre tider, andre ejere – ville kunne bringe meget for dagen.

Kommissionens udgifter har beløbet sig til 14.570,56 kr., der fordeler sig med 4.970,56 kr. til afskrivningsarbejde, og 9.600 kr. til sekretæren. Året sluttede med kasse- og bankbeholdninger på 41.392,77 kr.

København, Åbenrå og Århus i juni 1989.

Troels Dahlerup

Sune Dalgård

Troels Fink

Svend Gissel

Finn H. Lauridsen

Kommissionen for Corpus Lexicographorum Graecorum, CLG

Hesychios

I beretningsåret er udført en del nødvendige forarbejder til færdiggørelsen af Lattes Hesychiosudgave, delvis ved hjælp af en datamat anskaffet med støtte fra Carlsbergfondet. Den resterende tekst omfatter 13844 glosser. Følgende vil være afsluttet pr. 1.10. 1989.

1. Indtastning af den resterende Hesychiostekst.
2. Udskrift af enkeltglosser på sedler til kollation, notering af henvisninger o.a.
3. Kollation med fotografier af håndskriftet.
4. Registrering og kollation med parallelsteder fra Cyrilglossaret.

Der overvejes desuden en uformel publikation af Drachmanns Cyriludgave.

Peter Allan Hansen

Etymologicum Genuinum

Tekstrevisionen på edb er fortsat. Der er nu indtastet en foreløbig tekst af de første 250 artikler, af hvilke 80 allerede er færdiggjort, med opstilling af et definitivt kritisk apparat.

Fra 18.-26.9. 1988 deltog udgiveren i »III Colloquio internazionale di Paleografia greca« med temaet »Scritture, libri, testi nelle aree provinciali dell' impero bizantino«, som blev afholdt af International School for the Study of Written Records i Erice på Sicilien. Ved denne lejlighed holdt han et foredrag om Etymologicum Genuinum med titlen »Eine byzantinische Enzyklopädie des 9. Jahrhunderts. Zu Hintergrund, Entstehung und Geschichte des griechischen Etymologikons in Konstantinopel und im italogriechischen Bereich«.

Klaus Alpers

Thesaurus Linguae Latinae

I løbet af 1988 er publiceret vol. X,1 fasc. 4 (pars-pastor).

Holger Friis Johansen deltog som selskabets repræsentant i den internationale Thesaurus-kommissions møde i München 28.-29.6. 1988.

Cand.phil. Niels W. Bruun afsluttede sit arbejde ved redaktionen pr. 1.9. 1988.

Holger Friis Johansen

Kommissionen for Carlsbergfondets syriske ekspeditioner

I efteråret 1988 blev en række film af betydelig arkæologisk, kulturhistorisk og topografisk værdi, optaget i 1961 på udgravningerne i Tall Sūkās og på Ġabla-sletten, takket være bevillinger fra Carlsbergfondet og Nationalmuseet, sammenklippet til en film og kopieret samt teksten af P. J. Riis.

Endvidere er Hama-publikationens bind II,2 om de syro-hittitiske fund (af P. J. Riis og M.-L. Buhl, med appendices of Simo Parpola og Benedikt Otzen) nu i trykken og forventes udsendt inden udgangen af 1989. Manuskriptet til bind IV,1 om den middelalderlige arkitektur på Hamas citadelhøj (ved Peter Pentz) forventes færdigredigeret i efteråret 1989.

Peder Mortensen

Eduard Nielsen

Olaf Olsen

Ingolf Thuesen

Dansk Bilharziose Laboratorium

Den seneste udvikling på Dansk Bilharziose Laboratorium (DBL) har været præget af vigtige ændringer på flere forskellige områder.

På det organisatoriske plan er den oprindelige fundats blevet ændret og tilpasset de senere års udvikling. Det kan bl.a. nævnes, at der er kommet to medarbejderrepræsentanter i bestyrelsen, samt at Indenrigsministeriets repræsentant er blevet erstattet med en repræsentant for Danida. Sidstnævnte er en konsekvens af, at DBL's aktiviteter helt overvejende er baseret på midler fra Danida. Desuden er laboratoriets målsætning blevet gjort bredere. Som det fremgår af navnet, har man hidtil primært beskæftiget sig med Bilharziose (Schistosomiasis) og her yderligere fokuseret på problemer omkring denne parasits spredning via forskellige mellemværtsnegle. Dette er nu udvidet til vandbårne parasitiske sygdomme hos mennesker og husdyr i almindelighed. Af historiske grunde vil man dog stadigvæk lægge primær vægt på schistosomiasis i Afrika.

De nævnte aktivitetsudvidelser er anbefalet af et udvalg under Danida, og de indebærer et bredere sigte i bekæmpelsen af de enkelte sygdomme samt en udvidelse i antallet af disse. For at opfylde disse krav skal der ansættes flere zoologiske specialister, samt tilknyttes såvel medicinsk som veterinær ekspertise. Dette afspejles i de planlagte forøgelser af Danidas bevillinger. De er i øjeblikket på ca. 12 mio. kr. årligt, men stiger frem til 1992 til ca. 18,5 mio. kr. Denne udvidelse af staben har nødvendiggjort en udvidelse og modernisering af den eksisterende laboratoriebygning. Dette er muliggjort gennem en bevilling på 11,4 mio. kr. fra Knud Højgaards Fond.

DBL's undervisning omfatter et 5-ugers feltkursus i Afrika beregnet på personer, der beskæftiger sig med parasitiske sygdomme i de lokale sundhedsvæsner, et mere avanceret 4-måneders kursus her i landet beregnet på stipendiater med en akademisk baggrund, og endelig individuel vejledning af et antal stipendiater på PhD- og licentiat-niveau.

Laboratoriets forskning gennemgår i disse år en drejning fra en hidtil stærkt laboratorieorienteret grundforskning til en mere feltorienteret. Der er allerede iværksat et antal projekter i Nigeria, Sudan og Zimbabwe. Et væsentligt element heri er PhD-studier i samarbejde med lokale universiteter og med DBL-medarbejdere som eksterne vejledere.

DBL's status som »WHO Collaborating Centre« er udvidet fra schistosomiasis-kontrol til »applied medical malacology« i almindelighed.

Dr. scient. Niels Ørnbjerg Christensen blev 1.12. 1988 udnævnt til

direktør for DBL som efterfølger for dr. scient. Flemming Frandsen, der er tiltrådt stillingen som professor i almen zoologi ved KVL.

Bent Christensen

Danmarks Akvarium, Charlottenlund

I 1988 har bestyrelsen for Danmarks Akvarium fortrinsvis beskæftiget sig med markeringen af det kommende jubilæum og den store udvidelse i forbindelse hermed, finansieret af Knud Højgaards Fond. I planerne hertil indgår bedre adgangsforhold, udvidelse af forhal med indretning af cafeteria, stort undervisningslokale i kælderen for Skoletjenesten, handi-cap-elevatorer m.v.

Ved ministeriel indgriben er Danmarks Akvarium blevet anerkendt som en kulturel institution, hvorved byrdefulde virkninger af Lov om erhvervsdrivende fonde har kunnet undgås.

Vedligeholdelse har bl.a. omfattet ny tagbeklædning over akvariehalerne og gennemgribende reparation af ionbytteranlæg og kompressorer.

Den tidligere foretagne dækning af vandreservoirer og filtre indvendigt med plastfolie og øget isolering for koldt saltvand har medført mærkbar forbedring af levedygtighed for koralrevsfisk og dyr fra hjemlige have.

I stigende grad indfanges koralrevsfisk i deres hjemlande ved kortvarig bedøvelse med cyanid, som imidlertid har en langtidsskadevirkning på mange arter. Et samarbejde med det offentlige akvarium ved Phuket Marinbiologiske Station i Thailand resulterer nu i en årlig afhentning i Phuket af en større samling sunde, håndfangne fisk til supplering af bestanden.

Årets særudstilling, som handlede om Nordsøen som Nordeuropas skraldespand, var stillet til rådighed af Midtsønderjyllands Museum i Gram.

Baseret på akvariets bestand af diverse »gamle fisk« har Skoletjenesten udarbejdet forberedelsesmateriale for gymnasiet om fiskenes udvikling og tre iagttagelsesark for gymnasie- og ældste folkeskoleelever. Sammen med skoletjenesterne ved beslægtede institutioner er oprettet et fælles lærerkursus om tilpasning.

Torben Wolff

Physica Scripta

Physica Scripta udgives i fællesskab af de videnskabelige akademier og de fysiske foreninger i Danmark, Norge, Sverige, Finland og Island. I 1988

blev bind 37 og 38 udgivet samt bindene 22-25 i temaserien; ialt publiceredes ca. 2800 sider. Efter en kraftig ekspansion – ca. en fordobling af sidetallet i løbet af nogle få år – er det hensigten at søge tidsskriftet stabiliseret til ca. 3000 publicerede sider pr. år.

I 1988 overtog Dr. Anders Bárány stillingen som hovedredaktør efter dr. N-R. Nilsson, der havde været tidsskriftets redaktør siden dets start i 1970. Fra 1989 er bestyrelsens formand professor T. Riste, Norge, der afløste undertegnede, der ønskede at træde tilbage efter en funktionsperiode på seks år.

Torkild Andersen

UNION ACADÉMIQUE INTERNATIONALE, UAI

63. generalforsamling i Stockholm 11.-17. juni 1989

På generalforsamlingen var 29 landes videnskabsakademier repræsenteret. I overensstemmelse med Unionens sammensætning var de vest- og østeuropæiske samt nordamerikanske staters delegerede som sædvanlig i betydeligt overtal. Fra de øvrige verdensdele deltog repræsentanter for akademierne i Israel, Indien, Korea, Japan, Australien, Ægypten, Marokko og Ghana; men symptomatisk nok var der ikke som i de foregående år kommet nogen repræsentant for det kinesiske videnskabsakademi.

Undertegnede Jørgen Raasted og Rudi Thomsen var delegerede for Videnskabernes Selskab, og deltog såvel i generalforsamlingens indledende og afsluttende plenarmøde som i møderne i de i alt 36 kommissioner, hvor Unionens publikationsforetagender blev drøftet. Herunder var Jørgen Raasted rapportør for kommission XII (Monumenta Musicae Byzantinae), som fik bevilget de ansøgte 50.000 BEF, og Rudi Thomsen rapportør for kommission XVIII (A Critical Pāli Dictionary) og XXVI (Sylloge Nummorum Graecorum).

I hovedparten af de i alt ti kommissioner, som Videnskabernes Selskab er direkte tilknyttet (opregnet på de følgende sider), forløber publikationsarbejdet tilfredsstillende; men kommission XXI (Antiquités précolombiennes) befinder sig for nærværende i et dødvande – hvilket for Danmarks vedkommende hænger sammen med den midlertidige lukning af Nationalmuseets etnografiske samling – og i kommission XXXI (Atlas Linguarum Europae) er situationen fortsat uafklaret (jf. vor rapport fra 1988), hvorfor det blev besluttet at forlænge den vedtagne suspension med et år. I kommission XVIII (A Critical Pāli Dictionary), der i lighed med den velfungerende kommission XII (Monumenta Musicae Byzanti-

nae) er under dansk ledelse, forløber arbejdet planmæssigt, således at leksikonets vokalafsnit vil kunne afsluttes med udsendelsen af bind II's 17. hæfte ved udgangen af 1990; men da den hidtidige finansiering ved Carlsbergfondet og Statens humanistiske Forskningsråd dermed vil ophøre, er ordbogens fremtid – det meget omfattende konsonantafsnit – særdeles usikker. Det bliver, som fremført på kommissionsmødet, en vigtig opgave for den danske Pæli-komité at forsøge at finde en løsning på dette akutte problem i det kommende år.

På generalforsamlingens indledende plenarmøde blev Rudi Thomsen ligesom i de foregående år valgt til medlem af den nedsatte finans- og regnskabskomite og blev inden for denne udpeget til intern revisor for Unionens regnskab.

På afslutningsmødet blev det forslag til nyt publikationsforetagende, der var blevet forbehandlet positivt på 1988-generalforsamlingen: *Corpus des Antiquités phéniciennes et puniques*, definitivt vedtaget, og endvidere udtalte nedsatte specialkomiteer sig præliminært positivt om tre andre forslag om nye publikationsforetagender: *Comité international du vocabulaire des institutions et de la communication intellectuelles au moyen âge (CIVICIMA)*, *Corpus Christianorum*, *Series apocryphorum* og *Nouveau Recueil Complet des Fabliaux (NRCF)*.

På afslutningsmødet blev der endvidere afholdt nyvalg til Unionens styrelse i perioden 1989-92: til præsident valgtes G. May, USA, til vicepræsident R. Ris, Schweiz, og til medlemmer af det øvrige forretningsudvalg S. A. Wurm, Australien, M. Wahba, Ægypten, T. Yamamoto, Japan, og Rudi Thomsen, Danmark.

Jørgen Raasted

Rudi Thomsen

I. Corpus Vasorum Antiquorum (CVA)

Der er ikke inden for den sidste beretningsperiode udkommet noget. Museumsinspektør Torben Melanders publikation om Thorvaldsens Museums attiske vaser (sorte) er under forberedelse, og arbejdet med Ny Carlsberg Glyptotekets vaser fortsætter under J. Christiansen.

Flemming Johansen

V. Novum Glossarium Mediae Latinitatis, NGML

I løbet af 1988 er ikke publiceret nye fascikler af NGML. 2. fascikel af Ordbog over Dansk Middelalderlatin (*Lexicon Mediae Latinitatis Dani-*

cae), omfattende bogstaverne b og c, er udkommet i februar 1989; 3. fascikel forventes at udkomme sent på året 1989. For redaktionen står stadig Peter Terkelsen og Otto Steen Due, Aarhus Universitet.

Holger Friis Johansen

Birger Munk Olsen

XII. Monumenta Musicae Byzantinae, MMB

Ved kalenderårets udgang er den udgivelsesmæssige status omtrent som ved udgangen af 1987 (se Oversigt 1987-86, s. 123-124). Mod forventning er trykningen af Bjarne Schartaus udgave af Hieronymos Tragodistes (Corpus Scriptorum de Re Musica III) blevet forsinket, men forventes påbegyndt i 1989. Det er endnu ikke lykkedes at finde et egnet trykkeri til facsimile-udgaven af Milano Sticherariet A 139 sup (= graec. 44); men da Jørgen Raasteds arbejde på udgaven stort set har været stillet i bero i hele 1988, er der næppe opstået yderligere forsinkelse herved.

I juni måned arbejdede Christian Hannick og Gerda Wolfram (hhv. Trier og Wien) med MMBs samling af mikrofilm, med henblik på deres forarbejder til et kommende bind i Corpus Scriptorum de Re Musica. Under Bjarne Schartaus arbejde på et katalog over Det Kongelige Biblioteks græske håndskrifter (med støtte fra Carlsbergfondet) er der dukket tre hidtil upåagtede byzantinske og metabyzantinske musikhåndskrifter op. Det overvejes iøvrigt at overdrage Schartaus færdiggørelsen af Jørgen Raasteds udgave af musikteoretikeren Kosmas, til Corpus Scriptorum de Re Musica.

John Bergsagel

Henrik Glahn

Jørgen Raasted

Christian Thodberg

Uddrag af regnskab for MMB for kalenderåret 1988

Indtægt:

Overført fra forrige regnskab	68.173,05
Union Académique Internationale (BEF 50.000 for 1988/89)	9.187,50
Renter	<u>2.001,02</u>
I alt	79.361,57

Udgift:

Fotografier m.v.	1.250,20
Rejser	9.150,00
Diverse	436,95
Kassebeholdning	<u>68.524,42</u>
I alt	79.361,57

J. Raasted

XVIII. A Critical Pāli Dictionary, CPD

I løbet af 1988 udkom to fascikler af CPD:II.14 (ekato – ekāyana) og II.15 (ekāyana – evam-adhippāya). Hermed nærmer færdigredigeringen og publiceringen af de to afsluttende fascikler af CPD sig deres afslutning.

Det daglige arbejde på og ledelsen af CPD-kontoret varetages af cand. mag. Ole Holten Pind, der siden januar 1988 har været ansat som fuldtidsansat videnskabelig medarbejder ved ordbogsprojektet, i samarbejde med fru Charlotte Hersaa, der er ansat på deltid.

For øjeblikket foreligger mere end halvdelen af det materiale, som vil komme til at udgøre fasc. II.16. Dette materiale vil planmæssigt blive publiceret i løbet af sommeren 1989 og vil i modsætning til de tidligere fascikler, der omfattede 40 sider, omfatte 56 sider. Den afsluttende fasc. II.17 vil indeholde alt det resterende materiale. For øjeblikket er det umuligt at forudsige bindets nøjagtige omfang. Efter al sandsynlighed vil II.17 i omfang blive væsentligt større end II.16. Der foreligger allerede en mindre del af II.17 i korrektur, og der er ingen grund til at tro, at produktionsplanen ikke vil kunne overholdes. Det er planen at sende en reprojklar kopi af denne fasc. til trykkeriet før udgangen af 1990.

Hermed ophører Carlsbergfondets og Statens humanistiske Forskningsråds tilsagn om støtte til fortsættelsen og udgivelsen af A Critical Pāli Dictionary.

Enhver plan om fortsættelse af dette betydningsfulde forskningsprojekt må herefter stilles i bero, indtil der er tilvejebragt økonomisk mulighed for at videreføre CPD. Under alle omstændigheder må det nu være Videnskaberne Selskabs opgave at træffe de nødvendige beslutninger om CPD-kontorets og samlingernes videre skæbne.

Jørgen Læssøe

XX. Corpus Antiquitatum Americanensium, CAA

Nationalmuseets etnografiske Samling er lukket indtil 1992 på grund af ombygning, og derfor er adgangen til depoterne lukket. Af denne årsag er nationalkomiteens arbejde yderst begrænset og på det nærmeste udsat til genåbningen af samlingen. Et af komiteens medlemmer, Inge Schjellerup, arbejder dog henimod at præsentere en publikation om sit videnskabelige arbejde i Sydamerika inden for de næste par år.

Arild Hvidtfeldt

Inge Schjellerup

XXII. Fontes Historiae Africanae, FHA

Takket være fortsatte bevillinger fra Carlsbergfondet og Statens Humanistiske Forskningsråd har den danske projektleder, universitetslektor Ole Justesen, i 1988, i overensstemmelse med den af nationalkomiteen udarbejdede tidsplan, arbejdet med at oversætte de danske kilder til Guldkystens historie 1658-1754 til moderne dansk samt redigere teksterne. Dette arbejde er nu i det store og hele afsluttet, og der foreligger et manuskript på ca. 600 sider, som omfatter de relevante afsnit af de ca. 250 breve og dokumenter, der i perioden blev hjemsendt fra Guldkysten til Danmark. Som næste fase sendes manuskriptet nu til engelsk oversættelse, og den forventes afsluttet ved udgangen af 1989.

Ole Justesen

Rudi Thomsen

XXVI. Sylloge Nummorum Graecorum, SNG

Efter udsendelsen af de to bind af Aarhus-Syllogen koncentrerer arbejdet nu om forberedelsen af de to supplementbind til Den kongelige Mønt- og Medaillesamlings store Sylloge, som varetages af dr.phil. Jan Zahle. Han har i det forløbne år næsten afsluttet bearbejdelsen af Alexander-tetra-drachmerne og efterligningerne deraf samt bearbejdet dele af seleukidemønterne. Takket være en bevilling fra Gösta Enboms Fond vil arbejdet kunne accelerere i de følgende år.

Rudi Thomsen

XXVIII. Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae,
LIMC

Der er ikke modtaget nogen beretning om arbejdet i 1988-89.

Formanden for nationalkomiteen, museumsdirektør Flemming Johansen, Ny Carlsberg Glyptoteket, er udtrådt af komiteen i maj 1989; en ny komite er valgt, men har endnu ikke konstitueret sig.

XXXI. Atlas Linguarum Europae, ALE

På hovedredaktionsmødet i Balatonszabadi (Ungarn) i maj måned, hvori Inger Ejskjær deltog, blev der gjort rede for organisatoriske og praktiske problemer forbundet med standsede bevillinger fra det hollandske akademi (KNAV) og udløbende bevillinger fra hollandske fonde. Fra januar

1989 er overflytningen af ALE-præsidiat fra Utrecht til universitetet i Firenze en realitet (jf. min beretning for året 1987).

Inger Ejskjær og Karl-Erich Brink, der i 1987-88 var tilknyttet den danske komite som studentermedhjælp gennem en bevilling fra Carlsbergfondet, deltog i et møde i ALE's germanske departement i Rothenberge (Vesttyskland) i september måned. På dette møde diskuteredes situationen i det germanske departement, og der blev fastlagt en arbejdsplan for året 1989.

Den danske nationalkomite har i årets løb varetaget det løbende arbejde, der er forbundet med udgivelsen af kort- og kommentarbindene i ALE I.

Inger Ejskjær

XXXV. Jewish Art Index, JAI

På et møde afholdt på Center of Jewish Art, Jerusalem Universitet, 1964, blev det besluttet at udarbejde et edb-program med henblik på oprettelsen af en base for Jewish Art Index. Denne beslutning indebærer, at dele af de hidtil benyttede registreringskort (*reference cards*) måtte re-formateres.

Efter at de opståede problemer i forbindelse med inddateringen af materialet er overvundet, forudses JAI projektets »Copenhagen Volume« over hebraisk illuminerede manuskripter i Det kongelige Bibliotek at kunne afsluttes 1989/90.

Overgangen til edb-behandling af Jewish Art Index og oprettelsen af en JAI-dokumentationsbase indebærer den store fordel, at den giver mulighed for systematisk søgning af såvel emner (*subjects*) som genstande (*objects*).

Ved en senere tilslutning til et internationalt edb-netværk vil forskere få lettere ved at skaffe sig adgang til informationerne.

Kollationeringen og indtastningen af de indsamlede data foregår i Center for Jewish Art, The Hebrew University, Jerusalem, under ledelse af professor Bezalel Narkiss.

Ulf Haxen

INTERNATIONAL COUNCIL OF SCIENTIFIC UNIONS, ICSU

ICSU's medlemmer er dels de internationale unioner, dels nationale akademier eller lignende organisationer. ICSU's formål er at fremme

internationalt samarbejde om forskning, og organisationen tager sig dels af generelle problemer, dels af interdisciplinære forskningsprogrammer.

Videnskaberens Selskab er det danske medlem af ICSU, og Danmark er medlem af samtlige unioner under ICSU. For hver union er der en dansk nationalkomite (se disses beretninger). Hver nationalkomite har et medlem i Den danske ICSU-nationalkomite, der varetager den danske tilknytning til ICSU og tillige tager sig af de problemer og forskningsprogrammer, som behandles af ICSU.

Den 11.-16.9. 1988 afholdtes ICSU's generalforsamling i Beijing, Kina. Axel Michelsen repræsenterede Den danske ICSU-nationalkomite. De vigtigste punkter (set ud fra danske interesser) var finansieringen af unionsarbejdet, spørgsmålet om frit internationalt forskningssamarbejde, samt geosfære-biosfære programmet.

De naturvidenskabelige unioner har tilsammen en årlig omsætning på ca. 12 millioner USD. Heraf udgør ICSU's omsætning ca. 2 millioner USD. En del af omsætningen udgøres dog af beløb, der cirkulerer inden for unionerne. For eksempel betaler unionerne kontingent til ICSU, men de får et endnu større beløb fra ICSU som tilskud (især til unge forskeres deltagelse i kongresser m.m.). Disse tilskud stammer især fra UNESCO (samt fra USA og UK, der ikke længere er medlemmer af UNESCO). Unionerne administrerer også adskillige andre tilskud fra fonde, især til fremme af den videnskabelige udvikling i u-landene og til specifikke forskningsprogrammer (f.eks. IGBP og WCRP). Endelig har nogle af unionerne en betydelig publikationsvirksomhed, hvis indtægter og udgifter indgår i den samlede omsætning. Nogle af unionerne er meget fattige, medens andre har store formuer (hvoraf en del dog kan være betroede midler). Desværre er der ikke nogen klar opdeling på disse forskellige aktiviteter i regnskaber og budgetter. Det kan derfor være svært at tage stilling til det berettigede i justeringer af kontingentet.

I beretningen for de foregående år blev omtalt problemerne ved sikring af et frit internationalt samarbejde om forskning. Danmark og de øvrige nordiske lande har i princippet varmt støttet bestræbelserne for at sikre alle forskere fri adgang til kongresser og møder, til samarbejde med andre forskere, samt til at publicere i og erhverve de internationale tidsskrifter. I praksis har boycotten af Sydafrika imidlertid modarbejdet denne linie. Den danske politik har ikke fundet forståelse i andre lande, og Danmark har nu i nogle år været udelukket fra at arrangere kongresser på vegne af de internationale unioner. Også udgivelsen af videnskabelige tidsskrifter i Danmark er blevet problematisk. Den oprindelige nordiske enighed er

smuldret, og Danmark er nu det eneste europæiske land, der også i praksis bryder ICSU's princip om fri adgang til møder arrangeret af ICSU eller dets tilknyttede unioner for alle forskere, uanset herkomst. Spørgsmålet om sanktionerne mod sydafrikanske forskere optog en stor del af tiden på generalforsamlingen, uden at man dog nærmede sig en løsning. (I begyndelsen af 1989 viste der sig imidlertid mulighed for pragmatiske løsninger af nogle af problemerne).

En af ICSU's mest ambitiøse projekter er IGBP (International Geosphere-Biosphere Programme on Global Change). I beretningerne for de foregående år er der redegjort for de danske aktiviteter på dette område samt for forsøgene på at øve indflydelse på planlægningen af IGBP (der varetages af en styringsgruppe nedsat af ICSU). IGBP-programmet optog en stor del af tiden på generalforsamlingen. Der synes nu ikke at være nogen tvivl om, at IGBP bliver realiseret. De samlede udgifter forventes at blive ca. 1 milliard US\$, hvortil bl.a. EF vil bidrage. Den væsentligste fordel ved at organisere IGBP-programmet i ICSU synes at være den frihed, som koordinatorene får til at forhandle overalt i verden uden at skulle skele til regeringernes holdninger. Der tiltrænges dog en koordinering med de talrige andre klimaforsknings-programmer. F.eks. har ICSU siden 1980 sammen med FN-organisationen WMO (World Meteorological Organization) været engageret i WCRP (World Climate Research Program) og årligt bidraget med 200.000 US\$ hertil. (Som nævnt i beretningen for 1987 påtog Claus Hammer sig at følge udviklingen inden for IGBP, hjulpet af en baggrundsgruppe. Ved ICSU nationalkomiteens møde i marts 1989 besluttedes det at nedsætte en dansk IGBP-nationalkomite).

Den næste ICSU-generalforsamling afholdes i Sofia i den første uge af oktober 1990.

Axel Michelsen

Committee on Space Research, COSPAR Scientific Committee on Solar Terrestrial Physics, SCOSTEP

Nationalkomiteen holdt møde 29.2. 1988. Listen over institutioner, som er repræsenteret i komiteen, blev revideret.

COSPAR holdt sit 27. plenarmøde i Finland 18.-29.7. 1988 med deltagelse af ca. 1350 personer fra 38 lande. Fra Danmark deltog 5 personer, hvoraf flere holdt videnskabelige foredrag. Under mødet var der 16 symposier, 26 workshops og 22 møder i COSPAR's interdisciplinære kom-

missioner. Et af symposierne beskæftigede sig med rum-observationernes bidrag til World Climate Research Program (WCRP) og til Global Change Program (IGBP). Proceedings fra alle møderne vil blive publiceret i vol. 8, 9 og 10 af COSPAR's Journal, »Advances in Space Research«.

COSPAR's næste plenarmøde vil blive holdt i Haag, Holland, 25.6.-7.7. 1990.

Nationalkomiteen udfærdigede en rapport »Space Research in Denmark, 1986-1987« til COSPAR mødet; derudover har Nationalkomiteen fordelt COSPAR Information Bulletin samt de andre medlemslandes og organisationers COSPAR rapporter til de interesserede institutter.

Samtidigt med COSPAR's plenarmøde holdt også SCOSTEP møde i Helsinki, hvor man gjorde status over de forskellige internationale samarbejdsprogrammer inden for »Solar-Terrestrial Physics«. De vigtigste af disse er »Solar Terrestrial Energy Program« (STEP), der beskæftiger sig med energiproduktion, transport, lagring og henfald i Sol-Jord systemet, samt »World Ionosphere-Thermosphere Study« (WITS), der beskæftiger sig med de fysiske forhold i det yderste af jordens atmosfære (fra ionosfæren og udefter). STEP løber over perioden 1989-1995, og WITS over perioden 1987-1992. SCOSTEP nedsatte arbejdsgrupper til at styre programmerne og arrangere symposier, fortrinsvis i forbindelse med COSPAR, IAGA, og URSI møder, hvor resultaterne diskuteres.

Eigil Ungstrup

International Astronomical Union, IAU

Danske astronomer og astrofysikere orienteres gennem personlige kontakter og bulletiner om nationalkomiteens og IAU's arbejde. Den 20. IAU generalforsamling blev afholdt 2.-11.8. 1988 i Baltimore, USA, med deltagelse af ca. 2000 medlemmer og gæster. Som officielle repræsentanter for Danmark deltog lektor Leif Kahl Kristensen og lektor Jens Viggo Clausen. På generalforsamlingen blev der vedtaget en række resolutioner, der henleder de respektive myndigheders opmærksomhed på de voksende vanskeligheder for astronomiske observationer, som forårsages af belysning, radiostationer og kunstige satellitter.

Poul Erik Nissen

Inter-Union Commission on the Lithosphere, ICL

Følgende aktiviteter kan rapporteres inden for komiteens område: De Europæiske Geografers Projekt har været væsentligt for danske forskeres arbejder. En samling af data fra EUGENO-S sprængningsprojektet, hvor feltarbejdet blev udført i 1984, er foretaget og beskrivelse og interpretation er blevet publiceret. 3 af 5 profiler i EUGENO-S er blevet viderebehandlet. Det dybseismiske arbejde i EUGENO-S bliver for øjeblikket fulgt op. En NATO workshop om: »Causes and Effects of Earthquakes at Passive Margins and in Areas of Postglacial Rebound on both Sides of the North Atlantic« er gennemført i maj 1988 i Vordingborg, arrangeret af Søren Gregersen, Kort- og Matrikelstyrelsen. En bog, ICL publikation no. 159, der præsenterer proceedings fra dette møde, er udarbejdet. Spændingsdata på grundlag af jordskælvs fokalmekanismer er samlet for Fennoscandia til World Stress Map Project. Flere dybseismiske projekter forberedes. Ved ICL's årlige møde i Brasilien repræsenterede Søren Gregersen Danmark, og han virkede desuden som repræsentant for IUGG's bureau. En ny struktur diskuteres, således at det internationale ICL program skal opbygges af 10-20 »Task Forces«, hvoraf World Stress Map Project er en, i stedet for working groups og coordinating committees. Denne omstrukturering er koblet sammen med overvejelser om en Science Plan for de kommende års aktiviteter. Coordinating Committee of National Representatives accepterede omstruktureringsplanerne, men mente, at der et sted i strukturen bør være en komite af nationalrepræsentanter.

Søren Gregersen

International Geographical Union, IGU

Der er i 1988 afholdt 2 møder i nationalkomiteen.

Flere IGU Bulletiner og rapporter er udsendt i 75 eksemplarer til de geografiske institutioner ved højere læreanstalter og til en række videnskabeligt arbejdende geografer. Danske geografer deltager aktivt i flg. kommissioner og study groups inden for IGU: Geographical Education, Mountain Geology, Urban Systems and Urban Development, Coastal Environment, Marine Geography, Frost Action Environment Systems samt Famine Research and Food Production Systems. Den XXVI Internationale Geografkongres blev afholdt i Australien 1988 med 9 danske deltagere. I 1988 er 3 medlemmer af Nationalkomiteen udskiftet på grund af dødsfald og forflyttelse til udlandet.

Niels Kingo Jacobsen

International Mathematical Union, IMU

Nationalkomiteen for IMU informerer danske matematikere om IMU's arbejde gennem Dansk Matematisk Forenings ugeskrift MAT-NYT.

Lektor Mogens Niss, RUC, er medlem af eksekutivkomiteen for ICMI (International Commission on Mathematical Instruction). Lektor, lic.scient. Bent Hirsberg, Rosborg Gymnasium, Vejle, er fast dansk delegeret til ICMI. Der er oprettet en Joint Commission on the History of Mathematics (under IMU og International Union of the History and Philosophy of Science). Lektor Kirsti Andersen, Aarhus Universitet, er medlem af eksekutivkomiteen for denne fælleskommission.

Bent Fuglede

International Union for Quaternary Research, INQUA

Den danske nationalkomite afholdt årsmøde 22. marts 1988. Nationalkomiteens sekretariat orienterer medlemmerne løbende om modtagelsen af information.

Sub-commission on Quaternary Shorelines in Northwestern Europe afholdt symposium i Skotland i september 1988 (1 dansk deltager).

Sub-commission on Glacigenic Deposits in southwest parts of Scandinavian Icesheet gennemførte et symposium med tilhørende ekskursioner i Lund, Sverige, i september 1988 (2 danske deltagere).

Work Group on Glaciotectonics afholdt symposium og ekskursion i Norfolk, East Anglia, England, i oktober 1988 (2 danske deltagere).

Steen Sjørring

Johannes Krüger

International Union of Biochemistry, IUB

Nationalkomiteen modtager løbende informationer fra IUB, såsom IUB Circulars og IUB News Letters, der videreformidles. I lighed med tidligere år foregår aktiviteterne helt overvejende i de foreninger og selskaber som nationalkomiteen repræsenterer. Disse er: Dansk biokemisk Forening (790 medlemmer), Biologisk Selskab (610 medlemmer), Selskab for Klinisk Kemi og Jydsk Biologisk Selskab.

Nationalkomiteen har, primært via Biokemisk Forening, informeret danske biokemikere om internationale aktiviteter såsom European Molecular Biology Organization (EMBO) og The European Molecular Biology Laboratory (EMBL). Man opfordrer tillige danske forskere til at udnytte mulighederne for at besøge EMBL og til at deltage i det store

udbud af EMBO kurser og workshops. Der er et aktivt nordisk samarbejde på biokemiområdet. Nordic Molecular Biology Association (NOMBA) fortsætter med at informere via NOMBA Bulletin. Der er afholdt flere velbesøgte nordiske symposier. Lektor Ove Norén er dansk delegeret ved EMBC og EMBL. Kjeld Marcker er medlem af CGC for bioteknologiområdet. J. Celis er indvalgt i FEBS Advanced Course Committee. J. Celis og prof. E. Bock er udpeget til FEBS Lett. editorial board. 14th International Congress of Biochemistry blev afholdt i Prag, juli 1988, og samtidig afholdtes 13th IUB General Assembly.

Bjørn Quistorff

International Union of Biological Sciences, IUBS

Nationalkomiteen for IUBS har i beretningsåret afholdt to møder. Ole E. Heie afløste i maj Jørgen B. Kirkegaard som formand. Det nordiske samarbejde om MAB-projekter er blevet fortsat, og et internationalt møde, hvori dr. Kirkegaard deltog, afholdtes på Rønmø i juni 1988. Nationalkomiteen har foreslået dansk deltagelse i IGBP-projekt-arbejdsgruppen og i International Commission on Zoological Nomenclature (ICZN). Dr. Claus Nielsen blev på generalforsamlingen i Australien indvalgt i ICZN. Ved generalforsamlingen 17.-21.10. 1988 i Canberra, Australien, var nationalkomiteen repræsenteret af dr. Esbern Warncke. Han har senere orienteret medlemmerne af de foreninger, som har repræsentanter i komiteen, om generalforsamlingen i Australien og om IUBS' opgaver.

Ole E. Heie

International Union of Crystallography, IUCr

Nationalkomiteen har holdt to møder i 1988. Nationalkomiteen har nedsat to arbejdsgrupper, én der undersøger mulighederne for at implementere krystallografiske databaser i Danmark, og én der undersøger, hvorledes de faktiske anvendelser af krystallografien kan fremmes. Som resultat af den første gruppes arbejde er »Cambridge Crystallographic Database« blevet implementeret på NEUCC, hvor den har kørt rutinemæssigt i fire år. En Vax-version af databasen er implementeret på Danmarks Farmaceutiske Højskole, Danmarks Tekniske Højskole og på Aarhus Universitet. Tilladelse til at benytte databasen kan tildeles og formidles via nationalkomiteen. Nationalkomiteen udsender meddelelser til den kreds af personer (ca. 150), der er optaget på Nationalkomiteens adresseliste. 22.

Danske Krystallografmøde blev afholdt 26.-27.5. 1987 på Danmarks Tekniske Højskole, Lyngby. 11th European Crystallographic Meeting (EMC-11) blev afholdt i Wien, Østrig, i august. IUCr's 15. internationale kongres vil blive afholdt i Bordeaux, Frankrig i juli 1990. Endvidere er der planlagt et Nordisk Strukturkemikermøde i København i dagene 8.-10.1. 1990. IUCr udgiver to tidsskrifter. »Acta Crystallographica« og »Journal of Applied Crystallography«. Derudover udgives årlige bind af »Structure Reports« og »Molecular Structures and Dimensions« samt tabelværket »International Tables for X-Ray Crystallography«. Nationalkomiteen tilstræber, at danske krystallografer så vidt muligt er repræsenteret i nogle af IUCr's underudvalg, idet man herved får mulighed for information og indflydelse.

Bente Lebech

International Union of Geodesy and Geophysics, IUGG

Nationalkomiteen har i beretningsåret afholdt et ordinært møde.

Der har i årets løb været afholdt en lang række møder inden for de enkelte associationers områder med en væsentlig dansk deltagelse over en bred front. Danske forskere indtager fortsat vigtige poster i associationernes ledelse og i de videnskabelige projekter og internationale arbejdsgrupper.

Nationalkomiteen følger også fortsat en række igangværende projekter, f.eks. det internationale Lithosfæreprogram, for hvilket der er nedsat en dansk nationalkomite. IUGG-nationalkomiteen følger ligeledes interesseret udviklingen vedrørende geosfære-biosfære-projektet og er repræsenteret i en kontaktgruppe til den danske ICSU-komite.

Det må konstateres, at associationerne er velfungerende i Unionen, men at dansk deltagelse i internationalt samarbejde også foregår gennem andre organer.

Information om nationalkomiteen og IUGG's aktiviteter formidles gennem komiteens associationsrepræsentanter og de øvrige medlemmer til danske forskere i de berørte institutioner. IUGG-Chronicle, som i 1988 udsendtes i 4 numre, udgør en vigtig informationskilde. Endvidere udsender enkelte associationer Newsletters og andet materiale, som det påhviler associationsrepræsentanterne at distribuere til relevante geodætiske og geofysiske institutioner.

Ole Bedsted Andersen

International Union of Geological Sciences, IUGS

Den danske nationalkomite for Geologi har i 1988 holdt 3 møder. Hovedemnet på møderne har været færdiggørelsen af det i årsberetningen for 1987 omtalte debatoplæg om dansk geologi. Oplægget, der har fået titlen: »Geologi – en videnskab i samfundets tjeneste«, udsendes i første omgang til Dansk Geologisk Forenings medlemmer, der vil blive indbudt til et diskussionsmøde i løbet af 1989.

Nationalkomiteen har i øvrigt diskuteret en række igangværende og planlagte projekter, f.eks. det internationale geosfære-biosfære-program, Ocean Drilling Project og Nansen Arctic Drilling Project. Endvidere søger nationalkomiteen at koordinere den danske indsats i forbindelse med projekterne under IGCP (International Geological Correlation Programme).

I januar mødtes repræsentanter for de nordiske nationalkomiteer i København i forbindelse med Det 18. nordiske geologiske Vintermøde. Det blev her bl.a. aftalt, at man skulle søge at koordinere indsatsen på den internationale geolog-kongres i Washington i 1989. Desuden diskuterede man en fælles nordisk stillingtagen til de planlagte circum-atlantiske programmer.

Niels Hald

International Mineralogical Association, IMA

1988 har for Councils vedkommende været præget af forberedelserne til 15. General Meeting, 28.6.-3.7. 1990 i Beijing, Kina. Alle felter af mineralogien vil være repræsenteret, men mødet vil specielt fokusere på anvendt mineralogi og mineral-prospektering. Muligheden for at afholde Short Courses i forbindelse med IMA's møder ligesom en ad hoc Working Group vedr. Computer Application and Mineral Data Bases har været drøftet i årets løb. Økonomisk støtte fra IUGS i slutningen af 1988 forbedrede IMAs trængte økonomi. Arbejdet i IMAs 15 kommissioner og arbejdsgrupper er fortsat, igen i 1988 har aktiviteten været specielt stor i New Mineral and Mineral Names kommissionen; efter adskillige års arbejde opnåedes consensus om mineral-nomenklatur i forbindelse med solid-solution. En lang række danske forskere er valgt til medlemmer af IMAs kommissioner for det kommende år.

Ole Valdemar Petersen

International Union of History and Philosophy of Science, IUHPS

I beretningsåret er udkommet to numre af »Orientering: meddelelser fra den danske nationalkomite for videnskabshistorie og videnskabsfilosofi«. Det 7. Symposium for nordiske Ide- og Videnskabshistorikere, som nationalkomiteen havde påtaget sig at arrangere, afholdtes 22.-24.4. 1988 på Sandbjerg Slot. Der deltog 49 personer, heraf 16 fra Danmark. Ud over en række foredrag omfattede programmet 10 kortere forskningsrapporter samt en udflugt til Dybbøl og Sønderborg Slot. Man vedtog at modtage en indbydelse fra finsk side til et 8. symposium i 1990. En nordisk komite til støtte for de finske arrangører blev udpeget. Heri repræsenteres Danmark af Olaf Pedersen og Mogens Blegvad. Komiteens arkivudvalg har gennemgået og videreformidlet to større efterladte samlinger af bøger, papirer og instrumenter og desuden fulgt udviklingen i tre andre sager af samme art. Til opførelse af museer for videnskabshistorie og for medicinhistorie i Universitetsparken i Århus er etableret en byggefond, hvis formand er rektor, dr.phil. Henning Lehmann. Der er foreløbig indsamlet 6 mill. kr., og universitetet har stillet en byggegrund til rådighed. Nationalkomiteen har vedtaget at anbefale, at der som led i et projekt under IUHPS' Division of History of Science (Scientific Instrument Commission) foretages en registrering af videnskabelige instrumenter af videnskabshistorisk betydning i Danmark.

Mogens Blegvad

Fritz Saaby Pedersen

International Union of Immunological Societies, IUIS

Nationalkomiteen har i 1988 i samarbejde med det Bioteknologiske forskningscenter for immunologi arrangeret ugentlige og offentligt tilgængelige møder på Rigshospitalet, Tagensvej. På disse møder har især yngre forskere fremlagt deres immunologiske forskningsprojekter og resultater til diskussion, eller har på basis af den nyeste litteratur fremlagt aktuelle og kontroversielle videnskabelige problemer i immunologien til almindelig diskussion.

Arne Svejgaard

International Union of Microbiological Societies, IUMS

Orientering om unionens arbejde sker gennem Danmarks Mikrobiologiske Selskab.

Wilhelm Frederiksen

International Union of Nutritional Sciences, IUNS

Nationalkomiteen afholdt i 1988 et møde på det nyoprettede Forskningsinstitut for Human Ernæring ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, og man drøftede bl.a. mulighederne for styrkelse af samarbejdet mellem dette og eksisterende institutioner. Endvidere drøftede man de nye nordiske næringsstofanbefalinger, samt evt. nye initiativer til oprettelse af en dansk ernærings»foundation«.

Jørgen Højmark Jensen

International Union of Pure and Applied Biophysics, IUPAB

Den væsentligste aktivitet i IUPAB er afholdelsen af de internationale kongresser i biofysik, der afholdes hvert tredje år (sidst i 1987). De næste kongresser afholdes i 1990 i Vancouver og i 1993 i Budapest.

Gennem deltagelsen i European Biophysical Societies Association (EBSA) har danske biofysikere adgang til nationale møder på samme vilkår som biofysikere i de arrangerende foreninger. I de senere år er en række symposier blevet arrangeret som fællesmøder af flere nationale biofysiske foreninger. Meddelelser om sådanne arrangementer bekendtgøres ved rundskrivelser, som Nationalkomiteens medlemmer bringer til kollegernes kundskab. EBSA er desuden involveret i udgivelsen af European Biophysics Journal.

Axel Michelsen

International Union of Pure and Applied Chemistry, IUPAC

Den Danske Nationalkomite for Kemi orienterer danske kemikere om sit eget og Unionens arbejde gennem meddelelser i bladet »Dansk Kemi«, der i beretningsåret især har bragt meddelelser om internationale møder, kongresser og symposier.

En række danske kemikere, i alt 21, har i 1988 deltaget aktivt i IUPAC's arbejde. Kemikere i hele verden kan nu tegne et personligt medlemsskab af Unionen; et sådant giver en del fordele, f.eks. nedsatte gebyrer ved IUPAC-støttede kongresser; 29 danske kemikere har udnyttet dette tilbud.

IUPAC afholder generalforsamling på ulige årstal og har derfor ikke afholdt generalforsamling i 1988.

Sven E. Harnung

International Union of Pure and Applied Physics, IUPAP

Den danske nationalkomite holder løbende medlemmerne af Dansk Fysisk Selskab orienteret om aktiviteterne i IUPAP.

Peter Sigmund

International Union of Pharmacology, IUPHAR International Union of Toxicology, IUTOX

Den danske nationalkomite for IUPHAR og IUTOX har i løbet af 1988 afholdt tre møder.

Professor, dr.med. Jens Schou har deltaget i bestyrelsesmøde i IUTOX, maj 1988 i Rom. Lektor Ove Nedergaard, Ph.D., har deltaget i det forberedende arbejde vedrørende etablering af The Federation of the European Pharmacological Societies. Information om nationalkomiteen, IUPHARs og IUTOXs aktiviteter formidles gennem nationalkomiteens medlemmer til danske forskere i de berørte institutioner samt ved faglige møder i Dansk Selskab for Farmakologi og Toksikologi.

Per Juul

International Union of Physiological Sciences, IUPS

Nationalkomiteen har engageret sig i planerne om at afskedige 6-7 københavnske fysiologer efter »sidst ind – først ud« princippet.

Medlemmer af nationalkomiteen har i den anledning slået til lyd for et andet princip: Individuelle kvalifikationer efter bedømmelse af et uvildigt udvalg. Dette er nu lykkedes, idet KU's ledelsesside har opsagt aftalen om »sidst ind – først ud« princippet.

Man har drøftet forslag fra det tyske fysiologiske selskab om dannelse af en europæisk fysiologisk union. Man har – efter drøftelser til forskellige sider – svaret henholdende. Vi vil drøfte problemet ved kongressen i Helsinki i august 1989.

Komiteen har indkaldt ansøgninger til rejselegat (1000 USD) til Helsinki-kongressen. Man har indstillet, at der tildeles hver af de 4 ansøgere 250 USD.

Niels A. Thorn

International Union of Psychological Sciences, IUPsyS

Nationalkomiteen og dens arbejde er i løbet af 1988 blevet reorganiseret. Det er Dansk Psykolog Forening, som er medlem af de forskellige internationale psykologorganisationer og er deltager i udgivelse af en række tidsskrifter, men den foreslåede sammensætning af nationalkomiteen modsvarede ikke Videnskabernes Selskabs faglige vurderinger. I samarbejde med Selskabets præsident og sekretær er en Nationalkomite for psykologi nu etableret.

Forskningsformidling m.v. varetages fremdeles gennem en række publikationer: Psykolog Nyt, Nordisk Psykologi, Scandinavian Journal of Psychological Science, samt skrifter fra IUPsyS.

I 1988 blev afholdt international kongres i Sydney, Australien med dansk deltagelse.

Preben Føltved

Vedtægter for Den danske Nationalkomite for Psykologi

1. Den danske nationalkomite for Psykologi nedsættes i henhold til Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs forretningsorden vedrørende International Council of Scientific Unions.
2. Formålet med nationalkomiteen er at varetage forbindelsen mellem Dansk Psykolog Forening som medlem af International Union of Psychological Sciences og Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab som forvalter af det nationale medlemskab af International Council of Scientific Unions, som også IUPsyS er medlem af.
3. Nationalkomiteen nedsættes af Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab efter indstilling fra Dansk Psykolog Forening. Valgperioden er 4 år.
4. Nationalkomiteen afholder mindst et møde årligt. Nationalkomiteen konstituerer sig selv. De løbende forretninger varetages af Dansk Psykolog Forening på nationalkomiteens vegne.

International Union of Theoretical and Applied Mechanics IUTAM

Information om IUTAM's og nationalkomiteens arbejde formidles især gennem Dansk Center for Anvendt Matematik og Mekanik (DCAMM), som tæller ialt 131 danske medlemmer, der enten indgår via deres ansættelsessted (de 7 medlemsinstitutter ved Danmarks Tekniske Højskole)

eller som individuelle medlemmer, der er ansat i industrien, institutioner eller ved andre højere læreanstalter.

En væsentlig aktivitet for IUTAM har også i 1988 været afholdelse af en række symposier, der har dækket et bredt spektrum af emner fra faststof- og fluidmekanik. Med baggrund i den betydelige aktivitet inden for IUTAM's fagområde, der foregår her i landet, er der danske deltagere i de fleste af IUTAM's symposier.

Desuden afholdtes i 1988 i Grenoble 17th International Congress of Theoretical and Applied Mechanics med ialt ca. 900 deltagere, heraf 10 fra Danmark.

P. Scheel Larsen

Erik B. Hansen

Scientific Committee on Oceanic Research, SCOR

Den danske komite for SCOR udgøres af Dansk Nationalråd for Oceanologi. Dette har 27 medlemmer, som repræsenterer institutioner der driver havforskning eller beslægtet videnskab. De danske medlemmer af SCOR er docent, dr.phil. Torben Wolff, statsbiolog Vagn Hansen og forstander Arne Nielsen.

Det 5. Danske Havforsker møde fandt sted på Aalborg Universitetscenter 21.-23.1. med den hidtil største deltagelse. På mødet vedtoges en række konklusioner og anbefalinger til myndigheder, institutioner m.v. vedr. fremtidige hovedopgaver for dansk havforskning.

Nationalrådet har afholdt to møder med diskussion af internationale samarbejdsprojekter samt orientering om anden national og international virksomhed, specielt inden for organisationer, for hvilke Nationalrådet fungerer som kontaktorgan; disse er, foruden SCOR, Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC), International Council for the Exploration of the Sea (ICES) og de nordiske kollegier for marinbiologi og fysisk oceanografi. Disse informationer videregives gennem medlemmerne og via udførligt referat fra møderne, som udsendes til de repræsenterede institutioner. Blandt årets hovedemner kan nævnes Greenland Sea Project, World Ocean Circulation Program, Global Ocean Flux Study og Havforskningsprogram 90.

SCOR afholdt generalforsamling i Acapulco, Mexico, uden dansk repræsentation. En enkelt arbejdsgruppe vedtoges opløst efter endt arbejde, status for 17 eksisterende arbejdsgrupper diskuteredes, og 2 nye vedtoges oprettet. Svenskeren J.-O. Strömberg valgtes til ny præsident. Deltagelsen i den samtidige Joint Oceanographic Assembly, der afholdes

hvert 6. år, var en skuffelse (kun ca. 500), og mange udeblev trods tilmeldt foredrag.

Nationalrådets tidligere formand, prof. Gunnar Kullenberg, er udpeget til ny generalsekretær for IOC.

Torben Wolff

Union Radio – Scientifique Internationale, URSI

Nationalkomiteen har i 1988 holdt et møde. Danske forskere inden for URSI's område informeres om unionens aktiviteter gennem »URSI-Bulletin«, der udsendes fire gange om året. Professor J. Bach Andersen, Aalborg Universitetscenter, deltager i planlægningen af det videnskabelige program for unionens næste generalforsamling i 1990 i Prag.

T. Stockflet Jørgensen

World Climate Research Programme, WCRP

Nationalkomiteen følger fortsat udviklingen inden for en række nationale og internationale klimaprojekter, herunder EF's klimaprogram. Information om World Climate Programme modtages af Nationalkomiteen i form af publikationer og rapporter, der videresendes til medlemmer og relevante institutioner.

Erik Eliassen

COUNCIL FOR INTERNATIONAL ORGANIZATIONS OF MEDICAL SCIENCES, CIOMS

CIOMS' hovedaktiviteter ligger for tiden inden for områderne:

1. *Bioethics – Health Policy, Ethics and Human Value*

En konference i 1987 behandlede særligt screening og rådgivning med henblik på genetic engineering, organ-transplantation, livsstil og helbred, samt ældreforsorg. Proceedings er publiceret af CIOMS, Geneva, 1988, pp. 223. Den XXII CIOMS konference i 1988 behandlede Ethics and Human Values in Family Planning, bl.a. kontraception, infertilitet, og prænatal diagnostik.

2. *International Nomenclature of Diseases* (med WHO)

Følgende publikationer foreligger Vol II: Infectious Diseases (Bacterial 1985, Mycoses 1982, Viral 1983, Parasitic 1987), og Vol III: Lower Respiratory Tract 1975.

Under udarbejdelse er Diseases of the Digestive Tract, of the Urinary and Male Genital System, of the Female Genital System, of Blood and Blood Forming Organs, of the Musculoskeletal System, of the Immune System, og Metabolic, Endocrine and Nutritional Disorders, Cardiac and Vascular Diseases, samt Cerebrovascular Diseases.

3. *Drug Development and Use, Medical, Social and Economic Implications* (med WHO)

Disse emner vil bl.a. blive behandlet på *CIOMS' General Assembly* i Genève den 1.11. 1989.

Efter Assembly afholdes den *XXIII CIOMS Conference Health Technology Transfer – Whose Responsibility* den 2.-3.11. 1989.

CIOMS Calendar of Congresses publiceres årligt, sidst i 1989 (nr. 50). Her søges det at koordinere afholdelse af medicinske kongresser.

Catalogue on CIOMS Publications, Geneva 1987, giver en samlet liste over publikationer siden 1968.

CIOMS' forskellige publikationer findes i sekretariatet.

J. Chr. Siim

Einar Sande

Einar Anton Andersen

16.9.1905-20.7.1987

Af Gert Kjærgård Pedersen

Einar Anton Andersen blev født den 16. september 1905 i København som eneste søn af prokurist Carl Andersen og hustru Luise, født Frandsen. Faderen var ansat i Det Store Nordiske Telegraf-Selskab og en tid udstationeret i Rusland. Hjemmet var velsitueret. Efter studentereksamen fra Østre Borgerdydskole i 1923 studerede Einar Andersen geodæsi ved Københavns Universitet, hvorfra han blev mag.scient. i 1928 og dr.phil. i 1932. Han blev ansat som assistent ved Den danske Gradmåling i 1926, blev afdelingsgeodæt ved det nyoprettede Geodætisk Institut i 1928, chef for dette instituts videnskabelige afdeling i 1939, og statsgeodæt i 1940. Ved Niels Erik Nørlunds afgang i 1955 var Einar Andersen selvsikret til at overtage posten som direktør for Geodætisk Institut, samt året efter også det nye professorat i geodæsi ved Københavns Universitet; hvilke hverv han bestred, indtil han blev pensioneret i 1975, benådet med kommandørkorset af 1. grad. Få videnskabsmænd har haft en så snorlige karriere. En nødvendig forudsætning for Einar Andersens ubekymrede tilværelse og helhjertede indsats indenfor videnskaben var hans ægteskab i 1929 med Inger Andersen født Remmer. Som andre af sin generations kloge kvinder har hun virket gennem sin mand, men ægteparrets tre døtre har i overensstemmelse med tidens ændrede normer alle taget en akademisk uddannelse – i øvrigt fra tre forskellige fakulteter. Einar Andersens glæde over deres dygtighed og fremgang var et naturligt og ligefremt træk i hans karakter.

Einar Andersens arbejdsområde var geodæsin, dvs. læren om hvordan man opmåler Jorden. Faget er altså defineret ud fra de resultater man forventer opnået, snarere end ud fra de metoder der indgår i det. Disse sidste er mangeartede, spændende fra klassisk landmåling med triangulering og nivellering til tyngdemålinger og astronomiske observationer, i de senere år også observationer fra fly og satellitter, samt en stadig stigende mængde geofysik. Hertil kommer som en vigtig disciplin den numeriske behandling af det sædvanligvis meget omfattende talma-

teriale. Kendskab til praktisk matematik eller som det nu kaldes, numerisk analyse, er derfor en nødvendighed for enhver geodæt, og Einar Andersen var absolut en kapacitet på området. Han underviste som privatdocent i numerisk analyse ved Universitetet i 1947-50 og udgav i 1962 bogen »Forelæsninger over Numerisk Analyse«. Blandt kollegerne følte han sig nok mest hjemme blandt matematikerne, selv om hans interesser omfattede alle geodæsiens områder.

Einar Andersens disputats, forsvaret en måned efter hans 27 års fødselsdag, har titlen »Beitrag zur Mitschwingungstheorie der relativen Pendelmessungen mit 2- und 4- Pendelapparaten«. Udgangspunktet er ønsket om at måle tyngdekraftens variation henover jordoverfladen ved hjælp af et instrument bestående af et eller flere penduler. Som bekendt kan man ved at måle pendulets dimensioner samt svingningstiden bestemme tyngdekraften. For at aflæse de små variationer, som tyngdekraften udviser med stedet, er det imidlertid nødvendigt at inddrage endnu en ukendt parameter, som afhænger af pendulets og underlagets elastiske forhold. Denne medsvingningsparameter kan teoretisk tænkes elimineret ved at lade to ens penduler svinge samtidigt, men modsat rettede. I virkeligheden kan dette kun tilnærmelsesvis lade sig gøre, så elimineringen kræver en ganske raffineret omgang med de indgående differentialligninger. Endvidere kræves et dybtgående kendskab til apparaterne selv for at kunne vurdere rækkevidden af de nødvendige approximationer; og det er også nødvendigt at have et omfattende observationsmateriale for at godtgøre metodens egnethed. Einar Andersen viste her den for ham karakteristiske tætte forbindelse mellem exakt teori og omhyggelig dokumentation. Hans brugsformler for pendulsvingninger blev meget anvendte i tiden derefter.

Blandt Einar Andersens mange senere videnskabelige arbejder (publicationslisten har over 75 numre) skal fremhæves hans undersøgelse af normalsnittene på jordellipsoiden, med opstilling af nye formler, som bedre end Bessels klassiske ligninger er egnede til beregning. Der opnås herved en nøjagtighed på få mm over 1000 km. Endvidere hans teoretiske og numeriske undersøgelser af store normalligningssystemer, som vandt megen påskønnelse i udlandet og ofte benyttedes af andre forfattere.

Einar Andersen deltog i Den danske Gradmaalings astronomiske ekspedition til Vestgrønland i 1927. Et af formålene var at gentage de længdebestemmelser, som var blevet udført ved en tilsvarende ekspedition i 1922, og herved eventuelt få bekræftet Wegener's teori om kontinenternes forskydning. Senere var Einar Andersen leder af Geodætisk Instituts

tyngdemålingsekspedition til Vestgrønland i 1950. En for disputatsen vigtig rejse, som han gerne talte om, var Einar Andersens tyngdemålinger for den Baltiske Geodætiske Kommission, udført i Danmark, Sverige, Finland, USSR, Estland, Letland, Lithauen, Tyskland og Danzig i 1930. Af andre feltarbejder kan nævnes en omhyggelig afprøvning af et nyt gravimeter, resulterende i et detaljeret kort over tyngdefeltet på Sjælland, Møn og Falster. Apparatet var indbygget i et automobil, og for at holde temperaturen konstant krævedes at bilen var i konstant brug, undtagen for korte stop ved måling. Frokosten blev indtaget stående eller ved rattet. De fleste af de næsten 3000 målinger blev udført under den tyske besættelse af Danmark, og da Geodætisk Institut sorterer under forsvarsministeriet, måtte arbejdet kamufleres som udflugtskørsel, og der var utallige dramatiske episoder. Benzinmanglen medførte tilsidst at gravimetret måtte anbringes på en trailer, der blev trukket af en lille lastbil udstyret med gasgenerator.

Einar Andersen var som barn elev i Sankt Petri Skole, og dybt fortrolig med tysk sprog og kultur; og han nærrede en ægte kærlighed til den klassiske litteraturs store navne, især Goethe. Alligevel følte han sig som mange andre i samme generation nødsaget til at skifte videnskabsprog. Da rapporten over de ovenfor omtalte tyngdemålinger udkom i 1947, var den derfor affattet på engelsk. Det er tydeligt at der er tale om en viljesakt, og fremstillingen er stedvis noget ubehjælpesom, især sammenholdt med disputatsens ulastelige sprog. En sammenligning med de engelske afhandlinger fra senere år viser at Einar Andersen også på det sproglige område lærte hurtigt.

Uden at forklejne Einar Andersens videnskabelige indsats kan det fastslås at hans største indsats blev ledelsen af Geodætisk Institut. De to var jævnaldrende, instituttet blev grundlagt få dage efter Einar Andersens konferens, og han virkede der i 47 år, heraf de sidste 20 som direktør. Det var Nørlund, som skabte Geodætisk Institut ved sammenlægning af Den danske Gradmåling og generalstabens topografiske afdeling; men han må dele æren med Einar Andersen for at have ført instituttet frem til dets nuværende høje niveau. At Einar Andersens tid under Nørlund ingenlunde var let, skal ikke forties. Nørlund sad hårdt på sine ansatte, og hans menneskelige egenskaber stod ikke mål med hans videnskabelige. Når man senere kunne undre sig over Einar Andersens trang til selvhævdelse, som undertiden kaldte på smilet, ligger forklaringen lige for. Efter en istid hæver landet sig jo også.

Man kan betragte Geodætisk Institut som det første udslag af statens

ønske om sektorforskning, og som direktør var det Einar Andersen magtpåliggende at instituttet, uden at forsømme sine brugerforpligtelser, skulle være et center for grundforskning. Han forlangte at de videnskabelige ansatte havde et dokumenteret kendskab til geodæsi, og krævede deres helhjertede indsats. Til gengæld var han en loyal chef der forsvarede sin stab; og han sørgede omhyggeligt for at de yngre, ved at blive sendt på studierejser og til kongresser, blev inddraget i det internationale milieu. Einar Andersen efterlader sig således en skare dygtige elever og et velfungerende institut, og dette er vel i grunden det smukkeste eftermæle en videnskabsmand kan ønske sig. Som et markant udtryk for Geodætisk Instituts internationale anerkendelse kan nævnes, at der i Bureau'et (forretningsudvalget) for Union Géodésique et Géophysique Internationale siden dannelsen i 1924 stedse har været et medlem fra instituttet. De siger spøgende derude at Danmark synes at rangere på linie med USA og USSR.

Det er klart at ledelsen af Geodætisk Institut med sine over 250 ansatte er et fuldtidsjob, og der levedes ikke Einar Andersen megen tid til personlig forskning; ej heller til varetagelsen af lærestolen i geodæsi ved Universitetet. Efter hans afgang blev den administrative og den videnskabelige ledelse af instituttet da også adskilt på trods af hans ønske. Endnu mere smertede det Einar Andersen, at Universitetet ikke fik lov at genopslå professoratet, således at faget geodæsi i de næste tretten år blev varetaget af eksterne lektorer. Det var en stor tilfredsstillelse for mig at kunne fortælle ham ved vort sidste møde, at det endelig var lykkedes min dekan at få overtal ministeriet til at tildele Geofysisk Institut et professorat i geodæsi. Der er herved skabt sikkerhed for at faget fortsat kan dyrkes ved Københavns Universitet.

Geodæsiens hjælpedisciplin – og Einar Andersens speciale – den numeriske analyse blev i 1950'erne totalt revolutioneret med fremkomsten af de elektroniske regnemaskiner. Årtiers, og i visse tilfælde århundreders, møjsommeligt opstillede beregningsformler blev uaktuelle i løbet af få år. Til gengæld dukkede talrige nye opgaver op, fordi maskinernes ydeevne gjorde det muligt at angribe langt flere og langt mere indviklede problemer. Lad mig som illustration bruge forskellen mellem vor barnheds logaritmetabeller og regnestokke, og nutidens små håndkalkulatorer. Et mindre menneske end Einar Andersen ville i denne situation have forskanset sig bag traditionen; i stedet startede han et forskningsprojekt der skulle føre frem til anskaffelsen af en datamaskine egnet til geodætiske og topografiske formål. I samarbejde med Regnecentralen, og over Geo-

dætisk Instituts budget (sic), udvikledes i de følgende år, trods nogen departemental modstand, Danmarks første transistoriserede regnemaskine GIER – Geodætisk Instituts Elektroniske Regnemaskine – som stod færdig i 1961. Den blev som bekendt prototypen på Regnecentralens maskiner. Senere anskaffede Geodætisk Institut også en RC 4000 til løsning af større opgaver. Med kraftigere politisk opbakning af Einar Andersens pionerindsats kunne Danmark måske i dag have haft en blomstrende datamatindustri. Selv havde han den tilfredsstillelse at adskillige af hans algoritmer, blandt andet den ovennævnte løsning af normallingssystemer, på grund af deres matematisk stringente form direkte kunne programmeres til brug for de elektroniske regnemaskiner. Hans arbejder lever således videre, om end i et andet medium.

Til Videnskabernes Selskab kom Einar Andersen sent. Hans meget effektive, men mindre menneskevenlige chef havde nemlig overdraget ham selv opgaven at forfatte en indstilling til medlemskab, som Nørlund da ville promovere; og som Einar Andersen med et smil fortalte, »i den situation er det svært at finde superlativerne frem«. Fra sit indvalg i 1958 var han imidlertid et særdeles aktivt medlem. Således varetog han i årene 1962-78 formandskabet for nationalkomiteen for International Council of Scientific Unions (ICSU), og var i perioderne 1968-72 og 1970-74 medlem af ICSU's eksekutivkomite og finanskomite. Desuden var han i 1976-78 formand for Selskabets kassekommission og således medlem af præsidiet. Herudover havde Einar Andersen, dels i kraft af sin personlige indsats, dels på grund af geodæsiens næsten naturgivne internationale karakter, en række tillidsposter i ind- og udland. Alene opremsningen af dem fylder to nøjeregnende spalter i Kraks Blå Bog.

I sine senere år fordybede Einar Andersen sig i den danske geodætiske videnskabshistorie. Denne begynder i egentlig forstand med det kongelige påbud til Videnskabernes Selskab i 1761 om at lade foretage en rationel opmåling og kortlægning af Danmark, og er således nært knyttet til Selskabets egen historie. Det første resultat var bogen om konseilspræsident (m.m., bl.a. Selskabets klasseformand) C. C. G. Andræ, *Publié à l'occasion du centenaire de sa nomination de directeur des Travaux Géodésiques*. Denne udkom i 1955. Betydelig mere indgående er bogen om Thomas Bugge fra 1968, udgivet som mindeskrift i anledning af 150-årsdagen for hans død. Det blev i 1815 besluttet, i overensstemmelse med daværende praksis, at tale mindeord over Selskabets mangeårige sekretær Thomas Bugge; men en ikke ukendt dansk blanding af smålighed og dovenskab bevirkede at det aldrig skete. Einar Andersens bog er et erklæ-

ret forsøg på at gøre uretten god igen. I faglig henseende er bogens vigtigste bidrag den detaljerede udredning af det tidligste kortlægningsarbejde. Specielt behandler Einar Andersen den voldsomme kritik som den unge Andræ i 1841 rejste mod Bugges arbejde. Som Einar Andersen påviser, har Bugge undertiden været lidt sløset med sine tal, og han har i et enkelt tilfælde sat sig ud over god videnskabelig moral (ved ikke at oplyse at en basismåling var erstattet af en sekundær måling). Om nøjagtigheden af Bugges og hans medarbejders målinger har Einar Andersen derimod de karske ord: »Det er uhyre vigtigt at skelne stærkt mellem det generelle krav til højst opnåelig nøjagtighed for naturvidenskabelige målinger til brug for bestemmelse af naturkonstanter og kravet om tilstrækkelig nøjagtighed ved løsning af specielle opgaver. Ved geodætiske undersøgelser efter anmodning udefra svares der – på Geodætisk Instituts forespørgsel – næsten altid, at der ønskes størst mulig nøjagtighed. Der tænkes normalt ikke på, at overflødig nøjagtighed er unødvendig tidskrævende og kostbar.« I vurderingen af de korrektioner som optræder i Bugges trianguleringer beklager Andræ at Bugge intetsteds gør rede for nøjagtigheden. Hertil påpeger Einar Andersen, at Andræ formodentlig ikke selv ville have været i stand til dette, idet der kræves en løsning af 111 sammenhørende ligninger. Derefter påviser Einar Andersen, at man ved at udføre de ønskede fejlberegninger på GIER kommer til afvigelser som er tilladelige i forhold til den stillede opgave. Endelig gør han stilfærdigt opmærksom på at Legendre's bog om fejlberegning ved mindste kvadraters metode udkom 27 år efter Bugges værk, og man således næppe kan bebrejde denne hans lidt naive vurderinger. Til sidst i bogen skriver Einar Andersen nogle linier som jeg vil citere – med frygt for at de vil kunne anvendes om det foreliggende arbejde: »Vi berører her et meget ømtåleligt problem, der nok er særlig stort i et lille land, hvor der ikke er specialister på alle felter, og hvor derfor ansete mænd indenfor visse specialer ofte tvinges til at bedømme andres indsats på tilsyneladende beslægtede områder, men hvor de – selv om de føler sig absolut sikre i deres bedømmelse – alligevel risikerer at komme til forkerte afgørelser.«

Einar Andersens sidste store arbejde, som kom i 1975, var bogen om Bugges efterfølger Heinrich Christian Schumacher. Den er på dansk, men da Schumacher som holstener skrev på tysk, og da Einar Andersen lægger stor vægt på at lade de indgående personer komme til orde, er vel en femtedel af bogen på tysk. For værkets udbredelse havde det nok været en fordel om Einar Andersen konsekvent havde skrevet på tysk, så meget mere som Schumacher var en, ihvertfald for sin samtid, særdeles frem-

trædende videnskabsmand. Nutiden vurderer ham knap så højt, og Einar Andersen beklager selv at han ikke har været i stand til at mobilisere den varme sympati for Schumacher, som han nærer for Bugge. Lidt maliciøst kan man sige at Schumacher havde det held at være ven med århundredets største begavelse, Carl Friedrich Gauss, selv om det dog må regnes ham til gode, at han forstod at værdsætte Gauss's råd og vejledninger. Imidlertid var det Schumacher, som i 1816 overtalte Frederik VI til at lade foretage en gradmåling af kongeriget, i modsætning til de tidligere målinger der blot sigtede mod (militært) brugbare kort; og han blev således skaberen af Den danske Gradmaaling. Han foreslog nu Gauss at lade hovedtrekanterne i Danmark-Holsten forbinde med dem i kongeriget Hannover ved anvendelse af en fælles basislinie nær Hamburg, således at man kunne måle en virkelig lang meridianbue. Dette skete da også, og Einar Andersen nævner det som det første dokumenterede eksempel på internationalt videnskabeligt samarbejde.

Jeg skal ikke yderligere gå ind på Einar Andersens velskrevne gennemgang af Schumachers liv og levned, men vil dog nævne et par detaljer. Schumacher optrådte gerne som mæcen, og udgav i 1821 et bind digte forfattet af G. P. Schmidt, bankdirektør i Altona, hvor Schumacher selv boede. Titelbladet har i tidens stil et citat af Horats, og selv om der muligvis stadig er naturvidenskabsfolk der forstår at værdsætte sligt, er det dog de færreste der som Einar Andersen er i stand til at afgøre at Schumacher har forvansket citatet, så det passer bedre til formålet, selv om Horats' oprindelige mening går tabt. Det andet punkt er Einar Andersens karakteristik af Schumacher: »Hans grundige og alsidige uddannelse har været nævnt ligesom hans evne til allerede i en tidlig alder at skaffe sig indflydelsesrige forbindelser, at udnytte dem og at beherske ansøgningens kunst, og alt dette tilsammen peger frem mod den verdensmand, ja til en vis grad levemand, som han udviklede sig til. Han var lille af vækst og yndede ikke folk, der var større end han selv. Som observator var han dygtig, men ofte fordringsfuld i sine krav. Som tiden gik, kom der noget fornemt over ham, og han talte med høj og noget snøvlende stemme. Han var dog oftest venlig og holdt af at spøge.« Einar Andersen har utvivlsomt været klar over at portrættet ikke var så forskelligt fra hans eget.

På det kulturhistoriske område bidrog Einar Andersen med udgivelsen af bogen »Kirker og bygninger fra Geodætisk Instituts arkiv«, ligesom han tog initiativet til at et manuskript i hans besiddelse, skrevet af forfædrene Anders Andersen og sønnen Lars Andersen, blev udgivet som »Op-

tegnelser fra Holevadgården 1767-1863«. Endelig foreligger Einar Andersens erindringer til ordenskapitlet vistnok næsten fuldførte, og selv om han ikke har ønsket dem offentliggjort i overskuelig fremtid, er der efter sikkert forlydende tale om et både interessant og velskrevet værk, som eftertiden med nogen moro kan sammenholde med denne redegørelse.

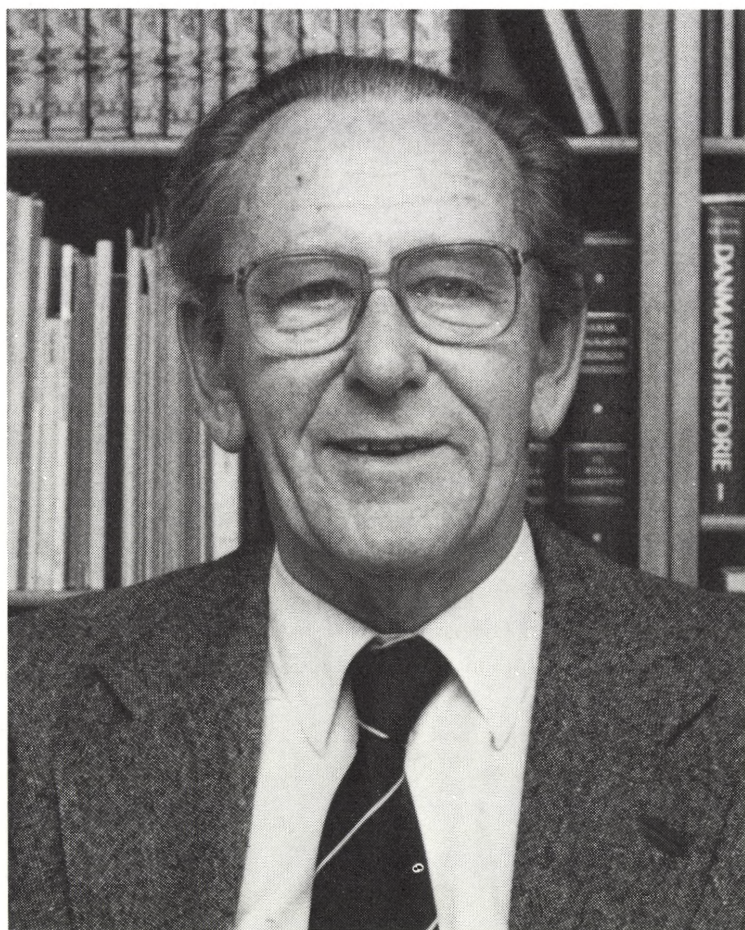
I 1970 blev Einar Andersen indstillet som den første beboer af den fribolig, Knud Sand har testamenteret Videnskabernes Selskab. Han var overordentlig glad for dette udtryk for anerkendelse og brugte megen kraft på at indrette og opretholde huset. De større forhold tillod ham også at udfolde en gæstfrihed der passede hans gemyt, og vi er mange der husker Einar Andersen i hans yndlingsrolle som vært. Han tog gerne ordet, slap det nødigere, men var altid underholdende. Jeg husker således en af naturlige årsager noget ensidig diskussion om et punkt i Vulgata, fremført over cognac og med høj cigarføring.

Det er ikke kun i eventyret at man bliver mæt af dage, og Einar Andersen havde et langt og frugtbart otium. Efter nogen tids svagelighed døde han den 20. juli 1987. Han har valgt sit gravsted lige på den anden side af hækken der skiller Knud Sands hus fra Gentofte Kirkegård. Jeg gik forbi forleden dag, hvor der var rimfrost på græsset. Som Goethe skriver om Anakreon:

Frühling, Sommer und Herbst genoss der glückliche Dichter;
Vor dem Winter hat ihn endlich der Hügel geschützt.

Ikke helt sådan, men nær nok blev Einar Andersens liv. Og han ville have værdsat citatet.

Vi vil ære hans minde.

Fruend Elletj.

Svend Ellehøj

8.9.1924-28.1.1988

Af Niels Steensgaard

Svend Ellehøj var født i 1924, han blev student fra Rungsted Statskole i 1943 og magister i historie fra Københavns Universitet i 1950. Allerede i 1948 belønnedes han med universitetets guldmedalje for besvarelsen af en prisopgave om sundtoldsregnskabernes betydning for vurderingen af den engelske navigationsakt af 1651. Han havde dermed markeret den ene hovedlinje i sit videnskabelige forfatterskab: Danmarks og Europas historie i det 17. århundrede. I 1951 markerede han den anden hovedlinje, studiet af den ældste nordiske historieskrivning, med et foredrag ved den nordiske historikerkongres om Olav Tryggvesons fald og venderne. De to hovedlinjer afspejler den inspiration, Svend Ellehøj havde modtaget fra sine lærere ved universitetet, Albert Olsen, Astrid Friis og Erik Arup, og ikke mindst fra sin kontakt med Historiska institutionen i Lund, hvor den klassiske kritiske historikerskole i 1940'erne havde sit stærkeste miljø.

Svend Ellehøj knyttedes i 1951 til Zahles Seminarium, hvor han fortsatte sin undervisning, også efter at han i 1955 var blevet videnskabelig assistent ved Historisk Laboratorium, en bestilling, der i de dage kun gav et beskedent udkomme. I øvrigt passede kombinationen ham godt, han var en af de universitetslærere, der ikke betragtede undervisning som en sur pligt, men tværtimod som en af forskerens største fornøjelser og inspirationskilder.

Da han i 1959 blev fuldtidsansat ved Københavns Universitet, var det med henblik på opbygningen af et tidssvarende Historisk Institut, der skulle afløse de legendariske to værelser med kammer i Studiegården, der siden 1916 havde været rammen om faget historie ved Københavns Universitet. Opbygningen af det nye historiske institut på Bispetorvet i begyndelsen af 1960'erne faldt sammen med de år, da studentertal og – med nogen forsinkelse – lærertal øgedes i uhørt omfang. Instituttets forstander i de afgørende år var Astrid Friis, hvis styrke nok mere var overraskende indskydelser og til tider meget effektive interventioner hos universitetets

myndigheder end administrativt overblik. Skønt kvinderne, Astrid Friis og instituttets trofaste kontordame Grethe Christensen, utvivlsomt kom til at sætte deres præg på instituttet, var det uden tvivl Svend Ellehøjs fortjeneste, at omstillingen til de nye tider gennemførtes uden kaos eller tab af kontinuitet, og at de til tider noget anstrengte diplomatiske forbindelser mellem fagets professorer opretholdtes.

Det er imponerende nu på afstand at konstatere, at Svend Ellehøj netop i de samme år færdiggjorde en række af sine væsentligste arbejder, der dog nok havde været under forberedelse længe. Allerede det første større publicerede arbejde, Olav Trygvesons fald og venderne (1953), var et modent arbejde, der straks viste en række af de træk, der karakteriserede Svend Ellehøj som historiker. Det var en kritisk beretningsanalyse i den tradition, der var grundlagt med Lauritz Weibulls klassiske undersøgelser i Nordens ældste historie i begyndelsen af århundredet, men det overskred den kritiske skoles strengeste begrænsninger ved at nå frem til et sammenfattende overblik over den politiske situation i Norden og Østersøområdet i årene omkring år 1000, som han kunne underbygge ved at udskille troværdige traditionselementer i den senere overlevering.

I sin disputats fra 1966 udnyttede Svend Ellehøj ikke – vistnok til manges overraskelse – det materiale, han gennem en årrække havde samlet til den danske udenrigshandels historie i det 16. og det 17. århundrede, men vendte tilbage til den ældste nordiske historieskrivning. Disputatsens karakteristisk beskedne titel: »Studier over den ældste norrøne historieskrivning«, refererer til afhandlingens opbygning i seks selvstændige, dybtborende undersøgelser af berettende kilder fra anden halvdel af 1100-tallet: af Ari Þórgilssons forfatterskab, af kongekrøniken i *Heiðreks saga*, af den norrøne litteratur om Ynglinge kongerne, af *Historia Norvegiae*, af Theodoricus' *Historia de antiquitate regum Norwagiensium* og af Ágrip; men undersøgelserne er knyttet sammen af et overordnet mål: at bestemme slægtskabet mellem de norsk forfattede historiske skrifter fra slutningen af 1100-tallet. Nøglen til dette omstridte problem fandt han i deres brug af de tabte dele af den islandske historieskriver Ari Þórgilssons forfatterskab.

Med denne bog havde Svend Ellehøj leveret en klassiker i den nordiske kritiske historikertradition. Det drejede sig her, vil man forstå, ikke primært om den historiske rekonstruktion, men om rekonstruktionens nødvendige forudsætning, den møjsommelige bestemmelse af kildernes indbyrdes afhængighed. Det er problemer, der gennem mere end et århundrede har været diskuteret mellem nordiske historikere og filologer, men

der er næppe andre, der har erhvervet sig det overblik over det vanskelige materiale, der muliggjorde definitive konklusioner. Et citat fra et af Svend Ellehøjs senere arbejder »Omkring Knytlings kilder« kaster lys over hans arbejdsform: »I sit begrænsede omfang har undersøgelsen forhåbentlig tillige tjent til at illustrere, hvor langt mere givende det er på én gang at inddrage alle relevante skrifter i betragtelsesfeltet fremfor at indskrænke sig til en parvis sammenligning. Nuancer, som ved anvendelse af den sidste metode let overses, får mening i den større sammenhæng, og der kan vindes uforudsete biprodukter.« Det lyder jo som et meget enkelt krav, men det er ikke let at leve op til.

Påvisningen af de bevarede teksters direkte og indirekte brug af tabte forlæg førte Ellehøj frem til konklusioner, der ikke blot gjorde det muligt at afvise hypoteser om en fast udformet mundtlig overlevering, men som også tillod en karakteristik af synspunkter og politisk-social holdninger hos de lærde, der i det 12. århundrede lagde grunden til den nordiske historieskrivning. Ganske vist afviser han selv, at dette skulle være et hovedformål: »fortolkningen af de behandlede skrifers indhold [er] trådt i anden række, hvad den også måtte gøre alene af den grund, at det først når de enkelte værkers kildeforhold er klarlagt, er muligt at bedømme, hvorledes forfatterens personlige synspunkter har præget fremstillingen.« Men han tilføjer dog (med rette): »Helt har jeg dog ikke ment at kunne se bort fra dette vigtige spørgsmål.« Forsigtigheden, men også det talende forbehold er karakteristisk for Svend Ellehøj som forsker. Målet var at skrive historie, dvs. at nå frem til holdbare udsagn om fortiden, men diskussion af hypoteser, der ikke var fast forankrede i gennemførte kildeanalyser, overlod han gerne til andre.

Den gennemførte kritik, men også hans bevidste arbejde med den historiske tradition, præger hans to andre store arbejder fra denne periode. Hans bind til Politikens Danmarkshistorie: »Christian den fjerdes tidsalder, 1596-1660« (1964) bygger på forskningstraditionen i videste forstand, ikke kun på den politisk historiske og lærdomshistoriske tradition fra det 18. og 19. århundrede, men også den kulturhistoriske linje fra Troels-Lund, der først sent var accepteret af universitetshistorikere. Han indarbejder ubesværet nye forskningsresultater, f.eks. den landbohistoriske forskning og ikke mindst Albert Olsens banebrydende studier over dansk merkantilisme. Hertil kommer mange steder nytolkninger af centrale kilder og resultater af egne punktundersøgelser, hvor han trak på det materiale, han havde indsamlet i danske og tyske arkiver. De er desværre indarbejdet i teksten uden udråbstegn eller polemik, desværre,

fordi det ofte for den læser, der er mindre lærd end han, kan være vanskeligt at se, hvornår han fremlægger nye resultater, og hvornår han bevidst går bag den herskende opfattelse tilbage til en ældre tradition.

Svend Ellehøj var næppe heller i særlig grad opmærksom på den omvurdering af enevælden og det 17. århundrede, der netop i de år var ved at begynde i fransk og engelsk forskning. Alligevel føjer hans helhedsbillede sig smukt til denne omvurdering, både i hans fremhævelse af de økonomiske konjunkturer og i hans forståelse for den kontinuitet, der fører frem mod statsomvæltningen i 1660. Først og fremmest præges bogen af hans agtpågivenhed over for anakronistisk farvede værdidomme. Der, hvor mange af hans forgængere i fremstillingen af dette tidsafsnit i dansk historie bevidst eller ubevidst havde taget afstand fra ortodoksi, kongeligt letsind eller en ineffektiv administration, dømte han ikke, men han så sådanne træk som en del af tidens egne vilkår og forudsætninger.

Til denne brede fremstilling føjer sig det tredje af hans store arbejder fra begyndelsen af 60'erne, hans bidrag til værket om Højesteret, der udsendtes i 1961. De fire afsnit: Rettens grundlæggelse, Rettens geografiske virkefelt, Rettens organisation og ydre fremtræden og Rettens forhold til regeringen til 1746, udgør ca. det halve af værket, men fremtræder som en samlet fremstilling af Højesterets tilblivelse og placering i Danmarks administrative og politiske historie frem til midten af det 18. århundrede.

På grund af Højesterets centrale placering bliver det samtidig et væsentligt bidrag til den ældre enevældes historie. Det bygger væsentligt på arkivundersøgelser og studier i det primære materiale, og i højere grad end i værket om Christian IV's tidsalder er det her muligt at følge Svend Ellehøjs arbejdsform i de udførlige kildediskussioner og ved hjælp af noternes henvisninger. Selv om han aldrig taber formålet, at skrive Højesterets historie, af sigte, genfinder man her de absolutte krav til kildekritik og kildetolkning, der var hovedsagen i »Studier over den ældste norrøne historieskrivning«. Helhedsbilledet er ikke desto mindre overbevisende, kontinuiteten fra tiden før statsomvæltningen er dokumenteret, det samme gælder det afgørende spørgsmål om rettens uafhængighed af den enevældige konge. I tilgift giver afsnittet om rettens geografiske virkefelt det mig bekendt mest koncise og velfunderede overblik over mangfoldigheden i det rige, fra Grønland til Trankebar, der i det 17. til det 19. århundrede regeredes fra Slotsholmen i København.

Svend Ellehøjs meget kritiske indstilling forhindrede ham ikke i at udarbejde brede fremstillinger, og han skrev et dejligt dansk, men de

krav, han stillede til sig selv, begrænsede nok hans produktivitet. Han skrev med stor lethed, men, som han selv engang bemærkede, ikke gerne før han havde fuldstændigt overblik over det stof, han skulle behandle. Efter de meget produktive år i 1960'erne blev hans videnskabelige hovedindsats de meget store redaktionsopgaver, han påtog sig, først og fremmest som redaktør af *Historisk Tidsskrift* 1965-73 og derefter som redaktør af værket om Københavns Universitets historie, et værk, han desværre ikke oplevede at se afsluttet, og som vistnok hvilede meget tungt på ham.

Som redaktør for *Historisk Tidsskrift* bragte han nyt liv til det gamle tidsskrift, der på det tidspunkt havde været inde i en af sine mindre ekspansive faser. Det kunne sætte nerverne på hård prøve hos kassereren, når redaktøren regelmæssigt overskred det budgetterede arkantal, og det nyttede ikke at undervurdere de forventede indtægter, for det var kun, hvad Svend Ellehøj med sin store administrative og administrationshistoriske erfaring ville vente af en kasserer. Men det gik godt, i Ellehøjs redaktørtid tredobledes abonnenttallet, og det lykkedes endda at holde studenterabonnementet under prisen for en grammofonplade, efter Ellehøjs mening smertegrænsen for de studerende.

En af mine første opgaver som kasserer var at assistere redaktøren, der på det tidspunkt havde efterfulgt Astrid Friis som professor, med at ordne og registrere lageret. Selv om vi havde et par hovedrystende flyttemænd til hjælp, må jeg indrømme, at jeg fandt arbejdet noget under professorens, for slet ikke at tale om amanuensens værdighed. Men jeg blev klogere. For det første fik jeg en grundig lektion i, at man skal have tingene i hænderne for at lære dem at kende. Hertil kom, at lageret endnu dengang rummede større eller mindre restoplæg af de fleste af de hefter, der var udkommet siden tidsskriftets grundlæggelse i 1839. Ellehøj faldt gang på gang i staver, så over et hefte, så et andet, det gav anledning til betragtninger over afhandlingerne, deres plads i forskningshistorien og deres forfattere. Jeg har ikke på noget andet tidspunkt i mit liv lært så meget om dansk historie og dansk historiografi som i den uge, hvor vi arbejdede i det lille støvede rum i kælderen under Bispetorvet.

Samtidig lærte jeg noget om Svend Ellehøjs arbejdsform. Intet, der angik tidsskriftet, var uvigtigt, fra valget af papir og sats til lagerets tilstand. For det andet hans måde at læse på. Han læste ikke som de fleste nu om dage for at finde materiale til det igangværende projekt – et ord, han nødtigt anvendte. Han læste, fordi han ville have noget mere at vide. Det var denne omfattende viden, der bredte sig til de mest overraskende

områder, der sammen med hans kærlighed til detaljen gav ham særlig autoritet som redaktør. Han kendte ikke kun den nyeste tolkning, han var fortrolig med hele forskningshistorien. Og så havde han næse for ufærdigt arbejde. Skønt han nok var mindre krævende over for medarbejdere end over for sig selv, er der mange, både ældre og yngre, der er blevet sendt hjem med gode råd til forbedring af argumentation og dokumentation.

Det andet felt, hvor Ellehøj i sin professortid især udnyttede sin erfaring og lærdom, var ved disputatsoppositioner, som der var mange af på mange forskellige felter, og i udarbejdelsen af de deraf afledte ræsonnerende recensioner. Hans elegance som opponenter gjorde det til en oplevelse at overvære dette akademiske ritual, der jo ellers ikke altid udmærker sig ved sin underholdningsværdi. Men det var ikke kun de retoriske kvaliteter, den lette ironi og det klare sprog, der gjorde indtryk. Bag hans oppositioner lå ikke kun megen lærdom og grundig forberedelse, men også meget klare forestillinger om de metodiske krav, han anså for fundamentale.

I udgangspunktet er der ingen tvivl om, at det var krav, der havde deres rod i nordisk, til dels tysk, videnskabstradition; den mere samfundsvidenskabeligt orienterede franske og amerikanske forskningstradition stod ham fjernere. Han behandlede sine studenter og yngre kolleger, der viste tilbøjeligheder i den retning, med stor tolerance, men for ham selv var grundlaget for enhver traditionsrevision de resultater, der lod sig indvinde ved omhyggelig kildeprøvning, ikke brugen af samfundsvidenskabelige teorier eller begreber. Karakteristisk i den henseende er hans lærde og velvillige recension af Johan Jørgensens nytolkning af baggrunden for statsomvæltningen i 1660. Han indrømmede, at tolkningen – kort fortalt statskreditorernes krav om indseende med den danske finansforvaltning – havde meget, der talte for sig. Teori, så vel som sund fornuft talte for. Man fornemmer, at det er med beklagelse, at han må konkludere, at tesen, hvor attraktiv den end er, kun kan sandsynliggøres, ikke bevises, med det foreliggende kildemateriale.

Det var den på én gang overlegne og strengt kildetro historiske undersøgelse, der stod hans hjerte nærmest, og letfærdig omgang med kilderne gav anledning til skarp kritik, omend næsten altid elskværdigt formulert. Troskaben over for kilderne udgør selve kernen i den videnskabelige beskæftigelse med fortiden, det var det princip, han indædt forsvarede som lærer og som redaktør. Det kan være meget nedslående for den opfindsomme begynder, der tror, han eller hun har fundet de rette svar på de store spørgsmål, men det var i de år, da andre humanistiske og

samfundsvidenskabelige fag hærgedes af ideologiske kampe, og hvor også historiefaget andre steder end i København splittedes, ikke mindst Svend Ellehøjs stædige og besindige appel til den kritiske tradition, der sikrede konsensus om kvalitet blandt de københavnske historikere.

Han havde været den drivende kraft bag den studieordning, der efter flere års forhandlinger gennemførtes i samarbejde med og enighed med de studerendes repræsentanter i 1968 – bemærk årstallet – og gav faget det bedst mulige udgangspunkt for de nye samarbejdsformer, der fulgte i årene efter. Under Styrelsesloven fulgte Svend Ellehøj den linje, han altid havde fulgt, samarbejdet med studerende og yngre kolleger faldt ham naturligt; han ventede til gengæld, at de satte sig ordentlig ind i sagerne. Vi trak hårdt på ham som studienævnshoved og institutbestyrer, for hårdt, må vi måske sige bagefter; det var godt for faget og instituttet, men det tog meget af den tid og de kræfter, der var tilbage, når han havde passet sine mange andre forpligtelser som lærer, som redaktør og som medlem af utallige bedømmelsesudvalg og styrelser.

Det var ikke kun de nærmeste kolleger, der udnyttede Svend Ellehøjs store indsigt og forhandlingsevner. I forlængelse af sine forskningsinteresser blev han inddraget i en lang række redaktionsopgaver; han bevarede nær tilknytning til jurister og retshistorikere og til det dansk-islandske og nordiske samarbejde. 1964-70 var han formand for Historisk Samfund, 1978-82 for Den danske historiske Forening, 1975-85 var han forstander for Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie og 1967-81 for Elers kollegium.

Det festskrift, der i 1984 udsendtes i anledning af Svend Ellehøjs 60-årsdag af elever og venner, fik titlen »Tradition og Kritik«, en rammende titel, fordi den sammenfattede de principper, han stod for. Traditionen har vi med os, den skal kritiseres, men kritikken kræver en indsats, argumenterne skal være i orden, og et historisk synspunkt skal kunne belægges i kilderne efter kritisk læsning, ellers er det uden interesse. Det var i al enkelhed, hvad Svend Ellehøj prøvede at lære os.

Svend Ellehøj døde urimelig tidligt, og i hans seneste år var helbredet svigtende, selv om han ikke gerne lod sig mærke med det. Han fik aldrig skrevet de bøger, der ville have samlet et langt livs studier, om den ældre enevælde og om dansk lærdomshistorie. Vi fik til gengæld en krævende lærer og kollega, der gavmildt gav af sin tid, sine erfaringer og sin viden for at forsvare sit klassisk kritiske videnskabssyn. Æret være hans minde.

W. Fenchel

Werner Fenchel

3.5.1905-24.1.1988

Af Bent Fuglede

Werner Moritz Fenchel blev født i Berlin den 3. maj 1905 som søn af repræsentant Carl Fenchel og Gertrud Hirsch. Skønt han ikke voksede op i et akademisk miljø, viste han sig at være intellektuelt disponeret, og han fattede allerede som dreng stor interesse for naturvidenskab – først for kemi, hvor han læste selv og lavede eksperimenter hjemme, siden især for fysik. I gymnasieårene førte hans fordybelse i fysikken ham naturligt ind på matematiske studier, der gik langt ud over skolens pensum, for at han derved kunne få den nødvendige baggrund for forståelsen ikke mindst af relativitetsteorien. I 1923 blev han student, og nu vaklede han mellem fysik og matematik som hovedemne for sine universitetsstudier. Han blev immatrikuleret ved Berlins universitet, der var førende inden for fysik med ikke mindre end fire nobelpristagere blandt professorerne: Planck, von Laue, Nernst og Einstein. Også matematikprofessorerne talte fremtrædende navne som Erhard Schmidt, Schur, von Mises og Bieberbach.

Werner fulgte blandt andet Einsteins forelæsninger, og han har fortalt lidt om, hvorledes de begyndte. Einsteins berømmelse førte til, at auditoriet var stopfyldt ved dennes forelæsninger, men flertallet blandt tilhørerne var ikke seriøst interesserede i fysik eller tilstrækkeligt funderede heri. Einstein lagde nu ud i et voldsomt tempo og fyldte hurtigt tavlen med matematiske formler, som kun de færreste kunne følge. Efter nogle gange var deltagereskaren da også svundet ind til et mere realistisk antal, og Einstein indledte så en dag sin forelæsning med ordene: »Nå, mine herrer, nu kan vi vist begynde«. Og så startede han fra grunden.

Kravene til matematik til forståelse af Einsteins forelæsninger blev stedse større, og efterhånden besluttede Fenchel sig til at lægge hovedvægten i sine studier på matematik. Efter fem års universitetsstudier afsluttede han disse i 1928 med en doktorafhandling om lukkede rumkurver. Hovedresultatet heri var, at ved gennemløb af en lukket krum linie er den totale krumning mindst 2π . Sagt med andre ord: Den samlede ændring i den øjeblikkelige bevægelsesretning er mindst lige så stor som ved

gennemløb af en cirkel, altså mindst 360° . Dette smukke resultat var velkendt i tilfælde af kurver i en plan, men for rumkurver er beviset ikke så lige til. Det vakte da også interesse blandt geometere og kom snart til at gå under navnet Fenchels sætning. Werner har fortalt, at han efter at have løst problemet holdt foredrag om sit resultat i det matematiske kollokvium, og ved afslutningen udtalte Erhard Schmidt uden videre, at det var da fint til en doktorafhandling – og derved blev det.

Generelt har Werner fortalt om, hvorledes forskningen blomstrede i Tyskland på den tid, trods de meget vanskelige økonomiske og andre ydre forhold i årene efter verdenskrigen. Når det gjaldt matematik, var Göttingen det suverænt førende sted, faktisk også på internationalt plan. Den berømteste matematiker her var Hilbert. Og efter erhvervelsen af sin doktorgrad var Fenchel så heldig allerede i samme år at få en stilling i Göttingen som assistent hos den førende funktions- og talteoretiker Edmund Landau.

Assistenternes løn var dengang yderst ringe; og dertil kom, at det var et særdeles krævende job at være assistent netop hos den dynamiske og ekstremt grundige Landau. Fenchel skulle overvære Landaus forelæsninger, og han havde instruks om straks at afbryde professoren ved enhver mangel eller forglemmelse i fremstillingen. Men forud for forelæsnings afholdelse skulle Fenchel høre kritisk på Landau, når denne hjemme holdt generalprøve – ord for ord – på sin næste forelæsnung. Dertil kom, at Landau efter tidens skik og behov førte en omfattende korrespondance, og efter forelæsnungen fulgte Fenchel ham hjem for at de sammen kunne gennemgå dagens post, og her overlod Landau gerne en stor del af brevene til Fenchel med ordene: »Det kan De svare på!«

Da Fenchel havde været assistent hos Landau i et par år, syntes vist Courant – en anden af professorerne i matematik – at Fenchel fortjente en pause, og det lykkedes Courant at skaffe ham et Rockefeller-stipendium, hvilket dengang var praktisk taget den eneste mulighed for fondsstøtte. På dette stipendium rejste Fenchel i efteråret 1930 til Rom for at studere hos Levi-Civita, der havde givet fremragende bidrag til differentialgeometrien og derigennem til det matematiske grundlag for den almen relativitetsteori.

Stipendiet rakte endvidere til et ophold i København i foråret 1931. Valget af dette rejsemål må ses i lys af, at Fenchel i sin tid i Göttingen havde lært danske matematikere at kende. Harald Bohr havde skrevet flere arbejder sammen med Landau, og han kom i disse år til Göttingen på et længere besøg, hvorunder han holdt forelæsninger over sin nylig udviklede teori for næstenperiodiske funktioner, der havde skaffet ham en

fremtrædende position blandt tidens matematikere. Bohrs foredrag virkede inciterende på alle, og Fenchel blev fængslet af emnet. Også Børge Jessen tilbragte nogen tid i Göttingen i Fenchels tid som assistent, og Jakob Nielsen kom på et kortere besøg. Med hver af disse tre skulle Fenchel senere komme til at indgå i et frugtbart samarbejde, hvilket jeg skal komme ind på om lidt.

Werner har fortalt, at han nød opholdet i København, hvor han følte sig godt tilpas og mødte megen venlighed og gæstfrihed. Blandt danske kolleger, som han lærte at kende her, var Tommy Bonnesen, som i en årrække havde beskæftiget sig med teorien for konvekse legemer – et emne som også Fenchel interesserede sig for. Det blev da til, at de to begyndte at forberede en fælles monografi herom. Samarbejdet fortsatte siden per korrespondance og under gensidige besøg i København og Göttingen omkring 1932. Den færdige bog – med titlen »Theorie der konvexen Körper« – udkom hos Springer i Tyskland i 1934. Heri gøres i detaljer status over den hidtidige udvikling inden for dette område af geometrien. Bogen har haft stor betydning som grundlag for den senere forskning i emnet. Dette belyses af, at forlaget siden lod bogen genoptrykke uændret i 1948 og endnu en gang i 1974 – 40 år efter fremkomsten af første udgave.

Så kom 1933. Fenchel blev afskediget fra Göttingen. Under endnu et af sine besøg i Göttingen indbød Harald Bohr ham til at komme til København, og hertil ankom Werner i efteråret 1933 sammen med sin tilkommende – Käte, født Sperling – og de giftede sig kort efter ankomsten til København. Käte Fenchel var ligeledes matematiker, og de to havde lært hinanden at kende i Berlin, hvor de begge fulgte Schurs forelæsninger. Det har antagelig været disse, der lagde grunden til Kätes dybe og livslange interesse for gruppeteorien – et emne hvori hun senere kom til at præge udviklingen i Danmark, ikke mindst gennem dygtige elever, da hun i en årrække i 1960'erne holdt forelæsninger ved Aarhus Universitet.

Men tilbage til tiden efter 1933. Stillinger fandtes ikke; men Harald Bohr skaffede Werner nogle midler, og den kendte matematikhistoriker Otto Neugebauer, der også søgte tilflugt i København ved denne tid, formåede Springer-Verlag til at flytte redaktionen af Zentralblatt für Mathematik fra Berlin til København; og her kom Werner til at genoptage sin bistand ved udgivelsen heraf. Endvidere oversatte han Jakob Nielsens lærebog i rationel mekanik til tysk i en bearbejdet udgave for samme forlag. Endelig fik han i 1938 en deltidsansættelse som lærer ved adgangskursus på Polyteknisk Lærestanstalt. Han fattede herunder stor interesse for gymnasiets matematikpensum fra undervisningssiden; et

udslag heraf er det lærebogssystem for gymnasiet som han i årene 1964-68 udgav sammen med Frans Handest, Henrik Meyer og Poul Neerup. – Både han og Käte lærte hurtigt dansk og faldt overmåde godt til i Danmark, som de nærede dyb taknemmelighed overfor. Dansk indfødsret fik de efter den tids strenge regler først i 1948.

Efter bosættelsen i København i 1933 fulgte ti frugtbare år for Fenchels forskning. Om næstenperiodiske bevægelser skrev han tre arbejder, de to første i Selskabets Matematisk-fysiske Meddelelser. Det ene af disse var skrevet sammen med Harald Bohr og omhandlede stabile næstenperiodiske bevægelser. Det andet arbejde var udført sammen med Børge Jessen, og heri vises, at enhver næstenperiodisk bevægelse i planen eller på flader af visse nærmere bestemte typer kan deformeres kontinuerligt og næstenperiodisk over i en rent periodisk bevægelse. Endelig fulgte et arbejde af Fenchel om bevægelser i et Euklidisk rum som er næstenperiodiske modulo flytninger. – Disse arbejder om næstenperiodiske bevægelser kan retrospektivt ses som forløber for teorien for dynamiske systemer.

Samarbejdet med Bonnesen førte Fenchel til nye egne bidrag til teorien for konvekse legemer, som var udviklet af de tyske matematikere Brunn og Minkowski. Det lykkedes Fenchel at videreføre Minkowski's uligheder om de såkaldte blandede volumener og derved løse et problem, der længe havde stået åbent. Og i 1938 kom et betydningsfuldt arbejde sammen med Børge Jessen om mængdefunktioner og konvekse legemer, ligeledes i Matematisk-fysiske Meddelelser. Brunn-Minkowski's teori havde hidtil alene været udviklet i to ydertilfælde, nemlig dels polyedrene, der jo er figurer hvis overflade består af plane polygoner som mødes langs kanter, og dels de legemer hvis overflade helt igennem er afrundet. Det lykkedes nu Fenchel og Jessen – uafhængigt af og omtrent samtidigt med den sovjetiske matematiker A. D. Aleksandrov – at skabe en tilsvarende teori for generelle konvekse legemer. Dette arbejde gav siden impuls til nye bidrag til emnet fra andre forfattere, i Danmark fra Christian Berg tre årtier senere. – Af andre emner, som Fenchel skrev om i disse år, må nævnes hans gamle hovedinteresse differentialgeometri og geometri i øvrigt, samt topologi og gruppeteori.

Så kom 2. verdenskrig, og i 1943 måtte Werner og Käte forlade deres andet fædreland og søge tilflugt i Sverige, hvortil også sønnen Tom – som er iblandt os i dag – blev ført; han var da ganske lille. I Lund skaffede kollegaen Marcel Riesz både Werner og Käte lidt lønnet arbejde ved universitetet, og desuden gav de begge undervisning ved det danske gymnasium i Lund.

Efter krigens afslutning vendte familien Fenchel hjem til Danmark, og Werner genindtrådte i det lektorat i matematik ved Københavns Universitet, som han havde modtaget i 1942. I 1947 fik han sin første fuldtidsstilling – det var som docent ved Polyteknisk Lærestanstalt. Og da Jakob Nielsen ved Harald Bohrs død i 1951 efterfulgte denne ved universitetet, overtog Fenchel stillingen som professor i rationel mekanik ved Danmarks tekniske Højskole. Endelig efterfulgte han i 1956 Niels Erik Nørlund som professor i matematik ved universitetet. – Fenchel blev indvalgt i vort Selskab i 1946. Han var endvidere medlem af Kungl. fysiografiska sällskapet i Lund og af Bayrische Akademie der Wissenschaften.

Perioden fra slutningen af 2. verdenskrig indtil udløbet af 50'erne blev endnu en frugtbar tid for Fenchels videnskabelige virke. I 1950-51 var han sammen med Käte og Tom på rejse i USA – med længere ophold først ved University of Southern California i Los Angeles hos sin nære ven Herbert Busemann, derpå ved Stanford University, og til sidst i Princeton, hvor Werner var Member of the Institute for Advanced Study og senere gæstprofessor ved Princeton University.

I et kort arbejde fra 1949 havde Fenchel afstukket linierne for, hvad der senere førte til en vidtrækkende udvikling inden for konveksitetsteori, idet han i denne artikel indførte begrebet konjugerede konvekse funktioner og udledte de grundlæggende egenskaber ved dette dualitetsbegreb. Emnet indgik naturligt i Fenchels forelæsninger over konveksitet ved universitetet i Princeton, og der blev udarbejdet et sæt dupliserede forelæsningsnoter herover. Disse burde givetvis have været publiceret rigtigt; men eksemplarer deraf begyndte snart at cirkulere videnom, og de kom til at præge udviklingen i forskningen inden for konveksitet. – Hjemvendt til Danmark synes Fenchel for det meste at have ladet dualitetsteorien hvile, og hans øvrige publikationer fra 50'erne omhandler dels andre sider af konveksitetsteori og dels geometriske og topologiske emner, hvorom mere senere.

I lys af udviklingen i teorien for topologiske vektorrum stod det imidlertid Fenchel klart, at det ville være naturligt at søge at generalisere hans teori for konjugerede konvekse funktioner fra det sædvanlige Euklidiske rum til de nævnte, meget generelle rum med deraf følgende bredere anvendelighed. Han opfordrede en af sine dygtige elever, Arne Brøndsted, til at undersøge denne mulighed nærmere; og i et større arbejde i Matematisk-fysiske Meddelelser fra 1964 lykkedes det Brøndsted at gennemføre dette projekt.

Få år senere fremkom en omfattende og banebrydende monografi af

den amerikanske matematiker Rockafellar, som anvendte dualitetsteorien til at udbygge en teori for konveks optimering baseret på ideer af Kuhn og Tucker. Denne side af matematisk optimering er kommet til at indgå på væsentlig måde i matematisk økonomi. Rockafellar havde forinden tilbragt et år i København for at have nær kontakt med Fenchel, og hans bog er tilegnet denne. Rockafellar fremhæver i forordet den store indflydelse, som Fenchels forelæsningsnoter fra Princeton fik på hans egen måde at anskue konveksitetsteorien på, og han skriver: »It is highly fitting, therefore, that this book be dedicated to Fenchel as honorary coauthor«.

Fra omkring 1960 gjorde Fenchel – som også andre universitetslærere – en stor indsats for at forny og modernisere undervisningsmaterialet, til dels under indtryk af den kraftige udvikling i den internationale forskning efter 2. verdenskrig. Samtidig begyndte den voldsomme vækst i studentertallet, og i 1964/65 blev det Fenchels tur at være dekan for det matematisk-naturvidenskabelige fakultet. Endvidere nedlagde han et meget stort arbejde ved redaktionen af tidsskriftet *Mathematica Scandinavica* fra dets start i 1953 og frem til 1972. Da Werner sidenhen fyldte 70, blev et bind af tidsskriftet tilegnet ham, med bidrag fra fremtrædende fagfæller rundt om i verden. – Et vigtigt indslag i Fenchels videnskabelige virke i 1960'erne var, da det lykkedes ham fra NATO at rejse midler til organisering af et stort internationalt kollokvium over konveksitetsteori, som blev afholdt i København i 1965.

Jeg skal nu omtale Fenchels anden hovedindsats ved siden af konveksitetsteorien. Igennem mange år – både før og efter sin tilbagetræden som professor i 1974 – arbejdede han på et større værk omhandlende teorien for de såkaldte diskontinuerte grupper af flytninger i den ikke-euklidiske plan. Dette projekt var udsprunget af Jakob Nielsens omfattende og dybtgående undersøgelser over gruppeteori og lukkede fladers topologi, som var begyndt i tyverne og da var forud for deres tid.

Et par forklarende bemærkninger om ikke-euklidisk geometri kan måske være på sin plads her. I sine berømte *Elementer* havde Euklid opstillet et antal grundforudsætninger, eller aksiomer, angående geometriske objekter i en plan – punkter, linier, etc. Det femte aksiom i Euklids første bog går under navnet parallelaksiomet, og det udsiger, at der gennem et punkt uden for en linie går netop én linie parallel med den givne linie, d.v.s. uden punkter fælles med denne. Gennem mere end to tusind år havde fremtrædende matematikere – fra Ptolemæus i oldtiden til Legende omkring 1800 – forgæves forsøgt at deducere parallelaksiomet ud fra

de øvrige aksiomer, hvis uundværlighed ved opbygningen af geometrien var mere oplagt. Gauss synes at være den første der dannede sig den opfattelse, at parallelaksiomet er uafhængigt af de øvrige aksiomer og således ikke kan afledes af disse. Men først med den russiske matematiker Lobatschevskij og ungarenen Bolyai skete der omkring 1830 et afgørende fremskridt. Uafhængigt af hinanden og næsten samtidigt studerede de to eksistensen af en ny slags plangeometri, hvori alle Euklids aksiomer er opfyldt på nær parallelaksiomet, som ikke gælder i denne nye geometri, idet der tværtimod gennem ethvert punkt uden for en linie går uendelig mange linier, der ikke skærer den givne linie. Fuld klarhed over eksistensen af denne ikke-euklidiske geometri kom dog først nogle årtier senere, da det lykkedes andre matematikere at konstruere konkrete modeller deraf; og dermed var gåden omkring parallelaksiomet fuldstændig løst.

Ligesom man i Euklids geometri taler om afstanden mellem to punkter, har man også i den ikke-euklidiske geometri et afstandsbegreb, og det har derfor mening at tale om ikke-euklidiske flytninger. Ved en sådan forstås en transformation eller afbildning af den ikke-euklidiske plan på sig selv, hvorved den ikke-euklidiske afstand mellem punkter bevares. Udføres to sådanne ikke-euklidiske flytninger efter hinanden, bliver resultatet, eller produktet, en tredje flytning; og til enhver flytning svarer en tilbageflytning – den inverse flytning. Således udgør samtlige ikke-euklidiske flytninger, hvad der i matematikken kaldes en gruppe. Og det var nu en særlig type af undergrupper af denne gruppe som Jakob Nielsen og Werner Fenchel studerede – de såkaldte diskontinuerte grupper af ikke-euklidiske flytninger, d.v.s. grupper hvori de indgående flytninger er isolerede fra hverandre i stedet for at variere kontinuert.

Efter 2. verdenskrig begyndte Nielsen og Fenchel sammen at arbejde med sådanne diskontinuerte flytningsgrupper. De publicerede et fælles arbejde herom i 1948, og Fenchel skrev kort efter yderligere to artikler om emnet. Det viste sig imidlertid efterhånden, at arbejdet med udviklingen af teorien i dens fulde generalitet og en samlet fremstilling heraf fra grunden blev langt mere omfattende end forudset. Efter Jakob Niensens død i 1959 fortsatte Fenchel alene med dette store projekt, der allerede havde påkaldt sig interesse rundt om i verden, efter at foreløbige skitser til manuskriptet var begyndt at cirkulere i få eksemplarer. I perioder fik Fenchel hjælp til projektet fra interesserede yngre medarbejdere med beslægtede interessefelter, således Troels Jørgensen og Asmus Schmidt fra Københavns Universitet og Siebeneicher fra universitetet i Bielefeld, og det lykkedes Fenchel i sine sidste år at få manuskriptet færdiggjort i alt

væsentligt, således at det ved yderligere hjælp navnlig fra Siebeneicher vil kunne publiceres i nær fremtid.

I forbindelse med Jakob Nielsen skal det også nævnes, at Fenchel bistod som faglig rådgiver ved udgivelsen af Nielsens samlede værker – og det var ham en stor glæde at kunne forelægge det færdige to-bindes værk under redaktion af Vagn Lundsgaard Hansen ved et møde i Selskabet i 1987.

Under arbejdet med det store projekt om grupper af flytninger i den ikke-euklidiske plan blev det klart for Fenchel, at der var behov for en særskilt fremstilling af selve den ikke-euklidiske geometri fra grunden, til dels ud fra nye synspunkter, og det lykkedes Werner at færdiggøre manuskriptet til en bog om ikke-euklidisk rumgeometri i 1986. Kort før sin død den 24. januar 1988 havde han fra vort udenlandske medlem Heinz Bauer modtaget underretning om, at denne monografi ville udkomme på et kendt tysk forlag. Bogen er nu udkommet.

Af tillidsposter foruden hvervet som medredaktør af *Mathematica Scandinavica* skal her nævnes, at Fenchel i en årrække var sekretær for Dansk Matematisk Forening, og han var formand 1958-62. Han blev senere æresmedlem af foreningen. Fenchel var sekretær for Den danske nationalkomité for Matematik fra 1960 og indtil Nørlund trak sig tilbage som præsident for komiteen i 1978. Før sin fratræden som sekretær tog Fenchel initiativet til en reorganisering af nationalkomiteen, som igennem ekspansionsperioden siden 60'erne var blevet for stor og alligevel i forskellige henseender mindre repræsentativ, f.eks. med hensyn til nærtstående fag som matematisk fysik, statistik og datalogi. – Et vigtigt bidrag til det videnskabelige miljø ved det matematiske institut var hans initiativ omkring 1962 til oprettelsen af det ugentlige kollokvium, som regel med en foredragsholder udefra.

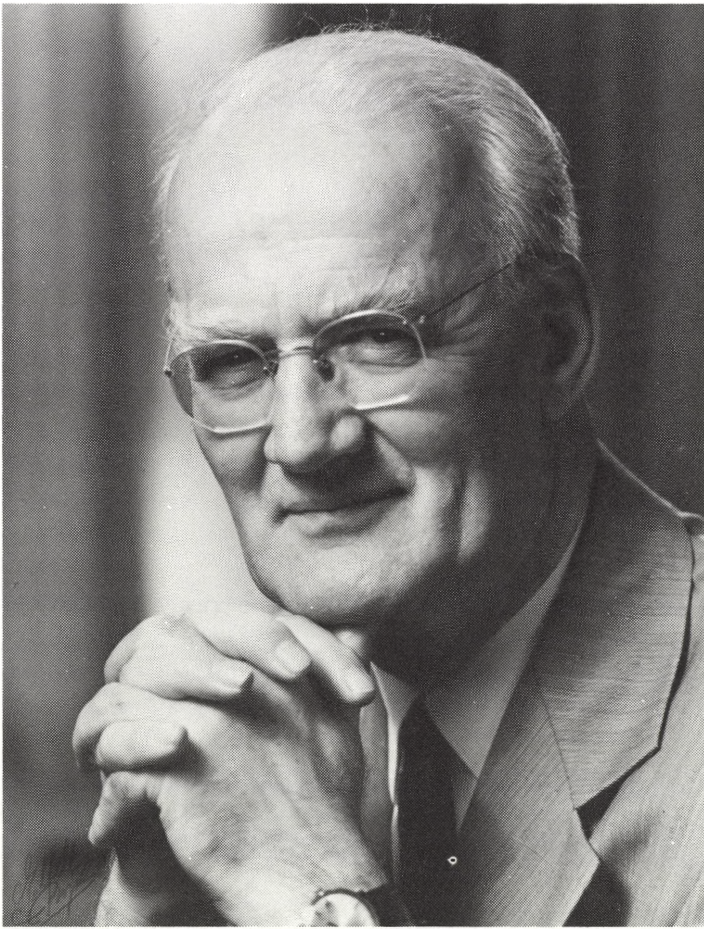
Fenchels ungdomsinteresse for teoretisk fysik beholdt stedse en plads i hans hjerte. Han hørte i sine lidt yngre år ofte på foredrag i fysik og havde en del kontakt med fysikere; og han har igennem en årrække betydet ganske meget som formidler af matematiske resultater til gavn og glæde også for fysikere. På lignende måde har Fenchels kolleger på Danmarks Tekniske Højskole i ingeniørfag som aero- og hydrodynamik draget nytte af hans dybe kendskab til disse fags matematiske grundlag.

Werner Fenchels indsats afspejler den store bredde i hans interesseområder inden for matematikken. Hans publicerede arbejder præges af præcision og gennemførthed i fremstillingen og hans evne til at give en fuldstændig og definitiv bevisførelse, der samtidig er enkelt og anskueligt

beskrevet, og således at de væsentlige aspekter træder klart frem. Prisen var, at alt, hvad han gav fra sig, var skrevet om og om igen, før han følte sig tilfreds. De nævnte kvaliteter i hans fremstillingsevne bidrog til, at han blev en skattet foredragsholder og en glimrende universitetslærer. Han har både som videnskabsmand og som lærer betydet overordentlig meget for dansk matematik. – Werner var vital og havde humor, og han var hjælpsom, ja ofte generøs. Han var oprigtigt beskedent, og han havde en venlig omgang med alle. Bag hans utvungne optræden var der måske en vis skyhed i hans væsen.

I kraft af den store betydning, Fenchels videnskabelige indsats havde fået, var hans navn kendt viden om i verden, og dette bidrog meget til, at så mange udenlandske matematikere har besøgt Danmark gennem årene; og de mødte stor gæstfrihed, også privat, hos Käte og Werner Fenchel. Kätes død i 1983 var et smerteligt tab for Werner; hun betød så meget for ham. Men han fortsatte med sit videnskabelige arbejde, blev boende i huset i Søborg, og var lige til det sidste en trofast deltager i vort Selskabs møder.

Vi vil mindes ham i taknemmelighed.

Clus Peter Ransen

Jens Peter Larsen

14.6.1902-22.8.1988

Af Nils Schiørring

I sommeren 1935 stod der at læse i »Acta Musicologica«, det internationale selskab for musikvidenskabs tidsskrift, en kildekritisk ypperligt dokumenteret afhandling af Jens Peter Larsen, »Haydn und das kleine Quartbuch«, vendt mod den tyske musikhistoriker Adolf Sandbergers artikel i »Jahrbuch der Musikbibliothek Peters für 1933« (Leipzig 1934, s. 35-37) »Zu Haydns Repertoire in Eisenstadt und Esterház«. Denne afhandling placerede med et slag den unge magister på en markeret plads i international musikforskning, en plads han bevarede gennem en omfattende videnskabelig produktion inden for barokmusik, wienerklassicisme og dansk kirkesang og gennem en inspirerende og resultatrig lærergering herhjemme og ude i verden til sine sidste dage, hvor han døde den 22. august i fjor, 86 år gammel.

Det var et af de store navne i international musikforskning, Larsen her var trådt frem imod. Sandberger, der levede fra 1864 til 1943, og som havde været professor i musikvidenskab ved Münchens Universitet fra 1900 til 1930, havde med rette vundet respekt som en af fagets fremtrædende skikkelser i generationen mellem Hugo Riemann og Guido Adler. Han havde gennem 30 år været hovedredaktør af de for forskningen grundlæggende kildepublikationer »Denkmäler der Tonkunst in Bayern«, og den række af studier af ham, der forelå over 1500-tallets musik, i første række over Münchenerhofkapelmesteren Orlando di Lasso, Palestrinas store samtidige, men også over Beethoven og Haydn, havde begrundet hans fremtrædende position. En tidlig afhandling af Sandberger havde beskæftiget sig med Haydns strygekvartetter. Senere fulgte mindre Haydnbidrag, men særlig opmærksomhed, ja ligefrem sensation, vakte han, da han i efteråret 1932 i et radioforedrag over Münchens Radio – senere gentaget andre steder – proklamerede fundet af 78 hidtil ukendte Haydnymsfonier (Larsen: »Die Haydn-Überlieferung«, 1939, s. 13). I den nævnte artikel i »Jahrbuch Peters« havde Sandberger yderligere fremsat den anskuelse, at et håndskrevet tobinds katalog, »Das kleine

Quartbuch« kaldet af Haydns biograf C. F. Pohl, i Esterházbiblioteket var fortegnelsen over det repertoire, Haydn havde opført som fyrst Esterházys kapelmester.

Det, Sandberger havde sagt og skrevet om de 78 ukendte Haydnymsfonier, ramte Larsen som et bistik, eller måske rettere som en spore. For han havde efter sin konferens, hvor emnet for hans store opgave var Haydns ungdomssymfonier, fortsat sine Haydnstudier, der byggede på den af den hæderkronede, rumænsk fødte, i Wien virkende komponist og musikforsker Eusebius Mandyczewski begyndte Haydn-Gesamtausgabe.

Mandyczewski og med ham Larsen havde med udgangspunkt i den værkteftegnelse, Haydns kopist, den yngre Elssler, under Haydns opsyn udfærdigede i 1805, arbejdet ud fra de 104 symfonier, som man efter denne fortegnelse regnede for at være autentiske Haydnværker. Og så kom Sandberger med 78 symfonier derudover og krævede den endnu ikke tilendeførte store Haydnudgave standset. Den usikkerhed med hensyn til, hvad der kunne tænkes at være skrevet af Haydn og hvad ikke, som Sandbergers optræden gav anledning til, manede Larsen til, før han gik videre i sine studier, at tage hele ægthedsproblemet op til gennemgribende undersøgelse. Men allerede i den ordveksling om de 78 symfonier og »Das kleine Quartbuch«, der udkæmpedes mellem Larsen og Sandberger i »Acta Musicologica« de følgende år, og som blev mere og mere bidsk i tonen, kunne Larsen påvise dels usandsynligheden af, at der skulle være så mange ukendte symfonier af Haydn, som Sandberger mente, dels at Kvartbogen ikke var Haydns katalog over repertoireet ved Esterházhoffet, men måtte være fortegnelse over et af de østrigske klostres bestand af Haydn- og andres symfonier. Ejendommeligt måtte det også forekomme, at Sandberger trods opfordring fra Larsen aldrig hævdede sløret for mere end en eneste af de påståede oversete eller glemte Haydnymsfonier. Det skete allerede, vel sagtens som smagsprøve, i »Jahrbuch Peters«, og den kunne Larsen omgående afsløre som komponeret af Haydns samtidige, den böhmiske komponist Vanhal.

I løbet af 1930'erne lykkedes det Larsen yderligere at lægge fast grund under Haydnforskningen med disputatsen »Die Haydn-Überlieferung«, som han forsvarede den 12. december 1939. Da var den 2. Verdenskrig allerede brudt ud og Danmarks besættelse nært forestående. De foregående år havde været travle for ham. Undervisningen på universitetet krævede meget, men ferierne og et par orlovsperioder tillod ham intense efterforskninger i bibliotekerne i Budapest, Wien og Berlin, foruden i klosterbiblioteker i Østrig og en række biblioteker i Tyskland.

Udgangspunktet for studierne var tre kataloger over Haydns værker, der er ført af Haydn selv eller under hans tilsyn. Mest kendt er det før omtalte Elsslerske katalog fra Haydns sidste år, som Carl Ferdinand Pohl bruger som generalfortegnelse i sin ufuldendte – først af Hugo Botstiber 1927 afsluttede – store Haydn-biografi fra 1878-82, og som også Mandy-czewski går ud fra i sin plan til den udgave af Haydns værker, han begyndte i 1908. Men vigtigere det såkaldte »Entwurf-Katalog«, der ikke, som tidligere antaget efter fortegnelsens titel at dømme, er forarbejde til Elssler-kataloget fra 1805, men er Haydns for størstedelen autografe værkfortegnelse, ført i årene mellem ca. 1765 og ca. 1777. Betydningsfuldest mellem en lang række andre Haydn-kataloger er det af Larsen i Regensburgs hofbibliotek fremdragne »Katalog Kees«, som har tilhørt en af 1700-tallets store musikelskere og -mæcener i Wien, hofråd Franz Bernhard von Kees, og som bygger bro mellem det tidlige »Entwurf-Katalog« og Elsslerkataloget.

Til dokumentation af disse katalogers fundamentale betydning for al viden om Haydnoverleveringen udsendte Larsen dem et par år efter disputatsen i en facsimileudgave »Drei Haydn-Kataloge« (Munksgaard, København, 1941; ny udgave. »Three Haydn Catalogues« med supplerende engelsk forord, Pendragon Press, New York, 1979). Ud fra disse kataloger, sammenholdt med studiet af bevarede Haydnautografer, et hundredtalligt antal kopier, af Larsen opdelt i autentiske, gode og usikre kilder, og endelig, fra 1730 at regne, trykte udgaver i forvirrende mangfoldighed og af højst forskellig værdi, byggede han sit store værk op, ledet af indgående kendskab til 1700-tallets musik iøvrigt. Der er tale om undersøgelser, der er overordentlig præcist gennemført og præget af stor skarpsindighed. Disputatsen rummer ikke et eneste nodeeksempel, men som den foreligger, bygger den på enorm viden og analytisk sikkerhed i vurderingen af Haydns og hans samtids musik og dens egenart.

Og da Larsen i 1981 kunne udsende et fotografisk optryk af sin disputats, forsynet med et supplerende forord, hvori indgik henvisning til de for ham glædelige resultater af de mellemliggende års Haydnforskning, som »Die Haydn-Überlieferung« havde haft betydning for, kunne han med tilfredshed konstatere: »Ein generelles Echtheitsproblem – wie in den 1930er Jahren – besteht für die Haydnforschung nicht mehr«. Æren herfor var for den altovervejende del hans.

Larsen forblev trofast over for de emner, han som forsker og musiker havde fanget interesse for, således også over for, hvad der i videste forstand knyttede sig til Haydns kompositioner. Han fulgte nøje, hvad der

fra kvalificeret hold kom frem om dem, lærte selv deraf, deltog ivrigt i den videre diskussion og greb energisk ind, når han fandt grund dertil. I modsætning til så mange, der helst vil have deres emnekreds for sig selv, glædede han sig oprigtigt over Haydnforskningens vækst, og han fik et nært forhold til de mange, der på basis af »Die Haydn-Überlieferung« kunne arbejde videre med specielle Haydnproblemer uden at være hæmmet af usikkerhed med hensyn til, hvad der er ægte og ikke ægte af det meget, der bærer Haydn's navn. Således til hollænderen Anthony van Hoboken, der skabte den store tematiske fortegnelse over Haydns værker, englænderen H. C. Robbins Landon med bogen om Haydns symfonier, Haydn-brevene oversat til engelsk, mange Haydn-udgivelser, og Haydn-årbogen, der begyndte at komme i 1962. Dertil ungarerne Dénes Barthas og László Somfais »Haydn als Opernkapellmeister«, Barthas udgave af Haydn-brevene på originalsprogene, Somfais Haydn-ikonografi og mange andre. En naturlig følge af Larsens Haydnforskning blev det, at han i 1949 blev kaldet til hovedredaktør af det amerikanske Haydn Society's Haydn-udgave, og, da denne efter nogle års forløb måtte standse for den Haydn-udgave, der blev sat i gang 1955 af Haydn Institutet i Köln til erstatning for den udgave, Adolf Sandberger fik standset, efter at han i 1932 var begyndt at tale om de 78 ukendte Haydneysymfonier. Udadtil er Haydn-forskningen blevet støttet og animeret i forbindelse med denne store Kölnerudgave, Haydn-kongresser og -konferencer i Ungarn og Østrig og af den meget omfattende 1975 i Washington, der også bragte et meget stort antal koncert- og operaopførelser. Ved dem alle spillede Larsen en fremtrædende rolle, og for Washington-kongressen, som var en sand triumf for ham, var han hovedredaktør af den digre kongresberetnings mange og for Haydn-forskningen højst betydningsfulde foredrag og diskussionsindlæg. Ved alle disse lejligheder tog Larsen ordet, ofte med væsentlige forskningsbidrag, altid med vægtige diskussionsoplæg, ligesom han i fagvidenskabelige tidsskrifter både i Europa og USA – og herhjemme i kronikform – publicerede en meget lang række artikler om specielle Haydnemner.

Hvem var så da denne unge danske musikerforsker, der som 33-årig magister i 1935 trådte op mod Adolf Sandberger, en af de på den tid mest ansete inden for faget?

Han var født den 14. juni 1902 på Frederiksberg. Hans forældre var afdelingsingeniør ved Københavns Vandforsyning Rasmus Peder Christian Larsen og lærerinde ved Schneekloths Gymnasium Termanna, født

Husted. Faderen døde i 1922, kun 53 år gammel, og Larsen udtrykte ikke sjældent i sine yngre dage forvisning om, at han selv næppe ville nå nogen høj alder. Måske denne opfattelse bidrog til, at den energi og iver, han arbejdede med, blev endnu mere udtalt og målrettet. I 1920 blev han student fra Schneekloths Gymnasium og blev efter faderens død boende på Esthersvej i Hellerup med sin mor og sine to søstre, den senere forstander for Sundhedsplejeskolen i Århus Elisabeth Larsen og malerinden Kirsten Larsen.

Meget tætte familiære følelser knyttede ham til moderen og slægten Husted, men også til familien på faderens side holdt han forbindelsen ved lige. Dens faste punkt var den store proprietærgård »Kongsgård« i Vester Broby ned til Susåen. Han holdt meget af denne egn, og hvis ikke dødsfald og nyt giftermål i slægten havde forholdt hans farfar »Kongsgård«, kunne man udmærket tænke sig Jens Peter Larsen som en god sjællandsk landmand. Hans kærlighed til naturen var åbenlys for alle, og livet igennem fandt han usigelig glæde ved at dyrke de haver, som var knyttet til hans boliger. Hver busk og blomst havde han et særligt forhold til, og sine georginer passede han med rørende omhu.

Efter studentereksamen begyndte Larsen, nok væsentligst for at imødekomme sin fars ønske om ikke at hengive sig til brødløse studier, at studere matematik med skoleembedseksamen for øje. Det blev dog kun en kort afstikker for ham, for meget snart sadlede han om til musikken og blev elev af Mogens Wöldike, nogle år ældre Schneeklothianer og allerede med fast fodfæste som kirkemusiker og magister i musikhistorie, den sidste under Angul Hammerich. Wöldike førte ham op til organisteksamen for privatister ved Det kgl. danske Musikkonservatorium, og i det interregnum, der opstod mellem Hammerichs afgang som docent 1922 og ansættelsen af Erik Abrahamsen i 1924, studerede Larsen jævnsides sin forberedelse til organisteksamen hos Wöldike musikteori og musikhistorie hos Thomas Laub. I 1928 tog han magistergraden og begyndte straks efter, medens han hos forstående overordnede aftjente en behagelig værnepligt som arbejdssoldat – væsentlig med lidt kontorarbejde og byærinder –, sin undervisning ved universitetet. Samtidig kunne han fortsætte sine Haydn-studier og fik i 1930 stilling som organist ved Vangede Kirke. På universitetet fik han en mere vidtrækkende betydning for faget, end det normalt er undervisningsassistenter beskåret, og i foråret 1939, et halvt år før han disputerede, udnævntes han til lektor. Faget, som Erik Abrahamsen ved siden af konferensmuligheden fortjenstfuldt og fremsynet havde skaffet skoleembedseksamen-status ved indrettelse af bifagsek-

samen i faget sang, var hurtigt blevet stærkt søgt, og fra 1938 blev det muligt at tage musik som hovedfag til skoleerhvervsbedseksamen. I hele denne udvikling havde Larsen haft sin meget væsentlige andel. I 1945 omdannedes hans lektorat til et professorat i takt med fagets og studentertallets vækst og i erkendelse af Larsens forskerindsats og hans undervisnings høje kvalitet.

Nogle år efter, i 1948, indgik han ægteskab med Ruth Wöldike, senere cand.mag. og gymnasielektor, datter af Mogens og Edith Wöldike, født Moritz. De flyttede ind på Jægersborgvej i huset, hvor Jens Peter Larsen havde boet med sin mor til hendes død i 1947. Senere skiftede de til den store villa på Bernstorffsvej, hvor der var mere plads til dem og deres to børn, Anne Wöldike Larsen, i dag adjunkt, cand.mag., og Henrik Wöldike Larsen, organist og oboist. Og ikke mindre plads til det store bibliotek, Larsen havde skabt sig. Herhjemme og i udlandet havde han ved auktioner – nodepriser var den gang normalt ikke uoverskueligt høje – og ved andre heldige køb erhvervet sig mange store sjældenheder på sine særlige interesseområder. Så det var ham i hans sidste leveår en stor glæde og tilfredsstillelse, at det samlet kunne overgå til hans gamle institut takket være bidrag fra Københavns Universitet og en stor bevilling fra Carlsbergfondet. I deres hjems enestående gæstfri atmosfære mødtes foruden danske af faget også blomsten af international musikforskning, og mange planer for senere resultatrigt samarbejde over landegrænser blev lagt her.

Krigsårene 1939-45, som hindrede Larsens adgang til udenlandske biblioteker og arkiver, hæmmede dog ikke hans forskning på områder udover det haydn'ske. I 1942 kom, efter at han allerede tidligt havde vist sin interesse for Weyse ved udgivelsen af en række tildels ukendte flerstemmige Weyse-sange (»Tolv Sange for lige Stemmer«, 1929, jvf. »6 nye Sange af Weyse« i Dansk Musiktidsskrift 1929, s. 103-10), den fine lille bog »Weyses Sange. Deres betydning for Sangen i Hjem, Skole og Kirke«. Den bringer både et rids af de mange sangformer, Weyse prægede med sine melodier og – i overensstemmelse med Larsens trang til at bringe orden i det uoverskueligt overleverede – en indgående undersøgelse af de også for Weyses »Romancer og Sange« så indfildrede kildemæssige forhold.

Her i krigsårene blev tillige grunden lagt til Larsens andet opus magnum, »Handel's Messiah. Origins – Composition – Sources« (Munksgaard, København, 1957, 2. rev. udg. 1972). Den begyndte at tage form i en række forelæsninger i 200-året for førsteopførelsen i Dublin den 13. april 1742 og fortsattes efter krigen med talrige besøg i England. Man

kunne mene, at næsten alle spørgsmål omkring Händel var klarlagt og måske særlig om »Messias«. Men det bliver snart klart, at Larsen ved sin minutøse gennemforskning af alle detaljer vedrørende Händeltidens opførelsespraksis, af autografer, afskrifter og trykte udgaver, af skriverhænder og vandmærker i nodepapiret – en hjælpedisciplin Larsen som en af de overhovedet første inden for musikforskning havde betjent sig af – og opmærksomme iagttagelser af anden art, bygger en hel verden af nye resultater således op, at slutsummen bliver et »Messias«-værk så nær på en autentisk form, som man vist kan komme det.

På vejen frem til dette resultat har Larsen – og som fremstillingen viser med rette – fundet det nødvendigt at underkaste alle Händels oratorier en nøjere undersøgelse, ikke alene for at påpege deres individuelle særtræk, men også for at fastslå, hvorledes Händels og hele tidens indstilling var til opera og oratorium, et væsentligt punkt, hvorom der egentlig aldrig havde hersket aldeles klarhed.

Händel kom som bekendt til London fra sin fødeby Halle over Hamborg, de store italienske operabyer Florens, Venedig og Napoli, Rom og det tyske Hannover – hvor han i 1710 blev hofkapelmester. Hannover stod i nøjeste forbindelse med London, for Händels arbejdsgiver i Hannover var kurfyrst Georg, der var udpeget til engelsk tronfølger og i 1714 efterfulgte dronning Anne, som havde levet i barnløst ægteskab med den danske prins Jørgen. Allerede i 1712 satte Händel over Kanalen til den store musikby London, og her blev han, bortset fra korte ophold på fastlandet, til sin død i 1759. London sydede af begejstring for italiensk opera. Der var flere konkurrerende operaselskaber, og de selskaber, Händel oprettede, gik de første år fint. Men publikum blev trods fængende musik ked af den italienske tekst og den ret skematiske handling, og engelske parodier på italieneroperaen – som Gay's og Pepusch's »The Beggar's Opera« med engelsk tekst og helte og primadonnaer fra Londons subkultur – fik på det nærmeste italieneroperaen til at visne. Händel gik fallit og slog sig på oratorier, som kunne opføres i fastetiden, hvor så megen anden underholdning var forbudt. Ikke til italiensk tekst som han havde givet nogle prøver på i Italien, men til engelsk, og dertil med udnyttelse af det engelske syngespils kræfter i højere grad end sangvirtuoserne fra det italienske operarepertoire. Og med »Messias« skabte han sit berømteste værk.

I mangt og meget adskiller »Messias« sig fra Händels andre oratorier, som i reglen har gammeltestamentlige tekster, og som nærmest er en slags gejstlige operaer, hvor koret spiller en større rolle, og arierne er

mindre fastlåst af da capo-formen. Med sin ukonfessionelle skildring af Jesu liv til tekst, som overvejende er hentet fra Det ny Testamente, blev »Messias« allerede i Händels sidste leveår betragtet som hans betydeligste værk, selv om der også i hans tidligere oratorier er storladet musik. »Messias« opnåede fra førsteopførelsen 1742 i Dublin til den sidste, Händel ledede, og som var hans sidste offentlige optræden, den 6. april 1759, få dage før hans død. I de 17 år arbejdede Händel stadig videre på sit store værk, således at det er en yderst kompliceret sag – den som Larsen især har sat sig for at belyse – at nå til klarhed over den autentiske form for værket. Her må man dog betænke, at nogen endelig redaktion i almindelig forstand ikke eksisterer. Händel arbejdede nogle af arierne og korene om tre-fire gange, og nogen af Händel selv særlig foretrukket version har der ikke været tale om. Hvad der er af interesse er imidlertid at nå til klarhed over, hvilken rolle de enkelte led, »Messias« består af, har spillet i værkets tilblivelseshistorie. Og dette er lykkedes Larsen overordentlig smukt i hans fremstilling. Han har med ganske få undtagelser, der skyldtes, at den private ejer ikke ville give ham adgang til dem, draget alle afskrifter af »Messias« frem, og ved en blanding af nøjagtighed og skarp-sindighed er han nået frem til en overbevisende holdbar vurdering af de enkelte numre i forhold til den store mangfoldighed af mere tilfældigt tilkomponerede dele, og til slut kan Larsen som resultat af sine undersøgelser opstille en liste, som giver den form, der må anses for at ligge idealformen så nær, som man kan komme den.

Som det er lykkedes Larsen at bringe orden i Haydn-overleveringen, har hans bidrag til at skabe klarhed over Händels berømteste værk og dets formproblemer vist sig at vinde tilslutning både i musikforskernes og udøvende musikers kredse.

Som musikforsker og dertil som organist af uddannelse med stærk tilknytning til Thomas Laubs historisk funderede kirkesangsfornyelse var det nærliggende, at det inden for dansk musik især blev kirkesangen, Larsen følte trang til at beskæftige sig med. Meget tidligt var han blevet lærer i messesang ved Pastorseminariet og har varigt præget den danske liturgi med sine »Messe-toner efter gammel kirkelig Tradition«, der siden 1935 har været grundlag for de recitationsformler, de kirkelige tekster fremføres på. Og gennem sin organistgerning var han med til i praksis at udvide kendskabet til de Laub'ske melodier. Med Mogens Wöldike, der som formand for Samfundet Dansk Kirkesang – stiftet på Laubs 70-årsdag i 1922 – var den ledende kraft i udbredelsen af kendskabet til Laubs virke, gik Larsen helhjertet ad de samme baner og var

med til på Samfundets årlige sommermøder rundt om på de danske højskoler gennem foredrag og undervisning at råde bod på, at Laub ved sin egen orgelbænk i Holmens Kirke af den kendte, varmhjertede, men noget iltre provst Fenger, der intet forstod af Laubs bestræbelser, havde fået forbud mod at anvende sine salmeudsættelser og egne melodier. Så det var – og det viser måske bedst bærekraften af Laubs hensigter – uden for Laubs egen kirke, tilslutningen til fornyelsen af dansk kirkesang voksede sig stærk, og spændingerne for og imod bøjede sig mod hinanden. Det blev da også, indlysende nok, Wöldike og Larsen, der med støtte af en komite, hvis enkelte medlemmer havde særlig indseende i dansk kirkesangs situation, fik til opgave at redigere »Den danske Koralbog«, der i 1954 udkom som melodisamling til »Den danske Salmebog«, der var kommet året før som afløser for »Psalmebog for Kirke og Hjem«.

Spørgsmålet om, hvilken af flere mulige salmemelodier til samme tekst den enkelte vil foretrække, hører til de stærkt følelsesladede, og tilskyndelsen til med overbevisning at acceptere en ny melodi til en salme, man har kendt og holdt af fra barnsben, har ingenlunde altid været blot et kvalitetsspørgsmål. Det er på denne baggrund, Wöldike og Larsen med skønsomhed har søgt at dele sol og vind lige mellem de forskellige synspunkter med hensyn til melodivalg, ikke mindst ved at der er optaget et ret stort antal alternative melodier, og gennem de 35 år, der er gået siden »Den danske Koralbog« udkom, har dispositionen vist sig at være bærekraftig.

Udgiverarbejdet med »Den danske Koralbog« byggede dels på et enstående dybtgående kendskab til dansk kirkesang fra reformationstiden til dagen i dag, dels på publicerede specialstudier over enkelte punkter, flere om Laub og dansk kirkesang, om »Kirkesalme og Kirkemelodi«, om »Notationsproblemer i Thomissøns Salmebog«, »Grundtvigs salmemelodier« og »Kirkemusikken og Vartov-sangen«. Uden for kirkesangen har Larsen skrevet om melodierne til »Danmarks gamle Folkeviser«, væsentligst om Laubs rekonstruktioner, om melodien til »Kong Christian stod ved højen mast« og om Heinrich Schütz i Danmark. Som et kuriosum, men et væsentligt, kan det nævnes, at det var Larsen, som i 1931 foreslog og redigerede Danmarks Radios ældste pausesignal på grundlag af vort tidligst kendte folkevisemelodifragment »Drømte mig en drøm i nat«.

I 1960 blev Jens Peter Larsen indvalgt i vort Selskab, hvor han jævnligt deltog i møderne. Gennem sine meddelelser holdt han os underrettet om sine udgiverarbejder, Händels oratorier og operaer, gjorde et par gange status over det nytilkomne inden for Haydn-forskningen, fortalte

om Haydn-portrætter, om Wienerklassicismen og andet. 1961-71 var han medlem af kommissionen for »Monumenta Musicae Byzantinae«.

I 1970 søgte han med 68 år sin afsked fra universitetet. Situationen, som den havde udviklet sig, huede ham ikke. Han frygtede, at studierne ved universitetet som helhed ville miste meget af deres videnskabelige underlag og – specielt ved hans eget fag – det fine samspil ville svækkes mellem på den ene side det teoretiske og det historiske og på den anden side de praktiske og – i lykkelige tilfælde – de kunstnerisk udøvende sider. Men det blev ikke for at gå ind til et otiums mulige uvirksomhed, tværtimod, han fik ved siden af at kunne fortsætte sit videnskabelige arbejde lejlighed til rundt om ved en lang række universiteter i Europa og USA at tage en ny pædagogisk virksomhed på højt plan op. Han blev en meget søgt og gerne set gæsteprofessor og gæsteforelæser ved lærestole, hvor mere fremskredne studerende fik mulighed for at lære af og diskutere med Haydn- og Händel-eksperten, der vidste så meget også om opførelsespraksis og emner, der lå tidsmæssigt og stilmæssigt nær ved hans Haydn- og Händelstudier. Listen over disse universiteter er meget lang, omkring 25, ikke mindst når man tager i betragtning, at Larsen var 70, da hans rejseliv tog fart og først blev afsluttet med hans uventede død, 86 år gammel. Hans ånds- og forskerkraft var ubrudt til det sidste.

Et talende udtryk for den værdi, man tillagde hans forskerindsats gennem et langt liv, kan man se af de festskrifter og lignende publikationer, han er blevet hædret med. I forbindelse med hans 70-årsdag udsendte danske og udenlandske fagfæller et righoldigt »Festskrift Jens Peter Larsen 1902 ¹⁴vi 1972« og redaktionen af »Journal of the American Choral Foundation« som volume XIV,1, 1972 et særhefte »Jens Peter Larsen: Handel Studies«. I efteråret 1988 kom som bind 100 af det amerikanske »Studies in Musicology« et 332 sideres bind »Handel, Haydn and the Viennese Classic Style« med 25 vægtige undersøgelser skrevet gennem 50 år. Det var Jens Peter Larsen en stor og ganske særlig glæde få dage før sin død at modtage det første eksemplar af dette bevis på usædvanlig høj værdsættelse af et langt livs studier.

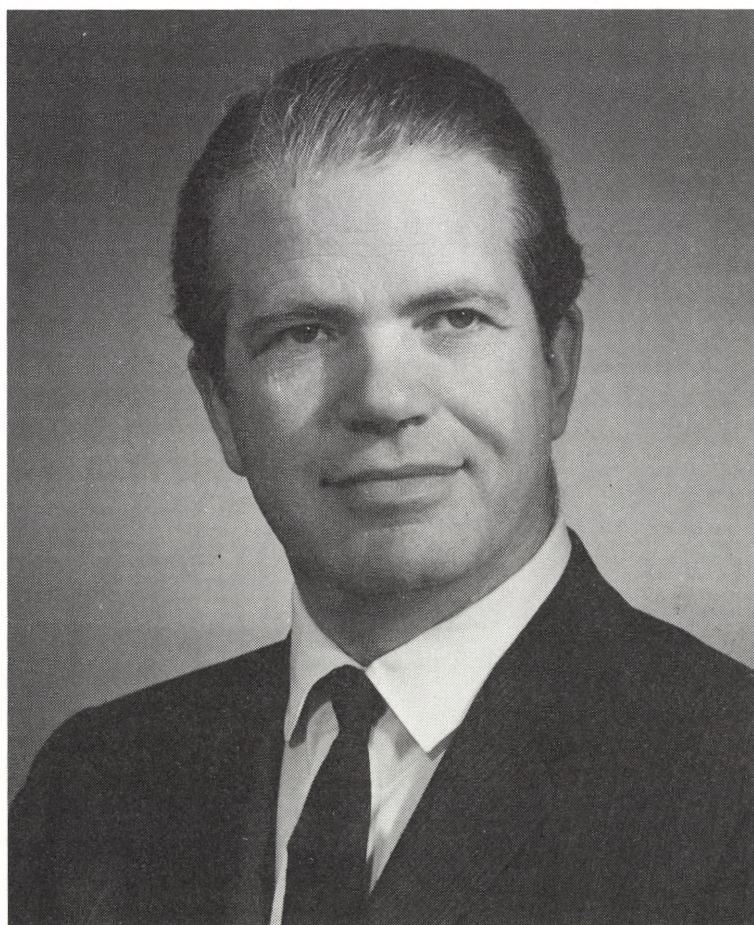
Sit tredje storværk nåede Larsen ikke at få afsluttet. Længe havde han arbejdet med en fremstilling af udviklingen inden for »The Mid-Century Style« mellem 1740 og 1770, der førte frem til den wienerklassiske musik. Meget var allerede gennemarbejdet i den snes større og mindre artikler, der foreligger trykt siden 1962 til belysning af den tids musik, og der er udsigt til, at Larsen er nået så langt med den samlede behandling af epoken, at dele deraf lader sig publicere.

Ved siden af Knud Jeppesen var Jens Peter Larsen den største forsker-
begavelse inden for musikvidenskaben, vi har haft herhjemme. De veje,
han gik, var i stor udstrækning ikke tidligere benyttet. Hans sikre meto-
de, hans store viden og hans fremragende pædagogiske evner i forbindel-
se med en nuanceret kunstnerisk opfattelse gjorde ham til en af århundre-
dets store musikforskere.

Ære være hans minde.

Bibliografi:

Carsten E. Hatting og Niels Krabbe: »Bibliografi over professor Jens
Peter Larsens skrifter« i »Festskrift Jens Peter Larsen 1902-¹⁴ 1972«,
Wilhelm Hansen, København 1972 og »Jens Peter Larsens Bibliografi
1971-1988« af Niels Krabbe i »Musik & Forskning 14 1988-89«, Køben-
havns Universitet, Musikvidenskabeligt Institut, C. A. Reitzel, Køben-
havn 1989.

Oruato

Ole Maaløe

15.8.1914-21.5.1988

Af Niels Ole Kjeldgaard

Ved Ole Maaløe's død mistede vi grundlæggeren af den danske molekylærbiologi, en forsker af internationalt format, som gennem mere end 25 år har virket som inspirator for talrige danske og udenlandske forskere.

Ole Maaløe blev født d. 15. august 1914 på toppen af Valby bakke lige bag ved Carlsberg Laboratorierne. Han var søn af Betsy Maaløe og den landskendte læge Carl Urban Maaløe. Hans far havde en i datiden meget kendt og benyttet klinik med speciale i fordøjelses-organernes medicinske og kirurgiske sygdomme. Han omtales som et meget levende menneske, der satte pris på kunst og skønhed, og som holdt af teateret og musikken. Men han var også dybt interesseret i astronomi, og havde indrettet et amatørobservatorium i villaen i Valby Langgade. Iøvrigt var han også en glimrende fotograf, der tidligt i dette århundrede optog imponerende farvefotografier. For at projicere de omtrent sorte billeder blev der dengang brugt kulbuelys. I dag må man tage solen til hjælp for at få lys nok til at betragte de fotografiske plader, der stadig viser farverne mere naturtro end de farver, som den moderne fototeknik kan frembringe. Selv om faderen allerede døde i 1927, må hans stærke personlighed have præget Ole Maaløe for livet, og det var givetvis hjemmet, der lagde grundstenen til Oles interesser for videnskab, kunst og kultur.

Ole Maaløe blev matematisk student i 1932 fra Frederiksberg Gymnasium, og straks efter studentereksamen startede han på det medicinske studium. I januar 1939 bestod han den lægevidenskabelige embedseksamen med et smukt Laudabilis.

I februar 1938 blev Ole Maaløe gift med Aase Johansen, og de nygifte startede deres fælles tilværelse i en 3. sals lejlighed først på Nyhavns muntre side.

Efter kandidateksamen gennemgik Ole Maaløe den obligate turnus på forskellige af Kommunehospitalets afdelinger. Dette blev efterfulgt af 1½ år som kandidat på Diakonissestiftelsen og ½ år på Blegdamshospitalet.

Under arbejdet på børneafdelingerne havde Ole gjort nogle observationer over spædbørns immunresistens, der blev grundlaget for det første videnskabelige arbejde. Dette interesserede Jeppe Ørskov, der var direktør for Statens Seruminstitut, og han fik Ole Maaløe til at starte som ulønnet lægeassistent på sero-diagnostisk afdeling hos overlæge Peter Krag. Fra oktober 1942 var han videnskabelig assistent, og i april 1946 blev han laborator ved institutets serumafdeling.

Allerede tre år efter ansættelsen på sero-diagnostisk afdeling indleverede Ole Maaløe sin disputats til det lægevidenskabelige Fakultet. Disputatsen »On the Relation between Alexin & Opsonin« var hans første større videnskabelige arbejde. Det drejede sig om at undersøge, om tilstedeværelsen af »komplement« i serum var årsagen til to forskellige fænomener; dels til at de hvide blodlegemer kan dræbe bakterier ved fagocytose (opsonin), dels til at der kan ske en direkte lysis af bakterierne (alexin). Ved disse undersøgelser indførte Ole Maaløe en ny måleteknik, som omfattede meget omhyggelige tællinger af bakteriekolonier på agarplader efter spredning af forsøgsblandingerne. Resultaterne af disse undersøgelser understøttede hypotesen om, at komplement var den fælles baggrund for de to typer bakteriedrab. Forsvaret fandt sted d. 2. juli 1946 med afdelingsforstander på Seruminstitutet, dr.med. Martin Kristensen og universitetslektor, dr.med. Jens Bing som officielle opponenter. Jeg tror vi alle erindrer Ole Maaløe som en dyrker af formen, både i den mundtlige og i den skriftlige fremstilling. Det er derfor overraskende at se avisernes referater af forsvarshandlingen. En af disse citerer Martin Kristensen, som skulle have sagt: »Det har været uhyre svært for mig at forstå denne bog. Jeg har sjældent arbejdet så meget med en ting, og dog er der stadigvæk meget, som ikke er mig klart. Deres svigtende fremstillingsevne har tvunget mig til ved stort personligt arbejde at sætte mig ind i Deres værk, og det har jeg lært af«. Når Aase Maaløe også fortæller mig, at Ole dengang bar øgenavnet »mumlegøg«, så er det utroligt, at der tales om den sprogets mester, jeg lærte at kende.

Ole Maaløe fik en hastig opstigen gennem graderne på Seruminstitutet, han kom til standardiserings-afdelingen i 1947 som afdelingsleder, og i april 1948 blev han udnævnt til afdelingsforstander ved denne afdeling, der var noget speciel og kun havde få pligter. Det var en relativt gammel afdeling, som den legendariske første chef for Seruminstitutet Thorvald Madsen havde fået indrettet for Folkeforbundets Sundhedsorganisation, som et depot for internationale standardsera mod visse sygdomsfremkaldende bakterier. Efter krigen vedtog WHO, at afdelingen på Seruminsti-

tutet skulle vedblive med at opbevare de internationale serum standard-præparater.

Ole Maaløe's forskningsmæssige anseelse var blevet så betydelig, at der, i begyndelsen af halvtredserne, var tanker fremme om, at gennemføre en lægevidenskabelig videreuddannelse på Seruminstitutet med Ole Maaløe som chef. Disse tanker blev dog aldrig til virkelighed. Som vi alle sikkert husker, blæste der midt i halvtredserne milde vinde for forskningen. På normeringsloven for 1955-56 fik Københavns Universitet oprettet et professorat i mikrobiologi, som skulle have plads i det planlagte biologiske institut i Botanisk Have. I en indstilling fra marts 1955 foreslog professorerne T. W. Böcher, Detlev Müller, Johs. Boye Petersen, P. Brandt Rehberg, H. H. Ussing og Mogens Westergaard, at Ole Maaløe skulle kaldes til dette professorat. Indstillingen blev tiltrådt af det matematisk-naturvidenskabelige Fakultet og af Konsistorium, og i juni 1955 blev han designeret som professor. I oktober 1958, da bygningen i Botanisk Have stod færdig, blev Ole Maaløe udnævnt til professor i mikrobiologi, og afdelingen flyttede fra Seruminstitutet til Øster Farimagsgade. I lidt over 25 år ledede Ole Maaløe forskningen på Mikrobiologisk Institut, indtil han i 1984 blev emeritus.

Ole Maaløe blev i 1964 tildelt Thorvald Madsen Fondens pris, og i 1968 modtog han Anders Jahre prisen af Oslo Universitet.

Som allerede omtalt blev Ole Maaløe dr.med. i sommeren 1946.

I foråret 1947 tog han på sit første studieophold, der førte ham til Uppsala for at lære elektroforese hos professor Arne Tiselius. Sidst på året 1948 fik Ole et Rockefeller Travel Grant, og i begyndelsen af 1949 tog han på et 4 mdrs. studieophold i USA for at besøge mikrobiologiske laboratorier.

Denne rejse kom til at blive af fundamental betydning for Ole Maaløe's videre forskning. Biokemikeren Herman Kalckar havde tilbragt krigen i USA og havde derfor et nøje kendskab til den amerikanske biologiske forskning. Han var vendt hjem til Danmark i 1946 og udgjorde sammen med proteinkemikeren Kaj Linderstrøm-Lang og genetikeren Mogens Westergaard den kerne af forskere, der skulle præge udviklingen inden for dansk biologi.

Ole Maaløe havde lært Kalckar at kende i 1946, og det var sikkert på grund af dette bekendtskab, at Ole, som målet for sin rejse til USA, valgte at besøge to laboratorier i Californien, dels Max Delbrück's laboratorium ved California Institute of Technology i Pasadena og dels bakteriologen Cornelis van Niel's laboratorium i Pacific Grove.

Som fysiker havde Max Delbrück i begyndelsen af trediverne arbejdet hos Niels Bohr. Efter at han var emigreret til USA, var Delbrück imidlertid blevet en af hovedaktørerne i undersøgelserne af bakteriofagernes biologi, og han havde herigennem været med til at skabe et solidt udgangspunkt for den moderne kvantitative biologi. I 1945 havde Max Delbrück taget initiativ til at afholde et sommerkursus ved Cold Spring Harbor laboratoriet, hvor man diskuterede bakteriofagernes biologi. Dette kursus blev en årligt tilbagevendende begivenhed, der var med til at skabe den indercirkel af bakteriofag-specialister, som blev kaldt »The Phage Group«. Om denne har Max Delbrück selv sagt, at det kun var en gruppe i den forstand, at man kommunikerede med hinanden, og at ånden var åben. Han følte, at den var direkte kopieret fra gruppen omkring Niels Bohr ved at have åbenhed som det grundlæggende princip. Man fortalte hinanden om tanker og forsøg uden at spekulere på prioritetsspørgsmål.

I februar 1949 lod Max Delbrück afholde et specielt bakteriofag-kursus, hvor der kun var to deltagere, Ole Maaløe og den schweiziske fysiker Jean Weigle. Det var dette kursus, der blev et vendepunkt for Ole Maaløes forskning og som gav ham adgangstegnet til den berømte »Phage Group«. Ole må allerede dengang have været en inkarneret cigarryger. Delbrück kalligraferede selv diplommet »Semper Lysorum« for deltagelsen i kurset. Heri siger han: »be it known that *Oleum Maaloe Copenhagenensis* has fulfilled the requirements for the degree of *Magister Cigarrae* by his introduction of the delectable cigar hitherto unknown to the Faculty of this Foundation«.

Den eksperimentelle præcision, der kunne opnås gennem arbejdet med bakteriofager, har givetvis tiltalt Maaløe, og ved tilbagekomsten til Serum institutet gik han i gang med undersøgelser af bakteriofagernes livscyklus.

Standardiseringsafdelingen, som Ole Maaløe ledede, var som tidligere omtalt en afdeling, der kun havde få pligter. Niels Jerne, der var blevet ansat ved afdelingen i 1948, har fortalt mig, at Ole definerede afdelingens arbejdsangang med ordene: »Fra nu af standardiserer vi om mandagen og forsker frit resten af ugen«. Det må have været tæt på ideelle forskningsbetingelser for unge begavede videnskabsmænd, og samtidig skabte det fri og åbne medlemskab af »Phage Group« et net af kontakter til den internationale videnskabelige verden.

To unge amerikanske bakteriofag-forskere var kommet til Danmark for at arbejde med nukleinsyre-biokemi hos Herman Kalckar, men i foråret

1950 endte de begge i Maaløe's laboratorium. Det var Gunther Stent på 26, som havde været Delbrück's medhjælper ved bakteriofag-kurset, og Jim Watson, der kun var 22 år gammel. De gik begge i gang med at undersøge, hvilken betydning bakteriofagernes nukleinsyre har for infektionen af bakterierne. Samtidigt undersøgte Niels Jerne antistoffernes aviditet, d.v.s. antistoffernes stigende affinitet til antigenet i løbet af immuniseringen. Der var således to kommende Nobelpristagere i laboratoriet, så det kan nok ikke undre, at forskningsmiljøet måtte blomstre.

Niels Jerne fortæller fra dengang, at det var konversationen, der var det vigtigste for livet i laboratoriet. Dette blev præget af daglige diskussioner om eksponentielle vækstkurver, om gyldigheden af matematiske formuleringer, om normalfordelingen og Poissonfordelingens betydning for forståelsen af biologiske data, om Paulings proteinstruktur, om Luria-Delbrücks fluktuationstest og meget andet. Det var væsentligt, at man ikke slap et emne uden at have forstået forsøgsresultater, forsøgsfejl og den rimeligste fortolkning af forsøgene.

Efter et succesfyldt år for afdelingens forskning drog Gunther Stent til Paris, Jim Watson til Cambridge, og endnu et Rockefeller stipendium bragte i 1951-52 Ole Maaløe tilbage til Pasadena hos Max Delbrück. Her blev arbejdet med bakteriofagerne fortsat. Maaløe har selv fremhævet, at det der i særlig grad gjorde indtryk på ham, var, at en så kompliceret proces som bakteriofagernes reproduktion inden i bakterierne kunne styres, således at processen kom til at foregå samtidigt i hele bakteriekulturen på et nøjagtigt defineret tidspunkt. Denne synkronisering af en biologisk proces gav mulighed for en detaljeret undersøgelse af rækkefølgen af de begivenheder, som fører fra infektionen af en bakterie med en bakteriofag til dannelsen af talrige ny bakteriofager.

Efter at Ole Maaløe atter var tilbage på Serumintitutet, ankom to nye amerikanske post-docs, som prøvede at overføre synkroniseringen af biologiske begivenheder til en bakteriekultur ved at få alle bakterierne til at dele sig samtidigt. Dette blev gjort for at forsøge at forstå de processer, der er vigtige for bakteriernes deling og for syntesen af DNA. Ved gentagne gange at skifte bakteriernes væksttemperatur mellem 37° og 26° lykkedes det at få alle bakterier i kulturen til at dele sig i takt.

Dette blev starten på den ene del af Ole Maaløes livslange bestræbelse på at beskrive den »hele« bakterie, at forsøge på at give et sandt billede af den uhyre komplicerede sammenhæng mellem bakteriernes talrige livsprocesser.

Den anden del af disse bestræbelser blev påbegyndt snart efter ved

undersøgelser af bakterier, der voksede under helt normale betingelser. I sommeren 1956 kom jeg selv til Maaløe's laboratorium, og snart efter ankom Moselio Schaechter, der havde et American Cancer Society fellowship. Sammen med Ole Maaløe startede vi undersøgelser af *Salmonella* bakterier, som vi fik til at vokse i substrater, der gav bakterierne forskellig væksthastighed. Størrelsen af bakterierne og deres indhold af DNA, RNA og protein blev målt med den størst mulige præcision. Der viste sig her tydelige lovmæssigheder og klare relationer mellem bakteriernes væksthastighed og cellernes kemiske sammensætning. Langsomt voksende bakterier var små og indeholdt kun lidt RNA, mens hurtigt voksende bakterier var store og indeholdt store mængder RNA. Mængden af DNA ændrede sig også, men mindre dramatisk.

Disse ændringer anså vi som udtryk for, at vi på en grundlæggende måde rørte ved de kontrolmekanismer, der styrer bakteriernes biologi. Disse mekanismer blev yderligere sat på prøve, ved at vi fremkaldte hurtige skift af bakteriernes vækstbetingelser. Vi øgede væksthastigheden i det vi kaldte up-shift forsøg, og væksthastigheden blev mindsket i down-shift forsøg. Også her fik vi et tydeligt billede af funktionen af bakteriernes kontrolmekanismer.

Netop på denne tid stod det klart, at der i alle levende celler findes partikler, de såkaldte ribosomer, der er opbygget som komplekser af RNA og proteiner, og hvis funktion det er at være centre for proteinsyntesen i cellerne. Vores vækstforsøg med *Salmonella* bakterier viste os, at dannelsen af ribosomer er meget følsom overfor ændringer i vækstbetingelser for bakterierne. Derimod er den hastighed, hvormed ribosomerne laver proteiner, i det store og hele uafhængig af cellens øjeblikkelige vækstbetingelser.

I 1966 sammenfattede Ole Maaløe og jeg resultaterne af disse undersøgelser i en bog, »Control of Macromolecular Synthesis«, som til vores store glæde er blevet meget citeret, og som tilsyneladende stadig bliver læst.

Det var udviklingen af den moderne bakteriefysiologi, der blev fundamentet i Ole Maaløe's videnskabelige indsats. Denne vækstfysiologi byggede på den hovedhypotese, at de mekanismer, der regulerer bakteriernes respons på ydre faktorer, kun virker på igangsættelsen af biosyntesen af cellens makromolekyler. Hastigheden, hvormed de enkelte trin af biosyntesen forløber, er derimod uafhængig af de ydre påvirkninger, som bakterierne udsættes for.

Skal vi forsøge en analogi fra dagliglivet, kan man tænke på en maski-

ne, f.eks. en maskine, der producerer søm. Skal vi variere produktionen af antallet af søm, så vil vi næppe ændre på hastigheden for fremstillingen af det enkelte søm, men vi vil nok lade maskinen køre kortere eller længere tid. Eventuelt vil man opsætte endnu en sømmaskine.

Det kan synes banalt, at bakterierne opfører sig på samme måde, men det var trods alt rart at vide, at bakterierne følger omtrent den samme logik, som vi selv ville benytte.

Ole Maaløe blev drivkraften i udviklingen af den bakterielle fysiologi og molekylær biologi. Dette fastslog Oles internationale ry som en fremragende forsker, hvis ord der blev lyttet til, og som gerne blev inddraget i diskussionerne af den stormende udvikling, som molekylærbiologien var ved at undergå.

De 25 år som Ole kom til at virke som leder af Københavns Universitets mikrobiologiske Institut, blev samtidig en periode med livligt internationalt samarbejde, i den åbne ånd, der prægede bakteriofag-skolen.

I løbet af disse år kom omkring 60 udenlandske forskere, yngre såvel som ældre, til at nyde godt af Ole Maaløe's inspirerende og strengt analytiske videnskabelige indstilling.

Det spørgsmål, der måtte besvares, var hvorledes bakterierne bærer sig ad med at regulere forekomsten af cellernes forskellige livsvigtige makromolekyler, således at disse altid findes i mængder, der er optimale for bakteriernes vækst og funktion. Det medførte naturligvis undersøgelser, der er alt for talrige til, at de kan nævnes her i enkeltheder. Men der var stadig to hovedretninger for de angreb der blev sat ind; den ene drejede sig om DNA, den anden om RNA.

Replikationen af DNA blev belyst ved forsøg, hvor bakteriekulturene blev sultet enten for thymin eller for aminosyrer; i andre forsøg blev cellernes deling synkroniseret ved en filtreringsprocedure, hvor de bakterier, der netop havde undergået en celledeling, blev opsamlet til nærmere studier. Alle disse undersøgelser viste, at de enkelte trin af bakteriernes DNA-syntese altid foregår med samme basale hastighed. En ændring i den totale hastighed af bakteriernes DNA-syntese blev opnået, enten ved at replikationen kun sjældent påbegyndes, som det ses i langsomt voksende bakterier, eller ved at bakteriens DNA-molekyle nydannes samtidigt fra flere uafhængige syntesecentre i hurtigt voksende bakterier.

Biosyntesen af RNA blev undersøgt ved omhyggelige målinger af ribosomalt RNA, transfer RNA og messenger RNA. Samtidigt blev der udført målinger af syntesehastighederne for en række forskellige enzymer og for de proteiner, som indgår i de ribosomale partikler. Specielt blev der

udført målinger af bakteriernes indhold af enzymet RNA-polymerase, der er ansvarligt for syntesen af RNA. Undersøgelser af fordelingen af dette enzym på syntesen af de forskellige RNA-klasser blev forbundet med undersøgelser af koncentrationen af ribonukleotidtrifosfater, der fungerer som substrater for enzymet. Der blev også udført talrige undersøgelser af det »magiske« ribonukleotid, quanosin-tetrafosfat, som længe var mistænkt for at styre fordelingen af RNA-polymerasen på RNA-klasserne.

I løbet af denne udvikling overtog Kaspar von Meyenburg offensiven på DNA-fronten og Niels Fiil offensiven på RNA-fronten. Den genetiske analyse blev et meget vigtigt led i undersøgelserne, som senere igen blev suppleret med gensplejningsforsøg og det moderne molekylærbiologiske arsenal af analytiske metoder.

På basis af de opnåede resultater fremsatte Ole Maaløe i 1967 hypotesen for passiv regulering, der kom til at stå som et centralt tema helt til hans sidste publikationer. Bakteriernes DNA indeholder talrige startpunkter, hvor RNA-polymerasen kan påbegynde syntesen af de mRNA molekyler, der koder for enzymer, som indgår i bakteriernes stof omsætning. Andre steder på DNA-molekylet findes der startpunkter for dannelsen af ribosomalt RNA, transfer RNA eller for de messenger RNA-molekyler, der koder enten for ribosomale proteiner eller for andre proteiner, som direkte indgår i cellens proteinsyntese. Disse sidste startpunkter tilhører en gruppe som Maaløe kaldte for PSS (Protein Synthesizing System).

Hypotesen for passiv regulering gik ud på, at de områder, der er startpunkter for de metaboliske enzymeres messenger RNA-molekyler, kan åbnes eller lukkes i takt med bakteriens behov for at få dannet disse metaboliske enzymer. Derimod ville startpunkterne for PSS altid være åbne. Om det var den ene eller den anden gruppe af disse RNA-molekyler, der blev dannet, ville da alene blive bestemt af fordelingen af RNA-polymerase molekyler på de to typer af startpunkter.

Maaløe mente, at han ved at analysere fordelingen af startpunkter kunne forklare, hvorfor bakterier, der vokser i et fattigt medium, kun indeholder få ribosomer. Det gør de fordi cellerne må lave talrige forskellige metaboliske enzymer; mange af disse startpunkter vil blive brugt, så der kun vil være få polymerase molekyler til rådighed til at lave ribosomalt RNA. Bakterier, der vokser hurtigt i et rigt vækstmedium, vil derimod have mange ribosomer. Vækstmediet vil tilføre bakterierne talrige produkter, så der kun er brug for forholdsvis få enzymer til at tilfredsstille

bakteriernes behov, et stort antal startpunkter vil være lukkede, og der vil være mange polymerase-molekyler til at producere RNA-molekyler fra PSS gruppen.

Maaløe forsvarede denne hypotese i talrige artikler og foredrag, senest under det Symposium, »The Molecular Biology of Bacterial Growth«, som amerikanske elever og venner arrangerede i 1984 ved University of Alabama i Tuscaloosa i anledning af Ole Maaløe's 70 års fødselsdag. Det skal også fremhæves, at Ole Maaløe i 1983 udgav en lærebog, eller måske snarere en håndbog, »Growth of the Bacterial Cell«, sammen med to amerikanske venner og tidligere medarbejdere, John Ingraham og Fred Neidhardt. Også denne bog blev en stor succes. Den var under revision da Ole døde, men en ny udgave af bogen er nu under udarbejdelse, hvor Elio Schaechter, der var med fra starten på Serumintitutet, indtager Oles plads i forfatterkollegiet.

Det var naturligvis ikke alene udenlandske forskere, der befolkede Maaløe's laboratorier. Ole var også en skattet lærer for en stor skare af danske studenter, og hans elever præger i dag den danske molekylær biologi, såvel ved de højere læreanstalter som i industrien, og det bør nok nævnes, at fem af Ole Maaløes elever er blevet medlemmer af dette Selskab.

Ole Maaløe blev indvalgt i Videnskabernes Selskab i 1960, og han var altid meget optaget af Selskabet og deltog gerne i diskussionerne om Selskabets virksomhed. Fra 1975 til 1981 var han vicepræsident og formand for den naturvidenskabelige klasse.

Han blev medlem af Akademiet for de tekniske Videnskaber i 1961, og i 1968 indvalgtes han i American Academy of Arts and Sciences. I en periode fungerede han som sekretær for Selskabet for Naturlærens Udbredelse.

Fra 1964-1968 var Ole Maaløe medredaktør af *Journal of Molecular Biology*.

Ole Maaløe var verdensborger, alene antallet af udenlandske gæster, der har været medarbejdere i hans laboratorier, vidner herom. Han elskede at rejse og var en kendt og en værdsat gæst i videnskabelige kredse over den ganske klode. Det er tidligere nævnt, at Standardiseringsafdelingen, som han ledede på Serumintitutet, var tilknyttet WHO's internationale biologiske standardisering. Helt fra starten af Oles videnskabelige karriere medførte dette mange og brede internationale kontakter, og gennem en del år forblev Ole Maaløe medlem af et af WHO's ekspertpaneler. Han var på talløse kortere og længere foredragsrejser, mest i Euro-

pa og USA, men også mange asiatiske lande fik han besøgt, og i 1966-1967 vendte han endnu engang tilbage til Californien som visiting professor ved University of California i Berkeley.

Da en gruppe ledende europæiske molekylærbiologer i 1963 mødtes i Ravello med det mål at få dannet en sammenslutning af europæiske molekylærbiologer, og få startet et fælles europæisk laboratorium, var det naturligt at Ole Maaløe blev inviteret med. Han blev medlem af det første Council for European Molecular Biology Organization (EMBO), og det var det lige så naturligt, at han blev formand for det udvalg, der skulle arbejde med planerne for oprettelsen af et internationalt molekylærbiologisk laboratorium. Der tilkommer Ole Maaløe en stor del af æren for, at European Molecular Biology Laboratory (EMBL) blev startet i Heidelberg i 1973. Han var siden i to perioder medlem af EMBL's videnskabelige råd.

Ole Maaløe's brede forskningsmæssige indsigt blev værdsat, så han ligeledes i en årrække var medlem af de videnskabelige råd for såvel Max-Planck-Institut für Molekulare Genetik i Berlin som for Basel Institut für Immunologie.

En anden og meget betydningsfuld side af Ole Maaløe's virke som forsker og menneske var hans engagement i opretholdelsen af den menneskelige værdighed og af freden i verden.

Gennem sine omfattende internationale kontakter kom han fra 1962 til at deltage i arbejdet i »Pugwash Conferences on Science and World Affairs« som en videnskabens brobygger mellem øst og vest. Han var et vigtigt medlem af den danske Pugwash komite, og var deltager i talrige Pugwash møder og konferencer over hele verden, og han udførte også et meget stort arbejde for at få afskaffet biologiske våben. I 1968 blev han udpeget til medlem af et »sagkyndigt udvalg vedrørende dansk sikkerhedspolitik«, der havde dr. Gunnar Seidenfaden som formand, og som var oprettet under et regeringsudvalg bestående af udenrigsminister P. Hartling, minister for nedrustningsspørgsmål K. Helveg Petersen og forsvarsminister E. Ninn-Hansen.

I perioden 1979-1981 gjorde International Council of Scientific Unions Ole Maaløe til formand for »Committee for the Safeguard of the Pursuit of Science«. Det var denne komites opgave at arbejde for at sikre forskernes rettigheder og deres politiske uafhængighed.

Ved denne gennemgang af Ole Maaløe's videnskabelige livsløb er der vigtige træk ved mennesket Ole Maaløe, der er blevet forbigået. Et af disse har jeg dog berørt tidligere, idet jeg omtalte promoveringen i Pasa-

dena til »Magister cigarrae«. Ole var en uforbederlig tæt ryger af store cigarer, og var anerkendt som en connoisseur af disse. Det var sjældent at han blev set uden en cigar, og for en ikke-ryger som mig selv var det ofte forbundet med hovedpine at tilbringe mere end få minutter på Oles kontor.

Han værdsatte et exquisit måltid med tilknyttede gode vine, ofte med en medbragt chokoladetrøffel som dessert, og man kunne trygt henvende sig til Ole for at få anvisning på gode restauranter i de mest forskellige af verdens byer.

Også andre af kulturens områder var af stor betydning for ham. Der var næppe en dag på laboratoriet eller under hans talløse rejser, hvor han ikke tog sig tid til at øve på blokfløjten. Ole Maaløe værdsatte litteratur, James Joyce, Dylan Thomas, han var en elsker af poesi, af det subtile i maleri og skulptur, og i de senere år blev han en kender af budhistiske tangaer fra Nepal.

Ole Maaløe's sidste år blev ikke helt nemme, helbredet svigtede. Tidligt i 1987 måtte han vende syg hjem fra et ophold i Sydfrankrig. Han var til et møde i Selskabet i december 1987, og han fortalte mig senere, at han under mødet blev alvorligt syg, men det lykkedes ham dog at køre hjem. Det gik stærkt tilbage med det fysiske helbred, men hans ånd forblev levende som altid. Da jeg besøgte ham på hospitalet, var han dybt optaget af en meget smuk bog om Niels Steensen, og han måtte naturligvis se Venus og Jupiter mødes på forårets nattehimmel.

Ole Maaløe døde d. 21. maj 1988, og vi blev en stor forsker fattigere.

Lad os ære hans minde.

Ase Kai Suss

Else Kai Sass

6.1.1912-16.12.1987

Af Erik Fischer

Else Kai Sass, professor i Kunsthistorie ved Københavns Universitet, født den 6. januar 1912, døde den 16. december 1987 med en stor og fuldbyrdet gerning bag sig. Hvem var nu dette menneske, og hvori bestod hendes gerning?

Først nogle ord om gerningen, der jo skal være det, der består og lever videre.

Else Kai Sass studerede Kunsthistorie ved Københavns Universitet, som elev af Christian Elling. Undervejs gennem studierne virkede hun som kunstkritiker ved Nationaltidende – en indsats, der af Hakon Lund i Dansk biografisk Leksikon kaldes betydningsfuld –, og som studentermedarbejder ved Thorvaldsens Museum, og i 1940 belønnedes hun med accessit for en prisopgave om den i Danmark virkende 1600-tals maler Abraham Wuchters. Sin magisterkonferens gennemførte hun 1944.

I 1945 blev hun udnævnt til museumsinspektør ved Thorvaldsens Museum, hvor hun kom til at virke 9 år som museumsdirektør Sigurd Schultz's nære og yderst loyale medarbejder, og hvor hun lagde grunden til sin omfattende forskning omkring Thorvaldsens portrætkunst.

1954 udnævntes hun til professor ved Aarhus Universitet og modtog hermed den første lærestol i Kunsthistorie udenfor København. Dette skete efter at hun i 1948 var blevet tilsidesat til fordel for en noget mindre lærdomspræget medbejler i konkurrencen om det docentur i billedkunstens historie ved Kunstakademiet, som havde stået ledigt siden den højtbegavede men turbulente Vilhelm Wanschers afskedigelse i kølvandet på retsopgøret.

Professoratet i Århus bestred hun i 13 år. I begyndelsen (d.v.s. fra 1955) var hun tillige den første professionelle leder af Aarhus Kunstmuseum og fik i samarbejde med den ypperlige arkitekt C. F. Møller igangsat arbejdet med den nye museumsbygning; men museumsarbejdet måtte hun efter gældende regler opgive, da hun i 1961 tillige blev valgt til medlem af Ny Carlsbergfondets direktion. En anden end hun kom derfor til at fuldføre byggeriet og tage det nye museum i brug.

1967 tog hun afsked med Aarhus Universitet efter at være blevet kaldet til det kunsthistoriske professorat ved Københavns Universitet efter Christian Ellings afgang. Og her kom hun så til at virke indtil hun, lidt før aldersgrænsen var opnået, trak sig tilbage i 1978. Direktionsposten i Ny Carlsbergfondet bibeholdt hun imidlertid til 70-års dagen.

Der fulgte så fem intense arbejdsår, som afsluttedes først med hendes frieste og mest veloplagede bog, og kort tid derefter med en hastigt forløbende sygdom, der havde døden til følge.

Så meget om gerningens ydre rammer, og nu lidt om opgavernes art og om den måde, Else Kai Sass løste dem. Visse forskere virker ud fra et erkendelseskompleks af banebrydende karakter og formår, i kraft af en så koncentreret indsats, at ændre videnskabens retning og forløb. Noget sådant er næppe indeholdt i Else Kai Sass' gerning. Ingen tvivl om at hendes publicerede forskning – fordi den var intens og fordi hun besad en stædig, målrettet vedholdenhed – har sat sig blivende spor. Men hendes store betydning her og nu opdager man først når man anskuer indsatsens helhed, og gør det på baggrund af de forhold, der på hendes tid rådede i og omkring faget kunsthistorie: altså i fagets videnskabelige indhold, og i de institutioner, som faget skulle fylde. Dansk kunsthistorisk forskning, og de institutioner, som danner forskningens rammer, ændrede karakter i den periode, hvor Else Kai Sass indtog den centrale institutionelle position, og ændringens frugtbarhed hænger i ikke ringe grad sammen med hendes indsats.

For at forstå det bliver det nødvendigt et øjeblik at rette opmærksomheden mod Christian Elling, som siden 1930'erne havde udviklet sig til at blive den alt dominerende skikkelse i dansk kunsthistorisk forskning. Han var endt som sejrherren i en latent kappestrid mellem magtens tre poler: Universitetet – Ny Carlsbergfondet under den myreflittige Viggo Thorlacius-Ussings ledelse (der af hans jævnaldrende opfattedes som egenrådig) – og Statens Museum for Kunst, ledet af den begavede Leo Swane i enevældig ånd. Af de tre blev Elling, i løbet af 1940'erne, berømt-heden, borgerskabets erklærede yndling, gennem det forfatterskab, der i dag måske rekreerer sig i vinterdvale, men som dog huskes og som vil blive genlæst, filtreret og derefter bestå som noget umisteligt. Et forfatterskab, der i sin kerne vel er af positivistisk karakter, båret af encyklopædisk lærdom indenfor en hel række kulturhistoriske discipliner, og formet – ja iblandt stillet til skue – i et sprog af sjælden rigdom og en ikke ringe vilje og evne til kunst. For Elling var forskningen og forfattervirksomheden det primære, mens lærergerningen og arbejdet med studenterne så

afgjort kom i anden række – og det i en sådan grad at Povl Bagge med venlig blidhed kunne benytte udtrykket *cavalièrement* om Ellings forhold til dette aspekt af sin gerning, da han talte mindeord her i Selskabet. Elling underviste aldrig for undervisningens egen skyld. Hvad han fremlagde i forelæsninger og øvelser var næsten altid forstadier i hans egen forskning, og hvad han bød på havde karakter af kildebaseret dokumentation, af formalæstetiske arkitekturanalyser og af værktolkninger i kulturhistorisk kontekst. Men emnevalgene var egenvillige: modsat en Vilhelm Wansch er tog Elling kun sjældent livtag med den helt store billedkunst, og gjorde han det endelig, blev indfaldsvinkelen ofte til en tangent. Han docerede aldrig *metode*, men fremlagde resultater af metodisk gennemførte undersøgelser. Studenterne opfattede han som selvstændige forskere *in nuce* og lod dem arbejde som hver enkelt ville, lod dem læse hvad de ville, i tillid til gode studenters intelligens og dårliges mangel på samme. Da Elling trak sig tilbage havde alder og medgang mildnet ham, og hans yngste studenter både elskede og beundrede den lærde, muntre kavalier og hans uforlignelige, men også uefterlignelige, forfatterskab. Elling havde isoleret sig i forhold til den internationale forskning: sprogligt, fordi han så at sige kun publicerede på dansk, skønt man også internationalt ville have lyttet til ham; personligt, fordi han i grunden var sky og derfor holdt sig fjernt fra kongresserne og det internationale broderskab; og fagligt, fordi han forskede på egne betingelser og ikke lod sig friste til at gå igang med at svare på tidens modespørgsmål indenfor kunsthistorien. Det er således karakteristisk at han tilsyneladende slet ikke interesserede sig for den dengang næsten alt dominerende ikonologiske forskningsprincipper og resultater, således som de manifesterede sig f.eks. hos Aby Warburg og Erwin Panofsky.

Ved sin afgang efterlod Elling sig ikke noget egentligt universitetsinstitut for kunsthistorie. Et par lokaler ude i byen lød ganske vist dette navn, men ud over stole og borde til studenterne, indeholdt de ikke meget andet end et ukomplet eksemplar af Thieme-Beckers Allgemeines Künstlerlexikon, Wansch er's Architekturens Historie, en del af Ellings egne fotografier af især dansk arkitektur, samt et dekorationsudkast af Helge Refn og Julius Langes ansigtstræk i form af en gipsmaske. Der fandtes en enkelt ekstern lektor, plus en egenartet begavet, timelønnet amanuensis, som Elling stædigt nægtede at søge fast ansat, indtil Else Kai Sass satte sit venskab med Elling på spil og fik ham overtalt. Af og til knyttedes enkelte – i samme grad utraditionelt udvalgte som utraditionelt kvalificerede – lærere til undervisningen for et semester eller to.

Mens alt dette nu udspillede sig i København havde Else Kai Sass i Århus opbygget et velfungerende Institut for Kunsthistorie. Et rigtigt institut, med lærere, billedmateriale og et institutbibliotek, udbygget omkring den kunstinteresserede klassiske filolog, lektor Ove Jørgensen's efterladte bogsamling, som Ny Carlsbergfondet havde skænket Universitetet som grundlag for professoratets oprettelse. Else Kai Sass startede en alsidig undervisning, omfattende de fleste væsentlige perioder og emner indenfor den europæiske kunsts historie. Og som altid, når hun satte sig noget for, gjorde hun det hensynsløst overfor sig selv – sådan at forstå at hun, der aldrig mente sig alvidende, ved forskning og studier undervejs stedse øgede sin faglige kompetence og herved bragte universitetsundervisningen ajour i forhold til international forskningspraksis. Og hun veg ikke tilbage for at indbyde fremragende udenlandske forskere som gæsteforelæsere, skønt dette erfaringsmæssigt kan medføre, at studenterne forblændes af gæstens brillans og glemmer at værdsætte dem, der har påtaget sig det daglige slid. De magistre, der efterhånden udgik fra Aarhus Universitet, fremtrådte velkolede og forskningsegne. I hvert fald anderledes skolede end Ellings mere anarkistisk og frit dresserede københavnske magistre.

Da Elling så i 1967 trak sig tilbage fra professoratet i København, meldte det store spørgsmål om successionen sig. I fakultetet synes der imidlertid ikke at have hersket tvivl: man undlod at opslå stillingen og valgte i stedet at kalde Else Kai Sass. Hun accepterede, vel vidende hvad der ventede hende: først og fremmest den tunge opgave at følge efter Elling, den rigt facetterede berømtthed, som i en menneskealder havde tegnet faget og kastet glans over det humanistiske fakultet som forsker, som landskendt skribent og som medlem af Danmarks literære akademi.

Sjældent har en efterfølger indtaget forgængerens plads med større erkendelse af kaldelsens vanskelighed end Else Kai Sass, som ved udnævnelsen sagde til en ven: *»Jeg ved godt hvorfor man har kaldt på mig: det er for at holde stolen varm indtil Ellings helt rigtige eftertræder står parat«*. Hun kunne være skarp i sin vurdering af andre, men altid skarpest i vurderingen af sig selv. Elling beundrede hun, men indså, at hendes opgave ikke bestod i at fortsætte hvor han slap. Hun skriver nøgternt i sin skildring af universitetsfaget Kunsthistorie i bind XI af Københavns Universitets historie: *»Efter Christian Ellings afgang var opgaven for den ny professor i første række at arbejde på en udvidelse af lokaler, lærerstab og hjælpemidler i form af bøger, fotografier og lysbilleder. Studentertallet var i voldsom stigning, ikke mindst efter at der var indført bifagseksamen i faget (1966)«*.

Og som 55-årig tog hun så for anden gang i livet fat på at opbygge et

kunsthistorisk institut, så at sige fra grunden af nyt. Opgaven var denne gang nærmest større end i Århus, hvor udgangssituationen havde været *tabula rasa*. I København eksisterede der trods alt en fagets tradition, der fandtes enkelte lærere og en større flok studenter godt igang med en Elling-præget uddannelse. Men Else Kai Sass kastede sig over opgaven med al sin velkendte energi og fik i løbet af forbausende kort tid også her etableret et funktionsdygtigt, nutidspræget institut som ramme om en effektiv undervisning. I sine bestræbelser støttedes hun hengivent af den lille flok nyansatte lærere, som fortsat udgør instituttets faste kerne. Da den nye styrelseslov kort efter indførtes, accepterede hun som den loyalest tænkelige medspiller den ofte tidkrævende dialog med studenterne, der gengældte loyaliteten med respekt.

Af gode grunde kan jeg ikke vidne om arten af og indholdet i hendes daglige undervisning. Men undervist blev der så sandelig, og der går frasagn om dens indgående grundighed: der skulle læses, ses, indlæres og vides. Løs og letfærdig snak var bandlyst og blev mødt med skånselsløs, kildebaseret kritik når den dukkede op i opgaver, øvelser og seminarer. Nutidige forskningsmetoder blev taget op, forskningsresultaterne fremlagt og diskuteret, og i en række tilfælde blev forskerne selv indbudt til at holde gæsteforelæsninger. Else Kai Sass havde givetvis sans for de nye og originale synspunkter, der måtte dukke op hos studenterne, men det var nok hendes grundsætning, at egentlig forskning forudsætter dyb fortrolighed med hvad der hidtil er sagt og skrevet om et emne.

Den skoling, hun gav sine studenter, var med andre ord ganske streng og krævende, centreret om at gøre dem fortrolige med selve råstoffet – kunstværkerne – og med det kunsthistoriske fags professionelle arbejds-metoder, de talløse sekundære kilder og den kritiske behandling af dem. Altså skoling i hvad der med sandhed kan og bør siges til belysning af det i sig selv ordløse kunstværk.

Den grundlæggende alvor i Else Kai Sass' universitetsarbejde blev særligt betydningsfuld fordi den fandt sted i en blomstringsperiode for fagets erhvervs muligheder. Den nye museumslovgivning havde nemlig medført, at efterhånden samtlige danske provinskunstmuseer kom under professionel ledelse og at der derfor aldrig før har været et så stort reelt behov for kunsthistoriske magistre. Den kunsthistoriske publikationsmængde tog til, ikke mindst i kraft af bidragene fra kunstmuseerne. I Københavns Institut for Kunsthistorie startede man på Else Kai Sass' initiativ tidsskriftet HAFNIA – *Copenhagen Papers in the History of Art*, som udsendes hvert andet år, indtil nu i 11 smukke bind af vægtigt indhold, der vækker international respekt. Bind 7 indeholder akterne fra den inter-

nationale kunsthistorikerkomite's 7. colloquium om de kunstneriske forbindelser mellem Skandinavien og det øvrige Europa i 1500-tallet, som under Else Kai Sass' forsæde fandt sted i København i 1976. Hun repræsenterede selv Danmark i denne komite, men trak sig – i og for sig upåkrævet – tilbage ved sin afgang fra Universitetet i 1978, hvorpå man udnævnte hende til æresmedlem. Og det er ikke ukarakteristisk at Danmarks deltagelse i dette internationale samarbejde siden da stort set er ophørt.

Opbygningen af hele to velfungerende forskningsinstitutter er en af de smukkeste frugter af Else Kai Sass' seje virksomhed i faget – mon mange andre universitetsfolk har haft tilsvarende muligheder? Man vil endda kunne lægge mærke til, at de to institutter med tiden har udviklet sig i hver sin retning, så der med basis i dem ligefrem er opstået to skoler indenfor dansk kunsthistorisk forskning: den mere idéhistoriske århus-skole, og den mere pragmatiske københavnerskole, hvilket uden tvivl er en berigelse for faget. Hvis institutterne da får lov at bestå, for de er nemlig begge to netop nu hårdt truede af den aktuelle politiske manipulation med den humanistiske forskning. Instituttet i Århus har i årevis måttet klare sig helt uden en professor i Kunsthistorie, og i København har Else Kai Sass' eget professorat stået ubesat siden hendes afgang for 11 år siden. I dag er det ikke længere professoremnerne, der mangler.

Det har været nødvendigt at tale udførligt om Else Kai Sass' indsats ved universiteterne i Århus og København, for en indsats af denne karakter, hvis resultater hurtigt vil blive opfattet som selvfølgelig tilstande, må skildres og fastholdes mens erindringen om dens art og omfang endnu er levende hos dem, der var vidner til forholdene inden og efter.

Og derpå videre til hendes videnskabelige publikationer. Der findes de forskere indenfor humaniora, som skriver indtil den indre forestilling om emnet – idéen – helt er udfyldt og det er sagt, der skulle siges. Andre har det måske mere som geografer der søger at kortlægge fænomenernes fulde virkelighed i al dens mangfoldighed: ved hvert skridt opdager de mængden af nye skridt, der kunne og burde gås for at omskrive og definere det stykke virkelighed, de har sat sig for at undersøge. Else Kai Sass var som forsker en realist af denne type. Hun underkastede sig hver enkelt forskningsopgaves principielle ubegrænsethed: et yderligere skridt kan altid tages og derfor bør det tages, dersom opgaven skal løses med gyldighed og sandhed som resultat.

Af natur var hun for beskeden til at ville pådutte virkeligheden nogle grænser, hvis vilkårlighed hun selv frem for nogen straks havde gennemskuet. Hun tog derfor alle skridtene og nødvendigvis også mange, der var forgæves. Andre førte hende ind i områder, ingen før hun havde betrådt, med ny viden og erkendelse som belønning. Og bag dette nye ventede så nye spørgsmål, der krævede svar og mange nye skridt. I grunden var hun vist aldrig tilfreds med hvad hun gav fra sig, men gik straks igang med at forfølge hvad hun selv opfattede som løse ender.

Hun debuterede med nogle mindre undersøgelser i 1940'erne, men manifesterede sig for alvor først med et brag af et værk: de tre prægtige bind om *Thorvaldsens Portrætbuster* (1963-65), som er en guldgrube af personalhistorisk og portræthistorisk viden. Værket var tænkt som disputats, men da hun ved udsendelsen af første bind allerede havde været professor i ni år, forhindrede universitets-*decorum* hende i at underkaste sig de med en disputats forbundne processer, hvilket man fornåm at hun fornåm som en plet på sin akademiske ære, sådan som forholdene nu dengang var ved universiteterne.

Værket om Thorvaldsens portrætbuster er dediceret Else Kai Sass' børn, i *Mindet om deres Fader, Maleren Kai Sass*. Som 22-årig havde Fru Sass (sådan blev hun altid omtalt af studenterne) giftet sig med denne fine maler, som åbenbart var hendes tilværelses forankringspunkt. Kai Sass døde 1957, 59 år gammel, mens hun, som 47-årig, var midt i arbejdet med at opbygge instituttet i Århus. Kai Sass' død synes at have været en cæsur i hendes liv, og savnet af ham blev vist aldrig overvundet. Kendte man hende, var det som om savnet fra nu af skulle druknes i arbejdet uden ende. Lige til det sidste.

Stofmættede, intense forskningsrapporter fulgte efter 1800-tals indsatsen med Thorvaldsen: *Pilate and the Title for Christ's Cross in Medieval Representations of Golgatha* (Hafnia, 1972); fra 1500-tallet: *Studier i Christiern II's ikonografi* (Københavns Universitets Festskrift, 1970); fra 1600-tallet: *Rembrandt's Passion Paintings and Constantin Huyghens' Iconography* (i Videnskabernes Selskabs Hist. fil. Skr. 5:3, 1971); og endelig, fra 1700-tallet, slutstenen i forskerværket og det, for hvilket hun høstede den endelige, brede anerkendelse: *Lykkens Tempel. Et Maleri af Nicolai Abildgaard* (København, 1986).

Medlemmer af Selskabet her vil nok erindre da hun i 1979 fremlagde en række præliminære undersøgelser i forbindelse med Abildgaards maleri – en for Else Kai Sass ikke ukarakteristisk kathedersituation: hendes let nervøse iver for at holde mange tanker klar af hinanden, de tæt i

håndskrift beskrevne gule konceptark, som i kraft af deres åbenlyst egnvillige natur ikke altid havde tilsinds at opretholde deres beordrede nummerfølge, med forelæserens overraskelse og eskalerende distraktion til følge. Bogen selv er en minutiøs kortlægning af hele kulturlandskabet omkring Abildgaard, anskuet fra en position midt i maleriets verden, der efterhånden underkastes en analytisk demontering af samtlige konstituerende enkeltd dele – omtrent som når arkæologerne dissekerer en nærorientalsk byhøj. I bogen gøres rede for hvert eneste skridt, dens forfatter er gået som den første ind i de ukendte egne – de mange frugtbare skridt, men også de gølge, der endte blindt. Men endda om disse sidste er det indtagende at høre pionerens beretninger, som når hun sætter sig for at opklare hvem den *Jfr. Møller* mon er, der på selve brandnatten på Christiansborg i 1794 *efter sigende* (ifølge en enkelt kilde) fik reddet Abildgaards skærm fra luerne, og finder frem til hele seks potentielle jomfruer af dette navn, som hver for sig havde kunnet være, men dog næppe var, denne hypotetiske, frelsende engel – hvorpå Else Kai Sass med tør og afvæbnende selvironi kommenterer sin egen blindgang med disse ord: »*Der er ingen grund til at skjule at der fandtes andre jomfruer Møller i København ved denne tid*«. Med et utal af lamper belyser hendes kildestudier og enkeltundersøgelser Abildgaards billede, som aldrig før har kunnet ses så klart og nuanceret som nu. Helhedstolkningen af billedet som samfundskritik fra en politisk radikaler – set i den lunefulde, ubestandige Fortunas lys (modsat Felicitas) – vil der næppe blive rokket ved. Men intet billede kaster nogen sinde sit syvende slør, for det ligger nu engang i selv de vidtløftigst berettende billeders ordløse blufærdighed.

Indledningsvis stillede nogle ord i udsigt om mennesket Else Kai Sass, men mon ikke billedet af denne stædige, uselviske forsker allerede har tegnet sig i det hidtil sagte? Hun havde det mod, som den besidder, der aldrig anser sig selv for uundværlig. Hun høstede megen ærefuld anerkendelse, hvoraf medlemskabet af Videnskabernes Selskab nok var den, der glædede hende mest.

Ligeledes indledningsvis betegnede hendes gerning som stor og fuldbyrdet. Ordet stor får stå til troende, selv ville hun aldrig have kaldt den stor. Men hun anså sin gerning og sit liv for fuldbyrdet. Få uger før sin død – da sygdommens ulægelighed var erkendt og meddelt hende – sagde hun med nærmest munter sindsro disse ord: »*Jeg har haft et spændende og afvekslende liv, jeg har sat børn i verden, jeg har nået at skrive hvad jeg skulle, og jeg er blevet 75 år. Skulle jeg så have noget imod at dø?*«

Æret være Else Kai Sass' minde.

F. Schröbhelmann

Fridlev Sørensen Skrubbeltrang

5.8.1900-12.2.1988

Af Axel Steensberg

Fridlev Skrubbeltrang har skrevet så meget og så godt, at jeg føler mig beskæmmet ved at skulle give et blot nogenlunde tilfredsstillende indtryk af hans personlighed og videnskabelige format. Jeg må helt forbigå hans mange varmhjertede og kloge anmeldelser af tidens skønlitteratur i Højskolebladet, skønt de udgør en væsentlig side af hans forfatterskab. Men lad mig begynde med hans vendsysselske oprindelse. Navnet havde han fået efter slægtsgården Skrubbeltrang i Bindslev sogn, og dets forled er i slægt med engelsk *scrub*, kratskov, medens efterleddet betyder snævring.

Han var født den 5.8.1900 i et gårdmandshjem i Bjergby sogn nord for Hjørring, hvorfra også en af vort Selskabs vise fædre, historikeren Hans Gram, stammede. Begge havde fra sognet nær det barske hav fået nøjsomhed, flid og beskedenhed i vuggegave. Fridlev Skrubbeltrang afgik ved døden i sit 88ende år, den 12.2.1988. Historikeren og Vartovpræsten Torben Damsholt, der havde kendt ham fra sine unge år, holdt en personligt præget mindetale over ham i kapellet på Hørsholm nye kirkegård, hvor han ligger begravet. Hans elev og efterfølger som universitetslektor i landbohistorie, Claus Bjørn, skriver om hans livsværk i Dansk Biografisk Leksikon, i Højskolebladet og i det kommende årsskrift fra Københavns Universitet. Her i Selskabet skal han først og fremmest mindes som den stringente forsker.

Men først et rids af hans livsbane. I hjemmet i Bjergby og i Bindslev, hvortil familien flyttede, da han var otte år, var økonomisk påpasselighed en selvfølge. Men de åndelige værdier, som højskolens tankeverden rummede med dens respekt for det enkelte menneskes værdighed og dens sans for det, der ikke kan omsættes i gangbar mønt, var den baggrund, der gav tilværelsen indhold.

Det grundtvigske livssyn trivedes ikke så godt i den almindelige børneskole med dens indterpning af lektier. Det var derfor en selvfølge, at Fridlev kom til at gå i friskole, hvor levende fortælling var hovedsagen. Arbejdet i stald og mark var en anden form for livsudfoldelse, som rum-

mede en selvfølgerlig tiltrækning. Men drengens sans for poesi og læsning drog ham mod andre horisonter. Han kom på Vrå Højskole som kostelev for at berede sig til optagelse på gymnasiet i Hjørring, hvorfra han blev nysproglig student som tyveårig.

Ved Københavns Universitet valgte han, efter en tids syslen med litteratur, historien som hovedfag. Under et ophold på Askov Højskole i januar 1926 foreslog Jacob Appel ham at blive lærer ved sommerskolen. Men Hans Lunds tilbud om at komme til Rødding, hvor Lund netop skulle begynde som forstander fra november, forekom ham mere tiltrækkende, blandt andet fordi han her ville komme til at omgås historikere som Hans Lund, hvis svoger cand.mag. Povl Bagge kom til at vikariere for ham under en sygdom sommeren 1927. Skrubbeltrang fortsatte på højskolen sit studium til cand.mag. i historie og dansk, og han kunne i januar 1928 aflægge embedseksamen i København med speciale i det 18. århundredes landboforhold hos Aage Friis.

Blandt sine elever det første år på højskolen havde Skrubbeltrang Roar Skovmand, søn af Højskolebladets redaktør, året efter elev på Askov, senere assistent i Nationalmuseet, lærer på Askov, undervisningsdirektør og endelig professor ved Lærerhøjskolen. Med ham sluttede Skrubbeltrang et livslangt venskab. En anden af hans elever, Maria Høy fra et stærkt Askov-præget gårdmandshjem i Stavning, skulle blive hans hustru og trofaste medarbejder. Han fortsatte efter eksamen et par år i København og skrev i 1930 en afhandling med emne fra arbejderbevægelsens historie, hvori han for en gangs skyld brugte udtrykket »social«. Men senere foretrak han det gode danske ord »samfund« og blev i det hele taget en omhyggelig værner af det danske sprog.

Det økonomiske grundlag for fortsat ophold i hovedstaden var svagt. Og da han stod i begreb med at gifte sig med Maria Høy, tog han plads som lærer ved Ubberup Højskole på den betingelse, at han den sidste dag i ugen fik fri til at benytte arkiver og biblioteker i København. Efter tre år som højskolelærer i Ubberup flyttede parret til en lille lejlighed på Amager nær Rigsarkivet og Det kgl. Bibliotek, for at Skrubbeltrang kunne følge sit kald og blive fuldtids forsker. Han søgte ikke ind ved arkivvæsenet; for som fri forsker kunne han bruge dagtimerne til at indsamle stof, som han bearbejdede i den tid, arkiver og biblioteker var lukket. Maria maskinskrev alle hans med sirlig håndskrift udformede manuskripter og breve. Nu om dage gør man sig næppe nogen forestilling om, hvilket tålmodighedsarbejde det var: at afskrive arkivalierne i hånden, få dem renskrevet på maskine, konfereret med originalerne, således at talmate-

rialet var korrekt, hvorefter de to i fællesskab læste korrektur indtil de sene aftentimer.

I anledning af 150 års jubilæet for ophævelsen af Stavnsbåndet fik han opgaven betroet at forfatte jubilæumsbogen »Den danske Bonde 1788-1938«. Men han arbejdede samtidig på en disputats, der på dette tidspunkt næsten var færdig. På grund af overanstrengelse måtte han imidlertid afbryde arbejdet og tage på en tur med Maria til Sverige og senere hvile ud i hans hjem i Bindslev.

Kort efter besættelsen i foråret 1940 forelå værket trykt: »Husmand og Inderste. Studier over sjællandske Landboforhold 1660-1800«. På grund af forholdene blev der intet mundtligt forsvar. Men disputatsen viste, at der var både styrke og pionerånd i dansk historieforskning, at vi ikke behøvede at følge ude fra kommende signaler. På os unge historikere var den som et lyspunkt i mørket. Den gjorde med et slag forfatteren til den ubestridte fører inden for hans forskningsområde med det ansvar, deraf fulgte. Vi skal senere vende tilbage til bogens placering inden for hans forfatterskab.

I krigsårene fik Skrubbeltrang gennem Roar Skovmand kontakt med »Historikergruppen«, der var dannet i 1930'erne. Her mødte han andre landbointeresserede, gennemgående lidt yngre forskere som Troels Fink, C. Rise Hansen, Sigurd Jensen, Johan Hvidtfeldt og Gunnar Olsen. I gruppens serie »Vi og vor Fortid« skrev han »Husmænd i Danmark gennem 300 Aar« (1942), og han var efter krigen udset til sammen med Hvidtfeldt og Ib Koch-Olsen at redigere »Historikergruppens Danmarkshistorie« (1-2, 1950-52). Han betingede sig imidlertid, at jeg skulle deltage i redaktionen. Han var ikke noget gruppemenneske; og da han havde større selvstændige opgaver, der pressede på, kom jeg alene til at repræsentere landbruget i redaktionen. Men han skrev sammen med Kamma Struwe afsnittet om »Storhandelens Gennembrud og de store Landboreformer 1750-1814«, et vægtigt bidrag på 86 sider.

Sammen med Harald Jørgensen udgav han i 1942 et stort værk om »Det Classenske Fideikommis«. Desuden »Den danske Husmandsbevægelse« (1943), »Da staar en ny Tids Bonde -« (1948), »Den danske Folkehøjskole« (1946) og i den af K. Hansen redigerede »Det danske Landbrugs Historie« (5te bind 1945) afsnittet om »Landbrugsforholdene 1914-39 i Hovedtræk«, et hundrede sider stort bidrag med tabeller blandt andet over produktionen, ejendomsprisernes udvikling og landbrugets arbejdskraft. Bogen om Folkehøjskolen kom i forkortet udgave på engelsk i 1947 og på tysk 1950. For FAO i Rom skrev han »Agricultural Develop-

ment and Rural Reform in Denmark« (1953), og til værket om vore gamle tropekolonier skrev han om »Dansk Vestindien 1848-80« (1953). Redaktøren af jubilæumsværket »Den danske Rigsdag 1849-1949«, Hartvig Frisch, fik ham til at påtage sig sekretærhvervet, hvilket bragte ham i nær forbindelse med en række førende politikere fra alle partier.

Det er utroligt, så meget han kunne overkomme i disse år. Og der var bud efter ham fra snart sagt alle sider. Han blev som medlem af Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie sekretær og medredaktør af »Danske Magazin« 1950-55, og han blev medlem af styrelsen for Institut for Historie og Samfundsøkonomi 1956-60.

Han skrev to jubilæumsbøger: »Den sjællandske Bondestands Sparekasse 1856-1958« (1959) og for Hedeselskabet »Det indvundne Danmark« (1966), hvori han skildrede hedeopdyrkningens forløb fra de første forsøg med indkaldelse af tyske kolonister i 1700-årene frem til nutiden. Altsammen sagligt, kompetent og velformet historieskrivning. Førsteprisen blandt disse arbejder går dog efter min opfattelse til tobinds værket »Den danske Husmand« (1952-54). Især første bind er inciterende læsning, spækket med levende træk, der gør de agerende personer nærværende. I andet bind sporer man hensyntagen til endnu levende personers integritet, hvorfor han måtte lægge sordin på sit instrument. Selv om han til tider kunne virke omstændelig med digressioner, der uddybede synspunktet, tabte han ikke overblikket. Og da hans sprog formede sig som en flydende fortælling uden unødigt brug af fremmedord, er fremstillingen i reglen en nydelse for den opmærksomme læser.

Efter denne oversigt over forfatterskabet i hans mest frodige periode kan vi vende tilbage til hans fremtræden som kildekritisk historisk forsker.

Tal er jo altid menneskeværk og derfor mere eller mindre behæftet med fejl. Dr. Mads Iversen i Statistisk Departement sagde engang, da en ung geograf nøjsommeligt havde analyseret grundmaterialet i departementets arkiv og derpå opstillet en serie nydelige tabeller: »Det er jo interessant at se, hvad unge geografer kan få ud af vort stof. Hvor vi knap nok tør stole på tierne, bruger de decimaler!« I sin disputats har Fridlev Skrubbeltrang fremdraget et væld af hidtil ubrugt talmateriale fra historiske arkiver. Men han drog klogeligt sine konklusioner med et forsigtigt skøn. Dette var i det hele taget hans styrke. I modsætning til den af Mads Iversen omtalte geograf spurgte Skrubbeltrang, under hvilke omstændigheder materialet var blevet til.

Han påviste ved hjælp af matrikuleringen 1681-88, skattelister fra om-

kring 1700, de Oederske efterretninger om ægtepar på Sjælland 1771 og folketællingerne 1769, 1787 og 1801 som den første, at forholdet mellem de sjællandske husmands- og inderste-familier på den ene side og gårdmandsfamilierne på den anden i 1660erne var som 2:3, omkring 1700 som 3:4 og i 1801 4:2, altså en udvikling fra to femtedele af gårdmandsfamilierne til det dobbelte af deres antal. Der var gået en strøm fra gårdmandsstanden til husmændene, blandt andet som følge af nedlæggelsen af gårde, som erstattedes med huse, der i reglen var uden jord.

Talstørrelser skal være sammenlignelige; og han kunne ved fornuftigt ræsonnement korrigere V. Falbe-Hansens sammenligning af husmandstallet, der syntes at vise en kraftig stigning fra 1787 til 1801, ved at gøre opmærksom på, at førstnævnte tælling var sket om sommeren, da mange husmandsbørn var ude at tjene, medens folketællingen 1801 foregik om vinteren, da de fleste var hjemme.

I 200-året for Stavnsbåndets ophævelse har man savnet Fridlev Skrubbeltrangs nøgterne og vel afbalancerede vurdering i den offentlige debat. I »Husmand og Inderste« (s. 145) skrev han de kloge ord: »Følger man Datidens Tankegang, bliver Stavnsbaandsordningen ikke angribelig, fordi den er et *Tvangssystem*, men fordi Tvangen er *ensidig*. Bondesønnen var forpligtet til at arbejde og tage Ansvar for en Fæstegaards Drift paa det Gods, hvor han hørte hjemme, men Godsejeren havde ikke Pligt til at skaffe ham Arbejde eller Bosættelsesmuligheder ... Ulykken var, at Stavnsbaandet blev indført til Beskyttelse for Godsejere, der savnede økonomisk Evne til at iværksætte de Forbedringer, som i nogen Grad kunne have betrygget den ufri Bonde«. Og han tilføjede: »Det var ikke saa meget et Spørgsmaal om »onde« eller »gode« Godsejere, som om større og mindre Besiddere« (s. 146). Der var større spillerum på de store godser end på små og middelstore brug, der oftere skiftede ejer. Men det var netop disse mindre godsers tarv, der af hensyn til statens indtægter måtte tilgodeses. Skrubbeltrang henviser til 1930ernes krisepolitik, som gør det mere forståeligt. For *hvis* der virkelig var fare for, at mange »fattige Proprietærer« skulle gå fra godserne, med det til følge, at ødegårdsarealerne yderligere voksede, da *måtte* der rådes bod på denne misere (s. 143). Man må huske, at der for proprietærene kun eksisterede lånemuligheder hos familien, og mange kunne uforskyldt komme i økonomisk uføre. De måtte tilmed i tilfælde af misvækst eller kvægpest stå til ansvar for deres fæstebønders skatter, forstrække dem med såsæd og skaffe dem erstatning for bortdøde husdyr, hvorved fæsternes restancer kunne vokse til det uoverskuelige.

»Husmand og Inderste« er i dag lige så fængslende og oplysende at læse – trods dens dokumentariske tyngde – som for et halvt hundrede år siden. Man får et levende indtryk af, hvor broget en skare disse som regel jordløse landsbyboere udgjorde, fra de egentlige husmænd, hvoraf mange var landsbyhåndværkere med en sikker og god indtjening, over gifte landarbejdere til indersterne, der havde et »husværelse« hos en bonde eller hos en husmand. Disse indsiddere var en mindst lige så uensartet gruppe bestående af tidligere gårdbrugere, der kunne være på aftægt, enker og invalide eller skrøbelige enlige samt tjenestefolk, der arbejdede på herregården eller hos bønderne.

Blandt de emner, Skrubbeltrang blev ved med at kredse om i årene efter disputatsen, var landbefolkningens sammensætning, fæstebrevnes oplysninger om dens forpligtelser (skatter, hoveri m.m.), foldudbytter, kornpriser og hartkornsvurdering. Det resulterede i en række vægtige afhandlinger: »Hoveriindberetninger som Kilder til dansk Landbohistorie« (Fortid og Nutid 1941), »Nogle Kilder til ældre dansk Landbrugsstatistik« (Historisk Tidsskrift 1945), »Kapitelstakster og Kirkekøb paa Sjælland i det 18. Aarhundrede« (Festskrift til Erik Arup 1946), »Om brugen af landbohistorisk talmateriale« (Fortid og Nutid 1955) og senere i 1970 »Tradition og nyindstilling ved benyttelse af kilder til dansk landbohistorie« (Fortid og Nutid).

Han viste gennemgående større tillid til præsternes opgivelser end Georg Hansen i dennes afsnit om deres embedsførelse i bogen om »Præsten« (1947), som Skrubbeltrang iøvrigt anmeldte meget positivt samme år i Fortid og Nutid. Indførelserne i kirkebøgerne foregik nemlig som oftest på grundlag af løse sedler, der havde en tilbøjelighed til at blive væk – selv om det nok var en undtagelse, at præstens børn legede med dem! Men det var de samme præster, der ofte var mere optaget af at tage vare på deres præstegårds drift end at røgte de skiftende hverv, regeringen pålagde dem, som også foretog de af Skrubbeltrang benyttede tællinger, hvad enten det drejede sig om sognebørnenes familieforhold eller antallet af deres husdyr. Men han lægger gennemgående større vægt på *skiftet*forretningernes udsagn, selv om også disse var behæftet med svagheder. Børn og tjenestefolk kunne som en del af deres løn få fodret deres private husdyr af gårdens avl, uden at det nævnes i skifterne. Men Skrubbeltrang udarbejdede en »indkredsningemetode«, hvorved han sammenlignede synsforretninger med skifter foretaget på samme tid, især på de større godskomplekser. Hvis overensstemmelsen viste sig rimeligt god, kunne han også drage nogenlunde sikre konklusioner deraf.

Selv når man bedømmer hans resultater med vågen kritik og måske tror at have fanget ham i at drage for vidtgående slutninger ud fra et statistisk set spinkelt talmateriale, kommer der i reglen lidt længere nede på siden nogle kloge reservationer, der afslører hans fornuftige skøn og afvæbner kritikken.

Uden at man skal drage sammenligningen for vidt, må man nok sige, at Fridlev Skrubbeltang i 1940-50'erne var en mere skarpsindig kritiker end de professorer, hvis opgave det var at vejlede de studerende i emnet. Det gjaldt også uden personsanseelse analyser af hans nære venners arbejder i samtidens arkivkredse. På den anden side rokkede en temmelig skarp kritik – som Sigurd Jensens af »Den danske Husmand« – ikke ved den gensidige tillid og respekt.

Efter sin disputats i 1940 – som mærkeligt nok ingen af de tre sagkyndige bedømmere, Knud Fabricius, Albert Olsen og H. Cl. Nybølle har fundet sig foranlediget til at anmelde – fremstod Fridlev Skrubbeltang med en så betydelig autoritet, at det som før nævnt gav ham et ekstra ansvar som anmelder og videnskabelig forfatter. Det er på denne baggrund hans undertiden skarpt formulerede kritik, der ved mundtlige handlinger gerne ledsagedes af et elskværdigt smil, må opfattes. Det ansvar, som han på sit felt havde pådraget sig, måtte han leve op til, uanset om det ramte forskere, som han iøvrigt respekterede, og hvis arbejde han i almindelighed værdsatte. Selv til hans stærke kritik af Holger Munks disputats om »Rytterbonden« føjede han nogle anerkendende ord, som måske nok kunne have fortjent at uddybes. Men han havde ikke noget medansvar for, at den var blevet antaget.

Man kunne i hans forfatterskab måske have ventet en nærmere vurdering af hartkornstakseringen og af pålideligheden af markbøgernes oplysninger 1681-83, for så vidt som han i betydelig udstrækning tog sit udgangspunkt netop i disse opgivelser. I sin anmeldelse i Fortid og Nutid (1952) af Rise Hansens og min bog i vort Selskabs skrifter, »Jordfordeling og Udskiftning. Undersøgelser i tre sjællandske Landsbyer« tog han ikke stilling til spørgsmålet om matrikulerings gennemførelse. Han hæftede sig mere ved rekonstruktionen af kort over de tre udvalgte landsbyers agre og den udvidelse af det dyrkede areal, der i tiden op til 1768 gjorde sig stærkest gældende i skovlandsbyen Grøfte, hvor der var mest udyrket jord at tage af, nemlig ikke mindre end ca. 25 % tilvækst. Iøvrigt omtalte han udførligt forløbet af udskiftningen, der i særlig grad interesserede ham som led i de store landboreformer. Det ville have været værdifuldt for de to forfattere at høre hans mening om Den store matrikels kildevær-

di. Han bødede i nogen grad herpå i en kortfattet kommentar til et genoptryk af Henrik Pedersens tabelværk fra 1928, »De danske Landbrug«, som han i 1975 påtog sig for Landbohistorisk Selskab. Men hvordan så han på matriklens virkninger? Var den som Jørgen Dinesen fra »Den Holbæske Kommission« udtalte i 1678 »den fuldkomne Landmaaling og den vellignende Matrikul«?

Man må huske, at det hårde korn, dvs. byg, rug og hvede, på den tid endnu var målet for alle tings værd. Man havde i begyndelsen af Frederik 3.s regering været igennem tre misvækstår. Saltet oksekød og røget fårelår kunne være godt nok som tilskud til det daglige brød. Men når hungersnøden truede, var det som i Egypten på Josefs tid det oplagrede korn, der var en livsbetingelse. Derfor beregnedes skatten på jordbrug i matriklen 1688 i korn. Og det var de gode kornjorder på øerne og i Østjylland, der blev hårdest beskattet, medens Midt- og Vest-Jylland med de vidtstrakte enge og heder slap billigt, skønt man med længere mellemrum sagtens kunne avle korn i nogle spredte hedeagre. Da matrikel-vurderingen var afsluttet, skyndte bønderne sig naturligt nok – også i de kornproducerende egne – at opdyrke lavt takserede eng- og mosestykker og overdrevs- og skovjord. De landsbyer, Rise Hansen og jeg havde analyseret, udvidede som nævnt det dyrkede areal på bekostning af kreaturgræsningen. Den blev i vestsjællandske landsbyer som Hejninge, Store Valby og Snekkerup, der ikke havde noget overdrev, indskrænket til den hvilende brakvang – hvis man ikke, som jeg formoder, undlod at dyrke nogle af åsene i de vange, der i treskifte-rotationen var udlagt til vår- og vintersæd.

I Rentekammeret kunne man nok have forudset en sådan udvikling. Men kornavlens var nu engang vigtigere som skatteobjekt end kvægprodukterne, navnlig efter at studeeksporten var indskrænket. Jeg er derfor heller ikke sikker på, at kvægholdet var væsentligt større, end det blev opgivet, selv om formålet var skattepålæg. Men hvis en stor del af de agre, der findes opmålt i matriklens markbøger, i virkeligheden hvilede til græsning for kvæget, kan Skrubbeltrang måske have ret? Tiden var ikke moden til, at man i større udstrækning kunne analysere den geometriske baggrund for en vurdering af matriklen. Det er først i de seneste år, betydningen af sådanne analyser er ved at blive erkendt.

Efter det, man kunne kalde kampårene i 1940'erne og begyndelsen af 1950'erne, kunne Fridlev Skrubbeltrang med ansættelsen som lektor i landbohistorie ved Københavns Universitet i 1956 begynde at tage sit

arbejde mere afslappet. Økonomisk var han ringere stillet end en professor. Men han kunne med den autoritet, han nød også i universitetskredse, tilrettelægge sin undervisning, som han fandt mest formålstjenligt. Og han slap for at skulle undervise og eksaminere de store årgange, der forberedte sig til skoleembedseksamen. Hans undervisning, der ofte havde karakter af samtaler, tiltrak et lille udvalg af årvågne og begavede historiestuderende, for hvem han blev en krævende men faderlig vejleder.

Skrubbeltrang var medlem af Udgiverselskab for Danmarks nyeste Historie. Og i det på initiativ af overarkivar C. Rise Hansen i 1952 stiftede Udvalg for Udgivelse af Kilder til Landbefolkningens Historie deltog han virksomt i en lang årrække. Han bidrog også til det kort efter oprettede Landbohistorisk Selskabs forhandlinger. I dettes tidsskrift *Bol og By* udgav han i 1973 »M. H. Løvenskiolds Hoveridagbog 1795-1797« med en 40 sider lang instruktiv indledning. Fem år senere, i 1978, afrundede han sit landbohistoriske forfatterskab med det næsten fem hundrede sider store værk »Det danske Landbosamfund 1500-1800«, udgivet af Den danske historiske Forening. Det omfatter de vigtigste resultater af hans forskning gennem et halvt hundrede år og må karakteriseres som et hovedværk i den nyere tids Danmarkshistorie. I *Historisk Tidsskrift* 1971 havde han skrevet »Studier over gårde, gårdbrugerantal og brugsstørrelser i det 17. årh.«

Da Fridlev Skrubbeltrang i 1970 fyldte 70 år, hædrede en kreds af fagfæller ham med et festskrift, »Landbohistoriske Studier«, med en bibliografi, udgivet af Landbohistorisk Selskab under redaktion af Svend Gissel og Johan Hvidtfeldt. Han modtog i 1974 G. E. C. Gads Fonds hædersgave, og i 1984 fik han Landbrugets Kulturpris. I 1965 indvalgte han i vort Selskab, og da Kommissionen til Udforskning af Landbrugsredskabernes og Agerstrukturernes Historie i året efter blev dannet på initiativ af Stig Iuul og Louis Hammerich, var det naturligt, at han stillede sin kloge dømmekraft til rådighed, indtil han trak sig tilbage på grund af alder i 1973. Han dyrkede billedlig talt den af ham selv afstukne videnskabelige arbejdsmark så intensivt, som var det en af de omhyggeligt dyrkede husmandslodder, hvis brugere fra ungdommen af stod hans hjerte nær.

Han søgte i sit forfatterskab at give en nøgtern helhedsvurdering af forholdene bedømt ud fra fortidens egne forudsætninger. Thi selv under enevælden var politik det muligste kunst. Men med årvågent blik fulgte han tillige med i meget af det, der rørte sig i hans egen samtid. Han var ingenlunde spærret inde i sin faglige verden. Litteraturen var ham en

personlig berigelse gennem hele livet; og han gemte på en samling udpluk af Harald Høffdings erindringer, som han engang i sine unge år havde afskrevet, fordi de rørte ved noget, han fandt væsentligt til forståelse af tilværelsen. Også schweizeren Fritz Wartenweilers tanker havde optaget ham, som de optog kredsen omkring Askov.

Fridlev Skrubbeltrang var en solid vendelbo og et rigt menneske. Hans venskab var værd at vinde. Få fødtes bedre end han.

Æret være hans minde.

F. Skrubbeltrang har om sin barndom i Bjergby og Bindslev skrevet to artikler i Vendsyssels Årbog for 1981 og 1982.

Summary of the Yearbook 1988-89

Members

In the course of the Academic Year 1988-89 the Academy lost 5 of its members, three from the Humanities Class and two from the Natural Sciences Class. Obituaries will be read during the coming Academic Year. Six foreign members died, one member of the Humanities Class, five of the Natural Sciences Class. Their passing is indicated by a † before their names in the list of members on p. 8 ff.

In April 1989 six Danish members and six foreign members were elected, all to the Humanities Class. At the end of the year the Academy had 206 Danish members (84 in the Humanities Class and 122 in the Natural Sciences Class) and 269 foreign members (99 in the Humanities Class and 170 in the Natural Sciences Class).

Officers of the Academy and members elected to commissions and to Danish committees of international bodies are listed on p. 39 ff.

Meetings

The Academy met fourteen times in the course of the past Academic Year and the following papers were read:

15.10 *Axel Steensberg*: "In memory of *Fridlev Skrubbeltrang*". See pp. 211.

Else Kai Hoffmann: "Cell volume Control and pH-regulation".

The ionic composition of every cell in the body differs markedly from that of the extra-cellular fluid in which they are bathed, especially in regard to sodium (Na^+), potassium (K^+), calcium (Ca^{2+}) and protons (H^+). The mere maintenance of the ionic imbalance with its medium accounts for some 25 % of the cell's basal energy expenditure. It would be expected that a process so expensive in metabolic terms would subserve important physiologic functions and that this is so has in fact been demonstrated. For example, ionic transport is the primary way by which the cell

can regulate its water content, in other words, its volume. Ionic transport is also the way by which the cell can avoid the tendency to become acidified by an influx of H^+ ions and by metabolic acid production. The presentation described how these ionic transport processes are located in proteins in the plasma membrane and how these membrane proteins are delicately regulated in order to evoke the physiological responses.

- 27.10. *Gillian Fellows-Jensen: "The rise of place-names: how, when and why?"*
Between about 600 B.C. and 1066 A.D. England was overrun by waves of invaders each speaking a different language. This means that its place-names are a particularly good source of information about the history of settlement and culture. Before this information can be fully exploited, however, it is necessary to ask why place-names arose in the first place, who made use of them, and why and when and by whom they were first recorded in writing.

- 10.11. *Jes Forchhammer: "Oncogenes in Malignant Tumors"*.

Twelve years ago the first oncogene *src* was isolated. Since then a number of oncogenes have been isolated from RNA Tumor Viruses. The oncogenes have been shown to stem from a limited number of cellular genes changed by somatic mutations.

Five years ago the biological functions of two oncogenes were discovered. Both are involved in growth regulation. This has now been generalized to the majority of the known oncogenes which are involved in the various stages of the signal pathway from the exterior of the cell, through the cell membrane and cytoplasm to the nucleus. The significance of this discovery for the understanding of the mechanisms behind malignancy was discussed.

Svend-Aage Jørgensen: "Johann Georg Hamann 1788-1988".

Although J. G. Hamann (1730-1789) played an important role in criticism, philosophy and theology in the second half of the eighteenth century, it has nevertheless proved difficult to assess the character of his influence. Both Goethe and Kierkegaard professed to be indebted to him, albeit for very different reasons. By the bicentenary of his death a more coherent interpretation of his work has emerged. An outline sketch of this new view of the Königsberg critic was given in the lecture.

- 24.11. *Gert Kjærgård Pedersen: "In memory of Einar Andersen"*. See pp. 44.

Olof Lidin: "Syncretic Thought in Japanese Religion".

The history of Japanese religion can be regarded as a long syncretic development, in the course of which the original shinto religion first coalesced with Chinese Confucian thought and after that with the Indian Buddhist religion. China contributed ethics and India metaphysics and the result was an interesting syncretic totality. The situation was further complicated by the arrival of European culture from the sixteenth century onwards. Christianity came first, followed by scientific thinking a century and a half later. The result is that the Japanese today live in a complicated religious and ideological world.

- 8.12. *Svend Th. Andersen: "A bunch of flowers from the Klekkendehøj passage-grave - evidence for swidden cultivation in the later stone age"*.

Pollen analyses from podzol profiles under burial mounds have demonstrated that there was heath vegetation at the time when the mounds were built. Only the youngest pollen grains are preserved in brown earths but older grains can be retrieved if the brown earth strata have been encapsulated in dense strata of clay. In the Klekkendehøj passage-grave in Møn, such brown earths were found, which had been dug up when the grave was built. Pollen grains in the brown earths, stemming from a hazel copse, had been subjected to heat when the hazel copse was burnt. Pollen from cereals and weeds shows that cereals were grown in the burnt areas. Pollen from dry-meadow plants suggests that there were uncultivated areas among the corn fields.

Eduard Nielsen: "Laurids Pedersen Thura's 'Canticum Canticorum Salomonis', 1640." I.

Laurids Pedersen Thura was born in 1598 in Skælskør and died in 1654 in Nykøbing Falster, where he had worked as rector and rural dean since 1630. In 1640 his paraphrase of the Song of Solomon was published (512 pages, duodecimo). The principal contents of the book are (1) the Hebrew text of the Song of Solomon with his own Latin translation, and (2) his new versions of the poems in the Song of Solomon in Hebrew and in Danish, rhymed and fitted into a rhythmical scheme so that they could be

sung to Lutheran hymn tunes. To each paraphrase were appended erudite philological and theological commentaries in Latin.

The book is dedicated to Prince Christian and Princess Magdalena Sibylla, whose wedding was celebrated with pomp and circumstance in Copenhagen in 1634, after which the royal couple took up residence in the castle at Nykøbing Falster. As late as 1637, however, the book had got no further than Thura's desk. Thura's 'letter book', now in the Royal Library in Copenhagen, enables us to follow in detail the further process that led to publication in 1640.

In a publication that is now near completion (Hymnologiske Meddelelser 1988:5) Erik Dal and myself, assisted by cand.phil. Karen Skovgaard-Petersen, have endeavoured to shed light on various aspects of Thura's work. An account of this was given in the lecture.

Henrik Glahn: "Laurids Pedersen Thura's 'Canticum Canticorum Salomonis', 1640." II.

As a musical source, Thura's Song of Solomon contains both recitation and four-part settings of Lutheran chorales. The symbolic character of the work is conveyed not least in the music, of which the settings – a total of 30 – have particular importance. They were partly taken over from German sources from about 1600, partly composed locally. The anonymous part of this repertory contains music of high quality, hitherto overlooked, which may possibly be ascribed to Christian IV's Court musician Jakob Ørn. Recordings of Thura's dialogue-songs between 'the Bride', 'the Bridegroom', 'Solomon', etc. were included in the presentation of this exclusive collection.

19.1. *Willi Dansgaard: "Ice and climate"*.

The interaction between polar ice extension and the global climate is studied with the aid of analyses of sea-sediment cores and ice cores. The astronomical insolation theory may be able to explain some of the long-periodic climate changes but not the quick ones. Examples were given of results from previous ice core drillings, and perspectives in a new one.

Mogens Brøndsted: "Romanticism as a periodization concept in Scandinavian literary history".

The reawakened interest in Romanticism as manifested in literature, art etc. has made the problem of periodization a topical issue in literary history, where aesthetic and ideological criteria have to be balanced against politico-historical and social criteria. An endeavour was made to define the concept of Romanticism primarily on the basis of the history of ideas: as a spiritualistic and dynamic monism whose artistic expression is conveyed by certain characteristics of style and psyche. During the initial phase it is most marked in Staffeldt, Ørsted, and the young Oehlenschläger in Denmark, in Atterbom and Stagnelius in Sweden, and in Wergeland in Norway, while later phases display varying degrees of disintegration.

2.2. *Ole Feldbæk: "Native country and national citizenship".*

As late as around 1750 the meaning of the concept of 'native country' was a controversial issue, and the concept of 'national citizenship' was non-existent. From a national point of view, however, the decades before and after 1770 were to become a formative period during which the semantic content of the two concepts was definitively determined. This topic has been taken up by the interdisciplinary Research Group for the Study of Danish Identity which has recently been set up under the Arts Faculty, Copenhagen University.

Claus Hammer: "Ice cores and atmospheric chemistry".

In addition to acid rain and other unfortunate consequences of the productive activities of man, the world community is now confronted with yet another man-made problem – the greenhouse effect.

This effect may possibly cause drastic global changes in the climate. It is in particular the so-called 'greenhouse gases', CO₂, CH₄ and N₂O, which influence the radiation balance of the earth; but there are other man-made pollution products that are of significance, for example the action of the so-called freon gases contributes to the destruction of the ozone layer.

Some features of the young science of atmospheric chemistry were demonstrated, as well as the significance of ice-core analysis for

research into changes in the climate and the chemical composition of the atmosphere.

Examples were given of information about changes in the atmospheric chemistry in historic times and in our time that has been derived from analyses of cores from the Greenland ice-cap and Antarctica.

- 16.2. *Niels Schiørring: "In memory of Jens Peter Larsen"*. See pp. 173.

Niels P. Kristensen: "Evolution of the lowest Lepidoptera".

The Lepidoptera, with 150-200,000 described species, are one of the largest groups of living organisms. The vast majority – about 99 % – of extant Lepidoptera constitute a single evolutionary lineage characterized by numerous structural specializations. The last one per cent comprises about ten distinct lineages, whose members lack a greater or smaller number of these specializations. The study of these ‘primitive moths’, many of which have been described only in the most recent decades, sheds light on the evolutionary pathway that has led to the emergence of one of the most successful organizational types in the animal Kingdom. Dependence on flowering plants was established at an early stage in this process.

- 2.3. *Sofus Christiansen: "Problems of the Sahel – and related research"*.

With an increasing population the utilization of the Sahelian zone has become a serious problem. As a result of attempts to achieve a more efficient exploitation of the variable natural resources, great lacunae in knowledge within both social and natural sciences have been revealed. More cautious utilization of resources and better monitoring of development are necessary if stable conditions are to be achieved.

Holger Bech Nielsen: "The Gauge Group Chosen by Nature".

Today experimentally accessible physics is, assuming the accuracy of calculations and experiments, well described by the so-called Standard Model. An important characteristic of this model is its so-called gauge group, a mathematical structure which is denoted by $S(U(2) \times (3))$. We have searched for some interesting property of just this special group ($S(U(2) \times U(3))$) which could be the reason behind Nature’s selection of it. It is remarkably

'skew'. I should like to take this as an indication of the truth of a model for the laws of Nature on which I have been working for several years: I assume the laws of Nature to be, or to appear, so complicated that we do best to consider them random. We predict that there can be only three types of neutrinoes.

- 16.3. *Bent Fuglede*: "In memory of Werner Fenchel". See pp. 161.

Poul Christian Mathiessen: "The fertility decline in Denmark – the global and historical perspective".

In common with other industrial countries, Denmark has experienced substantial changes in family formation and reproduction since the middle of the 1960's. Since 1969 the level of fertility has been too low to ensure reproduction of the Danish population. The present situation was analysed and compared with that of other industrial countries and that in Denmark in the second half of the 19th century.

Ghillean Prance: "The deforestation, conservation and utilisation of the Amazon rainforest". See p. 68.

- 30.3. *Niels Steensgaard*: "In memory of Svend Ellehøj". See pp. 151.

Christian Thodberg: "The tritone – the augmented fourth – horror or refinement".

The tritone $F - b$ occurs quite frequently in classical Byzantine music. By means of analytical argumentation and musical examples it was demonstrated when the interval has to be interpreted as $F - b$ -flat or $F - b$ -natural respectively, and that the fluctuation between the half tone steps b -natural – c and $A - b$ -flat has consequences for the aesthetics of music and the theological understanding of the text.

Ludvik Bass: "Mathematical Modelling in Biomedical Theory and Experimental Design: Wrestling with the Demons of Maxwell". See p. 69.

- 13.4. *Her Majesty, Queen Margrethe II, the patron of the Academy, graced this meeting with her presence.*

Erik Fischer: "In memory of Else Kai Sass". See pp. 201.

J. Troels-Smith: "Archaeology and bog geology".

Bogs have been the source of a wide range of Denmark's most important archaeological finds. Wood, bone and textiles are some of the materials preserved in the wet, anaerobic conditions which prevail.

Plant and animal remains from bogs can, both at a macroscopic and at a microscopic level, yield a wealth of information about past climate, vegetation and fauna and also about the extent and chronology of human influence on the environment.

Bog stratigraphies can be extremely complex and an understanding of the exact position of the cultural remains in the stratigraphy is central to the exploitation of the cultural and environmental information which they can give. – In this account a series of such complicated stratigraphies was discussed.

Mogens Herman Hansen: "Was Athens a Democracy?"

From the reforms of Kleisthenes in 507 to the death of Demosthenes in 322 B.C. the Athenians lived under a constitution which they called *demokratía*. From the American and French revolutions in the late 18th century to the present day the western world has experienced the birth, growth and bloom of the concept of democracy. Etymologically, democracy is derived from *demokratía*, but was Athenian *demokratía* democracy according to the modern definition of the term?

27.4. *Knud Sørensen: "English influence on contemporary Danish".*

Particularly since the Second World War Danish has adopted numerous loans from American and British English. They fall into various types: easily recognizable direct loans (frequently adapted to Danish), formal adaptations, loan translations, semantic loans, and indirect loans, to which must be added numerous instances of transferred idioms, while syntactic influence from English is more limited. The lecture presented these types of loans and discussed the problems that may arise when they are adapted to Danish.

11.5 *Elliott Lieb: "The Stability of Matter: From Atoms to Stars".* See p. 71.

Niels Ole Kjeldgaard: "In memory of Ole Maaløe". See pp. 187.

Troels Fink: "When the common field system was introduced at Rinckenæs in 1550".

While much light has been shed on the organization of the common field system and on its dissolution (when strip holdings were exchanged for one compact holding), the origin of the system is obscure. However, the village of Rinckenæs on Flensborg Fjord affords an example showing how the common field system was introduced. Down to 1550 the land of the village had been available as 'gribsjord', i.e. land that individuals might take and cultivate. In the year 1550 it was decided to 'measure and distribute' the land, i.e. to adopt the organized common field system. Thanks to reasonably satisfactory sources, it is possible to acquire an insight into the procedure and the result.

Freddy Bugge Christiansen: "Evolutionary effects of inbreeding".

The effect of inbreeding is a well-known population genetic effect. Inbred individuals are products of matings between related individuals and they show reduced rates of survival and reproduction. Behaviour reducing the probability for consanguineous matings therefore seems obviously desirable. Nevertheless, inbreeding occurs in many organisms. Many plants, for instance, self-fertilize considerable portions of their seeds. By combining the results of a particular behaviour in the two sexes, it is possible to come to an understanding of these phenomena.

In the course of the Academic year 1988-89 the Committee for External Activities in Denmark arranged a series of lectures for the public. The working title for the series was "Research of Topical Interest" and the titles of the lectures were:

- 10.10. Ole Feldbæk: "The Danish Agrarian Reforms: Politics or Economics?"
- 24.10. Else Marie Bukdahl: "Art and Science."
- 7.11. Associate Professor, Keld Danø, Ph.D.: "Necrosis in normal Tissue and in cancerous Tissue."
- 21.11. Professor Knud Særmark: "Biomagnetism: A new Research Discipline."

- 5.12. Bent Christensen: "The Courts of Law and the Legislature".
- 20.1. Associate Professor Inge Skovgaard-Petersen: "The Sarian Revolt (1180-82): Saxo Grammaticus as a Contemporary Historian":
- 13.2. Professor, dr.med. Niels Ehlers: "Cornea Transplantation".
- 27.2. Morten Nøjgaard: "Fiction as Seduction".
- 13.3. Associate Professor Hans Henrik Andersen, Ph.D.: "Archaeology and Accelerators".
- 3.4. Associate Professor Søren Nørby: "Hereditary Diseases in a new Perspective".

On 1st December a joint meeting was arranged with the Society for Philosophy and Psychology and The Royal Danish Society for the History of the Realm. Professor Guttorm Fløistad, Norway, read a paper entitled: "Norwegian Enlightenment in the 18th Century and the Influence from Denmark". The meeting was generously supported by the Royal Norwegian Embassy and the King Olav V Foundation.

International Representation

Erik Dal represented the Academy at the 50th anniversary of the Flemish Academy of Arts and Sciences on 22nd October in Brussels. Erik Dal presented the Hans Gram-medal in silver to the host Academy.

Axel Michelsen represented the Academy at the annual meeting of the Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina in Halle, GDR, from 8-11th April 1989.

The President represented the Academy at the 250th anniversary of The Royal Swedish Academy in Stockholm from 30th March to 1st April 1989. He presented the Hans Gram-medal in silver to the host Academy and, on behalf of the Academy, received the anniversary gift, a crystal paperweight.

Rudi Thomsen and Jørgen Raasted represented the Academy at the 63rd UAI General Assembly in Stockholm from 11th to 17th June 1989.

Reports concerning International Bodies

European Science Foundation (ESF)

New Projects:

1. From among the polar research projects in which the ESF is involved, the General Assembly decided in November 1988 to implement the

Greenland Icecore Project as an Associated Programme from 1st January 1989. Drill cores from 'Summit', where the ice is approximately 3.1 km thick, are expected to yield a hitherto unknown insight into climatic and ecological changes in the course of the last 200,000 to 500,000 years. Denmark plays a particularly important role in this project, both financially and scientifically (Willi Dansgaard).

2. The General Assembly further decided to implement the 5-year social sciences project 'Belief in Government', which is a comparative European study of public opinion as to each country's government's standing with respect to democracy, internationalization, governmental influence and perceived values.
3. Two projects will be in the planning stages during 1989: 'Language Typology', the purpose of which is to identify and describe various language-types in Europe, leaving out of account their historical origin or genetic connections; and 'Urban and Regional Changes in Europe'. Finally, 1989 will be a year of preparation for the project 'Environment and Development', an attempt at a sociological view of the physical and biological 'Global Change' and its consequences for consumers, industry, politics etc. The final decisions on these three projects will be made at the General Assembly in November 1989.

In the period covered by the present report, four new network programmes have been set in motion (phase 1 to run over 2 years). They are: 'Neutral Mechanisms', emphasizing the memory process; 'Non-Linear Systems', an interdisciplinary network centered on five study centres, each concentrating on a specific subject, duration approx. 3-4 weeks with 30-40 participants. The first study centre will be held at The Technical University of Denmark on the subject 'Transport Properties in Non-Linear Condensed Matter Physics'; and finally two social sciences network projects on 'Financial Markets' and 'Demography and Social Changes', the latter concentrated on 'Migration and Migrants in Europe' and 'Living Arrangements and Social Security'.

A survey of publications published by the ESF, or in connection with the ESF, in 1988 is to be found in ESF's Annual Report on pages 108-109.

Bengt Algot Sørensen

The Danish National ICSU Committee

The ICSU membership consists of international unions and national academies or societies. The aim of ICSU is to promote international

cooperation in research and the organisation deals with both general problems and interdisciplinary research programmes.

The Royal Danish Academy is the Danish member of ICSU and Denmark is a member of every individual union under ICSU. For each union there is a Danish national committee (reports printed above). Each national committee has a member in the Danish National ICSU Committee, which is in charge of affiliation to ICSU and also concerns itself with the problems and research programmes which are dealt with by ICSU.

The ICSU General Assembly was held in Beijing, China, from 11th to 16th September 1988. Axel Michelsen represented The Danish National ICSU Committee. The main topics (from a Danish point of view) were the financing of union work, the question of free international research cooperation and the Geosphere-Biosphere Programme.

The natural sciences unions have a total annual turnover of approx. USD 12 million. ICSU's own turnover accounts for approx. USD 2 million of the total. However, part of the turnover is accounted for by money circulating among the unions. The unions pay annual fees to ICSU but receive even greater amounts in return, in the form of subsidies (especially to enable young scientists to participate in congresses etc.). These subsidies are provided mainly by UNESCO (and the USA and UK, who are no longer members of UNESCO). The unions also administer numerous other grants from foundations, particularly for the promotion of scientific development in underdeveloped nations and for specific research programmes (i.e. IGBP and WCRP). Finally, some of the unions have extensive publishing activities, the earnings and expenses of which are included in the total turnover. Some of the unions are quite lacking in funds, while others have considerable assets (some of which, however, may be held in trust). Unfortunately, these various activities can not easily be identified in the accounts and budgets. It is therefore often difficult to assess whether or not adjustments of fees are reasonable.

The problems involved in ensuring free international scientific cooperation were discussed in last year's report. Denmark and the other Nordic countries have, in principle, warmly supported efforts aimed at ensuring all scientists free access to conferences and meetings, to cooperation with other scientists and to publish in and obtain international periodicals. In practice, however, the boycott of South Africa has been counter-productive to this aim. Danish policies have not found support in other countries and, for a number of years now, Denmark has been excluded from arranging international congresses on behalf of the international

unions. Publication of international scientific periodicals in Denmark is no longer feasible either. The original Nordic agreement has been eroded and Denmark is currently the only European nation actually to disregard the ICSU principle of free access for all scientists, regardless of origin, to meetings arranged by ICSU or affiliated organisations. The question of sanctions against South African scientists occupied a great deal of time at the General Assembly but no solutions were found. (In early 1989, pragmatic solutions to some of the problems seemed to be in the offing).

The IGBP (Geosphere-Biosphere Programme on Global Change) is one of ICSU's most ambitious programmes. Danish activities in this area have been described in previous reports and an account has also been given of our attempts to influence the planning of IGBP (a steering committee appointed by ICSU is in charge). A good deal of time at the General Assembly was devoted to discussions of the IGBP programme. There no longer seems to be any doubt that the IGBP will materialize. Total expenses are estimated at USD 1 billion, and the EEC is among the contributors. The primary advantage of organizing the IGBP programme under the auspices of ICSU is the degree of freedom the coordinators will have to negotiate all over the world without having to pay heed to governmental attitudes. It will, however, be necessary to coordinate efforts with the numerous other climate research programmes. For instance, since 1980, ICSU, in cooperation with the UN-organisation WMO (World Meteorological Organisation), has been engaged in WCRP (World Climate Research Programme), contributing USD 200,000 annually. (As mentioned in the report for 1987, Claus Hammer agreed to keep track of developments in IGBP, assisted by a background group. At a meeting in March 1989, the Danish National ICSU committee decided to establish a national committee for IGBP).

The next General Assembly will be held in Sofia in early October 1990.

Axel Michelsen

Union Academique Internationale, UAI

63rd General Assembly, Stockholm 11-17th June 1989

Scientific academies of 29 countries were represented at the General Assembly. In concordance with the constitution of the Union, the majority of delegates were West- and East European and North American. From the other parts of the globe representatives of academies in Israel, India, Korea, Australia, Egypt, Marocco and Ghana participated; but, symptomatically, the Chinese Academy had not sent a delegate this year.

As delegates from the Academy, the undersigned Jørgen Raasted and Rudi Thomsen participated both in the opening and concluding plenary meetings and in the meetings of the 36 commissions, in which the publication activities were discussed. Jørgen Raasted reported for Commission XII (*Monumenta Musicae Byzantinae*) and Rudi Thomsen reported for commissions XVIII (*A Critical Pāli Dictionary*) and XXVI (*Sylloge Nummorum Graecorum*).

In the majority of commissions in which the Academy is directly involved, the publications are coming along satisfactorily; but commission XXI (*Antiquités précolombiennes*) is currently at an impasse – in Denmark due to the temporary closure of the Ethnographical Collection at the National Museum – and in commission XXXI (*Atlas Linguarum Europae*) the situation is still unresolved (see report of 1989). It was therefore decided to prolong the agreed suspension by one year. Two commissions are under Danish leadership: XVIII (*A Critical Pāli Dictionary*) and XII (*Monumenta Musicae Byzantiae*). In commission XVIII (*A Critical Pāli Dictionary*) work is progressing according to plan. The expectation is that the vowel section of the dictionary will be finished with the publication of the 17th fascicle of volume II by the end of 1990, but since the financing hitherto provided by the Carlsberg Foundation and The Research Council for the Humanities will also come to an end in 1990; the future of the dictionary – the very large section on consonants – is very uncertain. As stated in the meeting of the commission, a very important task for the Danish Pāli-commission will be to try to find a solution to this acute problem during the coming year.

At the opening plenary meeting of the General Assembly Rudi Thomsen, as in past years, was elected a member of the Finance and Accounts Committee of the General Assembly, which further appointed him internal auditor of Union accounts.

At the concluding meeting of the General Assembly the proposal of last year for a new publication project, ‘*Corpus des Antiquités phéniciennes et puniques*’, was given final approval. Preliminary committees were positive concerning three other proposals for new publication projects: ‘*Comité international du vocabulaire des Institutions et de la Communication intellectuelles au moyen âge*’ (CIVICIMA), ‘*Corpus Christianorum*’, *Series Apocryphorum*, and ‘*Nouveau Recueil Complet des Fabliaux*’ (NRCF).

Finally, new members of the executive committee were elected for the period 1989-1992: G. May, USA, was elected President; R. Ris of Switzerland was elected Vice-President. The following were elected ordinary

members: S. A. Wurm (Australia), M. Wahba (Egypt), T. Yamamoto (Japan) and Rudi Thomsen (Denmark).

Jørgen Raasted

Rudi Thomsen

*Meetings held at the Academy
Excerpts from the Academy diary*

On 22nd August the Danish Research Administration held a joint seminar with the EEC Commission on coordination, procedure and ways of supporting technological development.

The Danish Research Administration and the EEC Commission met at the Academy on 28th September.

The Danish Society for Multiple Sclerosis held a symposium on 8th and 9th September.

The Smithsonian Institution arranged a lecture on 12th September in cooperation with the Danish National Museum.

A joint meeting of the Society for Philosophy and Psychology, the Danish Society for the History of the Realm and the Academy was held on 1st December.

The Danish Research Administration arranged a meeting on EEC research on 16th May.

The Alfred Benzon Foundation held its 28th symposium, 'Frontiers in Drug Research', from 11th to 16th June.

In the course of the Academic Year 1988-89 a number of ICSU and UAI meetings have taken place at the Academy. In addition there have been several meetings held at the instigation of the members.

The Academy has issued the following publications during the past Academic Year (see p. 81 and back cover): *Hist.Fil.Medd.* 57, 58, 59; *Biol.Skr.* 31, 32, 33, 34. *Mat.Fys.Medd.* 42:3.

Erik Dal: Hvad bestiller man i Videnskabernes Selskab? (A general introduction to the activities of the Academy).

A Critical Pāli Dictionary. Begun by V. Trenckner. Vol. II, fasc. 14: *Ekayana-evam-adhippaya.* Editor-in-chief K. R. Norman.

The running costs of the Academy have been provided in part by:

The Carlsberg Foundation	1,258,000 DKK
A Government grant	636,999 DKK
The Danish Research Administration	379,387 DKK
Other grants	248,874 DKK

We greatly appreciate this generous support.

HENVISNINGER

Selskabets publikationer 1742-1930, Oversigt 1929-30, s. 175-365 i 1935-36, s. 291-302; femårige lister: 1940-41, s. 235-250; 1945-46, s. 123-139; 1950-51, s. 140-153.

Selskabets publikationer 1917-1956, særpubl. s. 1-98.

Femårige lister: 1961-62, s. 226-242; 1967-68, s. 199-214; 1973-74, s. 171-185.

Prisliste 1966, Oversigt 1966-67, s. 179-213.

Biol.Skr. & Medd., prisliste 1919-77, særpubl. s. 1-18.

Mat.Fys.Medd. & Skr., prisliste 1917-78, særpubl. s. 1-28.

The Humanities, prisliste 1917-81, særpubl. s. 1-20.

Legat og dotationsbestemmelser, Oversigt 1939-40, s. 121-153.

Fundatser:

Niels Bohr Legatet, Oversigt 1945-46, s. 39-40.

Mag. art. Marcus Lorenzens Legat, Oversigt 1946-47, s. 41-43.

Professor Knud Sands Legat, Oversigt 1969-70, s. 53-56; forretningsorden, sst. s. 65-68.

Selskabets Bidragsfond, Oversigt 1974-75, s. 56-59.

Julie von Müllens Fond + tillæg, Oversigt 1985-86, s. 159-161.

Arne og Doris Truelsens Legat, Oversigt 1985-86, s. 162.

Aksel Tovborg Jensens Legat, Oversigt 1985-86, s. 163-165.

Inge Lehmann's Legat af 1983, Oversigt 1985-86, s. 165-168.

Grundforskningsfonden, Oversigt 1985-86, s. 169-171.

Lillian og Dan Finks Fond, Oversigt 1986-87, s. 120-122.

Beslutninger vedr. Niels Bohr Legatet, Oversigt 1955-56, s. 50; 1962-63, s. 61; 1964-65, s. 75; 1965-66, s. 64-65.

Fundatstillæg 1955 for Grosserer A. Collstrops Hjem for en dansk videnskabsmand, Oversigt 1954-55, s. 41-42; 1965-66, s. 62; 1972-73, s. 64-65.

Tillæg 1965 vedr. J. P. Suhr & Søns Legat, Oversigt 1964-65, s. 75-76.

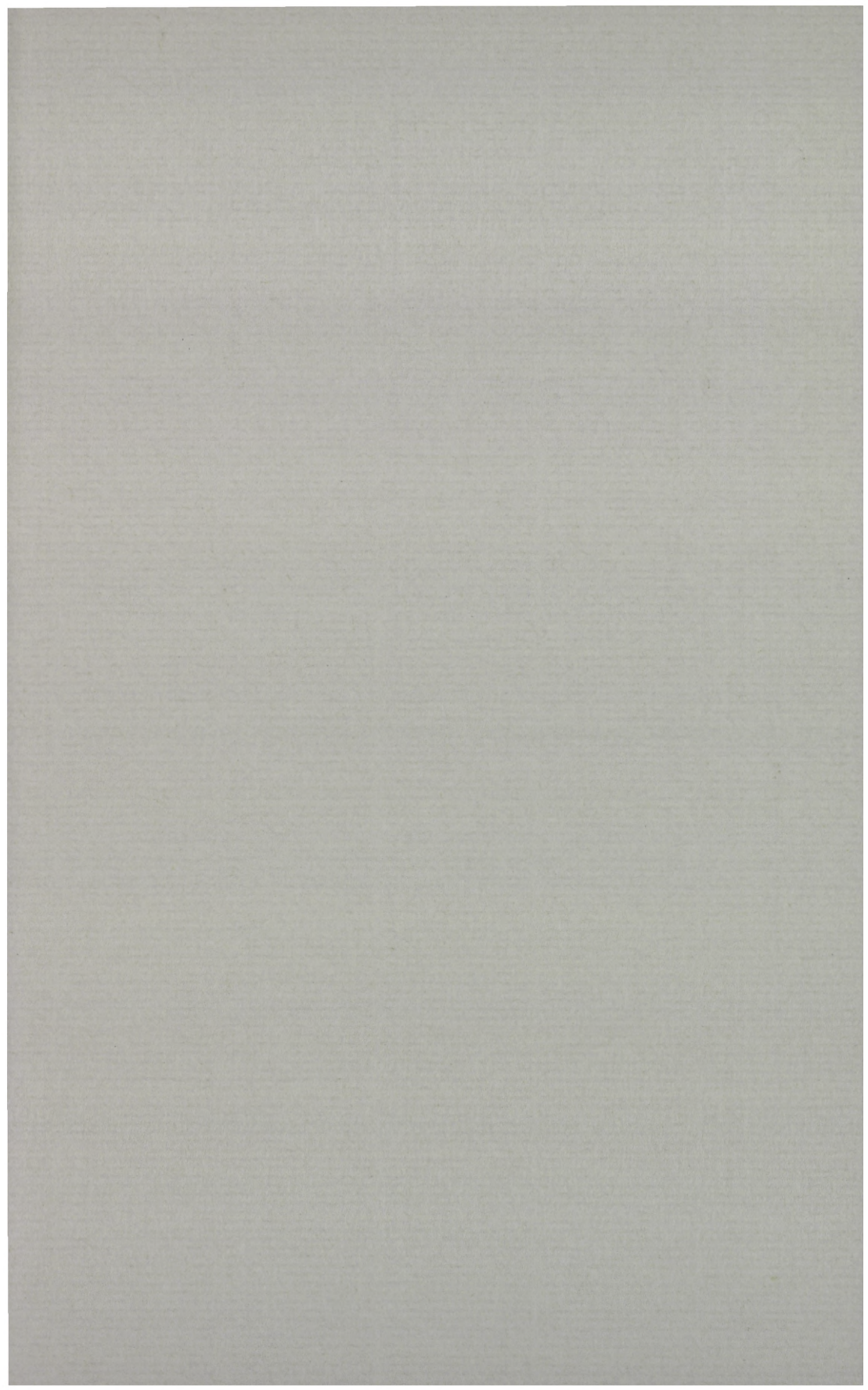
Selskabets Vedtægter og Forretningsorden, særpubl. 1977, s. 1-31.

Ændring af Vedtægter, §§ 9 og 21, Oversigt 1982-83, s. 75.

Ændring af Vedtægter, §§ 4, 5, 9 og 24, Oversigt 1988-89, s. 73.

Ændring til Forretningsorden § 5, 1977-78, s. 60; § 2, 1980-81, s. 66; §§ 2, 6, 8, 1981-82, s. 65, §§ 2, 4, 7, 8, 9 og 13, Oversigt 1988-89, s. 74-75.

Selskabets bytteforbindelser, Oversigt 1978-79, s. 227-255.

UDGIVNE PUBLIKATIONER 1988-89

	DDK excl. moms
Oversigt over Selskabets virksomhed 1987-88. Annual Report with an English Summary. 182 s., 1 portr.	100,-
<i>Historisk-filosofiske Meddelelser</i>	
57 <i>Kristensen, Anne Katrine Gade</i> : Who were the Cimmerians, and where did they come from? Sargon II, the Cimmerians and Rusa I. 1988. 141 pp.	220,-
58 <i>Christensen, Torben</i> : Rufinus of Acquileia and the <i>Historia Ecclesiastica</i> , Lib. VIII-IX, of Eusebius. 1989. 339 pp.	450,-
59 <i>Hansen, Mogens Herman</i> : Was Athens a Democracy? Popular Rule, Liberty and Equality in Ancient and Modern Political Thought. 1989. 47 pp.	50,-
<i>Biologiske Skrifter</i>	
31 <i>Friis, Else Marie; Crane, Peter R.; and Pedersen, Kai Baunsgaard</i> : Reproductive Structures of Cretaceous Platanaceae. 1988. 55 pp. incl. 1 fig. and 12 plates	100,-
32 <i>K. G. Wingstrand</i> : Comparative Spermatology of the Crustacea Entomotraca. 2: Subclass Ostracoda. 1988. 149 pp. incl. 14 figs.	250,-
33 <i>Mikkelsen, Vald. M.</i> : The Commons of Rejnstrup, Denmark. The exploitation of marginal lands from antiquity to present time and its influence on the vegetation. 1989. 34 pp. incl. 14 figs.	50,-
34 <i>Øllgaard, Benjamin</i> : Index of the <i>Lycopodiaceae</i> . 1989. 135 pp.	150,-
<i>Matematisk-fysiske Meddelelser</i>	
42:3 <i>The Harald Bohr Centenary</i> : Proceedings of a Symposium held in Copenhagen April 24-25, 1987. Edited by <i>C. Berg</i> and <i>B. Fuglede</i> . 1989. 142 pp. incl. 2 ill.	250,-
<i>Særpublikationer:</i>	
<i>Hvad bestiller man i Videnskabernes Selskab? En almen orientering ved Erik Dal</i> . 1989. 40 pp. incl. 10 ill.	20,-
<i>A Critical Pali Dictionary</i> . Begun by <i>V. Trenckner</i> . Vol. II, fasc. 15 Ekâya-na-evam-adhippâya. Editor-in-chief <i>K.R. Norman</i> . 1988. pp. 633-672.	480,-
<i>Vedtægter. Forretningsorden. Legatbestemmelser</i> . 1989. 40 pp.	40,-

Pris 100 kr.

Printed in Denmark by Special-Trykkeriet Viborg a-s
ISSN 0368-7201. ISBN 87-7304-201-3